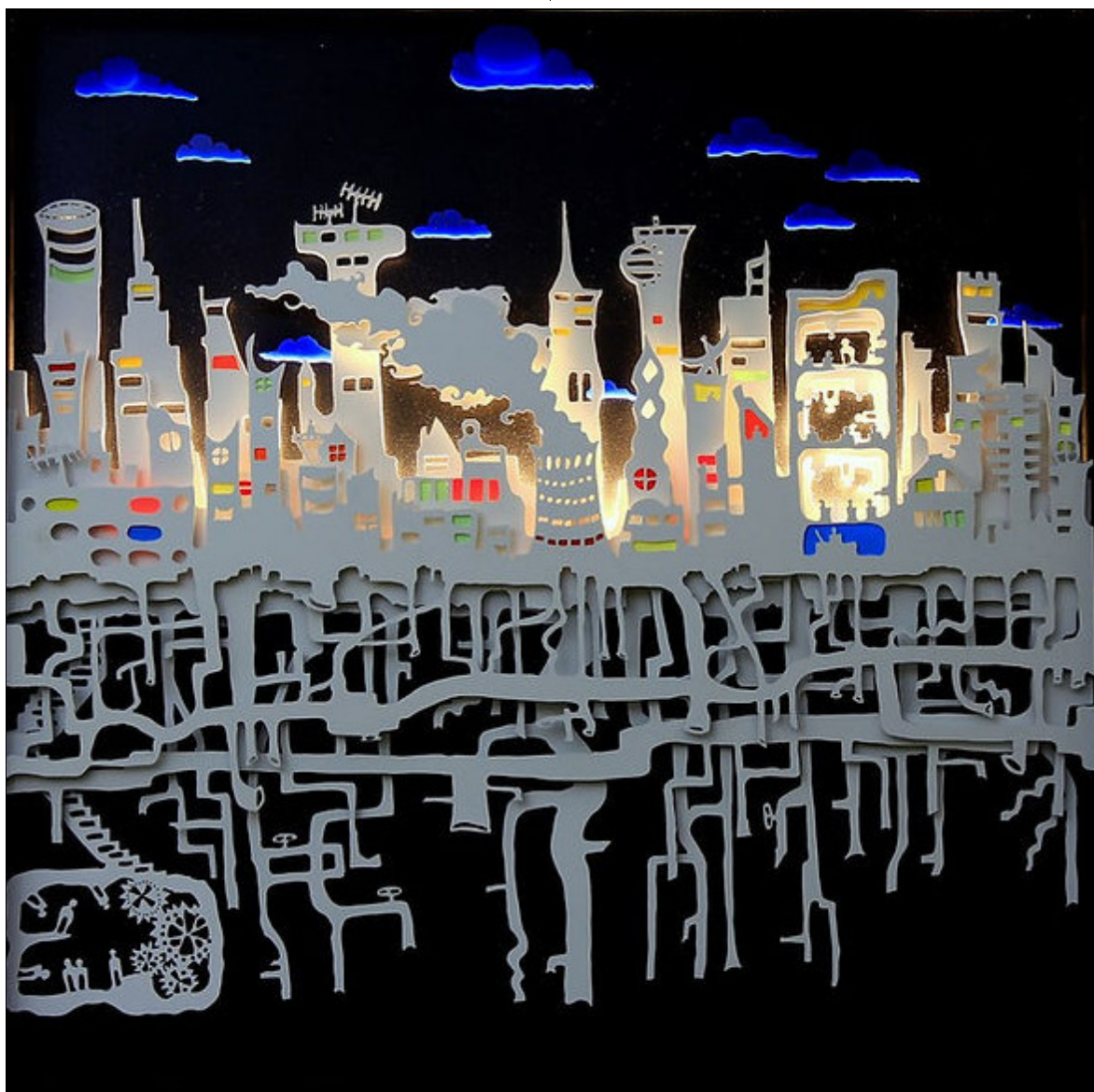

Vatra veche 1

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XV, nr. 1 (169) ianuarie 2023 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Radu Ștefan Poleac, Rădăcinile orașului

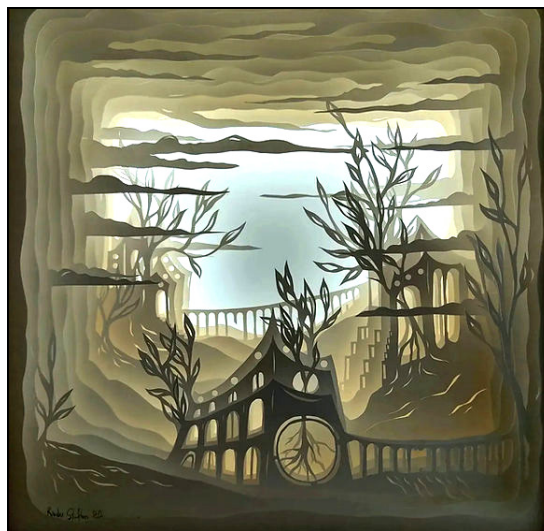
Vatra veche dialog cu D.R. Popescu

SUMAR

In Memoriam. Despărțirea de Adam, de Nicolae Băciut/3
Poeme de Adam Puslojić/4
Vatra veche dialog cu D.R. Popescu, de Mircea Dinutz/5
Mărinee!, de Rodica Lăzărescu/8
Moartea unui scriitor, de Nicolae Băciut/8
Mihai Eminescu, în cultura universală, de Galina Martea/9
Eminescu – Polonia (Nicolae Mares), de Zenovie Cărlugea/12
De la Eminescu la Ziua Culturii Naționale, de Florin Bengean/14
Semn. Recurs la Eminescu: rușii, de Aurel Buzincu/15
Eminescu, student la Viena, de Hans Dama/16
Resorturi eminesciene în poetica lui Mircea Nedelciu, de Valeria Bilț/19
Un pic de Caragiale, de Aurel Buzincu/21
Unsprezece trepte ale desăvârșirii (Nichita Stănescu), de Terezia Filip/23
Ocean întors. Lecția de limba română, de Veronica Pavel Lerner/24
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/25
Memorialistică. Jurnalele Corneliiei Blaga-Brediceanu, de Dorin Nădrău/26
Jurnal. Noi scene din viața literară, de Ion Lazu/27
Eseu despre copilărie, de Horia Ion Groza/29
Asterisc. A fi prost, de Dumitru Hurubă/31
Poeme de Dumitru Mălin, Bianca Marcovici, Nicolae Mares, Gheorghe Jurcă /32
Vitrina. Rondul prin viață și moarte (Nicolae Băciut), de Constantin Stancu/33
Măsură poetică (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/34
Geometrii variabile... (Răzvan Ducan), de Daniel Marian/37
„Rotitor”... (Zoaia Elena Deju), de Anișoara Violeta Cîra/38
Prezentul timpului trecut (Violeta Ionescu), de Ghiță Nazare/40
Semne particulare (Nicolae Crepcia), de Doina Bălțat/41
Luciri de supermove (Nastasia Popa), de Maria Vaida/43
Orizont liric (Ion Radu Zăgreanu), de Mircea Daroși/44
Poetica confessionis – Gabriela Verban, de Pr. Ioan Chirilă/45
Festinelul, cartea apocalipsei de la purtător (Nicolae Suciu), de Răzvan Ducan/46
Spectacol cotidian (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/48
Cronica de zi cu zi din municipiul Gaița (Dumitru Hurubă), de Constantin Stancu/51
Conture și destine (Cristina-Rodica Mazălu), de Ioan Marcoș/53
„Indezirabil” la Iulian Chivu, de Luminița Comea/56
Scrieri istorice (Tit Bud), de A.I. Brumar/57
Puncte de vedere. Coaliția minciunii, de Silvia Urdea/58
Poeme de Mirela Duma/60
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/61
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Comea/62
Neputința de a ne ierta singuri, de Valeriu Tănasă/64
Anul tigrului știrb, de Radu Șerban/65
Asterisc. Călătoria, de de Dorina Brândușa-Landen/66
Memoriile unei capre, de Dumitru Ichim/67
Biblioteca Babel. Dante Mafia, în românește de Maria Stancu și Valer Stancu/69
Să ne mai (re)amintim de... Charles Baudelaire, de Dumitru Hurubă/71
Amintiri din camera 354, de Nicolae Dima/72
Starea prozei. Alertă de Anul Nou, de Nicolae Suciu/73
Starea prozei. Rămâneți cu Dumnezeu, de Simona Mișuțiu/75
Poeme de Lidia Vianu/77
Starea prozei. Moștenitoarea conului Filipescu, de David Kimel/78
Protocoloalele de la Toronto, de Eugen Mera/79
Artiști români din diaspora. Radu Ștefan Poleac/80
Icoanele Nataliei Stoica, de Nicolae Băciut/81
Muzica zilelor noastre. Nicu și „ZAN”, de Adrian Simeanu/81
Literatură și film. Mereu cu sabia pe pământ, de Alexandru Jurcan/82
Cartea zilelor noastre, Nițeluș despre Wallace, de Adrian Simeanu/82
Schengenisme, de Nicolae Măteș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. Mircea Trifu/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/87

Radu Ștefan Poleac, Cineva știe

Radu Ștefan Poleac, Casa din copac

Radu Ștefan Poleac, Turnul plutitor

Număr ilustrat cu lucrări de Radu Ștefan Poleac

IN MEMORIAM

Despărțirea de Adam

A te despărți de Adam Puslojić e un fel de a zice, pentru că de el nu te poți despărți niciodată.

Nu există numai dragoste la prima vedere, ci și prietenie la prima vedere.

Când ne-am cunoscut, ne-am purtat de parcă ne știam de când e lumea... poezie, iar liantul care ne-a ținut mereu aproape a fost Nichita. Au fost mulți care și-au declarat... „afilierea” la Nichita, însă felul în care o făcea Adam Puslojić era spectaculos.

Ne-am întâlnit prima oară, într-un timp fără de timp, cum era și firesc, în orizontul nichitian al Ploieștiului de-abia intrat în echinocliul de primăvară, între două zile de naștere ale celor doi: 13 martie și 31 martie.

Pentru el, Ploieștiul era capitala poeziei românești, fiindcă ea îl dăduse lumii pe Nichita, cel venerat încă din tinerețea sa de prietenii din Belgrad, cuprinși de acesta în volumul ca o pecete din 1971, ca punct de plecare al unui drum pe care Adam Puslojić l-a continuat nu doar pentru sine, ci și pentru a-l menține pe Nichita cel viu pentru cei ce nu l-au cunoscut.

La ultimele ediții ale Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu” la care a participat, ne-am însoțit ca să vestim poezia și numele lui Nichita în pragul casei lui, în banca școlii în care a învățat, prin parcul în care străjuiește maiestuos bustul lui Nichita.

Cred că această iubire pentru Nichita a consolidat apropierea noastră, dusă până într-acolo încât, într-o dimineață, la un mic dejun, prin apelativ nichitian, mi-a spus: „Bătrâne, uite ți-am dedicat ție și poetei Carolina Ilica poemul „Înainte de zbor”. Apoi mi l-a citit, cu retorica sa, marcă de identitate.

ÎNAINTE DE ZBOR

*Poezilor Carolina Ilica și
Nicolae Băciuț*

Cu timpul, scrisul nostru devenise transcriere grea din lume-n lume din abis în neant ne-am redus la cântec

din mers, din zbor
dar cerul mereu
sună în noi

și acest albastru
ne tot salvează și azi
fără cuvinte, doar
prin tăcere...

Hai să zburăm!

Martie 2018

N-a mai ajuns, în martie 2022 la Ploiești, deși a promis că vine, deși era așteptat, până în ultima clipă.

Ploieștiul, așa cum îl știu, îl va pune însă pe Adam Puslojić, în strălucirea bronzului, alături de Nichita, nu înainte de a-l pune acolo pe Eugen Simion. Ar fi o necesară și dreaptă așezare într-un cenaculum a celor trei prin care aurul creației e mai la preț ca aurul negru.

Dar Adam Puslojić este, dincolo de prietenia cu Nichita, un mare poet sârb, un mare prieten al românilor, un inegalabil promotor în țara sa a poeziei românești.

De Adam Puslojić nu te poți despărți, îl poți însoți până-n Rai, câtă vreme Raiul poate fi privit, borgesian, ca o imensă bibliotecă, la ridicarea căreia s-au înzidit și cărțile poetului frate cu literatura română.

NICOLAE BĂCIUȚ

Ploiești, Casa Memorială „Nichita Stănescu”, 2019

**Ploiești, 30 martie 2018,
Nicolae Băciuț, Aliona Grati,
Adam Puslojić**

Adam Puslojić (n. 11 martie 1943 - d. 31 decembrie 2022) poet și traducător sârb, membru de onoare al Academiei Române (din 1995). unul dintre fondatorii mișcării poetice numite *klokotrizam*.

Licențiat al Facultății de Filologie, Belgrad, specializarea literatură universală și teoria literaturii (1962 – 1967).

A debutat în 1967, cu volumul de poezii *Postoji Zemlja (Există pământul)*.

Cărți publicate în limba română: *Plâng, nu plâng* (1995); *Adaos* (1999); *Versuri din mers* (2003); *Trimitor de vise* (2005); *Tăcere lustruită* (2006); *Muritori, ce-i cu voi? sau Bunăvestirea la Ipotești* (2008); *Hai să vorbim* (2008); *Asimetria durerii* (trilogie) (2009).

Adam Puslojić a tradus mult din poeți români contemporani (Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Petre Stoica etc.), moderni (Lucian Blaga, Ion Barbu, Tudor Arghezi, G. Bacovia) și clasici (Mihai Eminescu), a îngrijit ediții româno-sârbo-croate.

Poezia lui Adam Puslojić a fost tradusă în peste 20 de limbi străine, printre care: italiană, suedeză, germană, rusă, engleză, bielorusă, slovenă, română (traduceri semnate de poezii Nichita Stănescu și Ioan Flora).

Titlul de Doctor honoris causa i-a fost acordat de către Universitatea din Oradea (2001) și Universitatea din Arad (2004). Este Cetățean de onoare al orașelor Ploiești (2001), Skopje (Macedonia, 2002), Călărași (2007) și Târgu Cărbunești (2007).

A fost distins cu numeroase premii în Serbia și în România.

Cântarea Danubius

Încep bine poemul
ca Dunărea

printre stele

înghit o pădure
și trei munți

fulgerător curg
devin o mare

ascult atent
muzica peștilor

adică tăcerea sfântă

cu familia încep
un joc bogat
și rămân om sărac

sunt întreg spus
în două versuri

arta poetică dunăreană

Ars poetica

Un univers întreg
nu cântă acasă.

Serbia!

Dar din Serbia

Din Serbia de ieri
să-mi aduci
o pădure

dar care
și din ce fel
de ștofă

una neagră
și un cuib
de stele

întreagă Serbia
un singur cuib
mai are

dar și el
cu stele negre
și fără aripi

dar eu asta vreau

Mesaje și blesteme

Ce mai face Vasko Popa?
A murit și Miodrag, cred.
Radomir scrie, scrie doar

scrisori, lui Igniatovici,
știi bine care, n-ai uitat?

Firul nu cântă, desenează
la telefon, spre Târculea
și mănâncă mălai de glie.
Verdi de un, ne tace-n suflet,
an sărac și blestemat.

Asta-i poezia ta? Auh!
Asta-i poezia noastră.
Ai grijă să nu ne mori și tu!
Nu voi muri ieri, azi și poate
în ziua de mâine.

Azi, bătrâne, este
ziua de mâine.

Vede bine Homer

La București, m-am
întâlnit cu un preot,
Răzvan Voncu, dar nu
cu eseistul, poetul

cel care doarme acasă
la catedra de insomnie,
uneori văzut și-n stradă
înzăpezită-n decembrie

dar acum încă mai suntem
în octombrie-noiembrie doar,
adică timpul trece prin noi
mai frumos ca oricând

și acest preot îmi spune
liniștit dar puțin înfuriat:
„Vezi că Domnul nostru este
cu un an mai în vârstă... nu?”

nu, doresc să-i dau un răspuns
preotului român, dar atent cum
sunt în ultimul an pe lume, spun
un surâs și-i arăt degetul orb:

eu, Homer, sunt!

Merg la vot, orbul

Un orb cum azi sunt și eu
merg la vot secret – public
și-l votez pe Isus din
satul nostru valah

ăsta nu va trăda pe nimeni
la Târgul de carte de la
Belgrad, cu cincii mii și una
carte din China actuală

evident, o carte aici azi...
a venit doar una, singură
și invizibilă, restul este
cenușă, cerneală, praf și hârtie

adică toata înțelepciunea lumii
și eu încep să plâng la propria
mea ureche, surdă și ea, sau
doar oarbă, exact cum sunt

și eu, cel mai nou Homer valah
din care curg un șir de poeți
aici din Balcani, tot soiul de copii
muto-orbi și tare la carte!

Semne de adio

Ce spionaj la despărțire

iubita mea cască aiurea
din cur și din gură

trăim astăzi o alta
viață nordică

nu am spus chiar eu
adieu adio zbogom

repede ne-am lăsat
de Dumnezeu de cântec

patru laturi de stele
și o patrie bogată

de mălai și glie roșie
de păsări migratoare
de porci și de lătrat
dar încă mai paște un cal

sub un cer senin, oval

Uimire

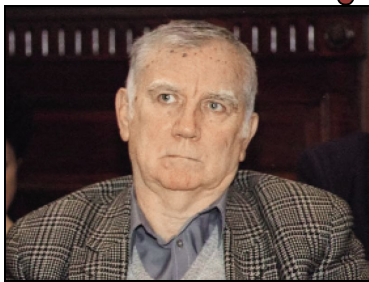
M-am
înscris pe lista
de moarte

ești un nebun
aici se dă numai
pâine verde

ADAM PUSLOJIC

Arhiva

Vatra veche dialog

D. R. Popescu

„Sunt nefericit în fericire”

„DA, NU PEA E BINE SĂ CITEȘTI CĂRȚI... DACĂ NU LE AJUNGI MĂCAR PÂNĂ LA GLEZNE!”

(I)

D.R. Popescu (n. 19 august 1935) este, în opinia mea, asemenea alergătorului de cursă lungă, cu o bună respirație și musculatură antrenată, tenace și constant, puternic, totuși econom în dozarea eforturilor, încrezător în forțele proprii, care nu-și permite – angajat pe mai multe fronturi – nici să piardă, nici să-și amâne reușitele pentru posteritate. Am în vedere prozatorul și dramaturgul, nu în ultimul rând, eseistul, contemporan cu mai multe promoții de scriitori, competitiv de fiecare dată, cu inerente inegalități în plan valoric. În acest sens, mi se par relevante cuvintele sale rostite/scrise în 1976, la Suceava, într-un interviu acordat lui Constantin Coroiu: „**inegalitățile scrisului unui prozator fac parte și ele din bătăile inimii și-i conturează mai clar profilul în timp**”. Întru totul adevărat.

„Scriitorii care au debutat în jurul anului 1960 n-au format, sigur, o generație narcisiacă!”

– Stimate domnule Dumitru Radu Popescu, permiteți-ne să vă spunem, din toată inima LA MULȚI ANI, să vă felicităm pentru parcursul Dvs. scriitoricesc de excepție, urându-vă aceleași succese pentru mai departe. De asemenea, ne arătăm onorați de faptul că o semnătură atât de prestigioasă a putut fi întâlnită în paginile acestei reviste, aproape de la începuturile ei, și, mai ales,

recunoscători, pentru contribuția substanțială în asigurarea profilului nonprovincial și generos-primitor al unei publicații privityte cu simpatie și primite cu bunăvoință chiar de către unele reviste bucureștene. Faceți parte dintr-o generație care și-a avut partea ei de eroism, strălucirile, împotrivrile și cedările sale în căutarea labirintică a adevărului, a binelui și frumosului din cuvinte și lucruri. Vreți să ne vorbiți, pentru început, despre această generație și lumea în care ea a apărut?

– Domnule Dinutz, când a apărut Generația '60, lui Făt Frumos îi cam trecuse vremea... Se putea mai ușor observa convertirea șovăitoare, uneori reală, alteori fantastică, imaginară, a mulțimilor de Sancho Panza la închipuirile unui Don Quijote invizibil! Mai este ceva foarte important: componenții Generației '60 aveau în jur de 25 de ani, nu făcuseră războiul spre Răsărit și spre Apus, nu luptaseră în Spania împotriva lui Franco, nu fuseseră înrolați în rezistența franceză, nu zăcuseră prin închisori, nu veniseră din Rusia... N-aveau biografie! Niciunul! Lucrau pe la ziare, pe la reviste, pe la posturile de radio, atât! Cinovnici. Reporteri, redactori de rang inferior. Corectori. Joscniile și năzuințele morale trebuiau găsite în cenușul nediferențiat al banalității cotidiene. Oamenii, mai din topor, mai suciți, mai răsuciți, duceau mai departe zilele falimentare ale României postbelice. Dar înaintea acestor juni condeieri scriseră

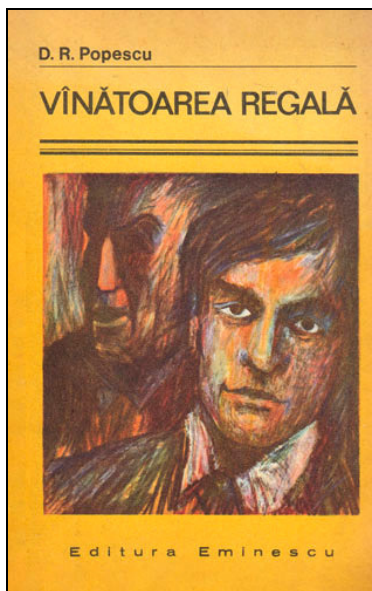
pagini memorabile Stancu, Eugen Barbu, Petru Dumitriu, A.E. Baconsky, Preda, Titus Popovici... La orizont?... Aristocrația de rang secund, în scăpătate, câmpia aridă, sărmană, mahalaua bucureșteană, colocvialitatea rurală caragialească, încăpățânarea ardelenescă, neoașă, suflul mortuar al armelor, oamenii cei de foc, ai credinței, și oameni cu șira spinării pierdută... Apoi au venit Labiș, Ion Gheorghe, Fănuș Neagu, Doina Sălăjan, Ion Băieșu, Radu Cosașu, Mazilu, Țic, Bănulescu, Lăncrănjan, Bălăiță, Pavel Aioanei, Ghilea, Leu, Sorin Titel, Nicolae Velea, Mircea Radu Iacoban, Ion Arieșanu, Vasile Rebreanu, Breban, Buzura, Romulus Guga, Pardău... Și... Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Petre Stoica, Anghel Dumbrăveanu, Ilie Constantin, Leonida Neamtu, Laszlofy Aladar, Cezar Baltag, Horia Zilieru, Ilarie Hinoveanu, Grigore Hagi, Ovidiu Genaru, Miron Scorobete, Florin Mihai Petrescu, Sturzu, Mircea Micu, Gheorghe Tomozei, Radu Cârnelci... La care s-au mai adăugat Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Dinu Săraru, Gheorghe Pituț, Naghiu, Leonida Teodorescu, Mircea Bradu, Genoiu, Marcel Mureșeanu, Căcoveanu, Cubleşan, Băran, Tărchilă, Corneliu Rădulescu...

Mulți dintre acești scriitori – mai ales prozatorii! – veneau din lumea satului, dar asta nu înseamnă că ei se trăgeau din zonele inferioare ale Lumii – din contră, satul păstra încă în acele vremi cutumele unor valori ce nu excludeau religia, mitul, istoriile eroice ale înaintașilor. Toți acești creatori au văzut, în copilăria lor, cum arătau soldații romani, germani, ruși...

Eu am văzut, apărând în Dăuceu, și un escadron de partizani sărbi! Au intrat în sat pe poarta de la Cișmeaua Mică! Trecuseră Dunărea! Călări pe niște roibi fuduli, păreau că vin din basme! Scriitorii care au debutat în jurul anului 1960 n-au format, sigur, o generație narcisiacă! N-au uitat de sine, n-au uitat ce se-ntâmpla în jurul lor, nu și-au admirat chipul, fără să se recunoască, în apele unor lacuri și bălți, încântați!... N-a fost o generație fermecată de imaginea zeiască din oglinda apelor!

Războiul, seceta, cooperativizarea, iată primele trei energii care i-au coborât pe pământ pe actanții→

MIRCEA DINUTZ

generației '60 – din presupusa zodie a integrării în cosmos!... Religia, eliminată din școli, n-a mai avut un rol esențial în viața de fiecare zi! Cu o excepție-două, nu putem vorbi de o generație... religioasă! Nu păcatul originar i-a condamnat pe oameni la trudă! Ei, care erau forțele ce conduceau lumea? Certitudinile de altădată se stingeau treptat!... Stalin și poporul rus libertate ne-au adus! Dar – am văzut și eu, în Dăuceu-Mehedinți, cum libertatea a adus și Bărăganul! Anii '50 au fost, după mine, determinanți pentru cristalizarea generației '60! Starea paradisiacă promisă se izbea zilnic, la internat, de mămăliga cu magiun. Totuși, degingolada economică și socială n-a dus la o dezintegrare umană – dovadă izbucnirea acestei generații, care – atenție mare! – nu s-a restrâns la o efervescență literară! Putem vorbi cu certitudine de o grozavă generație a... inginerilor, medicilor, actorilor, militarilor, pictorilor, sculptorilor, muncitorilor, țaranilor!... Da, aici ar fi cheia unei, zicem noi, revoluții spirituale! Da, putem vorbi de nașterea reflecției asupra propriei condiții, asupra condiției naționale, asupra valorilor universale! Dacă în paradis, boieri dumneavoastră, Dumnezeu i-a ferit pe Adam și pe Eva (cât s-a putut!) de cunoașterea binelui și a răului, după moartea lui Stalin, parcă în tot lagărul socialismului imaginea paradisiacă asupra prezentului și a viitorului s-a mai îngustat și cetățenii au început – mai ales cei din generația '60! – nu doar să cunoască binele și răul, ci să și vorbească despre bine și rău...

„Creatorii, pâlmașii, nu trăiesc între zei, dar nici criticii nu trăiesc întotdeauna între zei...”

– Presupunând că toți autorii respectă regulile „codului cavaleresc”, ce rol credeți că are un climat competitiv în promovarea valorii? Dar critica literară? Este ea întotdeauna dreaptă? Fastă? Nefastă? Stimulativă? Inhibitoare? În ce măsură are dreptate Nicolae Breban atunci când vorbește despre „trădarea criticii”?

– Nu-i drept – și nu poți, și nu trebuie! – niciodată să-i învinuiești pe criticii adevărați despre ce scriu!... Ei ar putea să scrie despre tine și când tu nu vei mai fi prezent pe pământ! Ei

scriu despre ei înșiși! Scrierile lor sunt niște oglinzi care îi evaluează foarte exact!... Ce gusturi au, ce pregătire intelectuală au, în ce coterie se aglutinează etc. etc. Ce critici din vremea lui Homer l-au impus pe Orb? E o întrebare retorică, desigur! Criticii mai bine ar fi priviți drept niște prieteni ai prozatorilor, dramaturgilor, poezilor, chiar și atunci când poezii, dramaturgii și prozatorii sunt priviți peste gard! Totuși, criticii ruși din secolul XIX și de la începutul secolului XX mi se par formidabili, ei fiind, poate, cei mai apropiați de creatorii cu care au fost contemporani! De altfel era și destul de greu să treci de Pușkin, Turgheniev, Gogol, Tolstoi, Dostoievski, Cehov, Gorki!... Deși chiar și aceștia, uneori... Vai, cel mai... demascator plaivaz față de Tolstoi, bunăoară, a fost chiar boierul Tolstoi, care în destule pagini de jurnal s-a arătat necruțător cu sine însuși! Desigur, pe atunci nu se inventaseră jurnalele auto-encomiastice, jurnalele de martiri, mincinoase și postdatate până în pânzele albe! De obicei, criticii, fiind și ei niște ființe – cu nas, gât, urechi, ochi, gură, mâini și picioare! – reacționează împotriva a mai tot ce este neființă literară...

Au scris despre tinerii creatori ai generației '60 mai toți criticii zilei!... Paul Georgescu, Mihail Petroveanu, Crohmălniceanu, Ion Negoitescu, Nicolae Balotă, Cornel Regman, Ion Vlad, Manolescu, Mircea Iorgulescu, Piru, Cornel Ungureanu, Valeriu Cristea, Victor Felea, Ungheanu, Mircea Tomuș, Al. Căprariu, Ion

Lungu, Eugen Simion, George Munteanu, Virgil Ardeleanu, C. Stănescu, Ovidiu Ghidirmic, Mirela Roznoveanu, Valentin Tașcu, Al. Dobrescu, Liviu Leonte, Ciopraga, Valentin Silvestru, Vladimir Streinu, G. Călinescu...

Este o zicală care spune că vinul bun așteaptă încrezător – chiar foarte mulți ani! – ca să fie cinstit! Creatorii, pâlmașii, nu trăiesc între zei, dar nici criticii nu trăiesc întotdeauna între zei, așa că gâlceava dintre beletriști și comentatori este, totuși, o diversiuone!

„Cei din generația '60 n-au făcut literatură inspirându-se din literatură. Nici n-au auzit ce este postmodernismul, atât erau de săraci cu duhul!”

– Într-un interviu acordat în urmă cu aproape patru decenii făceați următoarea remarcă: „**Tot ce-i grav provine din moarte, înseamnă respect față de moarte**” („Viața românească” nr. 6/1973). Altfel spus, moartea ca realitate esențială pătrunde în literatura D-voastră încă de la primele cărți publicate. Am dori să dezvoltați această idee, mai ales că nici în ultimul roman apărut, *Întoarcerea tatălui risipitor* (2009), tema nu e abandonată și avem convingerea că n-o veți face niciodată.

– Țăranii bătrâni, sau bolnavi, nu părăseau cu bucurie pământul! Te puteai întreba, încă de mic: „De ce mor țărani? Cum mor țărani? Cum mor oamenii?” Cum mureau țărani în Mehedinți? Unul a pierit, stălțit cu parii, în pătule, după ce hoții i-au furat porcul tăiat cu două zile înainte de Crăciun! Unii au murit în război, alții în Bărăgan – și-au fost îngropați nu se știe unde, de parcă nici n-ar fi fost îngropați, de parcă nici n-ar fi murit! Unii, în Dănceu și în împrejurimi, au murit de pelagră, alții au murit pentru că scuipau sânge, alții au murit de boala păduchilor, tifosul, dar nimeni n-a murit de râie! Câtă vreme se aflau la prăvălie un fel de grămăjoare de sulf galben, parcă împietrit, moartea era exclusă! Unchiul Cornel a murit lângă Ocna Mureș, în război, bubuit de o bombă! Bunica Floarea a plecat din Păușa – Bihor, bătrână, pe jos, să-l găsească!... Cei vii îi jeleau pe cei morți! Oltenii, după ce veneau de la cimitir (ciumitir, cum îi spunea unchiul Silică) și se săturau de plâns, puneau mâna vârtos pe pahare – unii, desigur! – și din deznădejde →

treceau și la cântecele celui mort, cântate de el când era viu! Ce, dacă lătrau câinii noaptea, veneau strigoii? „Care ești, bă?” Dacă nu răspundea nimeni, nu putea fi vorba de un moroi! Moroiul avea obraz, trebuia să dea un semn că există! Altfel de ce s-ar mai fi sculat din mormânt? Cine furase o oaie, un cal sau un bou și nu fusese prins de jandarmi și nici n-ajunseseră pe la tribunalul din Vânu Mare, îl lua naiba pe lumea cealaltă, îl judecau dracii și-l băgau în cazanele cu smoală fierbinte, să se învețe minte! Ei, da, hoții, pușcăriașii, cei care la sărbători nu ieșeau primeniți la horă, la Cișmeaua Mare, din mijlocul Dăncelului, pârlitorii de babe sau de fete mari n-aveau voie să moară ca toți oamenii, simplu!... Trebuiau să-și dea ortul popii după cum gândiseră ei – strâmb! Măcar cu gâtul strâmb! Și măcar cu un ochi deschis, să vadă lumea și s-o mai audă până li se lipea capacul, în cuie, de tron, poc! Poc!

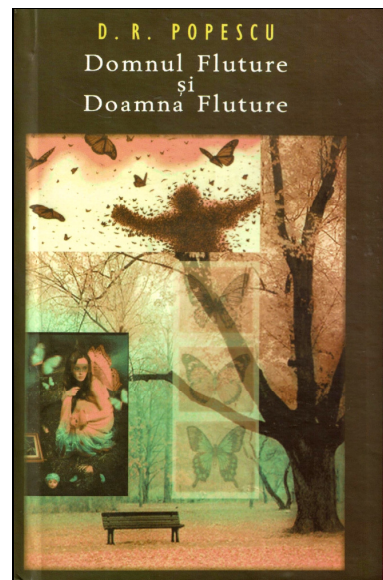
Cei din generația '60 n-au făcut literatură inspirându-se din literatură. Nici n-au auzit ce este postmodernismul, atât erau de săraci cu duhul! Mătușa Constanța, sora tatălui meu, după ce a murit unchiul Silică, bărbatul ei, după ce a murit Vetuța, fata ei, învățătoare, după ce i-a murit un nepot, după ce i-a mai murit un nepot, după ce i-au mai murit niște neamuri apropiate și niște vecini, a murit într-un fel care pe mine m-a uluit: n-a mai vrut să mănânce, n-a mai vrut să bea apă, n-a mai vrut să vorbească, n-a mai vrut să trăiască! A măturat în toată casa, a spălat cearșafurile, fețele de mese, totul să rămână curat, și s-a așezat în pat, într-o dungă, cu spatele la perete, cu capul spre fereastră, și a început să aștepte să moară! Au venit neamurile, vecinii!... „Dadă Constanța, mătușă Constanța, scoală!...” Nimic! N-a mai vrut să scoată o vorbă, cu nimeni, a închis ochii și-a așteptat zile și nopți să moară! Și a murit! Nu mai avea pentru ce trăi?... Ar mai fi avut!... Dar se săturase de suferințe!... O fi murit în somn?! Nu știu dacă s-a simțit mai ușurată plecând în lumea de dincolo! Nu mi-a spus! N-a mai vorbit cu nimeni din clipa când s-a hotărât să părăsească Dănceul, casa, pământul! N-a făcut o tragedie din plecarea ei, și nici o bucurie!... Ca și cum nu spera nici să se întâlnească, dincolo, cu unchiul Silică, sau cu Vetuța, sau cu muma, bunica Domnica, sau cu tata ăl

bătrân, cum îi spuneam bunicului Dumitru, paracliserul... Hotărându-se să plece pentru totdeauna, mătușa Constanța a avut grijă să-și ia rămas-bun de la neamuri, să se îmbrățișeze, să se sărute pe obraji cu toți cei care au venit lângă ea, a avut grijă să le dea la găini boabe de porumb, destule, să le dea mâncare la câini, să lase jghebul de la fântână plin cu apă!

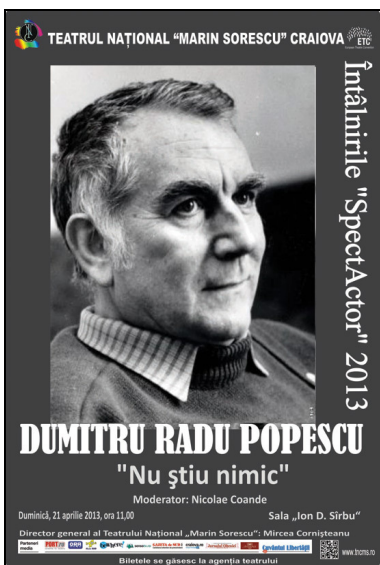
„Măi, frate Jack, mai ușor cu pianul pe scări. Să faci din grozăvia unor tragedii niște simple picanterii de tabloid e cam mult”

– Când sunt împușcați caii, mor sufletele noastre. Acesta este unul dintre mesajele nuvelei Dor, ca o dovadă în plus că niciun sentiment atât de copleșitor (și complex) cum e dorul nu poate exista în afara ideii. De fapt, reușitele Dvs. în proza scurtă și în romane au avantajul unor idei exploatate eficient pe o matrice mitică și folclorică. Mai e posibil mitul în lumea de azi? Care ar fi rolul scriitorului în acest nou context, când „valorile s-au răsturnat”, realitatea s-a erodat, fără șansa unei redresări apropiate în timp, iar omul devine/se transformă „în căutarea unui sens” ce se lasă din ce în ce mai greu revelat?

– Să vezi cum realitatea își va continua degradarea prezentă și în realitatea viitoare nu e prea plăcut! Au apărut din păpușoi tot felul de martiri ai ideilor înalte! Nu mă refer neapărat, sau în primul rând, la realitatea strict socială... Există și o

realitate a burselor literare. Am citit destule năzbâții despre moartea lui Labiș! C-a fost împins sub roțile tramvaiului de un înstelat, că medicii au vrut să-l omoare, netratându-l cum trebuia! În primul rând, bărbatul de care s-a lovit Labiș, când încerca să urce în tramvai, cobora din tramvai! Știa el cine este Labiș?! Trebuie să aibă cineva, azi – ca și ieri! – o fantezie bolnavă ca să-și închipuie că toate tramvaiele din București erau pline de arnăuți care pândeau în fiecare stație să coboare Labiș – și, coborând, să-l împingă în moarte! Apoi: marele profesor Arsene – în tinerețea sa, desigur! – a fost printre medicii care l-au avut în îngrijire pe Labiș! Profesorul Arsene mi-a povestit că doctorii au făcut atunci tot ce se putea face!... Dar nici atunci, nici azi, nici mâine, nu s-ar fi putut face, nu se putea face și nu va putea să se facă mai mult!... Labiș avea măduva spinării – din păcate! – secționată! Am luat și eu masa – o singură dată! – la un restaurant, cu Labiș și cu Ion Băieșu. Labiș a achitat nota de plată. Nu s-a pilit nimeni! Labiș mi s-a părut un om la locul său!... E adevărat, era adulat, respectat, recunoscut ca un mare talent, dar nu mi s-a părut că voia să umilească pe cineva cu talentul său! Și, slavă Bogului, am vorbit în acel răgaz despre scriitori de toate vârstele!... Zilele trecute am citit niște rânduri, absolut incalificabile, semnate de un erou al zilelor noastre, în care ni se spune, cu o vioioșie demitizatoare (ca să nu spun de-mascatoare!), că Nicolae Labiș, →

Puncte de vedere

Mărineee

Un text pe care, în lipsa Pro Saeculum, nu cred să-l publice vreoa revistă...

, tu ești mai vechi p-acolo, știi mersul, așa că dă chiote să să adune oltenii, strigă-l și pă Dan al lui Frunte Lată, nu-i de mult pă la voi, să-și ia cu el baladângile și tot neamul lui de haiduci! Trimite-i vorbă și păcurărașului, și lui Făt Frumos și nu uita să-i dai de știre și lui Păcală... Mărineee, să nu-l uiți pe prințul Hamlet! Iar tu pregătește-ți carul, du-te-n goană la Porțile ale mari ale Raiului și așteaptă-l acolo pe alde Dumitru... Cum care? Dereul, mă! Leul Albastru!

Mă oprii o clipă din monologul meu imaginar – bocet la marginea gropii ce s-a căscat în dimineața aceasta de luni, 2 ianuarie a noului

an... „Dacă mori,/ E semn rău”... Dar dacă mori luna, Mărine?

Și-n răstimpul pe care i-l las lui Marin Sorescu pentru gândire, dau cu ochii de comunicatul Uniunii Scriitorilor din România postat pe site-ul propriu la rubrica *In memoriam*.

Îl redau în toată splendoarea și profunzimea brevității sale : *Uniunea Scriitorilor din România anunță cu durere încetarea din viață a scriitorului Dumitru Radu Popescu, fost președinte al Uniunii Scriitorilor din România. Punct. Fix 22 de cuvinte, cu prepoziții și articole, dar mai ales cu ditamai repetiția cu tot...*

Îmi mut privirea spre micul ecran. Pe TVR1, televiziunea națională adică, începuse jurnalul de știri de la ora 20. Aglomerație pe drumul spre casă, accidente, Zelenski, covid... Simultan, cu litere minuscule, pe crol se anunță decesul academicianului

D.R. Popescu, la vârsta de 87 de ani, la concurență cu știrea, așteptată, probabil, cu sufletul la gură de toată nația, că măgărușul Aiurel a fost salvat de la înec de pompieri.

Și când credeam că le-am văzut pe toate, dau peste articolul lui Marius Oprea de pe MediaFax.ro, agramat sau numai neglijent intitulat *De ce moartea scriitorului și academicianului lui [sic!] D.R. Popescu n-a fost o știre*. Mi-este prea mare lehamitea să citez sau să rezum jenanta compunere. Aș jigini, aș murdări până și hârtia... L-aș întreba totuși pe justițiarul Marius Oprea de ce nici moartea profesorului clujean Ion Vlad, de pildă, nu a fost o știre pe 9 decembrie 2022.

Mărineee, mai zi-le oltenilor tăi să-și ia și cobilița, e bună rău, la o adică.

RODICA LĂZĂRESCU

MOARTEA UNUI SCRITOR

Am citit o carte despre moartea unui scriitor în 1974, *Moartea unui poet*, de Gheorghe Tomozei, apărută în 1972, dar de-abia mai târziu am descoperit-o, în elanurile mele literare, după ce am ajuns să pipăi miracolul acelei lumi, întâlnind primii scriitori „adevărați”, din Capitală, veniți în provincie în „Luna, cărții la sate”, când bântuiau scriitorii prin toată țara.

Fusesem profund marcat de lectura cărții lui Tomozei, dovadă că o invoc și acum, fără să știu eu prea multe nici despre „Școala de literatură”, nici despre proletcultism, și nici nu pricepeam eu, elev fiind, ce e cu politica, cu lumea ei.

Ceea ce am înțeles eu atunci e că moartea unui scriitor e o mare pierdere nu doar pentru viața literară, ci pentru întreaga societate.

Mi se revelau alte sensuri ale morții, după ce, în 1970, îmi pierdusem mama.

Încercam același sentiment însă, că pierdusem pe cineva drag, din familia mea, de această dată extinsă la dimensiunea ei literară.

În 1983, murise Romulus Guga (la 44 de ani), apoi Nichita Stănescu (la 50 de ani), apoi N. Steinhardt, în 1989 (la 77 de ani). Au plecat, pe rând, colegi din redacția revistei *Vatra* – Anton Cosma, Ioan Radin, Mihai Sin... A urmat un lung șir de scriitori, de la cei din generația mea – Traian T. Coșovei, Mariana Marin, Ion Stratan - la profesorii mei clujești – Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, Ion Vlad, mai recent. Ba chiar și colegi de facultate: Cosette Hoge, Mircea Bența, Bianca Osnaga... Cu fiecare a plecat ceva și din mine.

Unii s-au prăpădit în plină putere de creație, alții, în linii mari, își încheiaseră conturile cu această lume, i-au spus ce aveau de spus, i-au dat ce aveau de dat, deși nu cred că nu mai aveau nimic de mărturisit. Ca scriitor, rămâi în dialog cu lumea și după dispariția ta fizică.

Cu puțin timp, s-a retras din această lume, discret, și D.R. Popescu.

Nu i-am fost în vreun fel apropiat, nici când a fost redactor-șef la *Tribuna* și nici când a fost președinte al Uniunii Scriitorilor.

L-am considerat însă, mereu, un scriitor care rămâne și, dincolo de răutățile și nedreptățile acestei lumi, cred va veni și un timp al său, va fi redescoperit.

Mi s-a părut însă că ieșirea lui de pe scena vieții a fost tratată laș, ipocrit.

Am rugat-o pe Rodica Lăzărescu să-mi scrie ceva despre moartea lui D.R. Popescu. *Mărineee* e prima sa reacție, urmată de propunerea de a republica un interviu mai vechi din revista *ProSaeculum*, apărut în 2010, realizat de Mircea Dinuț. E puținul dintr-un minim necesar și obligatoriu pe care simt că am datoria morală față de cei care au contat și vor conta în istoria literaturii române.

NICOLAE BĂCIUȚ

VATRA VECHIE DIALOG

→când a murit, era beat-turtă, că Nicolae Velea a murit în zăpadă, beat-lemn, că Preda a murit la Mogoșoaia, în pat, beat-cui, înghițindu-și borătura, că Nichita Stănescu avea ficatul făcut pulbere – de băutura, că Mazilu nu se dezlipea de sticle, că Hagiu a!... Măi, frate

Jack, mai ușor cu pianul pe scări. Să faci din grozăvia unor tragedii niște simple picanterii de tabloid e cam mult! Biografiile, da, pot fi incitante, dar n-ar fi cazul să mai primeze, când vorbim despre cineva, și Opera?... Labiș, cel mai viguros talent al generației '60, a scris, bunăoară, „Moartea căprioarei”, fără să treacă

prin universități nici măcar dâmbovițene – dacă nu germane!... – Labiș a avut o viziune tragică aproape în tot ce a scris, căci vederii sale nicio frumusețe nu i s-a părut nepieritoare! Să ne amintim: copilul, Inocența umană, în fața tragediei Inocenței căprioarei, mânca și plângea! E o scenă demnă de domnul Shakespeare!

Mihai Eminescu în cultura universală

Literatura română din perioada secolelor XIX și XX a fost motivată în mod pozitiv de către scriitori notorii precum Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Eugen Ionescu, George Călinescu, Nicolae Iorga, Ioan Slavici, Mircea Eliade, Emil Cioran, Nichita Stănescu, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Eugen Lovinescu, Octavian Goga, George Bacovia, Ion Barbu, Vintilă Horia, Tudor Vianu etc. – creațiile literare ale acestora între timp fiind considerate ca bunuri spirituale universale și de către comunitatea culturală mondială. Pe parcurs, opiniile scriitorilor români devin tot mai aprofundate în producerea unor schimbări radicale în viața socială și culturală a națiunii, în apărarea drepturilor și aspirațiilor naționale, în lupta împotriva inechității sociale, în promovarea ideilor despre valoarea omului în societate și perfecționarea cât mai civilizată a acestuia, pe conceptul dezvoltării libere și multilaterale a personalității umane, – astfel, fără îndoială, au fost puse în lumină lucrări de mare importanță, ele ghidând de la apartenența limbii române până la cele mai oportune și sofisticate chestiuni ale vieții spirituale românești, – respectivele tematici găsindu-și prezența în opere literare recunoscute nu numai în plan național, dar și în spațiul cultural universal.

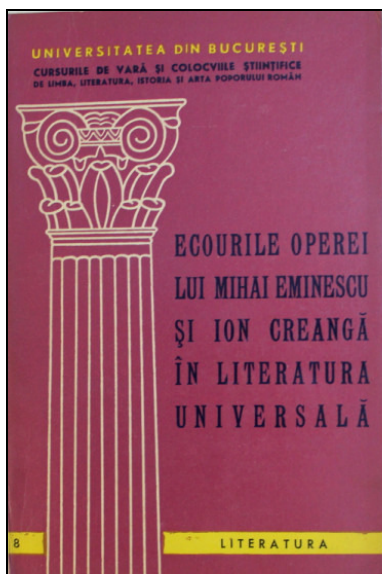
Ca model ideal, în cultura mondială este prezent Mihai Eminescu (n. 15 ianuarie 1850, Botoșani, Moldova – d.15 iunie 1889, București, România; poet, prozator, scriitor, filolog, jurnalist, politician etc.), personalitate distinsă a neamului românesc și identitate literară universală, Domnia sa reprezentând clasicism, modernism și postmodernism – scriitorul care este și va fi etern prezent în literatură, unul dintre cei mai cunoscuți condeieri români în întreaga lume, Nicolae Iorga considerându-l pe Eminescu „ca fondator și părinte al limbii moderne române”. Prin intermediul lucrărilor scrise de marele Eminescu s-a întemeiat modelul autentic de creație literară, în mod aparte, poezia originală care a îmbogățit cultura română și cea

universală la cele mai înalte merite, valori care vor fi mereu viabile atât pentru literatura clasică, cât și pentru literatura contemporană. Considerat ca „geniu al literaturii române”, Mihai Eminescu, în lucrările sale, a abordat probleme reale cu care se confrunta națiunea în acea perioadă, accentele fiind puse pe identitatea neamului românesc, iar aspectele de conștiință națională erau centrate pe dezvoltarea cât mai benefică a poporului român. Poezia eminesciană a fost motivată de folclorul popular, obiceiurile, tradițiile și istoria neamului, dar și de un sentiment înalt de afecțiune pentru concetățeni, țară și glia strămoșească. Creațiile distinsului Eminescu au fost traduse în 85 de limbi, iar poemul *Luceafărul* a fost recunoscut în anul 2009 de The World Records Academy drept cel mai lung poem de dragoste scris vreodată. Despre acest poem renumit, profesorul, filologul și traducătorul francez Alain Guillerrou a menționat: „Nu există nicio altă operă în literatura română care să fi fost studiată, scrutată, explorată ca poemul *Luceafărul*. Ar fi de făcut o anchetă asupra motivelor prestigiului extraordinar de care se bucură acest text în fața românilor. Ar trebui de cercetat de ce aceste strofe suscită un asemenea entuziasm, – și așa de unanim: critica română, care nu se dă deloc înapoi în fața judecăților parțiale sau grăbite, se oprește în fața *Luceafărului*, depune armele și nu cutează a enunța nici cel mai mic cuvânt defavorabil”. În baza

celor relatate, la rândul nostru putem confirma de mii și sute de ori că creația literară a celebrului scriitor Mihai Eminescu este o piatră de temelie pentru literatura română, respectiv și pentru cultura și literatura universală. Cu referire la creația literară a lui Eminescu, s-au pronunțat consacrați critici literari, personalități și traducători din întreaga lume, la rândul lor cu toții făcând analize pertinente asupra poeziei eminesciene, dar și a întregii opere literare a marelui scriitor român. Printre scriitorii și traducătorii din lumea universală se numără Amita Bhose (*scriitoare și traducătoare din Calcuta, India, eminescolog, din anul 1959 fiind o mare admiratoare pentru cultura română; este prima traducătoare în Asia care realizează traduceri din poezia lui Eminescu în limba bengali; a publicat volumele „Eminescu și India”, „Eminescu și limba sanscrită”, „Eminescu și Tagore”, „Cosmologia lui Eminescu”, „Proza literară a lui Eminescu și gândirea indiană”*), Rosa Del Conte (*profesor universitar la Facultatea de Limbă și Literatură Română și Filosofie din Roma, academician, traducător, eminescolog și autor despre opera lui Eminescu, dintre ele „Mihai Eminescu o dell'Assoluto”/ „Eminescu sau despre Absolut”, Società Tipografica di Edizioni Modenesse, 1961; a publicat articole despre literatura română în diverse enciclopedii și dicționare de autori, traduceri numeroase din lirica lui Eminescu*), Alain Guillerrou (*lingvist francez, profesor universitar, Franța, a publicat volumul de critică literară „La génèse intérieure des poésies d'Eminescu”/ „Geneza interioară din poezia lui Eminescu”, →*

GALINA MARTEA

Paris, Editura Didier, 1963), Giuseppe Manitta (scriitor, Italia, a editat monografia „Mihai Eminescu e la letteratura italiana”/ „Mihai Eminescu și literatura italiană”, Castiglione di Sicilia, Il Convivio Editore, 2017); precum și multi alții care au scris despre opera eminesciană, realizând concomitent și traduceri respective – Stanislav Jerzy Lec (poet, aforist polonez), Gülten Abdula-Nazare (profesor, scriitor, traducător în limba turcă, editor de reviste), Emil Zegadłowicz (poet, romancier, dramaturg, traducător polonez), Stanisław Ryszard Dobrowolski (prozator, poet, traducător polonez).

În contextul dat, Angelo Mitchievici (profesor universitar de literatură română și literatură comparată la Universitatea „Ovidius” din Constanța, doctor habilitat, eseist, prozator, critic literar român) la Conferința intitulată „Două simboluri ale universalității în literatura mondială: Yunus Emre și Mihai Eminescu” (organizată în colaborare cu Institutul Yunus Emre Constanța și Biblioteca Provincială Ioan N. Roman, 12 octombrie 2021, Constanța, România) a menționat: „Eminescu prezintă un spectacol fără precedent în limba română. Supunând româna la cea mai grea încercare a narațiunii poetice, arată tuturor că limba română a epocii ar putea întâlni unele abstracțiuni și cele mai înalte forme de exprimare, că are capacitatea de a reproduce gândirea filosofică și că poate exprima, de asemenea, cele mai fine emoții. Multe limbi au astfel de „momente”, iar astfel de „momente” fac limbajul unic. Oamenii sunt conștienți de acest moment care este în general transmis prin capodopera și autorul.

La fel ca limba italiană, are momentul lui Dante, spaniola are momentul lui Cervantes, turca are momentul lui Yunus Emre, limba germană are momentul lui Goethe, engleza are momentul lui Shakespeare.

Astfel, momentul lui Eminescu devine fundament și dezvăluie izvoarele existente ale limbii române ca limbă de literatură prin care se pot scrie opere de literatură universală”[1]. Pe când Ioan Slavici (scriitor, jurnalist, pedagog, membru corespondent al Academiei Române) în memoriile sale scrie următoarele:

Radu Ștefan Poleac, Conexiuni

„Eminescu și eu ne-am împrietenit în iarna anului 1869 la Viena, unde ne urmam studiile universitare. El crescuse la Moldova, în Bucovina, la Sibiu, la Blaj, la București, și în multe lui cutreierări mereu în mijlocul poporului român, citise cronicarii și multe cărți bisericești, cunoștea literatura română în toate fazele ei, și în acum destul de lungă mea viață n-am cunoscut om stăpânit deopotrivă cu dânsul de gândul unității naționale și de pornirea de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc. Încântat de trecutul românilor și de marile lor destoinicii, el era scârbit de prezentul după părerea lui urât, admira pe bătrâni și se uita cu însuflețire în viitorul luminos... din această convingere despre superioritatea poporului român precedea nestrămutata noastră credință în viitorul neamului românesc și năzuința de a lua parte la lucrarea urmată în vederea lui... Mie nu mi-a fost Mihail Eminescu poet, nici în genere, scriitor, ci om sufletește apropiat, pe urma căruia am avut multe zile de mulțumire senină, și povățuitor în cele literare”[2].

Important de menționat că Mihai Eminescu – „geniul literaturii române” – a fost citat și la Vatican de către PAPA Ioan Paul al II-lea, acesta recitând în limba română versurile poetului român, intitulat „Rugăciune”: „Crăiasă alegându-te/ Îngenunchem rugându-te,/ Înălță-ne, ne mântuie/ Din valul ce ne bântuie:/ Fii scut de întărire/ Și zid de mântuire./ Privirea-ți adorată/ Asupra-ne coboară./ O, maică prea curată./ Și pururea fecioară./ Marie! // Noi, ce din mila sfântului/ Umbră facem pământului./ Rugămu-nendurărilor./ Lucafărului mărilor./ Ascultă-a noastre plângeri./ Regină peste îngeri./ Din neguri te arată,/

Lumină dulce clară./ O, maică prea curată./ Și pururea fecioară./ Marie!”[3].

Revenind la Rosa del Conte (profesor universitar, academician, traducător, eminescolog, Italia), în lucrarea sa despre „Eminescu sau despre absolut” (Editura Humanitas, 2016, ediție îngrijită, traducere și prefață de Marian Papahagi), varianta originală în limba italiană „Mihai Eminescu o dell'Assoluto” (Modena, Italia, S.T.E.M., 1961), se menționează: „Desigur, nu este puțin ceea ce datorează gândirii occidentale cultura lui Eminescu, dar cuvântul liric în care se transfigurează lumea lui este scos din izvoarele tradiției autohtone. Până și temele care par luate cu împrumut din romantismul european – acea problematică filozofico-religioasă atât de bogată și de interesantă în chiar contradictorieta sa – își implântă rădăcina în humusul creștinismului primitiv, se încadrează în climatul neoplatonic al Patristicii răsăritene. Și dacă sufletul popoarelor se oglindește în cuvântul poezilor, Eminescu reflectă și în aceasta istoria intelectuală a poporului său, depunând mărturie pentru ea. Nu este lipsit de semnificație faptul că Argezi însuși, care e cel mai mare poet român în viață, nu se poate înțelege fără a fi inserat în acea tradiție de spiritualitate și cultură la care el poate și să se opună astăzi, în mod polemic, pe plan rațional și practic, dar din care continuă să se inspire, fie și inconștient, ca făuror de cuvinte.”; totodată, Domnia sa spune: „Prin Mihai Eminescu poezia română modernă, ce se naște sub însemnul romantismului, aproape contemporană cu mișcarea politică liberală, își atinge momentul liric cel mai înalt. Într-adevăr, prin el romantismul românesc depășește faza sentimentalismului elegiac și a acelei pietas eroice, pentru a deveni expresia unei exigențe propriu-zis metafizice: problemă ce se convertește în patos, neliniște ce se domolește în glasul poeziei.”. În continuare, autoarea mărturisește: „Eminescu nu e o floare rară, desfăcută aproape prin miracol dintr-o sămânță adusă din întâmplare pe solul Daciei de suflarea vânturilor apusene: este un astru țâșnit din adâncurile cerurilor din Răsărit, →

ca mărturie despre o civilizație tânără și nouă, dar înrădăcinată într-un trecut de veche cultură și de severă tradiție. Ca și a Luceafărului său, și lumina lui a străbătut, înainte să ajungă până la noi, o cale lungă.”[4].

Revenind și la Amita Bhowe (*scriitoare și traducătoare din Calcuta, India, eminescolog*), în cartea „Eminescu și India” (Editura Cununi de Stele, 2009, cu o prefață de Zoe Dumitrescu-Busulenga) sunt înscrise următoarele: „Prima mea întâlnire cu poezia eminesciană mi-a produs o mare uimire. Descopeream o întreagă lume, în care Orientul se întâlnește cu Occidentul, Europa se unește cu Asia, finitul se „desmărginește” și granițele se șterg. Poezia lui Eminescu în totalitatea ei, de la oda funebră *La mormântul lui Aron Pumnul* până la epitaful purificat al poetului, *Mai am un singur dor* - mi s-a dezvăluit astfel ca o melodie neîntreruptă, îngemănând toate hotarele timpului și ale spațiului. O asemenea experiență am avut numai cu literatura indiană, de la imnurile vedice până la scrierile buddhiste, de la operele lui Kalidasa până la cântecele vaisnave și poeziile lui Rabindranath Tagore. De atunci n-am mai putut să-l consider pe Mihai Eminescu doar un poet european. Pentru mine, Eminescu a fost și este un kavi (poet-înțelept) indian, un gânditor care privește viața prin prisma filozofiei. Dar Eminescu e poetul României. Momentul Eminescu simbolizează întreaga spiritualitate românească. Creația eminesciană oglindește pe deplin cultura românească... Totuși Eminescu ar fi putut să fie și un poet al Indiei.”[5].

După cum relatează Vasile Gherman Pop (*poet, istoric literar, prozator, traducător*) în lucrarea „*Conspect asupra literaturii române și literaturii ei de la început și până astăzi, în ordine cronologică*” (I-II volume, București, 1875-1876; ediție îngrijită și introducere de Paul Lăzărescu, București, 1982) „*poetul Eminescu, care avea abia douăzeci și cinci de ani și nu publicase încă mai nici unul din textele fundamentale ale poeziei sale, este „unul din cele mai frumoase talente și am putea zice chiar cel mai impozant talent ivit pe scena noilor mișcări a literaturii noastre” (gândire inspirată din stu-*

diul lui Titu Maiorescu despre „Direcția nouă în poezia și proza română” (1872). La rândul său, Titu Maiorescu afirmă „Pe cât se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veșmântului cugetării românești”. Evident sunt prezente și afirmațiile filozofului Tudor Vianu: „Eminescu n-a trebuit să lupte cu limba, i-a fost de ajuns să se așeze în curentul limbii și să-și înalțe pânzele în direcția în care sufla duhul ei”. Vădit, George Călinescu își exprimă punctul de vedere astfel: „*Poetul nepereche*”... *Astfel se stinse în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc. Ape vor seca în albie și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și câte o stea va vesteji pe cer în depărtări, până când acest pământ să-și strângă toate sevele și să le ridice în țevă subțire a altui crin de tăria parfumurilor sale*”.

Însă Enea Hodoș (*publicist, traducător, istoric literar, folclorist, membru corespondent al Academiei Române*) în volumul „Manual de istoria literaturii române” (Editura „Foaia Diecezană”, Caransebeș, 1893) scrie următoarele despre Eminescu „*Poezia română lirică a ajuns prin Mihai Eminescu la o înaltă dezvoltare. El face parte dintre cei mai mari poeți lirici ai lumii. Gândiri puternice și bogate, turnate în vorbe puține și surprinzător de potrivite*

Radu Ștefan Poleac, Concert pentru pește și pisică

Radu Ștefan Poleac, Planeta albastră

pentru exprimarea lor, un fel de melodie în fraza lui, acestea sînt caracteristicile de căpetenie care au făcut ca să se grupeze în jurul lui Eminescu o generație întreagă de imitatori și o mulțime neobișnuită de cititori”. Iar scriitorul Petre Țuțea definește în felul acesta: „Mihai Eminescu – „Românul Absolut”. Pe când Zoe Dumitrescu-Busulenga declară „Ca o stea fixă, opera eminesciană luminează acum întregul cer al nației dându-i glorioasele ei raze, arătând participarea ei la algoritmurile genurilor universale.”

Cuvinte înălțătoare ce înnobilează sufletul spiritual al națiunii române, Eminescu fiind tezaurul culturii universale. Așadar, Mihai Eminescu a fost și va rămâne peste vremuri o personalitate distinsă, un scriitor de mare valoare intelectuală care a influențat, motivat și dezvoltat pozitiv spațiul literar mondial. Eminescu, în sensul deplin al cuvântului, este mișcarea literară care reunește clasicismul, modernismul și postmodernismul.

¹ <https://www.yee.org.tr/en/news/two-symbols-universality-world-literature-yunus-emre-and-mihai-eminescu-conference>

² Ioan Slavici, Eminescu – Omul. https://www.mihaieminescu.eu/opere/amintiri_despre_eminescu/ioan_slavici_eminescu_omul/partea_1.html#.Y7mmgnbM12z

³ <https://evz.ro/rugaciunea-lui-eminescu-recitata-de-papa.html>

⁴ <https://humanitas.ro/assets/media/eminescu-sau-despre-absolut.pdf>

⁵ <https://www.librarie.net/p/146489/eminescu-si-india>

EMINESCU - POLONIA

ANTOLOGIE ROMÂNŌ-POLONĂ ȘI STUDIU SEMNATE DE NICOLAE MAREȘ

Diplomatul de carieră NICOLAE MAREȘ (n. 18 aprilie 1938, Măgurele-Prahova), doctor în științe umaniste, scriitor, publicist și traducător, este unul din cei mai străluciți polonologi din cultura română de azi. Autor a sute și sute de articole în presa română și străină și cărți pe varii teme (diplomație, cultură, istorie, spiritualitate), Nicolae Mareș a tradus din literatura poloneză autori de seamă: Henryk Sienkiewicz, Stanisław Wyspiński, Jerzy Szaniawski, Tadeusz Rozewicz, Karol Wojtyła, Zenon Kosidowski, Stanisław Jerzy Lec, Wisława Szymborska, Adam Mickiewicz, Aleksander Omiłjanowicz, Jerzy Edygey, Aleksander Nawrocki și mulți alții. De asemenea, autor al unor lucrări monografice și de referință consacrate Poloniei și relațiilor bilaterale româno-polone (Papei Ioan Paul al II-lea, Mareșalului Józef Piłsudski, artistului S. Wyspiański), N. Mareș a publicat mai multe antologii de lirică poloneză și „primitivă”, comentate, selectate, prefațate și adnotate. A făcut zeci de traduceri din literatura clasică și contemporană poloneză, a semnat în jur de 70 de cărți, apărute într-un tiraj de aproape cca două milioane de exemplare. Pentru lucrarea „Sfântul Ioan Paul cel Mare”, - dar și pentru altele axate pe receptarea Suveranului Pontif în România („Ioan Paul al II-lea, Papa pentru mileniul al III-lea”, 2000, 2001; „Receptarea Papei Ioan Paul al II-lea în România”, 2004; „Ioan Paul al II-lea – un Papă Sfânt”, 2009), venerabilul Pontif, Papa Francisc, i-a decernat autorului, în august 2015, una dintre cele mai importante distincții conferite de Vatican: *Pro Ecclesia et Pontifice* – ordin instituit de Papa Leon al XIII-lea în 1888. Să amintim că poetul Karol Wojtyła, Suveranul Pontif de fericită amintire, Sfântul Ioan Paul al II-lea, a recitat „Ruga” lui Eminescu în limba română în Piața San Pietro din Cetatea Eternă, difuzând lumii întregi, *Urbi et Orbi*, mesajul spiritualității românești la zi de mare sărbătoare. Petrecând mulți ani cu misiuni diplomatice în capitala de pe Vistula, domnia sa s-a dovedit un cercetător de mare probitate al tradițiilor cultu-

rale poloneze, precum și al relațiilor dintre România și Polonia.

L-am cunoscut în cadrul unor succesive ediții ale Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Sebeș și Lancrăm, cu prilejul lansării unor „documentare Blaga”, la care a trudit ca un om dedicat cercetării de arhivă: „Lucian Blaga – diplomat la Varșovia” (2011, 2012), „Lucian Blaga – epistolarul de la Academia Română” (2012), „Lucian Blaga – traducător, tractolog” (*eLiteratura*, 2020, cu o *Postfață* de Zenovie Cărlugea, 326 p., lucrări ce luminează multe aspecte din viața și opera marelui poet, el însuși „în serviciul diplomației”, cum scria, vreme de nu mai puțin de 13 ani, la Legațiile României de la Praga, Berna, Viena, din nou Berna, apoi ministru extraordinar și plenipotențiar la Lisabona. ...

Interesul acordat polonologiei, de aproape o jumătate de secol, face din Nicolae Mareș un reper în acest domeniu, și nimeni nu ar fi putut aduce din arhivele străine atât material necesar mai bune înțelegeri a relațiilor avute în timp dintre România și Polonia.

Colaborator și redactor al revistei „Portal-MĂIASTRA”, Nicolae Mareș s-a dovedit de-a lungul anilor atașat cauzei noastre culturale, încredințându-ne materiale de valoare, multe chiar inedite privind probleme de literatură și istorie, de cultură și spiritualitate. Îi mulțumim pentru prietenia de mare seriozitate, dar mai ales pentru impresionanta putere de muncă, grație căreia duce mai departe interesante proiecte editoriale, fiind prezent în aproape toată presa culturală

și literară, de la *România literară*, *Luceașărul* și *Viața românească*, la *Contemporanul*, *Steaua*, *Tribuna*, *Familia*, *Convorbiri literare*, *Dacia literară*, *Vatra*, *Ramuri*, *Polonus* etc., dar și în «boardul» publicațiilor *Economistul*, *Diplomat Club* și *Portal Măiastra*.

*

Destinul face ca însuși Nicolae Mareș să lucreze, în urmă cu zeci de ani, la Ambasada României de la Varșovia (prim-colaborator al mai multor șefi de misiune în capitala de pe Vistula) și, urmare a acestui atașament multicultural, domnia sa a scris cărți importante dedicate Poloniei și culturii poloneze (artiști plastici, scriitori, muzicieni). Amintim doar: *Varșovia* (1972), *Dictionar polon-român* (1981), *România – Polonia. Relații diplomatice* (2003), *Încă Polonia ...* (2008), *Ioan Paul al II-lea – un Papă Sfânt* (2009), *Alianța româno-polonă – Între destrămarea și solidaritate, 1938-1939* (2010), *Raporturi româno-polone de-a lungul secolelor* (2013), *Józef Piłsudski, monografie* (2015), *Centenar România - Polonia. Istorie – Diplomație* (Ed. Fundația României de Măine, București, 2019, 248 p.) ș.a.

Recenta lucrare *EMINESCU – POLONIA / POLONEZII – EMINESCU* (*eLiteratura*, București, 2022, 500 p.) reprezintă ediția a II-a a studiului *Mihai Eminescu în limba polonă. Studiu și antologie româno-polonă* (2018, 462 p), având în vedere o eventuală „transpunere în limba lui Mickiewicz” a noului demers comparatist și istoric-literar, într-o mai bună cunoaștere a poetului nostru național, „un port-drapel al culturii românești”) în spațiul culturii poloneze. „Lucrarea am conceput-o sub forma tripticului menționat în titlu (*Eminescu-Polonia-Eminescu*) pentru a releva în partea a II-a participarea și calitatea transpunerilor creatorilor polonezi la cunoașterea marelui poet român.

Lucrarea constituie, totodată, un omagiu de suflet și conștiință pe care autorul, ca scriitor, istoric literar, comparatist și traducător, îl aduce celor douăzeci de confrăți polonezi care l-au transpus, fiecare după priceperea și harul lui, pe Eminescu în limba poloneză. E vorba de o acțiune susținută, începând din anii 1930 până în 1989, „odată cu ultima sa apariție în marea *Antologie de* →

ZENOVIE CĂRLUGEA

poezie românească, apărută la editura PIW din Varșovia, datorită scriitoarei și traducătoarei poloneze, Danuta Bienkowska.” (696 p.). Dată după care, scrie Mareș, „personalitatea lui Eminescu a dispărut de pe firmamentul vistulan, numele său devenind numai istorie la Varșovia”, adică nemaitraducându-se nimic.

Cartea de față este într-un fel dedicată „și comunității polonezilor din România, care ar trebui să îl studieze cu mai mult sârg, având la dispoziție pentru prima dată prezentarea succintă și editarea bilingvă a poemelor sale, cu raportări evidente la istoria și cultura poloneză”. De asemenea, transpusă în limba poloneză, lucrarea ar putea constitui totodată „o pildă demnă de urmat și de către celelalte 19 comunități etnice din țara noastră”, toate având reprezentare parlamentară, „lucru unic în lume” – „temă demnă de reflecție și de preocupare în viitorul apropiat, dacă mai știm ce înseamnă principiul reciprocității”, scrie fostul diplomat, autorul N. Mareș.

În prefața la ediția întâi, „Un captivant spectacol intelectual”, reprodusă acum la pp. 10-12, criticul literar Alex Ștefănescu aprecia că „Printre aceste realizări remarcabile se numără și volumul *Eminescu – universal. Receptarea personalității și a creației poetice în limba polonă. Studiu și antologie lirică bilingvă*. În premieră în cultura română, Nicolae Mareș face cunoscute preocupările marelui poet pentru cunoașterea istoriei Poloniei.” Bazându-se pe o „impresionantă documentație, dar și pe o viziune proprie asupra destinului istoric al poporului polon”, dl Mareș „a examinat însemnările lui Eminescu despre Polonia din perioada studiilor sale succesive la Viena și la Berlin, folosindu-se de ediția anastatică a manuscriselor eminesciene realizată de Academia Română”. Menționând câteva aspecte din istoria Poloniei, „adunate, sistematizate și interpretate de Eminescu” (despre domnitorul Cazimir, despre sfânta Hedwiga/Jadwiga, fiica lui Ludovic cel Mare și soția Marelui Duce de Lituania Jagiello, până la moarte considerată rege și canonizată în anul 1997 de papa Ioan Paul al II-lea, apoi comparația romanticilor de geniu Eminescu – Chopin, precum și reprezentarea poetului român în

creația graficienilor Leonard Salmen și Witold Rola Piekarski, ultimul dascăl la Tg-Jiu în epoca interbelică ș.a.), prefațatorul („om care s-a ocupat de Eminescu mulți ani din viața lui”) ne încredințează că „a găsit în cartea lui Nicolae Mareș uimitoare, neașteptate noutăți despre Eminescu.”

Pe lângă subiectele reținute de prefațator, am mai aminti capitoul VI, „Jorga despre Eminescu în context istorico-literar polonez”, valorificând un text olograf inedit, apoi considerațiile privind „Debutul liric al lui Eminescu în limba polonă sau despre *Rugăciunea unui dac*” ori „*Împărat și proletar în limba polonă*” (V), de prin 1932, 1933 și 1937, niciun alt poet polonez nemiîncumetându-se, vreme de aproape 90 de ani, să-l concureze pe Emil Zegadłowicz.

Rețin atenția și alte studii precum „Dobrowolski și Eminescu” (VII), „Eminescu și Skibowski în ambianța Curții Regale” (IX), „Kazimiera Iłakowiczówna și Eminescu” (X), „Sfântul Ioan Paul al II-lea cel Mare și Eminescu” (XI).

Partea a II-a, o „Antologie de poezii eminesciene traduse în polonă” (manuscrisele în facsimil ale traducătorilor fiind primite de la Biblioteca din Poznań). Să amintim textele româno-polone, dispuse, acronologic, în paralel, 43 de toate, antume și postume, de la „Rugăciunea unui dac”, „Odă, în metru antic”, „Împărat și proletar”, la „Doina”, „Lucașfărul” și „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”... Traducerile aparțin, desigur, celor douăzeci de literați polonezi care, vreme de 90 de ani, s-au străduit să transpună „cu sârg și dăruire”, în grai polon, în limba lui Mickiewicz, Słowacki sau Norwid, „lirica eminescului” nostru, „opusul poetic eminescian”, către aceștia îndreptându-și autorul „recunoștința noastră și a tuturor confracților români”.

Lucrarea dlui Nicolae Mareș presupune o muncă asiduă, o informare punctuală privind traducerile respective, drept care se cuvinte să exemplificăm cu propriile considerații ale acestuia unele aspecte ale traducerilor în poloneză.

Ne oprim la cazul traducătoarei Ludmiła Marjańska (1923-2005), poetă poloneză, care s-a confruntat cu dificultățile traducerii „Lucașfărului”, așa cum altădată făcuseră Emil

Zegadłowicz (autorul transpunerii poemului *Împărat și proletar*, 1932), Włodzimierz Lewik sau Adam Weimsberg, traducătorii „Glossei”, evitând transpunerea „Lucașfărului” precum nici marea traducătoare de la Poznań, Kazimiera Iłakowiczówna.

La îndemnul dlui Nicolae Mareș precum și la rugămințile făcute de Danuta Bienkowska (traducătoare exegezei călinesciene în polonă „Eminescu, poetul și viața sa”), distinsa „ambasadoare” a literelor românești în Polonia în secolul trecut, a prieteniei care o lega de traducătoare, în jurul anului 1980, Ludmiła Marjańska începe traducerea poemului filosofic „Lucașfărul”, a celor 98 de catrene, sub titlul „Hyperion”. „Citindu-i traducerea – apreciază dl Mareș - se poate remarca cu ușurință că poeta poloneză a redat cu mare talent interfața dintre cele două planuri, terestru și cosmic, care se află în original, respectând aidoma structura compozițională. Ca și în celelalte limbi în care *Lucașfărul* a fost tradus: germană, italiană, franceză, engleză, Ludmiła Marjańska redă în linii mari ritmul și rima originalului, iar nu în ultimul rând a asigurat muzicalitatea poemului, atât cât o limbă consonantică slavă i-a permis. Iată câteva exemple de respectare strictă a rimei încrucișate: 1-3; 2-4.

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

*Jak baśń opowieść się zaczyna,
Słyszana gdzieś za młodo:
Prześliczna była raz dziewczyna
I z królewskiego rodu.*

Pentru a ajunge la forma de mai sus, Ludmiła Marjańska pleacă, în limba polonă, de la următoarea formă prozodică: *Povestea începe ca-n basmul /Cu a fost odată ca niciodată/Din rude mari împărătești/ Fost-a o prea frumoasă fată.*

Așadar, structura care nu se îndepărtează prea mult de originalul eminescian este continuată consecvent și în catrenele următoare.

Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

*Jedyna córka przy rodzicach,
Którzy się nią weselą,* →

De la Mihai Eminescu la Ziua Culturii Naționale

Ziua de 15 ianuarie, ziua în care vedea lumina zilei, în 1850, la Botoșani, Luceafărul poeziei românești, este Ziua Culturii Române, care, în fiecare an, este sărbătorită pe întreg spațiul românesc, cu mare bucurie, emoție, nostalgie. Sărbătorind nașterea poetului-nepereche, sărbătorim, în ansamblu, cultura română, aniversăm pe cel care a dat sens poeziei românești, învăluind-o, în stilul său unic, în frumusețea și sublimul cuvântului românesc. Mihai Eminescu, perla neprețuită a literaturii române, este, în același timp, chipul ideal al creatorului liric în literatura universală.

Cu siguranță, ziua de 15 ianuarie este reprezentativă pentru întreaga cultură românească, însă în centrul atenției rămâne mereu personalitatea de neegalat a poetului Mihai Eminescu, cel care a ridicat literatura română pe cele mai înalte culmi. „Eminescu este unul din exemplarele cele mai splendide pe care le-a produs umanitatea” - notă Ibrăileanu în unul din cele mai

strălucite studii ale sale asupra marelui scriitor.

Dincolo de talentul său uluitor, ceea ce face din Eminescu una din personalitățile creatoare cele mai de seamă ale lumii, este tocmai imensitatea universului său lăuntric, în care descoperim arzătoarele, sfâșietoarele frământări ale veșnic nepotolitei sale conștiințe umane și artistice, totdeauna în căutarea adevărului, totdeauna în căutarea cuvântului ce poate exprima în chipul cel mai exact acest adevăr. Din frământările, din căutările acestei personalități unice au izvorât, în cadrul societății neînțelegătoare pe care a străbătut-o și cu care s-a ciocnit în mod tragic, marile sale contradicții, dar și acea bogăție lăuntrică fără pereche: vastitatea și diversitatea planurilor aflate pe șantierul său creator, încheagându-se într-o largă unitate ce sporesc operei sale în ansamblu, gândirii sale, artei sale, deopotrivă adâncimea, înălțimea, largimea orizonturilor și perspectiva asupra muncii în vederea desăvârșirii artistice.

Un domeniu din activitatea scriitoricească a lui Mihai Eminescu care mai puțin cunoscut cititorilor neavizați, dar în care marele poet și-a

găsit mai totdeauna o valoroasă și atractivă sursă de inspirație, cu variate mijloace și procedee de superioară exprimare artistică în opera sa literară, îndeosebi în poezie, este cel religios-bisericesc. De aici, ca dintr-un scump tezaur, și-a scos el o bogată și substanțială încărcătură ideatică și inegalabile frumuseți expresive de grai românesc, cărora, prelucrându-le cu măiestrie de neîntrecut artizan, le-a dat conținut și forme proprii în marea lui creație literară. Cu capacitatea sa genială de gândire și cuprindere, cu puterea sa de înțelegere și intuire, cu fecunda sa imaginație, cu talentul poetic superior, Eminescu a ridicat factorul religios-bisericesc ca factor de referință și expresie literar-artistice la cote neatinse până azi.

Mihai Eminescu este poetul român care nu poate fi egalat și în același timp face parte din galeria celor mai mari oameni de cultură din literatura universală. Prin el, poezia românească a urcat pe cele mai înalte culmi. Genialitatea și talentul artistic deosebit l-au așezat pe un loc demn, în rândul celor mai mari poeți ai umanității.

FLORIN BENGHEAN

EMINESCU-POLONIA

→ *Jako wśród świętych jest Dziewica,
Jak księżyc wśród gwiazd wielu.*

Și așa mai departe mesajul poetic eminescian se încheagă într-o poezie ce amintește de clasicii romantici polonezi. Iată finalul poemului:

Trăind în cercul vostru strâmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.

*Będziecie wewnątrz ciasnych
Cieszyć się szczęściem zmiennym,
Gdy ja w bezkresnym świecie trwam
Chłodny i nieśmiertelny.*

Aici, Ludmiła Marjańska sacrifică parțial muzicalitatea rimelor, păstrând ritmul pentru a reda cât mai fidel sintagma nemuritor și rece. Astfel, rimele date de cuvintele: *zmienny-bezkresny nieśmiertelny* – acoperă eficient golul apărut în ceea ce privește cursivitatea melodică. La fel cum, apariția poemului în limba polonă este acoperită de acest *novum*

fericit, rod al muncii a două mari Doamne: Bienkowska și Marjańska.” (v. Nicolae Mareș, „Luceafărul” în limba polonă – un *novum* fericit, în „România literară”, nr. 25/2020).

Partea a III-a a studiului începe cu o „Cronologie” Eminescu, continuă cu un succint grupaj de „Reflexii și gânduri despre Eminescu – recunoaștere universală”, încheindu-se cu secțiunea „Receptarea primei ediții a studiului”, în care întâlnim texte scrise de Alex Ștefănescu, Elena Trifan, Tudor Nedelcea, Ion Filipciuc...

În totul, noua ediție, îmbogățită și îmbunătățită sub multe aspecte, este o lucrare reprezentativă de „eminescologie” în sensul pătrunderii în cultura poloneză a primelor traduceri și date despre marele nostru poet romantic, în urmă cu aproape un secol, fapt comentat cu acribie și temeinică documentare istorico-literară de dl N. Mareș: „Am identificat pe cei 20 de literați polonezi care au transpus cu sârg, alții cu har, opusul poetic eminescian. La

adresa acestora se îndreaptă recunoștința noastră și a tuturor confracților români.”

Utilă și pentru tineretul studios din unele unități școlare și facultăți, ca și pentru iubitorii culturii poloneze de la noi și de către toți cei interesați de acest dialog al culturilor română și poloneză, lucrarea „Eminescu – Polonia. Polonezii – Eminescu” este oglinda vie a felului în care marele nostru poet constituie, de aproape un secol, un eminent și dificil efort de transpunere și cunoaștere a unui segment de literatură de sorginte latină într-o mare cultură de limbă slavă. În Europa zilelor noastre, între culturile latine și slave ar trebui să existe mai multe oportunități și reciprocități, mai mult „ecumenism” cultural, - fapt ce implică, desigur, și un anumit palier al diplomației culturale, deocamdată în stare de „somniațență” ori aflată sub alte interese! - ceea ce lucrarea dlui N. Mareș (și nu numai aceasta) vine să susțină cu prisosință și autentic profesionalism.

Recurs la Eminescu: rușii

(IX)

La mijlocul lui februarie 1879, nu doar că rușii încă nu plecaseră din România, dar prezența lor are un accentuat efect perturbator asupra desfășurării naturale a vieții în societatea românească. Eminescu dezvăluie că e și din atare cauză dacă *Timpu* l a evitat până la această dată să dezbată și să se pronunțe public într-o anume chestiune socotită pe drept cuvânt de mare importanță. „Țara mai este ocupată de oștire străină”, spune el – și există anumite puteri „ale căror interese nu sunt armonizabile cu existența statului român” și care n-ar ezita să se folosească de ocazie ca de „un mâner cu care să ne poată mișca în direcția care le convine”, încât, în aceste condiții, încă „avem de gând a ne mărgini numai la rolul de cronicari”. Este vorba, desigur, despre complicata „chestiune israelită” în general și de suprimarea articolului 7 din Constituție, conform cu ceea ce stipulează textul Tratatului de la Berlin, iar între puterile cu interese care nu sunt *armonizabile* vizată este și Rusia. Oricum, aceasta împărăție în Europa susținerii propagandistice care n-au de ce să mire, dar care rețin atenția și sunt formulate astfel: „1. că România trebuie să mulțumească pentru independența sa armelor rusești; 2. că câștigarea Dobrogei este o urmare a mărinimiei Rusiei și 3. că autoritățile române din Dobrogea au maltratată pe bulgarii de acolo numai din cauza naționalității lor”.

Deși va fi resimțit ca primejdioasă în context, afirmația ultimă (chiar dacă acest punct este privit ca nefiind „îndestul de serios”) și întrucât „independența, datorită sau nedatorită armelor rusești, nu există deplină nici până azi și pentru că Europa a legat-o de condiții care n-o privesc pe Rusia”, numai punctul al doilea îl atrage pe gazetar – care simte nevoia să folosească ocazia pentru a contribui la „a se vedea odată pentru totdeauna câtă consistență are mitul despre bulgarismul Dobrogei”. Avertizase deja că deși dreptul României de a deține Dobrogea e istoric incontestabil, totuși acest teritoriu era înstrăinat de matca lui de cinci secole și că, în condiții de guvernare neadecvată, devine mare riscul de a se determina

„populațiile să regrete trecutul și să ne urască”, încât „Numai completând sau dând ocazie de a se completa formele deja existente ale vieții publice îi vom face pe oameni să se simtă tot în patria lor veche, să se simtă la ei acasă, iar nu sub o dominațiune străină” (oct. 1878). Asta, sigur, avându-se neapărat în vedere, în baza experienței românești a anilor din urmă, „acel popor din sate, care a rămas inaccesibil tuturor înnoiturilor noastre nenorocite” și pe de altă parte, cât privește capacitatea guvernamentală de gestionare responsabilă a problemelor, că „diurna e pentru roșii totul, iar datoria nimica toată”. Dar ar accepta opinia că „Turcii, tătarii, grecii și alții sunt mulțumiți cu noi, bulgarii nu, căci li s-a luat dominațiunea de care s-au bucurat câțva timp sub ocrotirea armatelor rusești” (dec. 1878). Teritoriu de trecere spre Europa – prin vadul de la Isaccea – pentru mulți migratori, printre care bulgarii, apoi rușii din Kiev, susține Eminescu, Dobrogea a aparținut cert, consemnat documentar, Valahiei lui Mircea cel Bătrân, care o va fi pierdut în favoarea turcilor târziu, după 1416. În orice caz, „istoria Bulgariei nu e tocmai aptă pentru stabilirea unor drepturi pozitive asupra provinciilor în care ei locuiesc”, iar Dobrogea s-ar afla, iarăși probat documentar, în primul rând în situația aceasta. Că istoria popoarelor și locurilor contează pentru mereu *salvatorii* și *eliberatorii* ruși mai puțin decât proiectul panslavismului și decât asumarea misiunii autoîncredințate de apărare a ortodoxiei, asta este adevărat.

Gazetarul își are însă și el misiunea proprie: să scoată la iveală și să răspândească adevărul spre a contracara procesul de instalare a ignoranței sau a minciunii propagandistice, amândouă periculoase, și spre a sprijini, astfel și în același timp, generarea unor efecte de conștiință în consecință. Este o misiune culturală și

patriotică, se înțelege că implicând generalul și eternul pe de o parte și naționalul pe de altă parte – valori care merită și legitimează oricâtă strădanie după Eminescu și care îi explică fără excepție campaniile, evaluările și aprecierile, atitudinile, judecățile de gazetar, ca și expresia, care, între orice forme s-ar mișca, e de văzut lesne că nu acceptă să se joace în sine, să fie ușurată în vreun fel. Mai ales că vede lumea mergând, neîndoielnic pentru el, pe un drum continuu coborâtor, al descompunerii în multe privințe și înțelesuri. Așa, Rusia și-ar avea, pe lângă bolile și tarele ei eterne, rău văzute dinafară și bine dinăuntru și alimentate de acolo, și unele suferințe proprii timpului și specificului ei de evoluție istorică. Poate, iată, să dobândească o provincie străină prin negustorie neonestă și să rămână total nepăsătoare în legătură cu poporul acesteia, după cum poate să-și asigure hrana trupei în războiul din Bulgaria tot printr-o negustorie necinstită, încredințând sarcina aceasta antreprenorului Warszawsky, cel care mîtuiește un reprezentant guvernamental român (Simeon Mihălescu) și face astfel rechiziții în folosul armatei ruse – „pagina cea mai neagră din istoria celor din urmă ani ai României”. În felul acesta, absolutismul și autoritarismul funcționaresc corupt, arbitrar și nemilos, produc mișcări subterane anarhice, teroriste, criminale, care duc până la încercarea de asasinare a țarului, iar faptul ar fi de privit ca fiind „precursorul unei mișcări de descompunere socială al cărei obiect e colosala împărăție slavă” (apr. 1879) – ceea ce nu se poate să nu fie remarcabil. Și gazetarul continuă: „Dar nu numai la Rusia e mărginită acea descompunere”. Peste tot o umanitate discutabilă „se urcă cu repejune în clasele superioare ale societății omenești, în locurile care înainte erau rezervate nașterii ilustre, averii seculare, inteligenței celei mai dezvoltate, caracterului celui mai drept și mai statornic”. Cu toate că stă altfel decât Orientul, Occidentul nu este nici el ocolit de răul timpului și infailibil câtă vreme, spre exemplificare, suprimarea articolului 7 din Constituția României e „comandată de străini”, „amestec direct în afacerile interioare ale statului nostru, un amestec →

AUREL BUZINCU

care până acum nu și-l permisese nici turcii măcar”, o revizuire „în urma unei sile internaționale” (febr. 1879) impuse în totală nepăsare față de răul care astfel i se face unei nații.

Cât îi privește pe români, între altele: „O slugărie necondiționată la ordinele stăpânilor miniștri, o deplină absență de spirit și o buimăceală neconținută la discutarea legilor, o înfiorătoare lipsă de patriotizm la tratarea chestiunilor naționale, iată atmosfera generală, iar asupra unor discuții mlăștinoase, insipide, lipsite de spirit și de voință spre bine, vezi răsărind câte un chip ciudat și baroc, câte o stârpitură radicală în a cărei fizionomie se concentrează oarecum toate trăsăturile neplăcute ale tuturor națiilor semibarbare din Orient...” (mart. 1879). Sau: „Față cu faptul înfiorător că mita este în stare să pătrundă orișunde în țara aceasta, că pentru mită capetele cele mai de sus ale administrației vând sângele și averea unei generații, față cu acest fapt înfiorător nu mai există retorică, nici stil, nici joc de spirit...” (apr. 1879). Ar fi chiar greu de înfățișat „extrema decădere socială a României și primejdiile care atârnă asupra țării, nedându-i răgaz de a-și veni în fire”, mai cu seamă că „Ce se petrece astăzi s-a petrecut sub forme deosebite mereu în timp de mai multe sute de ani”, căci „scaunele domnești au început să fie cumpărate cu bani” încă îndată după epoca lui Ștefan și „companiile de exploatare ale fanarioșilor”, active și ulterior, ar fi fost metehne autohtone vechi. „Fanarioșii nu erau decât oamenii care au luat acest principiu al cumpărării scaunului domnesc drept bază pentru organizarea unui sistem de exploatare publică” (mai 1979).

Interesant însă și chiar neașteptat este să se poată da în pagini atât de mohorâte, dar și, oricum ar fi ele, atât de importante pentru noi, cititorii lor români, peste muguri veritabili, căci deși „în momentul de față – spune într-un supraîncărcat aprilie 1879 – ideile bune se află în linie coborâtore și aparțin toate fără excepție trecutului, iar cele rele se află pe linie suitoare”, totuși, ar fi „Fără îndoială că alături de germeii de descompunere generală *se vor fi aflând* (s.n. - A.B.) și germeii unei noi vieți fecunde de un caracter într-adevăr uman”...

Eminescu - student la Viena

(I)

Fenomenul Național Eminescu, evocat anual în ziua de 15 ianuarie - data nașterii - ne oferă ocazia să revenim la unele aspecte din viața poetului.

La Institutul Cultural Român (ICR) din Viena, în 19 ianuarie - a avut loc o asemenea evocare în cadrul căreia Hans Dama, fost universitar la *Institutul de Romanistică al Universității din Viena*, a tratat perioada studenției poetului la Viena.

În cadrul acestei acțiuni din 19 ianuarie, actori de la teatrul Pygmalion din Viena, Tino Geirun și Philipp Kaplan, au prezentat unele traduceri în limba germană din poemele eminesciene ale referentului, publicate în ultimul timp în diferite reviste în țară, în Austria și în Germania.

În vederea promovării culturii românești în țara oaspe (Austria), conferința a fost prezentată în limba germană.

Iată versiunea în limba română:

*

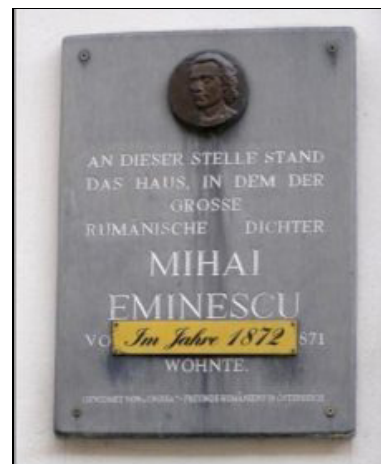
În toamna anului 1869, poetul, însoțit de tatăl său, Gheorghe Eminovici, de mama Raluca, de sora Aglae și fratele Matei, sosesc la Viena pe ruta Cernăuți-Lemberg (Lwov/Lwiv)-Praga pentru a se înscrie la universitate.

La Praga, în atelierul fotografului Jan Tomas, în Wenzelsplatz, fac fotografii Mihai Eminescu și însoțitorii săi. E vorba de fotografia arhicunoscută a tânărului poet.

Poetul debutează la data de 25 februarie/9 martie 1866 în revista „Familia” din Pesta, fondată în 1865 - care apare din 27 aprilie 1880 până în 31 decembrie 1906, la Oradea-, directorul Iosif Vulcan schimbându-i numele de familie din *Eminovici* în *Eminescu*.

Portretul fizic al poetului, după descrierile fratelui Matei și ale altor persoane care l-au cunoscut pe timpul vieții:

- înălțime 1,65 m
- robust și foarte solid legat
- musculatură herculitană
- păr negru
- față brun - albă (smolită)
- ochi căprui închiși
- nasul drept
- picior plat - Platfuss

- mâini mici
- dinți reguțați de culoare galbenă (nicotină de la tabac)
- foarte pârșos
- mergea cu capul plecat în față, cu privirea în pământ, mâinile în buzunare, gânditor.
- Pălăria lui favorită era semi-joben.
- iarna și în lunile friguroase purta căciula de astrahan, turtită...
- în perioadele când purta mustață neîngrijită, obișnuia să și-o muste.

Primul domiciliu al familiei Eminovici se afla pe Porzellangasse 9, azi arondismentul IX, unde circulau încă din 1865 primele tramvaie cu cai, iar în 1883 circulau și tramvaiele cu aburi și cai.

Poetul ajunge în septembrie 1869 nu într-un oraș oarecare: Viena este în a doua jumătate a secolului al 19-lea, pe lângă Paris, cea de a doua capitală culturală a Europei.

Tânărul Eminescu avea 19 ani. Viena l-a întâmpinat cu o viață colorată și splendid: Ringstrasse în devenire: opera (1869) și Votivkirche (1871) sunt terminate în timpul șederii sale aici. Parlamentul, Burgtheaterul, primăria, noua universitate sunt proiectate sau deja în curs de construcție.

La Viena, Eminescu își întâlnește câțiva colegi de clasă de la gimnaziul de la Cernăuți, de asemenea cunoscuți din timpul șederii sale la Blaj și Sibiu: Teodor Nica, Ioan Bechnitz, Al. Chibici-Râvneanu, T.V. Ștefanelli, Iancu Cocinschi, Samoil Isopescu, Petru Novleanu și, nu în ultimul rând, pe Ioan Slavici.

Eminescu și Slavici s-au cunoscut prin mijlocirea studentului →

**HANS DAMA,
Viena**

la medicină Ion Mosanu, în iarna 1869. Slavici studiasse pe atunci la Facultatea de Drept, satisfăcându-și concomitent serviciul militar, „cătăna la Împărat”.

Slavici notează următoarele cu privire la Eminescu:

„[...] la 1869, când a venit la Viena, Eminescu, deși nu împlinise încă vârsta de douăzeci de ani, era om nu numai cu multă știință de carte, ci totodată și sufletește matur și că în-deosebi mie, care eram cu doi ani mai în vârstă, mi-a fost, în multe privințe, bun îndrumător - ceea ce le-a mai fost de altminteri și altora dintre colegii lui români din Viena[...]”¹ (Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924, Ed. Cultura Națională, p.99.)

Eminescu se înscrie la 2 octombrie 1869 la Facultatea de Filosofie a Universității din Viena, ca auditor extraordinar. În această calitate, avea dreptul să participe la cursuri, care trebuiau apoi consemnate într-un index lectionum. Dar pentru că nu avea bacalaureatul, pierdea dreptul de a da examene. Astfel, tânărul însetat de carte putea studia în voie, fără a da mare importanță laturii formale a studiului său. Conform matricolei, se înscriesese doar trei semestre: primul semestru 1869/70, primul semestru 1871/72 și al doilea semestru 1872.

În semestrul de iarnă 1869/70, Eminescu a audiat doar cursuri de filosofie, ca de ex. Theodor Voigt: *Introducere în filosofie cu metafizica lui Aristotel ca bază*; Robert Zimmermann: *Filosofie practică*, *Istoria filosofiei*, 1. Curs; K.S.Barasch-Rappaport: *Teoria filosofică a principiului și Introducere în filosofie*.

În semestrul de iarnă 1871/72, după o întrerupere de un an, poetul a audiat cursuri de drept și filosofie la Heinrich Siegel: *Istoria imperiului și a dreptului german*; Rudolf Ihering: *Instituțiile și istoria dreptului roman*; Robert Zimmermann: *Filosofie practică*, *Istoria filosofiei*; Theodor Voigt: *Pedagogie generală*.

În ultimul semestru al șederii sale la Viena, în 1872, a audiat la Ludwig Arndts: *Pandectele*, 1. carte; la Theodor Voigt: *Logică și la Robert Zimmermann: Istoria filosofiei*, al 2-lea curs: *Evul mediu și modernitatea până la Kant*.

Poetul nu era ceea ce s-ar numi un auditor consecvent al cursurilor universitare, ci prefera lectura în

liniștea cămăruței, în mijlocul munților de cărți. Și dacă se încumeta, totuși, să pășească în augustele aule universitare, privirea prin fereastră îi era reținută uneori de agitația din străzile strâmte din jurul vechii universități în actuala Bäckerstraße, respectiv în piața Ignaz-Seipel din primul cartier vienez:

Prin ferestre ulițernici noi priveam pe madam Maier și priveam cum mamzel Resi și cu Seppi joacă ștaier.² (cf. George Călinescu: *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ed. a doua, București 1982, p.444.)

Setea nepotolită de știință a lui Eminescu îl determina totuși să audieze cele mai diverse cursuri, astfel încât nu s-a limitat la filosofie, istorie și drept, ci a audiat și cursuri despre finanțe, medicină legală, chimie, lingvistică romanică, biologie ș.a.

La prof. Gatscher, Eminescu a audiat, de ex., cursuri de medicină legală, ce tematizau cu precădere disecția cadavrelor, la prof. Brücke a audiat cursuri din domeniul anatomiei. Pe de altă parte, participa și la experimentele chimice din laboratorul prof. Nicolae Teclu de la Academia Tehnică. Cu plăcere urmărea cursurile lui A. Mussaffias despre lingvistica romanică. Este în continuare cunoscut interesul său deosebit pentru fizică, mecanică și matematică și faptul că diferite notițe din aceste domenii umpleau manuscrisele sale.

Poetul nu-și făcea, prin urmare, o cultură unilaterală, ci era mai degrabă interesat să se informeze în cele mai diverse direcții. Cărțile necesare proveneau din biblioteca universității, biblioteca imperială, din librării, anticariate, pe care le asedia adesea, sau din bibliotecile particulare ale colegilor. Eminescu se putea dedica zile întregi unei lecturi, întins pe canapea sau plimbându-se prin cameră. Principala atenție era însă destinată literaturii. Eminescu citea mult, printre altele și multă literatură germană sau traduceri germane. Îi știa la perfecție pe clasicii germani.

La Viena, poetul a găsit două societăți academice fondate de conaționali săi români: este vorba de „SOCIETATEA LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ A STUDENȚILOR ROMÂNI DIN VIENA”, fondată în

1864, și de SOCIETATEA LITERAR-SOCIALĂ ROMÂNIA”, creată în 1867.

La 20 octombrie 1869, Eminescu a intrat în ambele societăți. Datorită contribuțiilor sale constructive în cadrul dezbaterilor din aceste societăți, simpaticul tânăr a fost repede acceptat și se bucura de o autoritate crescândă. Eminescu a fost totodată și una din forțele care au realizat contopirea celor două societăți într-una singură: „SOCIETATEA ACADEMICĂ SOCIAL-LITERARĂ ROMÂNIA JUNĂ”.

În privința contopirii celor două societăți se mai făcuseră niște încercări zadarnice de conciliere. Din această pricină, atunci când, odată cu propunerile lui Alecu Hurmuzaki și Aurel Mureșanu, s-a cerut din nou o unire a celor două societăți într-una singură și activă sub denumirea ROMÂNIA JUNĂ, Eminescu a preluat cu mare entuziasm această idee, accentuând în cuvântul de deschidere cât de înțeleaptă era crearea unei singure societăți, în care să intre toți românii din Viena.

În ianuarie 1870, Eminescu și alți trei membri au fost numiți într-o comisie, care să completeze statutele și regulamentul societății ROMÂNIA JUNĂ. Mai avea însă să treacă un an până când această societate avea să fie fondată: la 8 aprilie 1871. Ioan Slavici a devenit președintele societății, Eminescu bibliotecarul ei.

Pe data de 01 ianuarie 1870, un mic grup de studenți români a făcut o vizită primului Domnitor al României, Alexandru Ioan Cuza, (* 20-03-1820, Bârlad † 15. 05. 1873, Heidelberg) care locuia pe atunci pe Billrothstraße 26-20 (azi arondismmentul 19), casă între timp demolată. Din acest grup făcea parte și Eminescu.

La îndemnul său, mulți tineri români din Viena care participau la viața culturală a acestei societăți s-au obișnuit să vorbească o limbă română cultivată. Eminescu aspira însă spre mai mult. El a insistat asupra creării la toate universitățile europene, la care studiază tineri români, de societăți asemănătoare cu cantine și biblioteci și a cerut să se țină anual un congres național. Pe astfel de considerente s-au bazat și eforturile sale privitoare la sărbătoarea de la Putna.

Pentru crearea unei noi societăți ROMÂNIA JUNĂ era nevoie de →

bani, un local și mobilă. Eminescu urma să fie acela care trebuia să se ocupe de toate acestea. A știut să găsească oameni care se simțeau măgulți când le solicita ceva. În această privință, poetul spunea:

„[...]Pune pe fiecare să facă ceea ce face cu plăcere și nu numai că lucrurile merg bine, dar și-i faci și pe oameni prieteni buni[...]”³ Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924, Ed. Cultura Națională, p.102.

Ceea ce-l caracterizează pe tânărul Eminescu în acea vreme era maturitatea gândirii sale și, mai ales, simțul său practic în domeniul social.

Eminescu era capabil, în opoziție cu entuziasmul romantic al elanului său poetic și confruntat cu problemele practice ale vieții, să le rezolve și pe acestea din urmă, atunci când era vorba să organizeze baza materială a unei noi societăți. Îi era important să realizeze la Viena o singură reprezentanță pentru toți românii de aici, în perspectiva însă a unui viitor politic al țării, care era dependentă în sens larg de dezvoltarea monarhiei chezarocrăiești. Din acest punct de vedere, studenților români trebuia să li se acorde un rol esențial ca mijlocitori între imperiul habsburgic și România. În această privință, Eminescu publică sub pseudonimul Varro în ziarul FEDERAȚIUNEA din Pesta, în aprilie și mai 1870 câteva articole ca de exemplu:

„*Să facem un congres*”.(an III, 1870; nr. 35/365/; „*În unire e țarie*”, (an III, 1870; nr. 36/366/; „*Echilibrul*” (an III, 1870; nr.38 /370)

În aceste lucrări se insistă pe ideea necesității unui congres general al națiunii române.

În toamna anului 1870, trebuia să aibă loc sărbătoarea de 400 de ani de la fondarea mănăstirii Putna. O altă festivitate era prevăzută pentru 15 august 1870 la mormântul voievodului moldovean Ștefan cel Mare. Eminescu era entuziasmat de această manifestare, în care vedea, în același timp, cea mai potrivită dată pentru congresul studenților români din toată Europa.

Se relatează că Jacob Negruzzi l-a găsit pe poet, la venirea sa la Viena, în iunie 1870, atât de acaparată de această intenție, încât era complet nereceptiv la orice propunere de a nu participa la congres. În acest scop, s-a creat un comitet al tuturor studenților români de la Viena, prezidat de

profesorul Nicolae Telcu și cu Eminescu pe post de secretar. În acord cu comitetele din Iași, București, Berlin, Paris, Liege, Leipzig ș.a. centre universitare, s-a elaborat planul acestei festivități și s-au strâns peste 5000 de guldeni. Bani au fost depuși parțial la bancherul Mureșan, un brașovean. Din pricina izbucnirii neașteptate a războiului germano-francez însă, organizatorii acestei manifestări au trebuit să recunoască faptul că momentul nu era potrivit pentru o asemenea festivitate, astfel că pregătirile au fost întrerupte în iulie 1870.

În vacanța de vară, Eminescu a plecat în patrie, la Ipotești. La revenirea sa din toamnă la Viena avea să afle o veste neplăcută: bancherul Mureșan pierduse banii comitetului la un joc de cărți și fugise în America. Membrii societății au evitat să facă public adevărul. Abia în martie 1871 avea să afle și comitetul central, care organizase o adunare generală, care era situația materială reală, ceea ce a dus la propunerea de a renunța la sărbătoarea de la Putna sau, în caz extrem, de a o amâna. Nucleul tare al celor în favoarea sărbătorii, de care țineau și Eminescu și Slavici, nici nu doreau să audă de așa ceva. Slavici le-a vorbit mai tinerilor săi colegi atât de convingător, încât aceștia au hotărât să plece cu orice preț la Putna. În această situație, comitetul, care își dorea să scape de o grijă, s-a retras, lăsând fiecăruia obligația să organizeze sărbătoarea.

Eminescu, Slavici și alți studenți originari din Moldova au preluat plini de curaj conducerea problemei. La scurt timp după aceea, după ce fusese pregătit totul pentru festivitate și congres, Eminescu revine în țară pentru a câștiga sprijin pentru aceste idei printr-o campanie de presă. La 15 august 1871, festivitatea și congresul au putut fi organizate cu succes.

„Uniunea sacră a studențimii române” de la Putna era un produs care fusese pregătit spiritual la Viena și pentru a cărui concretizare Eminescu a adus o contribuție esențială.

După festivitate, Eminescu a fost din nou trimis în România, pentru a se ocupa de banii care nu ajunseseră și care erau necesari pentru acoperirea cheltuielilor făcute de comitet. La revenirea din toamnă la Viena, avea să-l aștepte o situație furtunoasă în rândurile studenților furioși pe

comitetul festivității. Sub influența unor disensiuni politice, studențimea se scindase în două tabere. Slavici, Eminescu și aproape majoritatea studenților originari din Moldova/Bucovina, cu excepția lui Ioniță Bumbac, erau susținători ai noii orientări, junimiști, și, prin urmare, moderați. Ardelenii, în schimb, erau naționaliști înfocați și îi considerau pe ceilalți cosmopoliți și agenți care lucrau pentru străinătate.

Eminescu s-a străduit degeaba să arate la o adunare că societatea ROMÂNIA JUNĂ urmărea o împlinire reciprocă pe plan național-literar. Membrii care o compuneau trebuiau să formeze o unitate de nivel mai înalt. E de la sine înțeles că după aceste dezamăgiri, Eminescu și-a dat demisia. Ioniță Bumbac însă a rămas pe post de președinte.

Extrem de mâhnit și profund dezamăgit de această sciziune tranșantă, poetul a afirmat:

„[...]Doi dușmani primejdioși avem în fata noastră: răutatea și prostia omenească. În luptă cu acești dușmani n-avem ce să discutăm, ci să lucrăm și să mergem înainte [...]”⁴ Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924, Ed. Cultura Națională, p.106.

În cele din urmă, așa numita fracțiune cosmopolită a avut totuși câștig de cauză, deoarece Ioniță Bumbac s-a decis să trimită invitații la sărbătoarea de Anul Nou tuturor, indiferent de orientarea politică, văzându-se totodată silit să renunțe la conducerea societății. Astfel situația s-a liniștit.

Eminescu era deosebit de fascinat de teatrul și viața muzicală vieneză.

În perioada în care Eminescu se afla la Viena, la Hofburgtheater are loc, odată cu schimbarea directorului – Franz Dingelstedt îi succede lui Heinrich Laube în această funcție -, o schimbare importantă de repertoriu.

Note explicative

¹ Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924, Ed. Cultura Națională, p.99.

² cf. George Călinescu: *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ed. a doua, București 1982, p.444.

³ Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924, Ed. Cultura Națională, p.102.

⁴ Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924, Ed. Cultura Națională, p.106.

Resorturi eminesciene în poezia lui

Mircea Nedelciu

O Cătălină patetică, de un bovarism masculinizat și un Luceafăr plasmatic.

Printre Baladele rateurilor existențiale, reunite sub titlul celui de al doilea volum de proză scurtă semnat de Mircea Nedelciu, **Efectul de ecou controlat, se numără Jenny, sau Balada prea-frumoasei conțopiste**, construită pe exploatarea unui filon parodic cu resurse importante în drama eroinei, provocată de bovarism, autosuficiență, ignoranță, promiscuitate, apatie. Potențialul melodramatic este atins prin transcrierea în proză cu ritm și rimă, referindu-se la imagini desuete, dar dozând continuu efectele și plăsând accente ironice prin care autorul păstrează controlul asupra subiectelor supuse unui proces de revigorare.

Termenul „Baladă” justifică versificația, dar indică și cheia parodică în care trebuie receptate falsele drame ale eroilor, în fapt - antieroi, cu atât mai mult, cu cât titlul este alcătuit din două segmente, cel dintâi reprezentând chiar numele individului a cărui dramă este fixată în subiect.

Jenny e o „zână” energică, masculinizată în comportament și limbaj de munca pe șantier, mai puțin dispusă să-și arate fățiș sensibilitățile. Ar fi putut ilustra o Julietă romanțioasă (E. Simion), dar se dezvăluie ca o Cătălină patetică (A. Oțoiu), jalnică, ce-și fixează obiectul adorației într-un Luceafăr plasmatic, un Om-Rază descins cu racheta lui albastră din lumile paralele ale romanțelor de science-fiction. Dezamăgirile erotice o aspresc și ai zice că nu o atinge nimic. Cu toate acestea, în noaptea nunții încearcă să se sinucidă, spre stuporea invitaților. Bovarismul ei era latent. Trimiterea la proza lui Flaubert o face însuși autorul, în finalul povestirii: „*Faptul însă de explicat e greu și oricum, duđuia Jenny nu sunt eu*”. Decizându-se de orice suprapunere a eului său cu acela al eroinei, Nedelciu atenționează asupra intenției sale de a parodia metoda flaubertiană, în fond tot o parodie. „*Duduia Jenny nu sunt eu*” versus „*Madame Bovary c'est moi*” așază față în față două atitudini auctoriale confesive și demistificatoare. Jocul manipularii este cu atât mai

rafinat cu cât are pretenția că intențiile lui sunt deconspirative. Că povestea Jenicăi nu este un caz de psihologie abisală, ci doar un caz obișnuit din realitatea de cea mai banală speță, o certifică tot autorul, prin transferul la care-și condamnă eroina, într-un sat pierdut, funcționară la biroul de stare civilă a primăriei. „*Dosarele de stări civile și alte fapte care îi displac (nicio aluzie directă la Balzac), rămâne-vor de-acum închise în dulap*”. Parodia își dezvăluie armele tocmai prin falsa inocență. Concurența stării civile, pe care Balzac o făcuse prin personajele sale tipice, este reiterată în povestirea nedelciană, aplicată la un personaj bovaric. Bovarizarea ei are loc „*printre acte slinoase și dosare de divorț*”, „*cufundarea*” în lectura romanțelor de science-fiction este nu numai „*un refugiu*”, ci și o „*imersiune în apele ficțiunii*”, un act de „*abluțiune*” pe care fata îl săvârșește spre a se spăla de dezamăgirile acestei lumi (1). Cauza dezamăgirii ei erotice este dezvăluită ulterior, printr-o uzuală procedură nedelciană, care separă planurile prin blanck-uri și, după ce Jenny face ordine la biroul ei, abia desprinsă din antilumile ficțiunilor științifice, este întâmpinată la gară de Gelu, „un tânăr ușuratic care o abandonează și apoi ca într-un vodevil prost, se îndreaptă și se însoară cu statornica fată”. (2) Dar, până la deznodământul acesta, cei doi au parcurs etapele unei povești de iubire ce părea sortită împlinirii. Numai că, odată cu detașarea fetei la țară, tânărul student își modifică pretențiile, reclamându-i prezența

înapoi, la București, printr-un șantaj sentimental: „*Dacă trece vreme multă, ochii... nu se văd, se uită!*” În realitate, povestea lor nu era una de iubire, ci una de interes, cel puțin din partea lui.

Odată detașată la țară, fata își pierde farmecul, întrucât nu mai putea asigura lui Gelu, printr-o eventuală căsătorie, buletinul de București, atât de râvnit în anii 70-80. Brusc, „se îmbolnăvește” și mama lui, care nici nu vrea să audă de Jenny ca noră, iar fata are toate motivele să-l considere laș și fricos. Relația lor este dezvăluită firesc, într-o narațiune ce evaluează dosarul de existență al eroinei, în timp ce gândurile ei evadează din cafeneaua în care s-au strâns prea mulți prieteni ai lui: „*Hohote de râs, cuvinte, se aud în jurul ei, ea în colț doar stă cuminte și privește fix la ei. Ei spun bancuri nesărate și tot râd pe saturate [...]*” „*[...] și ea, dintr-odată se strecoară iar în vis. Vede ceruri înstelate, împrejuru-i peste tot, luminițe colorate pe-un imens tablou de bord.*” Reveria este modalitatea ei de a evada din planul real ori de câte ori simte ostilitate ori in Justiție. O face zilnic la birou, unde „*Visează despre ea că-i pe o planetă pe care fluturi uriași cu iz de cretă se zbeugue prin aer până-n zori și cad-apoi alene înspre nori.*” Nu e greu de înțeles că fluturii și norii prezenți în reveria ei fac parte din intenția autorului de a fixa profilul psihologic al eroinei, întrucât ele trimit la locuțiunile verbale a umbla cu capul în nori și a avea fluturi în cap, din care se desprind trăsături precum aiureala, predispoziția spre visare și exaltarea.

Spre deosebire de Nora, din **Balada zânei de la Bălea Lac**, care fuge de carte, Jeni descoperă că, pentru ea, Cartea este universul ei compensatoriu. În romanele pe care le citește, poate stabili conexiuni cu plăsmuirea bărbatului ideal, Omul-Rază. Prezentându-i-se ca „un tânăr viu ce coboară din rachetă,” (parafraza Luceafărului eminescian e mult prea evidentă pentru a fi explicată), de îndată ce „*Deschide iarăși cartea și se afundă, în unda râului cu apa violetă, un soare albăstriu îi arde ceafa și-un tânăr viu coboară din rachetă. E Omu-Rază, un sărut, și gata, dezintegrează-i paște pe-amândoi, își spun* →

VALERIA BILȚ

¹ Adrian Oțoiu, Luceafărul plasmatic, în Trafic de frontieră, Proza generației 80, Editura Paralela 45, Pitești 2000, p. 193.
² Eugen Simion, Scriitori Români de azi, Ed. Cartea Românească, 1989, p. 584.

cuvinte fără sens și iată, un vânt adie prin arbuștii goi. Ce minte strălucită să gândească contactul ne-ngrădit cu altă lume în care totu-i altfel și să nască ecuații, suprafețe, nume, un prunc care să supraviețuiască?” Se simte din nou aluzia la poemul eminescian, de data aceasta la **Scrisoarea I**, tabloul cosmogonic: „N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă ... Căci era un întineric ca o mare fără-o rază, Dar nici de văzut nu fuse și nici ochi care s-o vază.” Luceafărul ei pasional emană voluptate incendiară, el nu promite nemurirea, ci **„pasiune volatilă”**. (3) „Simplul contact cu răsuflarea lui ar transforma iubirea într-o torță, o catastrofă cosmică de-o forță ce depășește mintea orișicui.” Proiecția ideală a bărbatului dorit este de o esență absolut antitetică celei din care e plămădit Gelu, a cărui materie meschină îl obligă să fie robul intereselor mărunte și să trădeze esența sacră a iubirii.

Câtă vreme are speranța că lumile paralele, antilumile și antimateria există, Jenny rezistă cu stoicism în lumea reală, ba înjurând, ba prefăcându-se că „nici nu sunt în lume, nu le vede”, dar cel mai adesea visând, când cu ochii deschiși, când de-a binelea dormind: „Gândindu-se la el, adormi cu fruntea pe un maldăr de hârtii ce miroseau a legi, decrete, hașcemeuri și se visă pe ea zburând în ceruri, analizând cu calm o supernovă, ținându-l strâns de mână și neschimbând o vorbă.” Din înălțimea irealității din vis îi este permis să vadă ceea ce a lăsat în lumea reală, cu ochiul cinic suprarealist al răzbunării: „De-acolo vedea tot ce-i pe pământ, pe Nelu Spănu, după ea plângând, pe tatăl lui ce moare ca un bou, tocmai când bea cu finii în cavou, pe Gelu spânzurat de-un buletin pe care scrie doar atât: **CRETIN**, și-n rest o lume nesfârșită, cenușie, ce mișună mereu, fără să știe că alte lumi pătrunse de culori se-nvârt în universul plin de sori”.

Pătrunsă de sentimentul unicității și al privilegiului de a fi Aleasa, cea care se mișcă deasupra tuturor, detașându-se de lumea materială prizonieră a propriilor limite, Jenny pare o ipostază feminină a unui Hyperion cu vocația răzbunării. Trezirea din leagănul viselor se face

brusc, prin vestea cea nouă adusă de primarul Paul, pe care-l contaminase cu gustul pentru lectura science-fiction și cu credința în existența antilumilor. „Ai văzut, Jenico, ce scrie în ziar? În California cică s-a pus problema iar și nu există anitilumi, e în zadar, uite, citește, că scrie la ziar!” De îndată ce iluzia s-a prăbușit, Jenny demisionază, lăsându-și nedumeriții șefii, subjuogați, amândoi, de farmecele ei. Ultima parte, desfășurată după obișnuitele blank-uri, reunește la nunta lui Jenny pe tov. Paul și tov. vice, din perspectiva cărora este narată „veselia de zile mari”, a nunții la care „mireasa fu o dulce, o zână, o minune, până spre dimineață, când vru să se zugrume cu-o funie de rufe și o găsiră-n spume”.

Gestul său suicidal vorbește despre starea ei psihică decompensată, intrată în criză odată cu pierderea surogatului. Lectura science-fiction îi oferea lumea ideală care însemna pentru ea ceea ce era literatura cavalească pentru Don Quijote ori ficțiunea gotică pentru Catherine Morland din Northanger Abbey de Jane Austen. (4) Numai că, dacă pentru eroii amintiți, lumea ideală era ba confundată cu cea reală, ba cheie de înțelegere a lumii reale (ca în cazul Catherinei, care, în final, învață că nuvelele gotice sunt pure ficțiuni și nu au nicio corespondență cu realitatea), pentru Jenny, este un acumulator de energie regeneratoare așa cum e atingerea pământului pentru Atlas.(5)

Finalul reverberează în „de ce”-uri fără răspuns. Autorul participă la stupoarea generală, ba mai mult, se simte obligat să ofere un răspuns în virtutea implicării lui în actul de transcriere a poveștii, cu care fusese împuternicit de personajul feminin, care înjura frecvent pentru că „...tâmpitul care scrie nu transcrie tot ce-i spun.” Complicitatea celor doi merge până acolo încât încearcă să o atragă și pe Nela în această comunicare bizară dintre lumi, căci Jenny nu e conectată numai la lumea ei reală, ci și la lumea reală a scriitorului, tot o lume paralelă pentru personajul aspirant la lumi ficționale extraterestre. Răspunsul o șochează pe Nela, librăreasă și pasionată

cititoare și, spre a masca efectul, „se-ntoarce spre oglindă și se 'neacă cu cafea.” Acolo, dă de scriitor care confirmă spusele lui Jenny, adresându-i-se Nelei: „Da, îi spun, are dreptate, n-aș putea transcrie toate, însă nu-s simandicos, cred chiar că-njură frumos!”

Complicitatea scriitor-personaj permite perspectiva omniscientă a scriitorului, în fapt, un pact al celor doi, pe care scriitorul îl respectă și pe care-l face cunoscut, deși își recunoaște neputința de a pătrunde în forurile intimității psihologice. Deja se produce avertismentul asupra identităților distincte ale celor doi: narator-personaj: „ea rupe două file din caiet, să le citească are iar tăria. E-un jurământ ce-l face pentru sine, dar fără îndoială că-i secret, așa că nu conați pe mine să-l pot afla, chiar de mă știți șiret.” Sensul manipulării pare schimbat, personajul dictează scriitorului, acesta face ce vrea, cenzurează, stârnind mânia personajului care-și permite secrete față de transcriptorul poveștii sale. Valoarea intervenției auctoriale, adresându-se cititorului, este aceea a implicării tuturor instanțelor în actual scrierii: personaj, scriitor, cititor. În felul acesta, se susține ideea lumilor paralele, a universurilor multiple, reprezentate de fiecare cu aspirațiile sale, cu contactele sale, într-o permanentă imersiune a lumii ireale în cea reală, a celei reale în cele virtuale, într-un joc al oglinzilor deschise parodiei. Convenția este dejucată la final prin ultimul cuvânt care-i aparține transcripturului: „Faptul acesta de explicat e greu și-oricum, duduia Jenny nu sunt eu.”

Disociindu-se de modelul flaubertian, Nedelciu câștigă puncte pentru opera lui, a cărei originalitate constă în capacitatea de a recicla texte vechi, supracunoscute, din care extrage material suficient pentru a parodia două tendințe de lectură a vremurilor moderne: literatura sentimentală și literatura science fiction. O făcuse la vremea lui și Caragiale, satirizând literatura sentimentală și de consum. De altfel, criticul Eugen Simion constată că stilul povestirii nedelciene este cel din **Dă-Dămult... Mai Dă - Dămult** și că proza este construită de la început până la sfârșit în nota unui „comic de bună calitate” care salvează intriga de la mediocritate.

³ Adrian Oțoiu, op. cit. p. 193.

⁴ *Ibidem*, p. 194.

⁵ *Ibidem*, p.194.

Un pic de Caragiale

(IV)

Poate părea surprinzător, ba poate chiar insolit, dar n-ar fi deloc ușor de identificat, nu doar în veacul al XIX-lea, un alt scriitor român care, precum Caragiale, să se fi dedicat în asemenea măsură și cu atâta insistență – inclusiv într-o gazetărie bogată, de cursă lungă, ca și cea eminesciană, nu mai puțin interesantă decât opera beletristică – problematizată culturală și, când e vorba de personajul lui, ficțional sau gazetăresc, de apanajul acesteia, să-i zicem așa, instrumental-operațional. Nu uneia în sine, teoretizând, deși această dimensiune a lucrului, măcar prin fațeta ei implicită, devine oarecum iminentă, ci problematizată cultura și ilustrată, prin cazuri, ca resort determinant pentru feluri de situație concretă a individului în viață și în lume și desigur că, astfel, cultura în legătura ei naturală cu realitatea acestuia și a comunității lui. Așadar, omului cultural, omului făcut și privit cultural și, altfel spus, Caragiale – un scriitor care să fi tematizat, nu plecticos, ci metaforizând acaparator, din largul problematicii de ordinul vieții spirituale, un aspect identificat și probat convingător ca definitoriu pentru o ipostaziere, convingătoare și ea, a condiției umane. Pornind, poate, de la concretul unei epoci, precum obișnuit zicem, de la date inventariabile ale unui fenomen palpabil, de la fapte manifeste ale acestuia – și neoprinde-se aici dacă, la deja mai mult de un secol, exercită atracție expresia lui, asta fără doar și poate, dar și, în egală măsură sau chiar mai mult, problematica în sine. Căci, de fapt, e puțin și insuficient de relevant spus *tip* uman caragialean – probabil ca efect al unei insuficiente încrederi, smerite ori dimpotrivă, sau al unei de orice fel receptări deformatoare.

Caragiale e de privit ca dând, în realitate, o *donquijotiadă* proprie și o specie proprie de *epopeic* – unul nu eroic, ci coborât, însă relevându-și umanul într-o neconținută zbatere și într-o continuă luptă. Și mai mult sau, mai ales, mai puțin vizibil, substanța vieții personajului său generic implică peste tot, determinant pentru viața însăși, o aceeași procesualitate trăită într-un strat profund al ființei și care, la rândul ei, implică opțiuni și alegere, motive și deliberare în prezența unui ideal, a speranței, încrederii, nădejzii și, firește, practică în consecință – totul în interiorul unui proiect măcar de prezență în lume dacă nu chiar de viață,

întotdeauna emancipativ și vizând eminamente teritoriul valorilor în înțele cultural. În fond, *actualitatea* perpetuă a lui Caragiale n-ar putea exista fără ca expresia scriitorului, prin însușirile ei, să o resuscite și să o mențină continuu, precum însorirea destulă viața vegetală, dar întocmai ca în relația din această comparație, expresia are o instituție grefată pe fapte care, de interes perpetuu fiind, provoacă actualitatea și o legitimează. Ceea ce se constituie în obiect cvasipermanent al interogației și al metaforizării literare a lui Caragiale, un anume curs, o turnură anume, o căutare continuă cu încercări și experiențe în tărâmul raporturilor numeroase și complexe dintre cultură și viața practică și, în context, inclusiv al celor dintre apanajul comunitar și cel individual, băgăm de seamă, iar asta nu doar dacă vrem, e cu mult mai mult în lumea noastră decât un trecător fenomen de epocă. Este, poate, chiar o constantă etnică – ceea ce, pentru operă, nici nu are cine știe ce importanță dacă se verifică sau nu ca realitate, deși e destul de posibil ca istoria să favorizeze un răspuns afirmativ la întrebare.

Dar să vedem ce e de văzut: umanul caragialean în condiția lui gravă, existențială, în relație cu *datul cultural*. Ce nu se constată îndeobște la receptare este că există, instituită și făcută să *vieze*, umanitatea lui Caragiale de acest nivel și de această consistență. E la mijloc, atunci când n-o vedem, un fel de a concepe culturalul, cel care determină faptul de a-l privi doar ca pisc, nu și ca dispunere, existență și funcționare în straturi, fiecare cu propriile piscuri valorice, în culturi de fapt, dar și, în interiorul acestei accepțiuni și pe seama domeniului, un comportament de receptare generat de consumul specific, superficial, de bancuri: vânarea poantei. Inteligența își trăiește în jubilație, în acest caz, satisfacția izbânzii și o face, probabil că

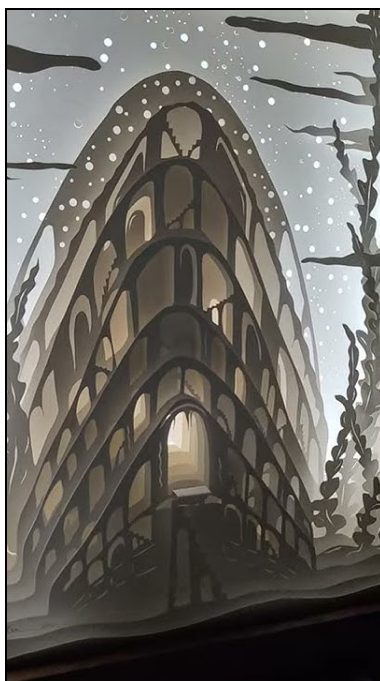
într-unul din gesturile omenesci cele mai egoiste, îndepărtând totul din cale, ca să rămână numai ea cu sine în sărbătoarea ei. Dar umanul în discuție există și aici – doar că el, depistabil abia la dimensiunea seriei, subzistă neactualizat sau irelevant prezent în anecdotic, prin doar un strict necesar, fără să consume mai multă atenție decât se impune minimal. Pe de altă parte, în absența substanței umane suport, caragialescul de suprafață, al efectelor, inclusiv cel de natura comicului, s-ar fi epuizat de mult timp. Ar fi avut dreptate, așa, Eugen Lovinescu: legată de o epocă anume, lumea lui Caragiale s-ar fi dus în neant odată cu vremea ei. Și nu s-a dus, evident că nu. Mult vehiculatul autor satiric e de repus astfel și el în discuție. Că satiricul – ca și comicul în general, de altfel – poate exista în voie, musai însă întotdeauna măcar cu un pic de sprijin dinspre receptor, care în exercițiul lui specific vine la întâlnire însoțit de ale sale, bagaje și trebuințe, dar și instrumentar în consecință, este adevărat.

Nu e numai atât însă. Nu e vorba de a nega total dimensiunea unui dialog cu imediatul, a unui mod de situație a artistului într-o actualitate, ci doar de a vedea că faptul nu este de domeniul definitoriului. Precum n-a descris, prezentat, oglindit, înfățișat etc. o epocă și nu s-a războit definitoriu prin scrisul lui cu aceasta, Caragiale nu a produs o figurație, marionete, măști, caricaturi. Chiar dacă acestea se pot evoca în comentariu, pentru foloase mai ales de factura comentariului, chiar în cazul multora dintre personajele lui și al multora dintre întâmplările acestora, iar asta de bună seamă că și în temeiul unor realități ale expresiei minimale practicate frecvent de scriitor, Caragiale a creat, indiferent cu ce materie primă, o lume în sine și, în ea, o umanitate care *viază*. Întregi, rotunde și, apte să-și asigure intern combustia, prin *concur-sul* ce și-l dau unele altora *organelor* din înzestrarea aidoma *organismului viu*, cu viață proprie. Există întotdeauna aici, potențate, un început, un miez și un final – chiar dacă uneori neaduse în scenă deloc, nici măcar sugerate. Ne și spune Caragiale, manifest, cu înțeleșuri numeroase și obligatoriu de luat în seamă: *el nu e dintre acei autori*. Or, esențial pentru instituirea și funcționarea imaginii, precum vor să lămurească lucrul mai cu seamă susținerile din *Câteva păreri* și cum convinge la orice pas imaginea însăși, faptul se cuvine să rămână în atenție, în actul receptării, cât trebuie de mult.→

AUREL BUZINCU

În cazul mai oricărui exemplar al umanității doldora de vitalitate a lui Caragiale există, nu întotdeauna expusă și destul de explicită, dar mereu de intuit, o poveste proprie în esență culturală, implicând valori de acest fel, raportare la ele printr-o anume înțelegere care este determinată de o anume putere în privința aceasta, dar mai ales și întotdeauna de adecvarea cu interesele, ceea ce generează o practică a vieții în consecință. În fiecare pulsează viața în chiar aceste de condiții – divers și adesea imprezvizibil, surprinzător, îndeajuns de motivat însă mereu și, cu aceeași frecvență, motivat în logica vieții înseși. Astfel, să zicem, Trahanache ține bine în mână frăiele politice locale, ceea ce constituie preocuparea de bază a vieții lui prezente, firește că în condiții de onorabilitate, una optimă, adaptată, drept care, dacă e nevoie, consimte – fără a-și face probleme nici dinaintea realității și nici a circulației zvonului, având și destulă înzestrarea în acest sens, adică destulă puștică răbdare – la particularitatea prieteniei de familie cu prefectul Tipătescu, tânăr și becher, omul guvernului în teritoriu – toate acestea având numeroase lucruri comune cu moda, curentul general, standardele și normele nescrise ale unui *ce se poartă și ce nu*. Nimic nu-l reține, așa stând lucrurile, să afirme public în naturalețe deplină: *E un om [prefecul] cu care nu trăiesc de ieri de alaltăieri, trăiesc de opt ani, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt ani trăim împreună ca frații...* sau, ca principiu politic: *Noi votăm pentru candidatul pe care îl pune pe tapet partidul întreg... pentru că de la partidul întreg atârnă binele țării și de la binele țării atârnă binele nostru...* Nici vorbă mai puțin zaharisit și abil, Dandanache are de ținut sus steagul familiei lui *de la patuzsopt în Cameră*, un standard, și procedează conform cu oferta pe care, silită de el în numele acestei valori, viața i-o avansează – de altfel, ca și Cațavencu, doar că, mai vechi în lume și *capitalist* pe deasupra, Agamemnon Dandanache (oficial, chiar dacă Agamiță și putând fi și Gagamiță – un portativ cultural larg) e cu mult mai versat decât cel căruia îi ia locul în lista colegiului electoral provincial. Prestând un tip de onoare de familist de împrumut și pe care și-o întărește expunându-și *știința*, trăiește în tihna mahalalei și a celei de a doua căsnicii Leonida și cam tot așa chereștegiul Dumitrache – acesta, negustor mândru de condiția și poziția lui fiind, mai înfipt în lume și, ca urmare, confruntat în mai mare măsură cu ale vieții, dar și mai apt să facă față provocărilor, pe

care însă le rezolvă adecvat nu cu mânia de împrumut a etichetei, ci în acord cu interesele cele mai practice ale blazonului mereu în edificare. Mița Baston, republicana din Ploiești (*Electrică ploieșteancă!*) se află în scenă, mărturisit, ca să-și facă o *carieră*, probabil ca și Didina Mazu și tot *viitorul* – care e și el proiecția unei *mode*, *imaginea* unui *fel de a imagina* – și-l pregătesc, în chipuri felurite, și alții, între care Rică Venturiano, adânc încredințat de calitățile proprii, sigur de ele și acționând în temeiul acesta, căci în labirintul de schele prin care este alergat spre a fi prins și pedepsit în numele *ambișului de familist* al lui Dumitrache, salvarea îi vine, precum e convins și singur susține, de la *inspirațiunea* de poet, care îl ascunde în *butoiul cu țiment* și de la *educațiune*, care îl ajută să se prefacă a nu auzi înjurăturile urmărilor. Chiar Dragomir din *Năpasta* e de privit în primul rând prin vivacitatea lui cu sursa într-un bagaj clar cultural: el ucide din dragoste, adevărat că posesivă și astfel sălbătică, dar nu în primul rând ca să-și elimine în sine adversarul, ci din trebuința tot sufletească de deplinătate, având nevoie să-și asigure reciprocitatea, împlinirea sufletească totală – ceea ce-i aduce dezastrul la întâlnirea cu o Anca de aceeași forță a caracterului și care trăiește și ea sentimentul într-o anume radicalitate, ca și el și, e de văzut, ca și alte personaje feminine caragialiene, poate că tot într-o sălbăticire, doar că de un alt fel decât a lui Dragomir. *D-ale*

**Radu Ștefan Poleac, DEEP
ATLANTIS - 3D LIGHT BOX**

carnavalului, apoi, înscenează un carnavalesc prin excelență cultural: *catindatul* este un *progresist* – printre felurii și numeroșii *progresiști caragialieni* – și se zbate să intre într-o *lume la modă*, bărbații vârstnici au amante și se poartă după cum *cere o modă*, fetele se emancipează tot *după o modă* și după o rețetă a acestora nu doar furnizată, ci chiar impusă – Mița, în plus, având în sânge *republica* celebră a locului ei natal, tot un dat cultural, și făcând caz de asta, iar Nae Girimea, dar nu doar el din lumea caragialeană, ține de un palier cultural la care se trăiește pe seama culturii, a pretențiilor culturale și a înțelesurilor acestora din lumea lui în care el aranjează și lecuiește de toate ajutat de un destoinic ucenic, amândoi fiind un fel de *băieți deștepți*. Asta în vreme ce, contrar dispoziției lor cu accente agresive care devin comice, personajele masculine sunt mai curând niște blajini care își ascund această însușire, poate tocmai pentru că nu e *la modă* să procedeze altfel, în orice caz, cu *naturelul sensibil*, gata să și plângă la strânsoare, să ceară doar explicații, pentru a se lămuri și chiar pentru a se delecta astfel, iar nu ca să tragă la răspundere. Adică, *Trădare, trădare, dar să o știm și noi* sau, mai lângă inimă, Crăcănel, de pildă: *Eu, când îmi trage cineva palme... eu turbez!... cu dinții îl apuc, nu-l las nici mort până nu-mi spune pentru ce? Pentru ce mi le-a tras? A știi și eu: pentru ce?... Trebuie să-mi spuie mișelul numaidecât!...* Firește că așa formulările și furiile se dovedesc de împrumut, ale unei bărbății veritabile doar jucate sau preconizate, preluate și adaptate unei firi în fond dispuse să tolereze mai tot ce interesul propriu oportunist impune să fie tolerat – precum și strâns îmbrățișat. Poate să fie altfel, dintr-o altă cultură, Tipătescu, poate că și, să zicem, Iordache, cel care descurcă ițe dând crezare filosofiei că *Ce nu are bază cum poate să fie naturel?* și putând participa, dacă e chemat, atât la întărirea ideii de lume ale cărei fundamente sunt culturale, cât și, printr-o propunere rezonabilă, la înțelegerea cauzei care dă devianța, scrânteala cu efecte comice, din umanitatea lui Caragiale: atașamentul total, absolutizant și exclusivist, prin convingere și credință, față de o valoare precum, să zicem, *progresul cu orice pret*.

Și exemplificarea ar putea continua oricât – conducând oricât spre realitatea că personajul caragialean și umanitatea lui au o întemeiere eminentă culturală.

Unsprezece trepte ale desăvârșirii

într-un poem inițiativ de Nichita Stănescu

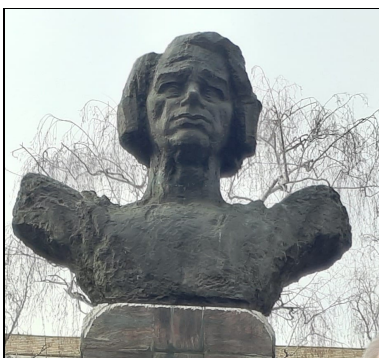
„Lasă-te prădat de melancolie./
Melancolia nu se petrece și nu se
mișcă./ melancolia se stă-/ Stai tu! ”

(IV)

Îndemnul III/Pasul III - A păstra tăcerea și discreția despre tine, despre propria existență, este al treilea îndemn. Existența personală este o țesătură misterioasă, o intricare în ansamblul lumii care te conține și, de aceea, greu de cunoscut, de lămurit: „Dragule, dacă te oprește oricine altcineva din mersul/tău, sau din somnul tău, ca să te întrebe, cu sărut/sau cu urlet, cine ești, tu nu-i răspunde pentru că nu-știi cine ești și pentru că cel ce te întreabă/îngrozitoarea întrebare „cine ești?”, te întreabă/cu gând ascuns să te piardă./Te întreabă cu gând de batjocură și smintit/ că ai putea să știi/cine ești și să-i răspunzi cine ești/ și răspunzându-i cine ești, tu, dragule, să-l faci pe/ el să se prăpădească de un venin răzând și de o înălțime/ străină./Și în hohote – cine ești./știindu-te – să nu mai poți să fii./Deci taci din gură când nu ai ce spune!”⁶ Existența personală interferată în țesătura existenței generale este un cifru, sau un nod gordian, o țesătură cu rosturi și semne greu de dezlegat. Nici măcar propriul destin nu-l poți cunoaște și înțelege, în toate asamblările lui, darmitate alte destine – de pionieri, de actori, decidenți și/sau protagoniști din peisajul existenței. De aceea, îndemnul poetului este de a nu răspunde la întrebarea „cine ești?”, autoiluzionându-te că știi cine, ce și cum ești, unde te afli, încotro te îndrepti, de unde vii, crezând că știi sau că poți tu decide propriul rost. Nu putem cunoaște în chip obiectiv cine suntem, căci identitatea este o realitate dinamică în perpetuă construcție de sine și în neîncetată devenire și interferență cu elemente din exterior. Așadar, abține-te să te autodefiniști: „Taci din gură când nu ai ce spune.”

Îndemnul IV/Pasul IV,
Tentația melancoliei, sau farmecul tumultuos al vieții?

Orice eu are două posibilități, două opțiuni: fie solitudinea

melancolică și resemnată, fie amestecul și tentația participării la tumultuoasele jocuri ale vieții. Sunt două moduri cumva opuse și alternative de-a fi, ele implică și două statute distincte ale ființei. Dacă prima reprezintă implicarea în toate jocurile posibile, seducătoare și riscante ale vieții, strălucite și decadente, de confruntări și înfruntări, de tentații și de plăceri, de scenarii diverse, de trădări și cruzimi, de nimicnii și de glorie trecătoare, cea de-a doua este stagnare, contemplare și singurătate. Acestea generează în accepție poetică starea de melancolie: „Dacă tăierea și scoaterea mașelor mielului te doare/ numai gândind-o că se întâmplă;/ dacă ruperea stelei în două și ruperea cifrei unui în șapte/și străbat creierul cu sfâșietoare lumină;/dacă taina sfânta a trădării te cumpără pe un ochi triunghiular în frunte;/ dacă etc. [...]”. Oricum, ai două variante: 1. Te lași prădat de durerile vieții, de sfâșierile și de petrecerea ei, de seducția ei în chipuri dintre cele mai diferite și mai contrastante, participi la ea macinat sau consumat de ea, înălțat sau prăbușit în jocul ei; sau, 2: Stai melancolic, retras, contemplativ, meditativ, neintrând în tumultul seducător al vieții. Melancolia covârșește ființa, o moleșește, ea dezamor-sează eul, dar îl salvează moral.

Viața însăși este o ofertă vicleană, o seducție ce implică eul în tumultul ei, îl macină, îl devorează în mai multe chipuri, îl face complice la ofertele ei viclene, seducătoare. „...dacă nu-ți smulgi ochii, tu însuși înfiorat de vedere;/dacă nu-ți astupi urechile cu două stele;/dacă refuzi jertfă de un miros plăcut, /dragule,/ lasă-te prădat de melancolie/și lasă-te/jefuit de tristețe./Stai tu melancolic, dragule,/stai tu melancolic./ Melancolia nu se petrece și nu se mișcă,/ melancolia se stă -/Stai tu!”

Melancolia înseamnă a rezista seducțiilor, a refuza oferta vieții, a-ți reteza simțurile care te conectează la real, *mirosul, auzul, văzul, gustul: „refuzi jertfă cu miros plăcut”,* îți „astupi urechile cu două stele”, îți „smulgi ochii...”, refuzi ispita, nu comiți jefirea semenului, a fratelui. Melancolia e stagnare: „Melancolia nu se petrece,/și nu se mișcă,/melancolia se stă -/Stai tu.” Îndemnul de o adâncă semnificație indică valori morale de la care nu abdică, oricât de ademenitor ar fi destinul promis de contrariul lor. A te situa în melancolie reprezintă a sta, a nu te lăsa sedus de farmecul vieții, de formula și opțiunea unor fapte damnabile: vânzarea de frate, trădarea, jertfirea altuia în interese personale, tentația faimei sau a bogăției, seducția înălțimilor „găunoase”⁷. Ai două opțiuni: fie participi la realul care-ți oferă astfel de tentații și devii actantul lui, fie refuzi implicările seductive și stagnezi melancolic. Nichita Stănescu știa că societatea românească a fost atinsă profund de astfel de tentații, de trădări, de erori cumplete de multiple feluri – jertfirea semenilor, vânzări de frate, ambiții de parvenire prin orice mijloace, complicitate cu răul, prejudicierea altora etc.

Îndemnul V/Pasul V - Un gest compensator

Pledoarie pentru echilibru și continuitate, aș numi acest îndemn nichitian, efort pentru a-ți construi permanent echilibrul propriu în țesătura lumii, în conformitate cu designul funciar al ființei în lume – cum? Ca o prelungire sau ca o continuitate între cei care au fost, înaintașii, și cei care sunt, între cei de ieri și de azi și cei care vor veni din urmă. Numai astfel țesătura existențială a fiecărui destin și a întregii comunități sau societăți devine trainică, rezistentă. Astfel putem fi unii în continuitatea celorlalți. Și numai astfel se pot compensa erorile de la o generație la alta, de la un individ la altul. Generațiile sunt datoare una față de alta, față de trecut și față de viitor: „Ce n-am făcut eu, măcar tu să faci/Ce am trăit eu – prea mult este/așa că-ți ajunge și ție/ să ai de dat/în stânga și în dreapta.” →

TEREZIA FILIP

⁶Toate versurile sunt citate din poezia-mul *Învățăturile cuiuă către fiul său*.

⁷Titlul unui roman al lui Aleksander Zinoviev

Lecția de Limba Română

Cred că nu sunt singura în a-mi aminti, cu plăcere sau dezgust (în funcție de competența profesorului), de orele de Limba Română petrecute în liceu. La această materie s-au perindat prin fața mea un mare număr de profesori căci, din motive necunoscute, schimbarea lor se petrecea nu numai de la un an la altul, ca la alte materii, ci chiar de câteva ori în decursul aceluiași an.

În clasa a șasea, am avut o profesoară deosebită de celelalte, prin felul ei extravagant de a se îmbrăca și mai ales de a se farda. Copiii sunt sensibili la aspectul exterior al persoanei din fața lor și e de necrezut câte amănunte vestimentare ne rămân în memorie, în timp ce multe alte aspecte, mai importante în ochii noștri de adulți, s-au sters în negura vremii. De altfel, ca să fac o paranteză, personal mi-aduc aminte de ținutele mele vestimentare de la toate vârstele, începând cu spilhosul de la patru ani, trecând prin epoca mini-jupă și ajungând la pantalonii zilelor noastre. Dar despre haine voi reveni cu altă ocazie, pentru că ele poartă un segment din viața noastră și, deși par a acoperi și ocroti corpul, cred că în mare măsură ele sunt o cuvertură vie a sufletului nostru.

Dar să revenim la profesoara de Limba Română despre care doresc să scriu astăzi. În ciuda corpului său bondoc și voluminos, purta fuste înguste și pantofi cu toc cui. Ca și Betty Boop, avea părul negru și lucios coafat în bucle, iar buzele, al căror contur desenat cu migală lua forma unei inimii, erau vopsite cu un roșu strident. De cum venea în clasă și termina cu consemnarea în catalog a absențelor, își deschidea poșeta și își căuta trusa de machiaj, care însă se ascundea cu regularitate printre celelalte mărunțișuri, drept care Doamna întorcea poșeta cu fundul în

sus și scutura întregul conținut pe catedră. Noi de-abia așteptam momentul. Și fetele și băieții eram cu ochii ațintiți spre catedră să vedem ce minuni conține poșeta Doamnei. Nu apucam să distingem prea multe lucruri pentru că Doamna găsea imediat trusa și, fără nici cea mai mică urmă de jenă, își reîmprospăta conturul pierdut al buzelor, după care arunca cu grabă obiectele de pe catedră la loc în poșetă.

Obiceiul cu poșeta era practicat nu numai la noi în clasă, ci la toate clasele la care preda, după cum am aflat din discuțiile purtate în recreație cu elevii claselor paralele, drept care era un mister pentru toți de ce Doamna nu se farda în recreație. Noi însă adorăm acest ritual și de-abia așteptam ca Doamna de Română să intre în clasă și să-și desfășoare „expoziția” din poșetă. Nu știu dacă din cauza acestui amănunt sau a tonului fardosit nenatural cu care ne vorbea mi se părea că era o profesoară mediocră. Cert este că nu reușea să ne stimuleze interesul, ci dimpotrivă, stârnea revolta generală când ne dădea de învățat pe de rost poezii sau proză, după care ne asculta riguros urmărind textul pe carte. E drept că uneori ne vorbea cu mult zel despre patriotismul unor scriitori, dar noi nu o prea luam în serios.

Într-o bună zi, am ajuns la studiul lui Nicolae Bălcescu. Textul pe care îl aveam de analizat era intitulat *Țara mea mult dragă*. Doamna ne-a ținut întâi o prelegere, povestindu-ne despre viața și suferințele acestuia om deosebit și a insistat asupra dorului de țară al lui Bălcescu. Noi, copii de 12 ani, nu prea credeam ce ne spunea Doamna, mai ales că ni se părea că poți iubi un părinte, un frate, sau o soră, dar patria cum s-o iubești? La ședințele de pionieri eram îndoctrinați cu iubirea patriei și a partidului, așa că ni se părea că Doamna nu face altceva decât să repete sloganuri arhicunoscute. De aceea, când Doamna ne-a dat de învățat pe de rost un fragment întreg din textul sus

numit, s-a stărnit în clasă o harabură de nedescris. Am început toți să ne răgoim la Doamna, argumentând că acesta era un text în proză și că ar fi avut sens să-l memorizăm doar dacă ar fi fost în versuri! Dar n-a mers, Doamna nu s-a lăsat înduișată de protestele noastre, ba chiar ne-a amenințat că cine nu va ști perfect finalul textului va rămâne corigent.

Mi-aduc aminte că, venind acasă, m-am apucat urgent să învăț acea proză. De obicei, îmi făceam singură lecțiile, dar atunci a trebuit să recurg la mama ca să verifice dacă reținusem totul cum trebuie. Mama nu era omul să piardă vremea și, dacă mă împiedicam, nu-mi spunea cuvântul uitat, ci mă trimitea înapoi să repet. Am muncit din greu până am memorizat textul, dar episodul acesta al vieții a trecut, ca multe altele, pâlind în negura timpului.

Acum, după ani mulți departe de țară, am început să duc dorul plaiurilor românești și mă gândesc cu nostalgie la ele. Iar amintirea fragmentului pe care intransigentă Doamnă rujată ne-a obligat să-l învățăm pe de rost în urmă cu peste jumătate de secol mă emoționează, dar mă și tulbură. În text, marele scriitor și istoric exilat Bălcescu își exprimă înaintea de a muri teama de a nu-și vedea împlinite visurile de dreptate destinate țării lui. Cum bine se știe, Bălcescu s-a stins tânăr pe meleaguri străine.

Mă plec astăzi cu respect în fața modelului de patriotism nu doar al marelui Bălcescu, ci și al devotatei Doamne de Limba Română, care i-a pledat atât de insistent cauza. Citez (din memorie) finalul textului:

„Vai, nu voi avea norocul de a vedea această zi, deși eu asemeni am muncit și am pătimit pentru dreptate. Și cel din urmă al meu cuvânt va fi încă un imn fie, țara mea mult dragă!”

VERONICA PAVEL LERNER

(din vol. *„Gânduri printre rânduri”*, Ed. Arhaeus, București 2001)

UNSPREZECE TREPTE...

→Situat mereu între stânga și dreapta, eul poate sluji echilibrat viața, poate fi o ființă cumpătată și angrenantă-n lume. „Nu mă întreba pentru că nu știu să-ți spun/ nimic despre stânga soarelui/și nimic despre dreapta lunii.”//*Dragule, așează-te și*

tu cum poți mai bine/cu spinarea pe o oră mai fericită/Ce crezi tu că ți-e dreapta./Dacă ești în stare să-i poruncești/ea chiar îți va fi dreapta./ Stânga, pe dansa, trebuie numai să o iubești./Ea ești chiar tu și dacă o iubești/te va sluji ca o roabă”. Ce prinosese din faptele părinților trece

mereu în favoarea urmașilor, ce nu este suficient în faptele lor va fi compensat de urmași. Aceasta e logica divină a existenței care, în viziunea lui Nichita Stănescu, țese continuitatea între generații și între indivizi. Ea este o misiune a eului în lume.

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(LVII)

Scrisoarea trimisă de Iv. Martinovici*, din Hunedoara (str. Transilvaniei, nr. 4, Bl. C 3, ap. 15), la 10 septembrie 1970, lui Dimitrie Stelaru, la București.

Hunedoara, 10 septembrie 1970

„Stimate tovarășe Dimitrie Stelaru,

Cu ocazia unei vizite mai îndelungate în Iugoslavia, am cunoscut la Split pe Acad. Živko Jeličić, prozator, directorul unei reviste literare de prestigiu.

În urma discuțiilor avute, domnia sa a fost de acord să întocmesc o antologie de poezie contemporană românească**, în scopul de a face cunoscută lirica noastră în Iugoslavia, prin intermediul acestei publicații de largă audiență.

Printre poeziile antologate m-am oprit și la opera dv. și vă rog să binevoiți să-mi trimiteți 5 poezii, la alegere, publicate ori inedite, în jur de 20-30 versuri fiecare.

De asemenea, vă mai rog să-mi răspundeți și la următoarele puncte, în vederea înserării unei note succinte biobibliografice: data nașterii, studii, ocupația, cărți apărute, anul, distincții – premii, traduceri în alte limbi etc.

Ca să pot respecta promisiunea făcută tov. Ž. Jeličić și ca antologia să apară la termenul programat (aprilie 1971), vă rog insistent să-mi trimiteți cele solicitate până la data de 25 oct. a.c., la următoarea adresă:

Iv. Martinovici, Hunedoara, str. Transilvaniei nr. 4, bloc C 3, ap. 15, telefon 19-39.

Cu stimă,

Iv. Martinovici

Hunedoara, 10 sept. 1970”.

Note

1.*Poetul și traducătorul Iv. Martinovici (ns. în 13 mai 1924, la Ploiești - m. în 24 iunie 2005, la Reșița).

2.**Ar fi vorba de o *Antologie de lirică românească modernă*, care ar fi apărut la Split, în fosta Iugoslavia, în 1973, în publicația „Mogućnosti” („časopis za književnost, umjetnost i kulturne probleme”: [književnost, umjetnost, kulturni problemi/odgovorni urednik Živko Jeličić].

3. Pe versoul scrisorii, poetul Stelaru răspunde - în ciornă - la

rubricile solicitate, observându-se că nici poetul însuși nu-și mai amintea ordinea și anii de apariție ai volumelor sale. Poetul scrie: „*Mă execut: 1. născut 1917; Facultatea de litere și filologie; 3. scriu; 4. premiu 1945 de la „Societatea scriitorilor”; în 1967 de la Uniunea scriitorilor români; 5. în ordinea apariției, dar nu mai țin minte anii: „Abracadabru” – 1938?; „Melancolie” – 1938?; „Blestem” – 1935; „Preamărirea durerii” – 1936?; „Noaptea geniului” – 1942; „Ora fantastică” – 1944; „Cetățile albe” – 1946; „Fata pădurarului” – 1961; „Gelu” – 1962; „Oameni și flăcări” – 1963?, 1964?; „Mare incognitum” – 1967; „Nemoarte” – 1968; „Cei din lună” – 1969; „Zei prind șoareci” – 1968; „Poeme dramatice” – 1970; „Cele mai frumoase poezii”. *Colecție 1970*”[n.n.: sic!]; „Coloane” – 1970; „Înaltă Umbră” – 1970”.*

4. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea – bilet trimisă/ transmisă lui Dimitrie Stelaru, în 24 septembrie [1970], probabil de către un redactor al Editurii „Cartea Românească” (semnat indescifrabil) din București.

[București], 24 septembrie [1970]

Stimate maestre,

Vă rog să mă scuzați, dar sînt nevoit să amîn discuția mss. „Doi lei planeta” pt. **Luni** 28.IX.1970 din pricina unor lucruri restante urgente”.

Cu stimă,

[semnătură: indescifrabilă]

29.IX.1970”

Note

1. Stelaru este rugat ca să se amâne discuția lor legată de „mss. „Doi lei planeta”” (sic!; corect: „Doi bani planeta”) pentru ziua de „luni, 28.IX...”, dată reconstituită de noi: luni, 28 septembrie 1970.

Contractul avea să fie semnat cu Marin Preda anul următor (nr. 311/14.06.1971)

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea trimisă de „Redacția pentru Enciclopedia străine” din cadrul Editurii Enciclopedice Române, din București (Calea Victoriei nr. 126), în 25 septembrie 1970, lui Dimitrie Stelaru, la București.

București, 25 septembrie 1970

„EDITURA ENCICLOPEDICĂ ROMÂNĂ, Calea Victoriei nr. 126, Sectorul 1, București

Redacția pentru Enciclopedia străine, Telefon: 14.33.54

Nr. 2744/ 25.9.[19]70

Către,

Tovarășul Dimitrie Stelaru,

Stimate tovarășe,

Editura Enciclopedică Română și-a propus să tipărească la sfîrșitul acestui an, în limba engleză, un dicționar de biografii ale unor personalități contemporane din viața politică, economică, științifică și culturală a țării noastre, intitulat *Who's Who in Romania*.

Dorind să actualizăm datele referitoare la persoana dv. pe care le deținem, vă rugăm să verificați și să completați alăturata fișă biografică, restituind-o cel mai tîrziu pînă la data de 10 octombrie .a.c

În așteptarea răspunsului dv., care urmează să fie adresat *Redacției pentru enciclopedia străine*, vă mulțumim anticipat.

Director,

D. [indescifrabil]”

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Memorialistică

Jumalele Cornelei Blaga-Brediceanu

Frumoasă și elegantă, inteligentă și cultivată, Cornelia Blaga-Brediceanu (1897-1983) l-a cunoscut pe Lucian Blaga la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, în anul 1916, unde se întorsese de la o școală de fete din Elveția, în vederea susținerii bacalaureatului. După patru ani, s-au căsătorit, locuind la Cluj, unde ea urma Medicina. În 1926, Cornelia l-a luat pe Blaga la Lugoj, orașul distinsei sale familii, pentru o refacere psihologică și o pregătire a filosofului pentru străinătate. Într-o mărturisire din 4 mai 1937, poetul se destăinuie: „În Lugoj am făcut eu saltul decisiv al vieții mele: acolo am făcut cele mai mari eforturi de gândire și am uneori impresia că tot ce am lucrat de atunci nu e decât o realizare”. Cu mult tact și discreție, Cornelia Blaga l-a susținut pe Lucian Blaga în împlinirea destinului de poet și filosof. Ea a fost cea care i-a trimis primele poezii lui Sextil Pușcariu la Cernăuți, spre publicare. Cornelia l-a sprijinit pe Blaga să-și facă o carieră diplomatică, urmându-l cu devotament la legațiile din Viena, Berna și Lisabona. Întreaga sa viață a fost un model de devoțiune și jertfă întru grija și apărarea celor dragi. Stau mărturie și paginile de jurnal, publicate în mai multe ediții revăzute și comentate, de fiica autoarei, Dorli Blaga, sub titlul *Jurnale. 1919; 1936-1939; 1939-1940; 1959-1960*.

Cornelia Blaga-Brediceanu nu a fost o scriitoare în înțelesul curent al cuvântului. Însemnările sale incluse în *Jurnale*, secvențiale, întrerupte de răstimpuri mai mult sau mai puțin îndelungate, sunt generate fie de un preaplin sufletesc, fie de nevoia de defulare după episoade tensionate. Volumul debutează cu o „Introducere” reprezentând biografia Cornelei Blaga-Brediceanu cu o bine documentată incursiune genealogică în ascendența familiei Brediceanu. În acest capitol, Dorli Blaga își asigură cititorii: „În fond, cxartea e un omagiu adus Mamei, care scrie atât de frumos. Nicidecum o ediție „critică” sau „semicritică”, cum se mai practică. Cartea este un omagiu pe care îl merită din plin, și cine i l-ar putea aduce dacă nu eu, fiica ei?”.

Consemnările din jurnale sunt, în general, sobre, rezervate din punct de vedere afectiv, trădând principalele sale preocupări îndreptate preponderent spre soțul Lucian (îi sunt remarcate și menționate cuvinte, gesturi, intenții, frământări, stări sufletești) și Dorli, adorată, fără îndoială. Notele și observațiile reținute în *Jurnale* dovedesc o impresionantă expresivitate spontană, o sensibilitate și o eleganță stilistică, de netăgăduit.

Fragmente: = *Toată pădurea pe lângă care am trecut era învelită în promoroacă groasă. E peisajul de iarnă care-mi amintește întotdeauna plimbările cu Lucian din vremea studenției, prin pădurile Vienei. Sunt douăzeci de ani de atunci.*

= *Atâtea obstacole i se pun în cale pentru obținerea unei catedre, la o universitate în care majoritatea profesorilor au intrat fără concurs - ba unii chiar și fără doctorat, numai grație înfăptuirii României mari”.*

= [Un oarecare Ispașiu] a avut chiar obrăznicia să țipe la Lucian, lucru pe care nimeni nu l-a îndrăznit. Cu ocazia asta a ieșit la iveală ura lui Ispașiu împotriva ardelenilor și-n special împotriva cumnatului lui [Caius] Brediceanu - ca și când Ministerul de Externe ar fi o moșie rezervată exclusiv regătenilor!

= *Luna s-a început cu o vreme schimbăcioasă - când soare, când ninsoare. E destul de frig. Ieri i-am cumpărat Dorlii întâiele caiete de școală și azi a ținut întâia lecție cu Fraulein. La cină a zis dintr-o dată: „Învățatul e cam ușor!”. Înainte de culcare, spălându-i Fraulein dinții, i-a căzut al treilea dinte, incisivul stâng de sus. Acum e știrbă și sus, și jos.*

Radu Ștefan Poleac, Oraș în oraș

= *După masă am pornit cu Dorli și cu Fraulein să le arăt unde am locuit cei patru ani cât am stat noi în rândul trecut la Berna. Ajunse pe Spitalackerstrasse, le-am arătat casa pe dinafară, apoi am intrat în prăvălia de la parter, am stat de vorbă cu băcănița - veche cunoștință - și pe urmă ne-am urcat la al treilea etaj, până la ușa fostei noastre locuințe, ocupată azi de necunoscuți. Bineînțeles că Dorli nu și-a mai adus aminte deloc de casa în care a petrecut cei dintâi doi ani și jumătate ai vieții.*

Coborând însă scările, deodată mi-a spus: „Eu parcă-mi aduc aminte mirosul casei” și în adevăr pe scări era și atunci, ca și acum, un miros special provenit de la o tipografie și de la un laborator care se aflau la parter.

Totuși, nu-mi prea venea să dau crezământ celor spuse de Dorli. Istorisindu-i însă seara lui Lucian întâmplarea, el m-a asigurat că trebuie să fie într-adevăr așa, deoarece și amintirile lui cele mai îndepărtate din prima copilărie sunt amintiri de miros. Auzindu-ne Dorli discutând, și-a spus și ea părerea: „Poate fiindcă avem nările așa de mari”.

= *Lucian mi-a comunicat vestea tristă despre boala Semproniei. Mare dezastru! Biata Mami, ce zile negre pentru ea. Era bine să fiu acum în apropierea ei. Lucian știa mai mult, dar nu s-a putut hotărî să-mi spună și mie...*

= *Ne-a scris Mama că Semproniei îi merge mai bine cu sănătatea. Duminică o aduce deja acasă. Doamne ajută! Nici nu spera să treacă așa de repede peste criza asta a vârstei ei.*

DORIN NĂDRĂU

JURNAL DE PREZENTĂ

(IV)

1968

12 aprilie

De la 8 dimineața la Institutul de Lingvistică (1). Am stat până seara la 9 la Facultatea de Drept (unde va începe mâine Congresul Internațional de Limbi Romănice) și am aranjat casele cu numele participanților împreună cu Mihai Zamfir (care a fost în Franța anul trecut, o lună, la Tours și Paris. A absolvit franceza anul ăsta. Tot așa Zincenko, și el alături de noi, de fel din Râmnicu Sărat, îl știu din liceu) și Costin Bratu.

13 aprilie.

Azi am fost la Recepția Congresului Internațional de Lingvistică, la primirea delegaților. Stau între Viorel Vișan, care se ocupă de Japonia – RFG și Kovakš Vasile, care înregistrează participării din România, literele G-P. Din ce am eu, sunt mai importanți Mioara și Andrei Avram, Boris Cazacu, Matilda Caragiu. La plecare am uitat să semnez de prezentă. Pixul lui Dan Slușanski a rămas însă la mine. Am luat două invitații pentru spectacolul de gală de la Sala Palatului de la Anca Belchiță (îmi place, e și drăguță și serioasă, a făcut liceul la Sf. Sava). Măine voi fi în tura de dimineață.

16 aprilie

Anca Belchiță (2) a urcat la mine în cameră să-mi dea o invitație pentru excursia la Brașov. Am refuzat, eu nu ieșisem la tragera la sorți pentru excursie. Probabil vrea să renunțe la invitația ei.

19 aprilie

Măine se termină Congresul și mă duc la petrecerea finală de la Hotel Nord. Azi am ascultat comunicarea lui Christian Rohler (RFG), bazată pe contrazicerea lui Otero (EUA) amănunțită până la indicarea paginilor din nu știu ce tratat. Apoi pe Marcel Cohen, un bătrânel micuț, care a vorbit despre stilul fragmentar și și-a adus soția în România (de unde e ea originară) ca să-i citească citatele pe românește. În sfârșit, comunicarea lui Kojevnikov (URSS).

20 aprilie

Am fost la recepția de adio în cadru restrâns. Un salonaș și o terasă. Erau

Ladislau Gáldi, Tagliavini, niște lingviști catolici (din ordinele religioase de la Vatican), Iorgu Iordan, Al. Rosetti, doamna Mihăilescu ș.a. Pe când mă culcam, tocmai sunau clopotele de Înviere.

21 aprilie, duminică

Ar merita să scriu o schiță despre cum a murit în noi poezia pe măsură ce s-a dezvoltat spiritul de prevedere...

22 aprilie

Am rămas în urmă cu două seminarii de italiană, unul de gramatică istorică, unul de literatură română contemporană, unul de limba română contemporană, unul de lingvistică română și trei cursuri de LRC, unul de economie politică.

24 aprilie

Am făcut rost de *Chrestomația românească* a lui Moses Gaster (pentru seminarul de lingvistică românească).

25 aprilie

Am făcut rost de cursurile de Limba Română Contemporană (LRC). Am primit bibliografia pentru examenul de literatură universală: Stendhal – *Roșu și Negru*; *Moș Goriot*; *Doamna Bovary*; Dickens – *Oliver Twist*; Dostoievski – *Crimă și pedeapsă*; Tolstoi – *Război și pace*; Zola – *Germinal*; Cehov – *Livada cu vișini*; Ibsen – *Teatru*; Walt Whitman – *Poeme*; E. A. Poe – *Poeme*; Baudelaire – *Poezii*; Verlaine – *Poezii*; Rimbaud – *Poezii*. M-am întâlnit cu dl. Diaconescu (e conferențiar la LRC). Mi-a oferit să fac meditație cu niște eleve de liceu pentru admiterea la Filologie. L-am refuzat din cauză că, probabil, vor fi favoritele lui la admitere, nu știu însă cum...

18 mai

Am fost protocol zero la întâlnirea lui Charles de Gaulle (3) cu studenții și profesorii în Aula Facultății de Drept.

Am fost a treia persoană cu care a dat mâna la intrare. E foarte înalt și foarte protocolar.

23 mai

Azi la Biblioteca de literatură a facultății am fost martoră la o scenă penibilă pe care i-a făcut-o biblioteca lui Ion Alexandru (4) (e mai mare ca noi, e în utimul an și scrie versuri). Striga la el pentru niște cărți pe care întârziase să le returneze, el era roșu ca un rac, se uita pierdut pe la fetele din jur și nu zicea nimic...

12 iulie

E vacanță, mă duc în tabără la Izvorul Mureșului.

Am ajuns cu greu, trenul se schimbă la Brașov, unde se așteaptă mult. Pe urmă, la Tușnad, iar trebuie să schimb. Am fost cazată în Vila 21 și am aflat că sunt studenți din toate centrele universitare, de la diferite facultăți. Nu avem în comun decât faptul că aceasta nu e doar o tabără de odihnă, ci și una de instructaj. O pepinieră de genii, ce mai... Fiecare dintre noi a avut fie bursă republicană, fie o bursă Gheorghiu Dej, adică de merit. Eu am absolvit anul al III-lea cu media 10. Am avut bursă republicană și urmează să am anul viitor bursa Gheorghiu Dej, care e de 500 de lei (cu o sută mai mult decât cealaltă; oricum, vine în plus peste bursa de 430 de lei, pe care o luăm aproape toți).

În tabără se gătește bine, dar în stil cam ungueresc, adică dulce și foarte gras. Dar există și o cedare în fața stilului românesc (de fapt nici nu știu dacă e chiar românesc), fiindcă baza desertului e grișul cu lapte și cu dulceață de mure pe deaupra. Cum nu mănânc nici supa și nici - de obicei - mazărea care plutește în două degete de untură topită și are câteva bucăți de slănină prăjită alături, desertul e preferatul meu. Pot să cer oricâte porții, nu există restricție. Așa că cer până nu mai pot decât să adun dulceața de pe deasupra. Mai toți de pe la mese rād de mine, dar eu sunt disperată. M-am hotărât să mă duc la magazinul din sat și să cumpăr ceva fructe, ceva compot, în fine, ceva care mi se pare mai în regulă. M-am dus cu o colegă de cameră, Roxana (de fapt Ruxandra) Rășcanu (5), studentă la Psihologie la București și am cerut vânzătoarei niște mere, pe care i le-am și arătat cu degetul. „Nem →

ION LAZU

tudom!", ne-a răspuns ea îmbufnată și a refuzat să ne vândă orice i-am fi arătat. Ne-am uitat una la alta și, pe drumul de întoarcere în tabără, ne-am sfătuit să ne ducem pe munte mâine înainte de prânz să culegem zmeură.

(5) Ruxandra

„Știi, mi-a spus Roxi în drum spre tabără, în Cehoslovacia nu e bine deloc cu socialismul, cred că ceea ce se întâmplă aici e un fel de reflex"... M-am uitat lung la ea. Auzisem că tatăl ei e implicat într-o muncă de răspundere la partid și n-am exclus că aflase ceva. Dar cum?! Ce era?!

Roxi e mult mai comunicativă ca mine, și-a făcut o mulțime de amici. Așa că, a doua zi, spre ora 11, când am ieșit echipate să urcăm, ne așteptau: Aurel, un tip lung de aproape doi metri, nu părea solid, dar trebuie că era. Venea de la Constanța, unde trecuse în anul al treilea la Academia Navală și, după cum am aflat, făcea și mult antrenament fizic. Tot timpul părea extrem de calm, doar privirea lui se rotea, de sus, asupra ambientului; Simi(on) și Vali erau studenți la Cluj, primul la Politehnică și al doilea la Chimie. Se știau, veniseră împreună, nu știu al cătelea an terminaseră. Mai erau doi băieți care se numeau Nicu, li se zicea Nicu 1 și Nicu 2. Ambii erau olteni, studenți la Craiova, unul la Medicină și altul la Universitate. Unul din ei, Nicu 2, mi-a spus că el a găsit soluția pentru mâncare: cumpără floricele de la o femeie care le vinde chiar la poarta taberei. Ștefan era student la Agronomie la București, dar n-am înțeles de ce alese asta, cânta la pian (inclusiv la seratele dansante din tabără), fusese la Liceul Lazăr... El mi-a spus că s-a dus la Agronomie fiindcă vrea să se specializeze în genetică, un domeniu nou și în plin avânt. În fine... Mai erau încă niște fete: Meri, de la Târgu-Mureș, fata unui director de fabrică de hârtie din câte îmi amintesc, era studentă la Cluj la Arte Plastice, venise cu acuarelele la ea, tot timpul picta, mi-a dat și mie două peisaje de pădure. Geta era medicinistă la Cluj, destul de înaltă, acolo și atunci s-a împrietenit cu Simi și pe urmă s-au și căsătorit.

Nu prea sunt multe altele de povestit. Doar întâmplarea legată de culesul zmeurei. Ne împărățiaserăm toți pe pantă, după ce fusesem să vedem lacul Sfânta Ana (aproape rotund, cel mai probabil vulcanic) și mâncam

zmeura pe loc, pe măsură ce-o culegeam. La un moment dat văd că trece în fugă pe lângă mine, alergând în jos, Meri, pictorița.

N-am apucat să mă ridic de lângă tufiș și să întreb ce-a pățit, că apare, tot în fugă, Aurel (Marinarul), care mă înhață la subraț ca pe un pai și aleargă cu mine pe pantă în jos. De surpriză, nici n-am apucat să dau din picioare. Ajunși la baza muntelui, Aurel m-a pus cu precauție jos și mi-a arătat, râzînd, tufișurile pe unde fusesem. Atunci am văzut un urs uriaș, pesemne era ursoaică și un pui, care mâncau tot zmeură.

Nu se știe cine pe cine deranjase mai mult...

*

Spre final de august m-am dus în tabăra studențească de la Costinești. La venire am fost repartizată într-o căsuță cu două camere, împreună cu o fată de la Iași, tot de la Filologie. Serile, după ce ne ungeam cu Nivea una pe alta, povesteam despre cum se predau la ei sau la noi diverse materii. Era fată de popă de țară de prin Moldova, avea un limbaj colorat și, în general, era foarte plăcută. La cantina taberei se mânca în două serii, eram foarte mulți. Mesele erau rotunde, fiecare de patru persoane. Așa că ne pregăteam de la coadă să fim patru câte patru. Eu și ieșeanca stăteam de obicei cu Mircea Diaconu și Diana Lupescu, amândoi erau studenți la actorie (6), ea tot de prin Moldova. Umblau tot timpul împreună, erau amici, îi vedeam de obicei pe stabilopozii cum se sărutau.

27 septembrie

În vara asta am citit:

Hegel – *Prelegeri de estetică* (ce greu text!); Vianu – *Estetica; Studii de stilistică*; Wellek – *Teoria literaturii*; Paul van Tieghem – *Literatura comparată*; Ion Vitner – *A. Camus și tragicul exilului*; Romul Munteanu – *Noul roman francez*; Wölfflin – *Principii fundamentale ale istoriei artei*; Ion Biberi – *Poezia – mod de existență*; P. Surer – *Teatrul francez contemporan*; O. Gheorghiu – *Istoria teatrului universal*; Mihai Ralea – *Portrete, cărți, idei*; Elena Vianu – *Oamenii și idei*; Al. Dima – *Conceptul de literatură universală și comparată*; G. Nicolaeva – *Bătălie în marș*; Dostoievski – *Frații Karamazov*; Gorki – *Trilogia (Copilăria, Universitățile mele, La stăpân)*;

Tolstoi (celălalt) – *Învierea*; Dolgușin – *Generatorul de minuni*; Pirandello – *Teatru*; Vitaliano Brancatti – *Anii pierduți*; Pater Chesterton Eliot – *Eseuri literare*; A. E. Bakosky – *Meridiane*; H. Taine – *Pagini de critică*; A. Thibaudet – *Fiziologia criticii*; Dumitru Ghișe – *Existențialismul francez și problemele eticii*; *** – *Muzică și literatură (eseuri, diverși)*; George Bălan – *Dincolo de muzică*; W. G. Berger – *Muzica simfonică-barocă-clasică*; R. I. Gruber – *Istoria muzicii universale*; *** – *Ghid de concert*; Ed. Roditi – *Propos sur l'art* (Chagall, Miró, Max Ernst); Lionello Venturi – *De la Manet la Lautrec*; Max Frisch – *Teatru*; Strindberg – *Întâmplări din arhipelag*; Hans Erich Nossak – *Interviu cu moartea*; J. Steinbeck – *Iarna vrajbei noastre și Eu și Charlie descoperim America*; L. Feuchtwanger – *Ducesa slută*; S. Lewis – *Babitt*; Wells – *Opere alese*; S. Butler – *Erewhon* (ce frumos!); Julien Green – *Leviathan*; Dickens – *Documentele postume ale Clubului Pickwick*; Michel Butor – *Renunțarea*; Marcel Proust – *În căutarea timpului pierdut* (primele două volume); Stendhal – *Mănăstirea din Parma*; Balzac – *Strălucirea și suferințele curtezanelor*; *** – *Anthologie des écrivains français du XIX-e siècle. Poésie*; Al. Dumas – *Contele de Monte Cristo* (în franceză); Romain Rolland – *Inimă vrăjtită*; Elsa Trolet – *Sufletul*.

1. Eram în anul al treilea la Facultatea de Filologie a Universității din București.

2. Era cercetător la Institutul de Lingvistică al Academiei Române, în grupul coordonat de Mioara Avram.

3. Vizita lui Charles de Gaulle în România s-a sfârșit brusc, deoarece la Paris începuseră mișcări studențești de protest și a trebuit să plece.

4. Viitorul poet Ioan Alexandru.

5. Ruxandra Rășcanu a devenit profesor la Facultatea de Psihologie a Universității din București și a publicat numeroase lucrări de specialitate. Era din familia generalului Rășcanu.

6. S-au căsătorit și au făcut cariere actorești notorii.

După 1989 Mircea Diaconu a făcut și o fulminantă carieră politică, fiind, o legislatură, deputat european independent.

Eseu despre copilărie

(I)

Cât de familiar sună în noi versurile poemului eminescian: „O rămâi, rămâi la mine./ Te iubesc atât de mult!/ Ale tale doruri toate/ Numai eu știu să le-ascult...”. Cu deosebire finalul lui atât de memorabil: „Șuieram l-a ei chemare/ Și-am ieșit în câmp râzând.// Astăzi chiar de m-aș întoarce/ A-nțelege n-o mai pot.../ Unde ești, copilărie./ Cu pădurea ta cu tot?”.

Tonul nostalgic se datorează faptului că ne-am îndepărtat de universul propriu copilului și, deși memoria farmecului trăit odinioară continuă să ne cheme, mintea și inima noastră se lovesc de o poartă închisă. Situați în plin zbucium al vieții, cu câștigul maturității de acțiune și fermitatea deciziilor în rezolvarea problemelor complexe ale fiecărei zile, ne-am obișnuit să ne privim copiii la modul aristotelic, drept mici adulți în devenire și să căutăm, prin modalitatea în care îi abordăm și educația pe care le-o facem, să-i pregătim pentru examenele existenței. Comitem astfel marea greșală de a ignora complet adevărata specificitate a minții și sufletului lor. Uităm că vârsta lor constituie prin ea însăși un solid sistem de cunoaștere, cu totul unic și fascinant. Pictorii Paul Klee, Juan Miro și Jean Dubuffet l-au studiat și au creat, cu elementele lui, o artă pentru adulți, inedită și dinamitară. Notoria reacție la contemplarea operelor lor manifestată de publicul comun, insuficient inițiat în subtilitățile artei („O, dar până și copilul meu poate picta mai bine!”), ascunde involuntar, sub palma tonului ironic, superior și dezaprobator, ignorarea totală a unui alt univers (a se vedea pasionanta carte a lui Jonathan Fineberg, *The Innocent Eye: Children's Art and the Modern Artist*, Princeton, 1994). Un ecou al strădaniilor acestor artiști plastici care au adus conceptele infantile ale cunoașterii la nivelul privirii adultului, îl aflăm la scriitorii cărților pentru copii, precum Frank Baum și Lewis Carroll, autorii *Vrăjitorului din Oz* și, respectiv, *Alice în țara minunilor*, care au parcurs drumul invers, aducând concepte adulte în limbajul propriu mirificului copilăriei.

Iată interesantele gânduri ale lui Lucian Blaga în această privință: „Filosofia este copilărie fără exod.

Copilul, care pentru cei mai mulți oameni este o fază, înseamnă pentru filosof o permanență. Pentru oamenii maturi aproape totul se înțelege de la sine dar aceasta nu pentru că într-adevăr totul s-ar înțelege de la sine, ci pentru că oamenii izbutesc în cele din urmă să-și castrze curiozitatea. Copilul deține condiții subiective care, indiscutabil, îl avantajează. Și alături de el, filosoful” (Lucian Blaga, *Diferențele divine – Modurile ontologice*).

Tot Blaga povestea în discursul său *Elogiul satului românesc*, rostit în 1937 la intrarea în Academie: „Nu aveam mai mult de șapte ani. Eram vreo cinci băieți, toți cam de aceeași vârstă; stam în cerc, calmi, în mijlocul uliței, pe înserate. Nu mai știu în ce legătură s-a întâmplat ca unul să arunce întrebarea: «Cum o fi când ești mort?». Unul dintre noi a răspuns neîntârziat, ca iluminat : «Mort trebuie să fie ca și viu. E așa că nici nu știi că ești mort. Noi bunăoară stăm aici în cerc și vorbim, dar poate că suntem morți, numai că nu ne dăm seama» “. O fetiță, prietenă de joacă cu Blaga, se cățara în prunii cimitirului, crescuți din morminte. Spunea sărind, că vrea să vadă ce „gust au morții”, și încerca prunele. Când mușca dintr-o prună amară, spunea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost rău. Când nimerea în alt pom o prună dulce, zicea că mortul de la rădăcină, trebuie să fi fost om bun.

Din punct de vedere al procesului cunoașterii, copilul trebuie privit undeva între două concepte extreme: cel al lui John Locke (mintea umană începe ca „o hârtie albă, vidă de orice caracteristici, lipsită de orice idee”, pe care se adună cunoștințele prin învățarea efectuată pe parcursul vieții) și cea a lui René Descartes derivată

din Platon (mintea umană posedă în ea toate resursele necesare cunoașterii chiar din momentul nașterii, învățarea de-a lungul vieții doar identificând și aducând în atenția activă a conștiinței formele deja știute și pre-înmagazinate).

Jean Piaget deslușește patru stadii în procesul cunoașterii pe care-l trăiește copilul, numindu-le după capacitatea acestuia de a opera matematic: (1) *stadiul senso-motor*, al vârstei dintre zero și doi ani, în care se câștigă controlul mișcărilor și senzațiilor, se efectuează primele experiențe ale lumii fizice și se însușesc câteva simboluri rudimentare – apa, focul, lumina; (2) *stadiul pre-operational*, la doi-șapte ani, când se înțeleg simbolurile dar subiectul este capabil de prea puține și elementare operațiuni matematice; (3) *stadiul operațiilor concrete* la șapte-unsprezece ani, în care logica devine puternică, relația cauză-efect este percepută corect, se efectuează clasificări, se lucrează cu reversibilități aritmetice ca de pildă $3+4=7$ și $7-4=3$; și, în fine, (4) *stadiul operațiilor formale* de la unsprezece-cincisprezece ani, când gândirea percepe abstracțiunile, se conformează regulilor logicii (de tipul formulării „dacă ... atunci...”) și poate opera algebric ca în exemplul $a+b=x$ și $x=a-b$.

Modalitatea în care învață pruncul nu este cuprinsă în tiparele pe care mintea educatorilor le-a elaborat de-a lungul deceniilor. În acest prim stadiu de cunoaștere din viața copilului, felul în care sunt deprinse primele vorbe, se fac primele asociații, se produce descoperirea oglinzii, constituie pentru noi taine. Nici cele două stadii următoare, (2) și (3), nu sunt mult mai limpezi logicii noastre. „Copilăria” din versurile eminesciene se referă probabil în special la al doilea stadiu, or cel puțin așa o simțim noi cititorii frumosului poem „O rămâi”.

Maniera în care desenează copilul de doi-șapte ani până îl învățăm noi o serie de convenții universale acceptate (de pildă cum să unească niște cercuri și bețe ca să reproducă un om sau cum să unească un triunghi și un pătrat ca să imagineze o casă) merge după o logică intuitivă proprie lui (în ochii noștri - un aparent „mimetism”). Saint-Exupéry în cartea sa *Micul Prinț* povestește cum adulții nu pricepeau desenul lui cu un șarpe →

HORIA ION GROZA

boa, umflat pe mijloc pentru că înghițise un elefant, socotind că desenul reprezintă de fapt o pălărie. „Cum, nu vă sperie desenul?”, îi întreba el. „De ce”, răspundeau ei, „ce e înspăimântător într-o pălărie?” Adulții „au nevoie întotdeauna să li se explice lucrurile”. Ei nu au ochii fanteziei, acea receptivitate și fascinație pentru realitățile pe care le poți atinge doar cu imaginația (deși, scriind aceste lucruri, mă gândesc brusc că adulții dovedesc că nu au pierdut întru totul această specificitate atunci când abordează de pildă spațiile cosmice pe care le leagă în țesături matematice. „Imaginația e mai importantă decât cunoașterea”, obișnuia să spună creatorul teoriei relativității lumilor fizice, genialul Einstein).

Plictisii de infantilismul desenului lui atât de sec și „inexpresiv”, adulții îl îndemneau pe micul Saint-Exupéry să nu-și mai piardă timpul cu prostii și să se apuce să învețe mai bine geografia, istoria, aritmetica, gramatica. Intrat ulterior în convenții, el însuși devenit un adult, este abordat de micul prinț care îi cere să deseneze o oaie. Niciunul din cele trei desene, pe care spre convingerea cititorului autorul le-a reprodus în paginile cărții, nu au fost însă acceptate de gingașul personaj: una pentru că, având două linii ca niște cornițe, părea a fi berbec și nu oaie, iar celelalte două (care, deși în poziții diferite, păreau ochilor noștri perfect asemănătoare), pentru că una era prea bicisnică, pe când cealaltă era prea bătrână. În momentul în care, exasperat, autorul a desenat o cutie, spunându-i că oaia este înăuntru, micuțul interlocutor s-a arătat extrem de satisfăcut. Ba, privind cu ochii imaginației prin cele trei minuscule găurele ale cutiei din desen, a și spus cu glas de expert: „Ia te uită! S-a și dus la culcare!” „Probabil că devenisem adult de-a binelea”, meditează autorul, „căci să mă bați și nu aș fi putut vedea oaia prin pereții cutiei”.

Există aici o modalitate intuitivă de cunoaștere care în același timp întraripează imaginația și pasionează mintea ducând la raționamente care ne uimesc prin logica lor stranie. Copiii între doi și șapte ani, conform lui Piaget, se concentrează adesea pe un singur aspect omițându-le pe celelalte. Pentru ei percepția dominantă judecata, iar realitatea nu este fermă. Gândirea lor se aproprie foarte mult

de ceea ce se cheamă *gândire magică*, în care corelația se confundă cu cauzalitatea. Dacă două lucruri sunt similare, ele sunt legate prin fire invizibile și se pot cauza unul pe altul. Dacă două lucruri au fost în contact concret sau în contact abstract în timp sau spațiu, ele se contaminatează unul de la altul.

Ștefan Todirașcu, un intelectual de aleasă stirpe plecat dintre noi de aproape trei decenii, a scris o mică și gingașă povestire, *Pecete de neșters*, publicată postmortem în 2016. Povestirea debutează cu următorul dialog: „«Moșu' Mănăilă, ce-o fi acolo unde cerul se întâlnește cu câmpul?» «Acolo-i zarea, ai auzit de zare?» «Nu. Dar cum o fi acolo unde-i zarea?» «Hei, acolo, măi copchile, acolo-i raiul...» «Da'noi nu am putea merge acolo? Oare n-am putea, Moșu' Mănăilă?» «Măi copchile, ce-ți trece prin cap! Păi cum să mergem, că oricât ai merge tot nu poți întâlni zarea». Dar într-o bună zi, „Moșul se odihnea. Ațipise puțin după masă, la amiază... Și atât de bine adormise încât nu s-a mai trezit”. Copilul „a tot întrebat: «De ce? Cum era oare cu Moșul?» Și i-au răspuns același lucru toți: «S-a dus pe lumea aialaltă! S-a dus dincolo!» Oh, așadar se dusesse dincolo. Așadar Moșul ajunsese acolo. Adică acolo unde-i raiul din ... zare! Ce durere pentru copil că nu va mai fi cu Moșul, ce tainică bucurie că, ceea ce era atât de greu, adică atât de greu de ajuns, el reușise până la urmă! Și cum să nu fi reușit Moșul? Dacă nu era să reușească el, atunci cine să mai reușească?»

„Amesteci totul. Nu înțelegi nimic”, îl acuza micul prinț pe Saint-Exupéry, interlocutorul său adult. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* furnizează câteva exemple din gândirea filosofică a copiilor, a cărei prospețime, creativitate și deschidere adesea uluiește pe adulți. Un băiețel de șase ani, lingându-și cu conștiinciozitate conul de înghețată, întreabă: „Tăticule, cum putem fi siguri că tot ce e în jurul nostru nu este vis?” Tatăl răspunde evaziv și se arată curios să audă ce crede băiețelul. „Ei bine”, zice acesta, continuând să-și lingă conul, „nu cred că orice este vis, pentru că oamenii din vis nu pierd timpul să întrebe dacă este vis”. O fetiță de patru ani se vaită: „Mămico, mă doare burta”. „Stai liniștită și dormi”, o sfătuiește

blând mama, „și o să-ți treacă durerea”. „Da' unde trece?” Un băiat încăpățânat nu vrea să facă ce-i spune tatăl. „De ce nu vrei?” „Pentru că știu că nu e bine”. „Dar poate că n-ai dreptate”. Atunci sare frățiorul lui de cinci ani: „Dacă știe nu poate să n-aibă dreptate. Dacă te *gândești* poți să greșești dar dacă *știi*, ai dreptate”.

În acest grupaj de exemple, sunt două care se aproprie mult de povestea cu moșul Mănăilă. O fetiță de nouă ani întreabă: „Tăticule, chiar este Dumnezeu?” Tatăl începe o perorație cum că nimic nu este sută la sută sigur. Fetița îl întrerupe brusc: „Este Dumnezeu, pentru că *are nume!*” Un băiețel de șapte ani cugetă tare: „Nu-i adevărat că universul e atât de mare că nu poți niciodată să-i ajungi capătul. Dacă este mare la nesfârșit atunci unde mai stă Dumnezeu care l-a făcut?”

Un episod oarecum similar cu acela din *Pecete de neșters* se află în povestirea lui John Steinbeck *The Great Mountains* din grupajul *The Red Pony*. Jody, băiatul de zece ani de la o fermă izolată pe un deal, care a contemplat mereu munții mari din zare pentru al căror necunoscut avea o mare atracție, îl vede într-o zi pe un bătrân indian coborând din acea direcție. Cu mare nerăbdare în glas îl întreabă dacă a urcat vreodată în munții cei mari. Bătrânul îi răspunde laconic că a fost o singură dată, pe când era copil, cu tatăl său. „Chiar acolo în munți?” „Da.” „Și cum era acolo? Erau oameni, erau case?” „Nu.” „Da' ce-ai văzut acolo? Era cald și uscat?” Într-un târziu bătrânul catadicește să spună mai multe vorbe: „Cred că era liniște și era bine.” „Ai mai vrea să te duci din nou în munți?” „Nu”. „Chiar adevărat, n-ai mai vrea?” O fascinație pentru un teritoriu necunoscut, sensibilizată de o intimitate magică cu natura. Cum îi șoptea pădurea micului Eminescu: „Și prin vuietul de valuri./ Prin mișcarea naltei ierbi./ Eu te fac s-auzi în taină/ Mersul cărdului de cerbi”. Este o fascinație sporită de dificultatea puținei accesibilități a teritoriului atât de misterios prin comparare cu cele din jur. Țin minte cum am exclamat noi uimiți, copii fiind, când ajunși la Dunăre am reușit, în fine, să vedem câțiva bulgari pe malul celălalt, întotdeauna atât de misterios și îndepărtat pentru noi: „Uite-i! Sunt oameni ca noi!” →

G.B. Shaw scria astfel într-o prefață despre *Părinți și copii*: „Simpla contemplare și privire atentă la lucruri constituie o parte importantă în educația copiilor: în acest fel, copiii pot fi stimulați fără a face din ei veritabili vagabonzi. Un vagabond nu se simte la el acasă nicăieri, căci el călătorește întruna; un copil trebuie să călătorească [pentru că acest lucru este propriu imaginației sale], dar să continue să se simtă acasă oriunde” - să-și păstreze nealterată identitatea, să se găsească pe sine întotdeauna.

Copiii din stadiul pre-operațional al vârstei de doi-șapte ani cred în magice creșteri, descreșteri, dispariții (de aceea iubesc iluzioniștii de circ). Omul de tinichea, din *Vrăjitorul din Oz* al lui Frank Baum, este un tăietor de lemne și își taie din greșeală cu toporul ba mâna, ba piciorul, ba urechea. Dar rămâne un om de-adevărat căci este viu, chiar dacă îi mai lipsește câte ceva din trup. Nu tot așa este însă pentru fetița Dorothy omul de aramă - el gândește și vorbește dar nu trăiește, deci nu este om. Cât despre schimbarea dimensiunilor, știm cu toții povestea cu măritul și micșoratul exasperant din *Alice în țara minunilor* a scriitorului matematician Lewis Carroll.

Vorbirea, în acest stadiu definit de Piaget, este egocentrică. Realitatea este trecută prin prisma persoanei proprii ca *animism* (lumea este creată pentru copil și el o controlează) sau ca *artificialism* (fenomenele naturale sunt create de oameni; de pildă un țaran a creat soarele, aprinzându-și amnarul; acestea sunt fapte din care se țese esența legendelor). Iată cum evoluează conversația redată de Barbu Ștefănescu Delavancea în cunoscuta sa povestire *Bunica*: „Bunico, e rău să nu ai copii?” „Firește că e rău. Casa omului fără copii e casă pustie.” „Bunico, dar eu n-am copii și nu-mi pare rău.” Logic, nu? Iată, altă judecată, prin referire la persoana proprie: „Într-o zi veni la el un moș bătrân, bătrân, că-și țara barba pe jos de bătrân și de cocoșat ce era. Și era mic, mic de tot” continua bunica să deapăne firul poveștii. „Cât era de mic?” „Poate să fi fost, așa, cam ca tine.” „Va să zică, nu era mic, mic de tot”.

Completare făcută cu o siguranță care ne stârnește zâmbetul. În mod cert, copiii au măsurile și standardele lor proprii.

Asterisc A FI PROST

În general, din motive diferite și opuse, am iubire pentru două categorii de oameni: intelectualii adevărați și idioții, mă rog, cei pe care îi consider eu proști. Desigur, cele două grupări nu sunt foarte exact delimitate, ci se intersectează, se ramifică, se completează și, de regulă, se suportă, chiar dacă o fac adesea cu scrâșniri de dinți. Nu, n-am pretenția că eu le-aș stabili calitățile, ori părțile negative, respectiv cele care îi fixează, fie și vremelnic, pe categorii...

Și mi se pare nedrept să nu mă opresc puțin spunând că marea calitate a proștilor este aceea de a fi proști consecvenți și valoroși, adică aceia care pot avea un atât de mare grad de prostie, încât trebuie respectați ca entități bine definite.

Pentru că nu oricine poate îndeplini condiția de prost autentic, iar destui sunt și dintre cei care o fac prost pe... proștii, dove-dind prin asta că nici de-atâta nu sunt în stare în comparație cu cei care o fac pe proștii cu inteligență apreciabilă.

În acest sens, mărturisesc sincer și deschis: cunosc proști nu doar cu personalitate indestructibilă, pe care și-o îmbogățesc constant printr-o evoluție inconștient-deliberată și insistentă, ci o și brodează cu ramificații superbe. Un bun și drag prieten chiar mi-a spus cândva, la un șpriț:

–Adevărul este că unii proști sunt atât de adânci în prostia lor, încât ar putea fi de invidiat, dacă-mi dai voie să folosesc o logică izvorâtă dintr-un gând oarecum absurd.

Această logică este atât de complicat-umană, că poate împletici mintea oricui, dacă nu se investește în idee suficientă atenție.

Să luăm în calcul un prost din aceștia care, în profunzimea sinelui său, este convins că el este un adevărat și de necontestat artist, al cuvântului, să zicem. Are *producție* literară din belșug, cantitativ vorbind, își susține cu aplomb valoarea de autor și chiar convinge firile slabe că el, prin simpla sa prezență între creatori, îi asigură acestuia un plus de valoare și chiar joacă un rol atât de important în creația literară, indiferent de genul în care o produce, încât, fără contribuția sa, nimeni n-are voie să creadă că importanța literaturii autohtone s-ar

mai circumscrie adevăratelor valori universale. Astfel, un prost ajuns să creadă despre sine că este interesant și important, nu: să fie convins de aceasta, ajunge să-și construiască aura de indisponibil și nu mai vorbește despre *ei*, ci despre *noi*, respectiv: noi intelectualii, noi scriitorii, noi făcătorii de literatură modernă, NOI! și restul lumii, plebea, acea parte a omenirii care formează balastul, partea de umanoizi supraviețuind exclusiv prin *noi*, prin plusul de valoare pe care îl aducem societății, lumii în general... Sună mulțumitor, chiar măreț, dând un asemenea fluviu de apă la moara prostiei, încât proștii jubilează, devin importanți, disprețuitori față de ceilalți, tocmai pentru că au publicat în cutare revistă pretinsă de cultură sclipiri din subțirimea gândirii proprii. Ceilalți trebuie, obligatoriu, să se simtă ca pleavă a lumii și societății, ca anexe care pot fi oricând extirpate fără ca societatea să simtă acest lucru, fiindcă nu sunt în stare să priceapă misterioasele și alambicatele cutare versuri pretins moderne și chiar suprarealiste. *Textulețele* lirice ale proștilor publicate în paginile unor reviste cu conținut general-anodin, se metamorfozează în capodopere de nelipsit unei literaturi clare, valoroase și fericite-primate între literaturile lumii. Pe când, din punct de vedere *prostituar*, intelectualii nu sunt altceva decât niște cocoșăți pe meterezele cunoașterii, cei mai mulți neavând acest drept...

În consecință, iată unde e în stare să ducă mintea(?) celor care sunt definiți în DEX ca fiind proști, adică lipsiți de inteligență, fără judecată, fără minte, dar cu sinonimele precum: nerod, nătărău, prostănac, tont, ori cu diminutive ca: prosticel, prostuț, sau, oho!, cu... superlativul: prostălău... Însă, un prost poate fi și: caraghios, îndeplinind și condiția de a *da în gropi de prost ce e*, adică nespun de prost, foarte prost (cum ar fi: *un prost și jumătate*); dar un prost adevărat nu poate face pe prostul, fiindcă nu e în stare să simuleze prostia, aceasta și pentru că el este lipsit de rafinament, fiind, în principiu, de neam prost...

În... concluzie: reprezentanții acestei categorii sociale ajungând să scrie și să publice literatură în detrimentul adevăraților și valoroșilor creatori, ne-am dat naibii, vorba colegului de... șpriț.

DUMITRU HURUBĂ

Suntem deja uitare

„Suntem deja uitarea ce vom fi”,
Zicea un Borges la un ceas de greață,
Când se stingeau luminile la zi
Și viața avea gust de ne viață...

Suntem deja uitare, zic și eu,
Azi când mi-e vârsta piatră rece,
sură,
Și sufletu-mi respiră tot mai greu
În trupul ce de-abia mă mai îndură...

Suntem uitare, suntem un mormânt
Ce încă se mai ține pe picioare,
Dar câte de-ale noastre nu mai sunt
Sau sunt doar poticnire și-amânare...

Ne uită lumea, dar uităm și noi
Lumea frumoasă și adevărată;
Viața noastră, dată înapoi,
E o poveste ce-o fi fost vreodată?

DUMITRU MĂLIN

„De-a v-ați ascunselea”

Mă ascund de lume precum ea
Să nu-mi măsoare riduri perverse
Să pot închide ochiul minții
Cu pleoapa ascunsă sub un nor.
Frumoase versuri ai conceput
Privesc în zare un necunoscut...
Se stinge în mine precaut
De dor.

ȘEZUSEM ȘI PLÂNSEM

precum Nichita și T. S. Eliot David

Aceasta ne e țara unde cactusul
înflorește,
torente de nisip neucid copiii și
amintirile românești,
nu poți să te bucuri pentru că un alt
mâine falsifică
răspunderile guvernului,
ruga noastră fierbinte e legată la ochi
și vorbele cusute cu ață albă
șezusem și plânseam pentru Insula
Israel
cuvinte nerostite mi se ascund în
inima care așteaptă să explodeze
până și vântul își caută vrăjmașii
care-i stau în cale, (doar marea mă
calmează),
și răstoarnă tot, florile din sticlă, și
tot ce-i răsădit cu migală în balconul
pandemie.

numai tu îți vezi de drumul tău să
adâncești falia dintre noi
să năruie toate visele cu un târnăcop

de cuvinte universal.
nu cutez să privesc înaintea
starea e viscerală...
nu mă urî pentru că ți-am ghicit
gândurile demult
loialitatea e în suflet precum o floare
de lotus oferită cuiva
dar anii au trecut degeaba, mi s-a
stors sufletul ca o rufă pusă în
mașina de spălat -
măine, știu ai altă față de diamant
brut -
mămăliga și caviarul... o masă
decentă acum,
altădată era un vis la un pahar de vin
unde va într-o pădurice verde!
m-ai pierdut ca la cărțile de joc
însemnate cu cerneală simpatcă.
SHANA TOVA! 2023

BIANCA MARCOVICI

Edict

Andei Maria - scriitor

Convins
că noaptea cea mai lungă
se va transforma până la urmă
în Lumină
Biruit-am întunericul năpraznic.

Marcel Chirnoagă – Cuplu

Am încercat apoi
în acorduri grave
Chopiniene
să-ți sculptez în minte
Iubito
Chipul Tău
Ce va rămâne de-a pururi al
meu!

NICOLAE MAREȘ

O iarnă melancolică

Tata doarme somn de iarnă, adică
lung
profund, ca de buștean
și n-aude nimic din ce se întâmplă
afară
unde zăpada a ajuns până la ferești
eu aud niște pași ușori
ca și cum cineva ar sfâșia
rochia de mătase a unei mirese în
noaptea nunții
mă scol curios să văd
ce se întâmplă și văd pe geam
o nălucă în formă de cal
mergea în pas domol
de la o margine la alta
a grădinii;

După ce ninsoarea a încetat
a dispărut și năluca
care o fi cheia acestei enigme
dimineața tata se scoală
curios să vadă cât de înalt
e stratul de zăpadă
mă iau și eu în urma lui
vede curtea casei cu urme
de copită lângă copită
și mustața tatei se zburlește
ca o coadă de veveriță
se duce și deschide ușa
grajdului și se joacă cu
coama Terezei, apoi o sărută pe bot;

De când mă știu, zice tata
carii au obiceiul de a băători
zăpada din curtea casei
pentru a ști și celelalte animale
drumurile care duc la vale
pentru a se adăpa, iar pentru
stăpâni calea spre fântână,
șopronul cu lemne, pivnița
cu provizii, privata
pentru alte socoteli;
când ne înturnăm în casă
mama pune într-o farfurie de pământ
grăunțe de cucuruz
vrăbiilor ce ciripeau într-una
pe pervazul târnațului
era o iarnă melancolică
cum n-a mai fost alta și nu
cred că va mai fi.

GHEORGHE JURCĂ

Vitrina

RONDUL PRIN VIAȚĂ ȘI MOARTE

CU POETUL NICOLAE
BĂCIUȚ

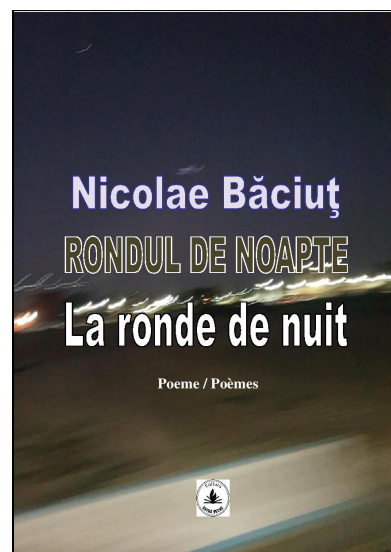
Un titlu reușit: *RONDUL DE NOAPTE/ La ronde de nuit**. O carte de versuri în limba română și limba franceză semnată de Nicolae Băciuț, echivalența/ traducerea fiind realizată cu pasiune și inspirație de Cristina-Rodica Mazălu. Cartea a apărut la Editura Vatra veche în anul 2021 și reprezintă o antologie inspirată a poetului, aflat sub aripa divină, cu ieșire spre universal prin traducerea realizată. Traducătoarea a concluzionat: „Și, pentru a încheia, Nicolae Băciuț este un poet care își iubește țara, așa cum mi-a spus-o mie, dintr-un foc, o țară care nu are de ce-și pierde încrederea în sine, particularitățile și viziunea proprie făcând parte din integritatea ei” (p.18).

Titlul sugerează veghea poetului pe aleile lumii, atenția acordată momentului în care poezia vine să fure poetul din timpul său. Pregătit cu armele poeziei, el așteaptă să apară Cel ce vine, și vine dintr-un alt timp, din alte dimensiuni. Sunt mai multe paliere pe care se desfășoară „acțiunea” lirică în care este implicat poetul: *La taclale cu Dumnezeu; Raport de gardă; Rondul de noapte...* Chiar dacă se reiau unele poeme, sunetul lor se agață tenace de lumile de azi și de mâine. Ele sunt rodul relației directe pe care Nicolae Băciuț și-o asumă literar (dar și în plan spiritual) cu divinitatea, o face simplu, pieptiș cu acea prezență puternică și înaltă. Inițiativa aparține Creatorului, poetul acceptă starea, și-o asumă și notează în note lirice evenimentul. Întâlnirea este un eveniment, el presupune curăție, deschidere totală, supunere blândă și înaltă, lăsarea muzicii să pătrundă în camerele poeziei, armonie, anotimp cu taină. Este și un curaj, în modul acesta poetul renunță la mijloacele sale și se lasă dominat de poezie până la limita contopirii cu mesajul. Formele vin de la sine: metafore, simboluri, cuvinte line, lumina care luminează carnea poemului, antiteze, hiperbole, metonimie, repetiția, adjectivul cu energii nebănuite etc. Nimic forțat, căutat, doar o muzicalitate și un ritm intern impus de prezența evenimentului liric în

sine. O astfel de poezie iese din moda ultimilor ani, nimic despre noul cu orice preț, de minimalizarea sentimentelor, de demența digitală, de prezența nimicului care devine important, de mituri moderne bazate pe șoc și forță. Poetul nu pune sub șenile cuvintele, le eliberează de povara modernismului și postmodernismului și scrie poezie. Faptul că datează fiecare poem, este un semn de responsabilitate. „Taclalele” au valoare de comunicare absolută, poetul își face rondul prin timpurile ce i s-au dat, prin spațiul oferit de poemul în sine ca vietate... Nu suntem în prezența unei poezii religioase neapărat. Poetul caută adevărul existențial, de aici poeme generoase, el îl exprimă prin mijloacele literaturii, lăsând cititorului libertatea de a alege clipa...

Toate se rostogolesc, vestesc viața ca un dar venit de Sus, indică spre o stare de mulțumire și împlinire, dincolo de rigorile literare: vămile lumii, arborele vieții, nopțile tainei, anotimpuri eterne, anotimpuri care au captive alte anotimpuri, ploile nopții, iubirea înmugurind în sânge, moartea necesară, clipa...

Semnele creștine sunt prezente, sugerează o prezență și mai acută: crucea, judecata, colinda, Cina Cea de Taină, vinul vieții, Raiul de fiecare zi, curgerea timpului, visul – viziunea, lacrima, cel ce ridică piatra, șaptelea cel din șapte, începutul și sfârșitul, Schimbarea la Față, lacrima lui Dumnezeu... Chiar dacă numele Domnului se repetă, indicând spre

rugăciunea conștiinței, acest fapt este natural, ca o prietenie prin cuvinte și muzicalitatea implicită...

Semnul absolut este **paradoxul**, el reprezintă prezența divină, locul unde se întretaie timpul și eternitatea, spațiul și spiritualul, logica și revelația, tăcerea și țipătul, moartea și învierea... Ecoul se înfiripă în spatele marilor tăceri, ca un fulger mut...

Pentru poet, poezia îi dă posibilitatea să exprime universalul creat, aflat sub cordonul ombilical al nevăzutului: „sunt un om de cuvinte” (p.30); „Poate ar fi trebuit să fiu/ târziu/ să-ți fiu pe jumătate tată/ pe jumătate, fiu” (p.36); „când eram tu, când eram eu./ ținând de mâini pe Dumnezeu” (p.50); „O, prea mult cer am îngropat în mine” (p.138); „umbre mele să-i rămână/ cerul scos dintr-o fântână” (p. 166) etc.

Temele și ideile poemelor se impun de la sine, ele vin din teologie, literatură, spiritualitate, hermeneutica unui viitor prezent, din întretărirea omului și a divinului, posibilă datorită Omului Iisus.

Fără întrupare nu am fi avut timp, poetul nu ar fi putut pune data fiecărui poem, ca un raport făcut la rondul său prin viață și moarte, prin iubire și absență.

Istoria se regăsește în fiecare ființă, fiecare om repetă istoria tuturor oamenilor, o încapsulează în memoria sa. Reținem: „Cum să spui:/ Doamne, ție îți las viața mea,/ să i-o dai celui nenăscut,/ să moară el în ea?! Cum să spui: e dimineață, Doamne,/ și să nu mă pot însera?” (*Cum să spui?*, p.38).

→ CONSTANTIN STANCU

Prezența lui Dumnezeu e simțită acut, ea se realizează prin semnele care au marcat firul roșu al Evangheliei (Vestea Bună): „Pe aici ai trecut tu/ și n-ai lăsat nicio dimineață - / ici-acolo o urmă de zi/ ici-acolo o Schimbare la Față. / Pe aici trec și eu,/ ca o secundă uitată,/ ca lacrima lui Dumnezeu” (*Și eu*, p.40).

Arborele Vieții, cel care marchează istoria noastră de unică folosință, este un alt semn, unul viu, necesar, cu început și sfârșit. Nu este numai simbol religios, legat de Creație, este o energie necreată, prezentă în cele create: „Aș vrea să fiu/ în fiecare loc -/ acolo unde sunt urme/ de lumină,/ acolo unde/ n-ai fost niciodată/ rădăcină.// Aș vrea să fim/ eu – frunză – tu copac,/ să-nvăț de la tine/ să fiu floare/ și de la fructe/ să tac” (*ARBORELE VIEȚII*, p.46).

Apropierea de Creator este o sărbătoare lirică și existențială, un sabbat al anotimpurilor împletite-n taină: „Atât de-aproape Dumnezeu -/ atât de departe;/ aș vrea să pot/ să-l ating/ ca pe o filă de carte,/ aș vrea să pot/ să-i spun pe nume – dacă are nume/ și nu-i decât/ o vară-n care a nins” (*Clic*, p. 62).

Aruncarea pietrei, lapidarea ca act divin, îngăduit în vechea lege, semn al judecății, ia alte forme la poet, în noua paradigmă, lapidarea poate fi și aruncarea pietrei chiar în Dumnezeu sau în altcineva, nevinovatul (*Cine ridică piatra*, p.80).

În fond, omul l-a judecat și l-a răstignit pe Dumnezeu, în felul acesta istoria a trebuit rescrisă cu sânge.

Muzicalitatea face parte din structura universului, ca semn al armoniei dintre lucrurile create, a legăturii necesare menite să genereze viață, lumină, timp, anotimp... Este o lege subtilă, care face lucrurile să vibreze... Iată poemul: „Eu secundul,/ tu secunda,/ ori eu clipul/ și tu clipa,/ ori tu zborul,/ eu aripa...” (*Perechi*, p. 96).

Tema anotimpurilor este una constrângătoare: Primăvara păsările călătoare se întorc acasă, în sângele poetului, și-n retine. Vara vine cu lacrima de meteor, toamna se ivește cu rod și nodurile timpurilor, iarna, cu albul ei, indică acel unic „acasă”... Finalul: „căci, Doamne,/ vremea a sosit/ pentru cuvânt, eu am găsit mireasă” (*Ultimele anotimpuri*, p.116).

Volumul este unul complex, varianta în limba franceză aduce un plus de culoare fiecărui poem, traducerea, prin echivalență lingvistică, pune semnele unei originalități naturale și care se reflectă în versurile citite. Autorul argumentează la început: *Când să stai de vorbă cu Dumnezeu?* Continuă cu *Poezia din poveste*, istoria volumului. Doamna Cristina-Rodica Mazălu scrie despre *Constante și „paralele inegale” în universul poetic al domnului Băciuț*. La final, sunt câteva referințe critice legate de opera poetului (p. 170) și un *Breviar Bibliografic* – spicui, cu titlul *Portret după autoportret* (pp 175 – 192), menite să puncteze activitatea complexă și amplă a poetului Nicolae Băciuț: redactor de revistă literară, organizator de evenimente culturale, editor, jurnalist...

Maria-Daniela Pănăzan - Lörinczi notează: „Lirica religioasă a lui Nicolae Băciuț se definește în raport cu lumea, cu divinitatea și cu propria identitate poetică, semn că divinul lucrează în straturile conștiinței. Poezia e rugăciune în formă de lacrimă, e starea de a fi, e miracolul însuși al existenței căzut în Cuvântul Alb, simbol al înțelesului, al curățirii lăuntrice, al frumosului, care, precum la Nichita Stănescu, se confundă cu firescul” (p.173).

Temele metafizicii lirice, a relației Dumnezeu – om, sunt prezente în literatura română prin operele altor scriitori: Eugen Dorcescu, Paul Aretzu, Horea Bădescu, Remus Valeriu Giorgioni, Adrian Botez etc. În mod cert, Nicolae Băciuț este o voce distinctă și generoasă, acceptând regulile inspirației speciale, personale, ca o sărbătoare a cuvintelor... Și cum la început a fost Cuvântul...

Poetul ne prezintă într-un poem în care se definește starea rondului de noapte: „La ce bun e Fiul,/ dacă nu e și Tatăl,/ la ce bun mai sunt eu,/ la ce bun mai sunt toate,/ dacă-n toate nu e, o clipă măcar, Dumnezeu?” (*Clipa*, p. 168).

*Nicolae Băciuț, *Rondul de noapte/ la Ronde de nuit*, Poeme/ Poèmes, 196 pagini, Versiune franceză/ Version française Cristina-Rodica Mazălu, Târgu-Mureș: Editura Vatra veche, 2021.

MĂSURĂ POETICĂ

Cu volumul recent de versuri (*Măsuri pentru un Dumnezeu la comandă*, Vatra veche, 2022), Răzvan Ducan încheie un an fecund de inspirație poetică sub semnul măsurii, apropiindu-și cu asiduitate și dedicație mult râvnitul echilibru între cât și cum, adevărată cuadratură a cercului în sfera creației. Câteva importante jaloane de interpretare avansează editorul-prefațator al volumului – Nicolae Băciuț. În opinia sa, poezia este, pentru Ducan, exercițiu esențial de „raportare la lume”, cu surse de inspirație „inepuizabile și larg cuprinzătoare”, cu două trăsături dominante (între cele definitorii) „vocația socială și forța imagistică”. Universul său poetic e profilat pe un „perimetru existențial” specific „ieșirii din sistem”. În poemele rezervate orașului natal, a cărei letargie o deplânge, poetul privește înapoi cu dezamăgire, înainte – cu scepticism și mânie. Prin extensie, poetului i se recunoaște atitudinea angajată, aceeași intransigență raportată la societatea în ansamblu, ale cărei căderi repetate el le citește în cheie apocaliptică. Propriei lui Răzvan Ducan îi e „arma cuvântului” și figura poetului „luptător”, a cărui carte este un „manifest” al „solidarității în numele speranței”.

Evantaiul larg al inspirației lui Ducan se extinde într-adevăr pe un număr de registre considerabil: poezie politică, religioasă, ocazională, dedicatorie, patriotică, baladescă.

În registrul politic, autorul →

IOAN MARCOȘ

enumeră (s)căderile urbei natale, de la înălțimea unei iubiri absolute, neiertătoare. Existența simplă a localității e pusă în dubiu. Motivele degradării sunt multe și diferite: „Pe aici, pe unde soarele să strălucească voie n-are./ Fără o cerere-n scris, în trei exemplare./ Pe aici, pe unde aproape totul e căzut în vrie./ Și unde se trăiește doar pe datorie”, unde pensionarii „sunt duși cu zăhărelu” cu promisiuni „cât ceru”, iar tinerii ”se întorc din emigrație/ Doar de 1 Noiembrie, la Luminăție; „unde aștepți să mori în speranța vie./ Că te vei reîncarna funcționar la Primărie./ Pe aici, pe unde și în al 12-lea ceas, din păcate./ Capetele rotunde vor alege tot capete pătrate.” (*Pe aici, pe unde.*”). Asemeni lui Eminescu, care refuză a odinioară un *bene merenti*, poetul nu vrea ca în urbe numele să-i poarte: o bibliotecă (în viitor dispărută), o școală (ce se va închide), o casă de cultură (condamnată la „prohodul de veci”), ci opinează ca numele să-i fie dat „instituției firescului, numită uitare” (p.19)”. Imaginea poetului confundat în sine, departe de „trecătorii” distanți, urmându-și ținte incerte, face loc unei opoziții ireductibile: „Între ei și mine nu-i mare diferență/ Fiecare e tributar propriei vieți./ Trecătorii dau bice la ce îi animă./ Doar eu, cailor verzi pe pereți.” (14). Imagini instantanee conduc spre tablouri cuprinzătoare, ca în „*Orașul unde aștepți...*”, unde negativitatea se acumulează cu fiecare strofă, înspre o rezoluție grotescă. Orașul amorfizat, lipsit de perspectivă, se prezintă ca „unul unde n-ai ce face./ Decât să aștepți cuminte să mori”, „fără locuri de muncă”, fără dreptate, „de unde se pleacă în draci” „și unde vin doar cei ce vor lei la porți”; „cu oameni dispuși, ca pelicanii./ Fără să-ntrebe, orice să înghită” și să legifereze demagogii „pentru un pahar de vin și trei alune”; unde „orice inițiativă culturală/ E amendată de o incultură crasă”; „oraș ce-și zice municipiu./ Dar este tot mai sfrijit”, „oraș fără nicio viziune./ Care-i condus de oportuniști de rând”; „unde nu merge nimic./ Unde doar pompele funebre sunt vii./ Și doar Primăria produce ceva./ De duodie în excesul de hârtii”, „unde cei cu salarii nesimțite/ Cer săracilor obol smart”; „oraș lăsat de izbeliște/ Și prins în ofsaid mai mereu./ cu nulități ce ne conduc triumfalist”; „un oraș

unde n-ai ce face/ Așteptând să mori cuminte./ Singura distracție ce mai rămâne/ E lustruirea pietrelor de pe morminte”. Monologul rău prevestitor continuă neîntrerupt, în tonuri întunecate, de Casandră vizionară. Imaginile sunt insolite, de cruzimi dantești, ca în „*Orașul mort*”: „Doar unghii mai cresc orașului mort./ unde locuitorii trăiesc din ce te și miri”, „unde se moare mai lesne de-a trăi”, „unde copiii vin doar la morminte”. Aici rosturile firești se subțiază: e un oraș „mutat acum într-un mare cort./ în accelerația bmv-urilor cu coviltir”, „unde mândria e în amintire”, „unde speranța constă în ajutoare”. Constrângerea e legea lui de existență: „Orașul e în contumacie/ și pentru viitor plătește lunar rată./ și se-mprumută neconținut”. Critica în imagini se extinde în plan general, la un spațiu și timp specifice. Dimensiunea politică a inspirației are în subtext atașamentul pasionat pentru autohtonie, pentru tradiții și rânduiești perene. Conservator în atitudine, poetul detestă schimbarea în sens de corupere a acestora, de ieșire din cercul valorilor prioritare. Corupătorii sunt stigmatizați în termeni duri, pamfletari: „tăietorii de panglici la nimic exersează neconținut/ pe simulatoarele de tăiat panglici”. Răul este opozat constant unui dezirat al binelui intangibil: „Și aici se sting lumânări pe torturi de mămăligă./ Și aici noroiul a fost decretat zăpadă./ potrivit de făcut oameni după bunul plac./ cu ochi goi cu dioptrii reglabile/ și fermoar în loc de gură”, „Și aici șchiopul se măsoară

cu șchioapa./ iar cultura cu incultura...// Și aici caravana ce trece este aplaudată de câinii./ care ar trebui să o latre” (p. 12). Altundeva (p. 64) porumbelul (pacea) e contrastat semnelor războiului, într-o suită a ipocriziei: „De-atâția porumbei ai păcii-n zbor./ Rachetele-s sol-aer și aer-sol./ De-atâta pace născută din flori./ Porumbeii se decojesc până la ciori...// De-atâta dreptate cu metastaze./ Porumbeii-s drone, diriguți de raze...// De-atâta alb pe frontul ipocriziei./ A fugit și uraniul din tabelul chimiei// Și amenință lumea, iară și iar./ Cu ciuperce din compostul militar”. Între altele, degradarea culturii este răul cronic, insurmontabil. Lumea grăbită a noilor „standarde” înseamnă adio valorilor („Adio, carte./ Măsea stricată”, „Adio bibliotecă” a cărților maltratate, și rafturi „de scrieri prețioase”, „Adio, lume” ignorată, pusă între paranteze). Urmări sumbre aduce și închiderea „ultimei librării” când „către peșteri, se vor reface poteci” (p. 58).

O compoziție pamfletară bine armonizată (*Foaie verde de lăcustă*) dezvoltă știrea (posibil fake) recurentă despre hrănirea cu insecte, într-o înserie corozivă: „Foaie verde de lăcustă./ Oamenii-s la sărăcustă/ Și-și deplâng propria vină./ De-a da carnea pe chitină”, pe „viermișori, greieri, râme roșii” și „sfărâind pe cărbuni./ Coropișnițe, tăuni”; apoi „borș de libelule”, „tochitură” de gănganii, „mici din furnici” și „deliciul de scorușe/ Din făină de căpușe”; „bondarii cei de mai”, țăntării „în farfurie./ Gândaci de bucătărie”, iar în loc de vaci, - vom ține „lăcuste pentru lapte./ Mulse direct pe imăș./ Pentru brânză, pentru caș”. Opoziția poetului se adresează mai ales automatismelor dintr-o viitoare lume robotică (precum în amplul poem *În viitorul nu prea îndepărtat*, o galerie a interdicțiilor: „În viitorul nu prea îndepărtat/ va fi primejdios să ridici mâna fără să îți se dea voie”, să iubești „în afara aprobărilor”; vei avea „o viață făcută la o imprimantă 3D./ unde te vei hrăni cu substituenți”; cu corolarul: „vei fi îndemnat să ai docilitatea melcului./ refuzându-ți-se însă orice urmă lipicioasă/ care poate fi luată ca semnătură personală”). Falia survenită pe unda de comunicare induce lumii virtuale o vizibilă alienare: „Vând lemne virtuale de foc→

El și-a confirmat încă o dată două dintre trăsăturile sale definitive: vocația socială și forța imaginistică... (...)...Inventivitatea metaforică, extensia spre zona tehnică rămân armele redutabile ale lui Răzvan Ducean....!

NICOLAE BĂCIUȚ

virtual,/ despicate și tăiate virtual/ la dimensiunile virtuale potrivite/ pentru virtualele sobe.” Vectorul de sens poartă și un sens derivat, subtextual – spectrul crizei. Furnizorul aduce lemne „virtual în fața locuinței”, pentru „comozi virtual” pentru o plată „virtuală”; urmează căldura virtuală, ferind de răceala virtuală, evitând „șpaga virtuală dată la medic”; „Prețul virtual al lemnelor” e „potrivit pentru cei care trăiesc virtual,/ cu venituri virtuale”. Urmează: iarna virtuală, servicii virtuale, telefon virtual „alocat virtual”; și avertismentul: „Nu deranjați virtual, dacă nu vreți să cumpărați virtual” (*Vând lemne virtuale de foc virtual*). Temperamental, „punctul de vedere” al poetului e unul radical: „Acum să te aperi,/ De te mușcă un câine,/ Acum să-i răspunzi,/ Nu-n ipotetic mâine.// Așa-i și cu viața/ primită ca dar,/ Acum să dai totul,/ Măine-i în zadar.” (25).

Evocarea religioasă iradiază pietate („Săptămâna Mare” - multiplu de durere: „prin moarte pe moarte călcând”/descarcă luminiș de Înviere”) dar și năzuința spre forma sacră, a înțeleșurilor ultime („Când se ciocnesc ouă,/ Doi zigoți se ciocnesc./ Ouăle de Paște/ Sunt morți în nefiresc” - *Ouă roșii*; „ÎNVIEREA e punctul pe i/ a ceea ce suntem...// Suntem rara avis, cu calitatea/ unui Hopa Mitică,/ ce se strică,/ doar când nu cade, iar când cade/ mereu se ridică” - *Poporul Român*).

Termenul e uzitat și în sens larg, de convingere/credință într-un adevăr mai înalt („Educația pentru mediul virtual,/ unde tot mai mulți trăiesc mântuiți/ mirajul de a nu mai fi singuri.// Așa s-a născut o nouă religie,/ unde Ego-ul fiecăruia/ a devenit un multiplu de Dumnezeu,/ care încearcă să recroiască/ haina înțeleșului” (*Haina înțeleșului*)). Nu e ocolită perspectiva umană asupra unor tradiții rituale – mila pentru mieii de Paști și brazii de Crăciun. În „calendarul” poetic ducanian suntenerate sărbătorile de Crăciun, de Paști, Sf. Marie, Sf. Ignat (unul proiectat în viitor, „digital”, cu gesturi „virtuale”, cu supliciu digital, în termeni burlești: Apoi Ghiță va fi părilit de la opțiunile/ de luminozitate și contrast și va fi decupat după necesități,/ de la iconul specific operației”). În *Aceeași iubire*, dangătul clopotelor invocă (cu o expresie a lui Blaga) „transcendentul care coboară”:

Radu Ștefan Poleac, Dansul pădurii

„În fiecare duminică/ Dangătele de clopote se interferează în văzduh,/ E plăcută auzirea la Dumnezeu/ Și de aceea el coboară din duh” îndrăgind „aerul ecumenic” al bisericilor diferite: „Asta se întâmplă în fiecare duminică,/ Când Dumnezeu le strânge/ Într-un singur snop de fire,/ Pe pământ sunt bisericuțe și bisericuțe,/ Doar în înalt, în sunetele lor întrepătrunse,/ El vede iubire”.

Sensuri subiacente descoperă poetul meditănd asupra realelor, detectate și cu instrumentarul limbajului tehnic. În poemul *Materie întunecată*, pornind de la existența acesteia în proporție majoră, cu ”o bună parte din aceasta,/ revărsată peste oraș, ocupându-l tacit”, el imaginează o insurecție a celor puțini aleși, de ieșire „de sub hegemonia materiei întunecate”. *Lumea mea* e o sferă a libertății: poetul o „populează” cum vrea, instaurează „reguli de conduită altruistă”, dă „bilete de ordine firescului”, medaliază „excelența în frumos”, pledează „pentru bunătate și carte”, „pentru liniștea sinelui”, fapt pentru care uneori nu răspunde căci „Eu sunt în lumea din mine însumi,/ Pircălind versuri pe pereți”. Alte variante de autoportret scot în prim-plan dinamismul său interogativ („Sunt viu și viu mă dau./ Atâta timp cât încă respir,/ Marile întrebări sunt răspunsurile/ Celor ce mă caută la fir” - p. 28), conștiința stărilor profunde („Pe-o plajă largă de opțiuni,/ Sunt un castel de nisip./ Cu entalpie și entropie” p. 38), nostalgii secrete („La revedere și bun găsit, mare...// Ne despart dealuri și munți și câmpii/ Și, totuși, sunt cu tine, virtual,/ Sinapsele îmi trimit live/ Trăiri cu Marea Neagră, în Ardeal” - p. 42). Deseori poetul se vede pe sine și acționează ca un artizan, miniaturist

(în *Frunza*: „moartea ei am amănat-o./ Cu un stent pe o nervură”). Viața poetului, ca și poezia, „nu sunt decât o călătorie perpetuă” (63). Trăirea (un tânăr) ca și reflecția poetică asupra ei (bătrânețea) sunt, în viziunea sa, îngemănate: „Ca un tânăr bătrân,/ Ce scormonește/ Filosofia rostului” (72). Un personaj pitoresc (poetul la tinerețe), trăind din plin farmecul și seducția vieții în romanticul Iași al studenției explică fascinația de o viață pentru geniul eminescian. Tânărul boem, talentat își urmează calea inspirației într-un oraș de frumuseți unice, evocat cu accente nostalgice melancolice. Ironic și auto-ironic, poetul pune har în tușele de contur ale metropolei moldovene, încărcată de un farmec indicibil. Tonul baladesc al versurilor evită latura sentimentală prin apelul constant la referințe concrete. Reținând esențialul, studentul politehnist omite aspectele mărunte, într-o cursă contra timpului, cu efecte voit comice: „Neapărat,/ la Iași, în studenție,/ luam autobuzul 27 barat,/ de la Mitropolie”; „În spate la CH,/ tăbăceam piei,/ iar în Bucșinescu/ învățam la halbă,/ apă cu hamei”. Experiențele – practice și intelectuale se desfășoară sub aura romantică a penuriei, a pitoreștilor lipsuri tinerești: ”mergeam la teatre, muzee/ și umblam fără pițule/ și fără trusă politehnică/ de scule.// Gândind romantic/ un solilocviu,/ dădeam găuri la cursuri și seminarii,/ spărgând odată și un colocviu.// Făceam blatul pe tren/ și fentam la cantină mesele,/ la cataramă fiind cu nașul/ și bucătăreșele.” Nu sunt uitate Bolta Rece și Casa Pogor, ori sesiunile de toamnă „la re/ cu Kent și FA”, răscumpărate, alternativ, la strămoare cu efort exemplar: „Și mi se iertau păcatele toate,/ când de pe azi pe mâine,/ mâncam cursurile/ între felii de pâine”. Tot în tot, sejurul ieșean e unul de inimă, creuzet al poeziei: „Cert e că sub patrafirul celor 7 coline/ inima s-a spovedit,/ prin bătaia sublimă.// De atunci port Iașul/ în suflet și minte,/ ca pe o capitală/ a patriei de simțăminte” (*Bătăi sublime*).

Inspirate sunt câteva poeme ocazionale - scurte, descriptive, sau meditații despre rostul anotimpurilor, în special coloritul ardent al toamnei – sfârșitul de ciclu: „Stau la o terasă sub un tei,/ soarele de septembrie/ îmi cade în halbă,...// Cu microscopul →

Geometrii variabile cu dezvoltări în cascadă

Undeva în rărunchiul și în respirația lumii obiectualizate și cartografiate ca atare, vibrează lumile rod al înțelesurilor mai profunde. Se derulează viața și se materializează viețile direct din perspectiva conceptuală. Iar pentru aceasta, firește, trebuie luate din vreme, înaintea etapei de atelier, „**Măsuri pentru un Dumnezeu la comandă**” (Ed. *Vatra veche*, 2022)

Poet al perspectivelor dar și al subtilității, **Răzvan Ducan** decupează realitatea în porții convenabile alcătuirii unor scheme existențiale paralele. În această altfel de aranjare a totului, recunoaștem autentice forme de magie așa cum se întâmplă de pildă „**La concursul de însămânțat pietre**”: „La Concursul de Însămânțat Pietre, juriul a cordat marele premiu/ pietrei care a rămas gravidă cu munți, / a născut la termen capre negre/ și a alăptat aer tare și flori de colț.// Luându-i-se un interviu, / aceasta a invocat presiunea și timpul uriaș/ de care a avut parte/ și care i-au dat astfel posibilitatea/ să își săvârșească menirea și să fie cine este.// În toată răceala s-a întrezărit și o dragoste maternă, / semn că piatra nu sare departe de piatră/ și că ce naște din piatră/ tot piatră îmbrățișează, / mai ales când e din sângele ei.”

Intrând pe domeniul sensibil al semnificației sacre, poetul găsește și aici suport de dizertație, opinând (poate) justificat în felul său caracteristic: „Numele este înaintea imaginii. / Imaginea vehiculată/ e înaintea faptelor vehiculate.// Faptele nevehiculate/ sunt înaintea adevărului.// Așadar, iată câte cămăși sunt de dezvelit/ ca să se ajungă acolo unde, / de cele mai multe ori, nu se dorește să se ajungă.// Așadar, adorăm nume, adorăm imagini, / adorăm fapte vehiculate/ și nu neapărat ca fiind și cele adevărate.// Faptele nevehiculate sunt ultima linie/ de ascundere a adevărului.// Straturile de cosmetizare succesive învâluie fructul, / care nouă ni se servește imaculat, / numai bun de

erau cele de incinerat soldați, / care nu aveau voie să aibă lacrimi.// Din mașinile de incinerat lacrimi rezulta mereu sare, / care, pusă apoi în solnițe, / era dusă dictatorilor/ ca să le fie sarea-n bucate.// Să le dea gust vieților lor, / fiindcă altfel nu se mai puteau numi dictatori.” (**Sarea-n bucate**).

Radu Ștefan Poleac, Lumea din adâncuri

_____ a forma o mitologie.// Așa se fabrică sfinții, uneori până la inflație.” (**Fabrica de sfinți**).

Din postura sa de învederat observator, cu spirit analitic și adeseori misterios, Răzvan Ducan plonjează într-un ținut aproape, acela al frământărilor planetare de un an încoace și e bine că spune și despre ceilalți sfinți de serviciu și sacrificiu, pe care îi îngroapă nepăsarea în urma nebăgării de seamă... „Dintotdeauna dictatorii au avut mașini de incinerat lacrimi./ acestea erau mereu acasă, în ultima linie de război, / fiindcă în prima linie

erau cele de incinerat soldați, / care nu aveau voie să aibă lacrimi.// Din mașinile de incinerat lacrimi rezulta mereu sare, / care, pusă apoi în solnițe, / era dusă dictatorilor/ ca să le fie sarea-n bucate.// Să le dea gust vieților lor, / fiindcă altfel nu se mai puteau numi dictatori.” (**Sarea-n bucate**).

Ecuațiile care stau la baza acestor alternative echilibrice la marginea ființei, mănunchi de judecăți și neliniști, sunt crengi dintr-o panoramă programatică: „La toate există o masă critică, / inclusiv pentru toamnă, / când se ajunge la momentul când/ nu mai e nicio îndoială, / că poate fi ceva mai potrivit/ de a suci mințile cu atâta finețe, / care îmbată în așa măsură fără vin, / care hrănește așa de bine fără mâncare/ și dă nedefiniției din tine bucuria/ de a se odihni într-o stare neverosimilă, / care nu pare că aparține acestei lumi.// Atunci la acel moment, / nici nu trebuie făcut nici un pas, / nici mișcat nici măcar un deget, / nici respirat și nici clipit, / fiindcă și clipitul poate să devoaleze/ starea aceea când parcă/ l-ai prins pe Dumnezeu de picior.// La masa critică a toamnei, / vine masa critică a stării mele de inspirație, / când supus persuasiunii acesteia, / îi intru scrib fără simbric.” (**Persuasiune**).

Răzvan Ducan rămâne în filigoria intersecătoare de unde reafirmă sau după caz desființează circulații multisensuale, începând cu amendarea celor pe sens incert sau interzis. Cu finețe, îndepărtează carii, plombează ce se mai poate salva și la sfârșit se pot ivi zâmbete în pas cu sentimentele.

DANIEL MARIAN

MĂSURĂ POETICĂ

→cu baleiaj/ se poate vedea în clorofilă/ capătul lui panta rhei” (p. 65). Sau această personificare ironică a toamnei cu frunze ignorante: „E toamnă, hăt, până departe, / În frunza ce nu știe carte/ Și nu știe aduna doi cu doi, / Ci adună doar vânturi cu ploii, / Și nici împărți nu prea știe, / Decât la toți melancolie” (p. 69).

Tot toamna – amurgul verii, are tensiunea de „masă critică” asociată poeziei („La masa critică a toamnei/ vine masa critică a stării mele de inspirație” - 70; „Aștept toamna târzie, / Aștept divinul vânt, / Aștept

frunza de surf, / Placa de cuvânt.” - 76).

Virtuozitatea tehnicii poetice îi îngăduie autorului poeme-dedicații de certe rezonanțe. Sunt evocate personalități (Eminescu, Iorga, Veronica Micle).

Mai sunt trimiteri la Imnul național, la vestitul han „Trei sarmale”, la Vălenii de Munte, pe lângă cele pamfletare privind Târnăveniul.

În vâltoarea poetică din *Măsuri...*, câteva compoziții ating cota limită a valorii: *Foaie verde de lăcustă, E o formă de tristețe...*, *Când se va închide și ultima librărie, Vând lemne virtuale de foc virtual, La*

concursul de însămânțat pietre, Călătoria, Persuasiune, Substanță de contrast, Sunt un bătrân tânăr, Surfing de toamnă târzie, De Sf. Ignat și nu numai. Un florilegiu personal dintr-o suită de ieșiri la rampă delectabile.

Răzvan Ducan rostește o poezie de fluente complexe cantabile care, părând la îndemână, sondează adâncimile.

Compune cu ușurința vorbirii, atrăgându-ne, ca apele liniștite, în vârtejuri de sens neașteptate.

„Măsurile” sale lirice durează un univers de sunet și imagini propriu, de o pregnantă originalitate.

„ROTITOR”

SAU VIZIUNEA
NEMĂRGINIRII ANGELICE

*Cine a măsurat apele cu mâna
și cerul cu palma
și întreg pământul cu pumnul?
Cine a cântărit munții pe cântare
și pădurile într-o cumpănă?
(ISAIA 40,12)*

Noua carte de poeme a Doamnei Zoia Elena Deju, cu un titlu incitant și misterios, *Rotitor*, carte apărută, la finele anului 2022, la Editura Eurostampa din Timișoara, continuă și aprofundează creația anterioară a poetei, o creație de factură spirituală, ce apelează, constant, la semn, la simbol, spre a sugera, parcă, nemărginirea angelică, unde omul însuși, ființa sa, și-ar putea afla locul.

Volumul este structurat pe trei capitole, *Din căușul palmei, Salută Stepa!, Unicorn de pază*, precedate de o prefață semnată Eugen Dorcescu, Timișoara, 15 octombrie 2022.

Chiar și la o primă lectură, atrag atenția, mai întâi, cele două planuri interferente, recuperate imaginar: planul macrocosmic, al spațiului înconjurător, și planul microcosmic, sufletesc, apoi ilustrațiile ce însoțesc cele trei secțiuni: cercul-bolta cerească cu derviși rotitori, diada alb-negru, în care păsările relaționează cu peștii, ziua în care Dumnezeu a creat Omul, alături de celelalte viețuitoare, sensibilitatea Omului fiind, eventual, figurată de prezența unui instrument muzical, chitara.

Rotirea, termen dominant, patronează și configurează întreg volumul: „Ca apa în răscruce de vad/ Ori bolta rotind sori și stele”; „Și acest gând (particulă/A lui Dumnezeu) din care se naște/ Rotitor perpetuu” (*Rotitor*); „Între cerul cu nouri/și luciul de lac pierdut/în cercuri de mreană –/gând *Rotitor*” (*Sărăcie opulentă...*); „În colțul pădurii/ ciocărliei peste lanuri coapte/ patinau într-un/ cântec dumnezeiesc/ larg rotitor...” (*Atingere*); „vulturul zburând/ rotitor prin herbură, acvila ce dă / largi ocoluri poemului meu...” (*Poem cu acvilă 2*); „Asemenea ceremoniei /din Capadocia cu derviși rotitori, /sub bolți înalte, uitând de zborul...” (*Ritual rotitor 1*); „Cu dreapta spre cer primind harul/ în palma cu degetele-antena, / cu stânga spre pământ dăruind/ printr-o rotire în jurul inimii/

Zoia Elena Deju

ROTITOR

Eurostampa

darurile-harurile celor de față” (*Ritual rotitor 2*). Întâlnim sinonimia circular-rotitor: „Mergând sinonimia dervișii/ se salută din adâncul sufletului” (*Ritual rotitor 3*), precum și sinonimia *a se roti – a se înșuruba*: „Iată, isihăștii își aruncă mantiile/ și se pornesc în rotirea frenetică/ cu brațele încrucișate, uitând de ei/ înșiși – rotindu-se întră în transă/ se-nșurubează într-un sine cosmic” (*Ritual rotitor 4*).

Rotirea mistică a dervișilor propune, în fond, un tablou al rotirii a tot ce există. Eugen Dorcescu avansează, în *Prefață*, o remarcă lămuritoare: „Viziunea antropocosmică este însăși arhitectura poeziei acesteia, o poezie profund originală, demnă de talentul, viețuirea și lucrarea unui *homo spiritualis*. Din nucleul fertil al arhitecturii pomenite (relația bidirecțională, cvasi-echivalența om - cosmos) decurg toate temele și toate motivele particulare, altfel spus toate întâmplările, toate pretextele declanșatoare de discurs, tot ceea ce descoperă ochiul lăuntric și tot ce reține reflecția, în urma contemplării, din «pridvorul pleoapei», a ineditului peisaj antropocosmic – în fapt, un cosmoid susținut și întărit de elanul rugăciunii”.

În continuarea și în lumina celor spuse anterior, vom constata că poemul *Rotitor*, al cărui titlu este un palindrom, preia reflectarea, în oglinda imaginației, a lumii, care se îndreaptă, ciclic, spre *Sfârșitul întru început*. Procedeele artistice prin care se conturează atmosfera generală a poeziei sunt: folosirea simbolului, simetria – paralelismul sintactic, sugestia, utilizarea elementelor

recurente (v. *cerc, rotire, vultur, derviși rotitori, noaptea, cuvântul* etc.), cromatica indusă: bradul-verde, bolta-albastră, sori și stele-aurii, păpădia-galbenă, percepția sinestezică a universului în raport cu Omul.

Structural, *Rotitor* este un poem complex, o artă poetică modernă, alcătuită din șase strofe: patru distihuri, o terțină și un catren. Planul compozițional are la bază paralelismul sintactic, prezent în comparațiile aferente. Iată poemul:

„Ca semințele bradului/ Peste amețitoarele văi// Ca apa în răscruce de vad/ Ori bolta rotind sori și stele// Ca acvila din herbură/ Peste istorii// Ca dervișii în transă/ Umbreluțe de păpădie / Urcând în Ether// Ca electronii atrași de/ protonii din nucleul atomic// Și acest gând (particular/ A lui Dumnezeu) din care se naște// Rotitor perpetuu/ Sfârșitul întru început” (*Rotitor*)

Ne vom opri, pe scurt, la câteva elemente ce dau vigoare atât substanței, cât și formei, în acest text definitoriu pentru întregul volum. *Bradul*, simbol al trăinicieii, dezvoltă multe semnificații în cultura românească. Are verticalitate, prin veșnicia verdei, el însuși devine veșnic. Este un arbore central, acoperă făptura, de la cosmos până la om, de la lumea imperceptibilă până la lumea palpabilă, devenind scară a universului. Arbore sacru, bradul este preluat din tezaurul cultural al dacilor, făcând legătura dintre cer și pământ.

Apa, simbol al dezintegrării materiei, proiectează regresivitatea temporală către începuturile lumii. Sfârșitul este intuit în fiecare moment al existenței, este sugerat cititorilor *gândul ca particulă A lui Dumnezeu*. Comparația, reiterată în debutul strofei, oferă o explicație asupra modalității de a contempla universul. Se poate observa că întreg poemul este construit pe singurul verb predicativ, reflexiv, *se naște*.

Acvila, lexem provenit din latinescul *aquila*, este simbol al originii latine a românilor și al străvechii lor religii creștine. De asemenea, acvila a fost utilizată atât de mayași, azteci, cât și de egipteni, ca simbol național, fiind considerată o întruchipare a puterii sau a frumuseții. *Acvila* este un simbol central al heraldicii valahe, prezentă pe stemele Țării Românești-1368, pe stema Olteniei, pe →

ANIȘOARA-VIOLETA CÎRA

stema Moldovei, pe stema României: „acvila din herburii/ peste istorii”. După leu, urmează, ca frecvență, în heraldică, vulturul. În religia creștină, vulturul îl simbolizează pe evanghelistul Ioan. Simbol biblic, vulturul invocă puterea, aspirația către libertate, către absolut. În universul contemplativ, apare vulturul neliniștit, ce se rotește în căutarea sinelui: „jos/ în ferigile văii/ un copil cu ochii/ atârnați/ de vulturul zănat și rotitor” (în *pridvorul pleoapei*)

Un alt simbol este *dervișul în transă*, dansul dervișilor rotitori, moment de înălțare spirituală, cu puternice rădăcini religioase și culturale. Metafora *umbreluțe de păpădie* amintește cușma înaltă, de culoarea mierii. Rotirea dervișilor este un ritual mistic, care reflectă geneza, dragostea față de Creator, drumul omului spre deplinătate duhovnocească.

Poemul se remarcă prin renunțarea la prozodia tradițională, în favoarea dezvoltării neconstrânse a ideilor artistice. Astfel, versurile lungi de 8-9 silabe alternează cu cele scurte de 2-3 silabe, construind un ritm interior, la care lipsește cu desăvârșire punctuația.

De evident interes pentru definirea ansamblului ni se pare a fi și poemul de mai jos: „Trage pleoapa/ peste fereastra din tine!! noaptea vijeliosă/ va izbi în ea cu toate/bubuiturile/ cu toate spintecările/ iluminante/ cu scăpărarea mâniei/ lui Dumnezeu!! Un tainic ecou/ izbește, strigă/ se pierde...!! Și iată veni dimineața/ cu toate noimele zilei/ și înserării căltoase...” (Vuiet nocturn)

Titlul, format dintr-un substantiv comun *Vuiet* și un determinativ atributiv *nocturn*, este o metaforă reprezentativă pentru starea de spirit a eului liric. *Vuietul* devine simbolul desperării.

Titlul are o dublă semnificație: una denotativă și alta conotativă. În sens propriu (denotativ), cuvântul *vuiet* desemnează un zgomot prelung și puternic pe care-l face furtuna. În sens figurat (conotativ), cuvântul face trimitere la zbuciumul sufletesc.

Limbajul poemului vehiculează elemente ce țin de atmosfera unei furtuni: „noaptea vijeliosă”, „bubuiturile/ cu toate spintecările iluminante”, „un tainic ecou”, „înserare căltoasă”, sugerând lupta cu sine sau cu destinul, totul pentru a

evidenția grația ascendentă, culminând cu regăsirea liniștei mult dorite: „Și iată veni dimineața”. Verbele la timpul prezent (*trage, izbește, strigă*), ce indică o acțiune în desfășurare, descriu frământarea interioară, intersectându-se cu verbul la timpul viitor *va izbi*.

Incipitul este conceput ca bază a întregului poem („Trage pleoapa/ peste fereastra din tine!!”, trimițându-ne, parcă, la versurile blagiene, unde eul liric își exprimă dorința de a se lepăda de patimile lumii fizice, trecătoare, specifice mai ales tinereții: „Am prea mult soare-n mine/ De aceea nu le văd./ Aștept să îmi apună ziua/ Și zarea mea pleoapa să-și închidă./ Mi-aștept amurgul, noaptea și durerea” (Lucian Blaga, *Mi-aștept amurgul*).

A doua secvență, *Un tainic ecou*, este singurul pasaj clar ce evocă sunetul, acesta producând un dezechilibru în univers, stârnind neliniște. Punctele de suspensie accentuează starea de așteptare încordată și de teamă.

Ultimele versuri, conclusive, au în centru tema trecerii timpului, acel *irreparabile tempus*, temă sugerată prin momentele zilei, dimineața, ziua și înserarea: „Și iată veni dimineața/ cu toate noimele zilei/ și înserării căltoase...”

Stihul liber și ingambamentul servesc desfășurării neîngrădite a discursului. Poezia este alcătuită din versuri cu metrică variabilă, al căror ritm interior redă fluxul ideilor poetice.

Și acest text are implicații existențiale, comentând destinul omului încărcat de păcate, care își atrage dojana divină și este torturat de angoase. În *Vuiet nocturn*, furtuna neliniștii se dezlănțuie în sufletul eului poetic.

În fine, un al treilea poem, din secțiunea *Salută stepa!*: „«-Nu te teme! / Nu întârzia să te temi –/ Domnului aparține toată/ agoniseala nimic al tău,/ treci în umbra Lui/ nu te teme!»/ Cupola cu paratrăsnet/ a schitului de pe munte/ va abate din drumu-il năprasnic/ Asteroidul...” (De veghe)

Poezia are două secvențe lirice, prin intermediul cărora cititorul e introdus în lumea proprie imaginarului poetic, imaginar ce se dorește clădit pe încredere, care îndeamnă și se îndeamnă la încredere.

Acest elan hortativ este diseminat în întreaga această secțiune, conferind textelor, pe alocuri, alură de psalmi: „Învește-mă cu tine/ca să mi te pot aminti!”; „Crede în tine! Nu renunța!...”; „Îngăduie-mă/ să trec noaptea cu bine!/ și mă duc”; „Vino să vezi/ cum arde cântecul/ ciocârliei lui Dumnezeu/ în candelabrul castanului...”; „Vino să vezi/ cum se moare!”; „Vezi că te-am însemnat/ toate sunt rânduite,/ vezi-ți de drum cu bine... să mergi hotărât/ nu șovăielnic,/ mai ales pe Cărarea pieptiș/ spre Acolo...”

Cartea Doamnei Zoia este un suflet format din cuvinte al căror mister se dezvăluie celui ce vrea să vadă. Gingășia acestui mister stă tocmai în descifrarea Cuvântului. Prin Cuvântul însuși învățăm cum se face lumină, dar și întuneric, și lut, și foc. Nimic din ce aparține omului pe pământ nu-i al lui, toate sunt ale lui Dumnezeu! Omul s-a născut gol și pleacă Acolo tot gol. Mâna LUI este pretutindenea. În prima parte a poemului, verbul *a se teme* este întâlnit de trei ori, cum, de altfel, există și trei verbe la imperativ, forma negativă: *nu te teme* (de două ori) și *nu întârzia*. Eul liric insistă asupra sfatului pe care-l dă posibilului cititor.

În finalul acestei cronici de întâmpinare, reproducem cuvintele pline de sens a Poetului Eugen Dorcescu: „O poezie precum cea a Doamnei Zoia Elena Deju nu este la îndemâna oricui – poet sau exeget. Cel dintâi, poetul, nu va putea să o scrie oricând și oricum, dată fiind natura cu totul personalizată a reflecției și a inspirației care au zămislit-o, dată fiind altitudinea ideii trăite ce animă fiecare text și fiecare stih. Anume: caracterul iluzoriu al cunoașterii empirice, realitatea de neclintit a Celor ce sunt, întrezărirea indistinției om/ univers”.

Da, Doamna Zoia Elena Deju scrie o poezie gravă, în ce privește mesajul, și limpede, suavă, în privința enunțării, ipostaziind noblețea ființei ce îngenunchează în fața CREATORULUI SUPREM. Poezia sa este o călătorie în timp și peste timp, o călătorie intimă și cosmică, deopotrivă: „Nu cu mânie m-a certat / ci cu dreptatea Lui m-a iertat/ (văzător-a-toate cele cuprinsel/ în vechi scrisel și necuprinsel în vise)...” (Văzător-a-toate).

PREZENTUL TIMPULUI TRECUT SAU TRECUTUL TIMPULUI PREZENT*

„Cartea - spune Violeta Ionescu în Prolog - este o fereastră din care vă privește trecutul. Priviți-l și voi - ne îndeamnă autoarea -, judecați-l cu mintea limpede și faceți ca această magică întâlnire să aibă sens.” De fapt, în cele cu puțin peste 100 de pagini ale cărții - text și imagini -, Violeta Ionescu concentrează o epocă din istoria unui oraș, Galați, fie cu imaginea idilică a trecutului, fie cu „nefericiri la tot pasul”: „Lumea moare din multe motive, de epidemii, de războaie, de boli incurabile, de accidente...Mai în fiecare zi, la rubrica de senzație, citești despre falimente, cozi uriașe pentru un loc de muncă, depresii provocate de mizerie, de lipsa hranei și a mijloacelor de trai.” Cartea Violetei Ionescu este un semnal că trecutul are și timpul prezent, autoarea aduce trecutul în prezent și trimite prezentul în trecut. Iată încă un exemplu: „Foarte mulți își părăseau țara, casa și familia în speranța unui trai mai bun peste ocean, în țara străjuită de statuia Libertății, „Țara tuturor posibilităților”, oamenii, tineri și vârstnici, „fugeau de umilințe, de sărăcie, de persecuții de tot felul, fie că doreau să se îmbogățească rapid, familii întregi își vindeau tot avutul și porneau în pribegie, fără să știe încotro și fără să se mai uite înapoi.” (p.11).

Personajele Violetei Ionescu provin din toate straturile societății, de etnii dintre cele mai diferite, acuate în timp la Galați, sugerând parcă structura cosmopolită a populației orașului: Dodo, Jorj Bulgarakis, Vasile Cugheanos, alias Renaldo Duncan, copilul născut la Oancea, fost elev al Liceului „Vasile Alecsandri”, devenit Basil Cougnyanos, unul dintre marii actori ai Hollywood-ului, Carolina Rosenbaum, Theodor Athanasiu, Smaranda de Gardeef, Hangiof, basarabeanca Paraschiva Mihăilescu, „o fată frumoasă și sănătoasă”, ademenită de un neica-nimeni cu promisiunea că o duce la Paris, dar „rămasă pe drumuri, doar cu câteva haine, fără bani, fără adăpost, fără niciun ajutor de nicăieri...”, Thinnelle Aronovici, „fetița unei familii de evrei dintr-un cartier gălățean, care a copilărit pe malul Dunării”, ajunsă să se „scalde” în onoruri pe malul Senei, devenită

mare vedetă pe ecranele cinematografulor pariziene, bancherul Leibiş Goldenberg, zgârcit și analfabet - și, totuși, un mare filantrop -, care a donat un teren pe care s-a construit o școală, doctorul Serafim, un adevărat exemplu de moralitate, care în acele vremuri tulburi, când „dovedirea vinovăției unui cetățean din această țară a fost la discreția autorităților”, a suferit dramatic, Ernesto Enzo Gironi, vice-consulul italian cu reședința la Brăila, cunoscut pentru viața sa aventuroasă, recunoscutul Ghiță Vasiliu, primarul care a înființat cimitirul care-i poartă numele și al cărui prim locatar a devenit, Milu Stoicovici, funcționar la Banca de Scont din Galați, doctorul Odisei, cu minunile sale medicale din lumea satului, doctorul Pavel, dezamăgit că „dintre oamenii chemați la vaccinuri nu venea nimeni”, tante Varvara, madam Bovary de Bursucani, Harris Saechter, care făcea vogă pe străzile Galațiului cu celebra sa limuzină etc. etc.

Violeta Ionescu ne prezintă, de asemenea, locuri și întâmplări de altădată, din trecutul orașului, unele pierdute și uitate, altele care dăinuie și astăzi. Două exemple sunt concluzive: Hotelul Metropol, din „buricul târgului”, patronat de frumoasa Smaranda, proaspăt divorțată de Aga Gheorghe Hermeziu, remăritată apoi, drept un gest de recunoștință, cu Nikolai Andropovici Gardeef, înalt ofițer în garda țarului Rusiei, clădire distrusă, pusă la pământ în noaptea de 24-25 august 1945, când centrul orașului Galați a fost transformat în ruină de armatele hitleriste în retragere, și cunoscuta prăvălie de pe strada Tecuci, „Căinele Negru”, „Depozit permanent de vopsele, uleiuri, lacuri, chimicale, droguri, articole de parfumerie și toaletă”, prăvălie care va face istorie la Galați până în zilele noastre.

Cele 23 de povești despre orașul nostru, care acoperă 100 de pagini ale cărții, sunt însoțite de 23 de ilustrații, care amintesc de multe dintre clădirile, străzile și locurile vremii: Școala de Marină din Țiglina, Piața Regală cu statuia lui Costache Negri, Strada Brăilei-Școala Normală, Școala Ortodoxă de Fete, Teatrul Papadopol, Strada Domnească-Palatul Administrativ, Farmacia Zinc, Grădina Publică, Grand Hotel Institutul Notre Dame de Sion, Strada Domnească-Hotel Metropol, Strada 1,

Brașoveni, Strada Codreanu, Strada Cuza Vodă, Strada Holban etc.

Violeta Ionescu își întregeste opera deja bogată, aproape 20 de cărți de autor și colaborări, unele de dimensiuni monumentale, cele mai multe de inspirație istorică („Dioclețian, Fiul lui Jupiter”, „Sărbătorile antichității”, „Misterele Galaților”-vol.I, „Dioclețian între apoteoză și blestem”, „O istorie a evreilor din Galați” etc.), cu această extraordinară restituire a vremurilor trecute ale Galaților.

Noua carte a Violetei Ionescu, ca și multe dintre celelalte, este o carte document, ficțiunea fiind doar complementară, cu mesaj istoric, rod al unei cercetări aprofundate în documentele de arhivă, în presa timpului, în colecții de documente, culegând informații din surse dintre cele mai diferite, redându-ne imaginea cât mai fidelă a unor timpuri apuse, în care autoarea își pune în valoare harul de povestitor. Este o carte de aduceri aminte pentru cei mai vârstnici, cât și de luat aminte pentru cei mai tineri. Spuneam și cu alt prilej, cartea Violetei Ionescu merită să fie citită de orice gălățean, tânăr sau vârstnic, să se afle în toate bibliotecile publice sau particulare din Galați.

Cuvinte de laudă se cuvin și Editurii Centrului Cultural „Dunărea de Jos” pentru acuratețea editării, cât și pentru concepția copertelor. Succes cititorilor!

GHIȚĂ NAZARE

*Violeta Ionescu, *Misterele Galaților. Hotel Metropol*, Editura Centrului Cultural Dunărea de Jos, Galați, 2022

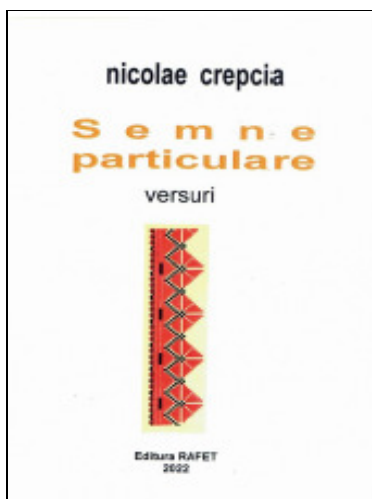
Semne particulare

„Semne particulare” (Editura Rafet, 2022) este noul titlu sub care Nicolae Crepcia, cunoscut cititorilor și ca „poetul de la Brotuna”, a grupat un mănunchi de succinte definiții... lirice. Am în față o carte care ni se adresează fără împoțonări de limbaj, tocmai în simplitate constând puterea poetului de a ne face părtași la zbciumul său sufletesc, la trăirile sale de orice fel.

Întâlnim valențe ale revoltei poetului împotriva a tot ceea ce întinează ideea de armonie în lume, de un bine de care, în mod firesc, oamenii ar trebui să beneficieze: „ei (se știu ei cine) / se cred de neatins/ și de-aceea fac pe zeii/ și bat darabana/ că numai prin indulgența lor/ prin larga lor bunăvoință/ prin sfânta lor mărinimie/ noi ceilalți/ putem exista/ adevărul e acesta:/ atât de stufos/ e nimicul într-înșii/ că abia se zăresc”(p.34).

Printre cei care fac valuri, perturbă o lume așezată valoric doar din dorința de a ieși cu ceva în evidență, se numără și confrății de breaslă: „unii se cred (mari) poeți/ sunt ca niște copii/ care jucându-se de-a războiul/ se imaginează/ nu doar războinici, ci eroi/ umbra lor mult arogantă/ nu lasă niciun pic de loc/ luminii” (p.83).

E o lume în care încercările eului liric, peripețiile acestuia iau chipul unor repetate damnări, lumea cunoscută poetului se schimbă, în locul celei cunoscute rămâne doar un fel de amintire din care se aude doar țipătul poetului: „nu mai am nicio bucurie/ poezia e la fel de zadarnică/ precum orice revoltă a străzii/ nu mai poate alunga/ răul din oameni/ urâtul din lume.” (p.13). Unui eu fisurat nu îi poate corespunde decât o lume fisurată: „s-a mers totuși prea departe/ bunului simț i-a luat locul nerușinarea/ onoarei dezonoarea/ prostia a devenit virtute/ hoția o îndeletnicire generală/ chimie diabolică iubirea/ morală nu mai există/ Sodoma își înalță/ fastuoasele turnuri/ să-i facă în ciudă lui Dumnezeu”. (p.14). Nicio legătură nu ține, zadarnic se caută elemente coagulante. O insulă se regăsește ca solitudine a poetului, arderea de sine ca sfâșiere a acestuia: „ard cu loialitate/ în flacăra prieteniei/ și nu mă împuținez/ și nu mă împuținez/ cum o lumânare menținând lumina/

arderea îmi sporește palmaresul” (p.90), iar arderea se desăvârșește între o aparentă subiectivitate și o evanescentă obiectivitate.

Aceleași elemente, focul sau lumina, bine determinate ca fiind cuvântul, proprietăți primejdioase ale omului, sunt folosite ca poem, și pedepsitoare la ardere, chiar de acesta, când îl risipește fără sens, adică subiectivist și precar: „lumină nouă/ poemul ce se naște-n/ ieslea durerii” (p. 62). Astfel se înlătură comedia/ aparențele, iar lumea poate deveni una proprie visului și poeziei: „poezia altar/ pe care zilnic/ în sfeșnicul iubirii/ îmi aprind/ inima” (p.81). Focul își va dezvălui structura ambivalentă, în acest exod al lumii el fiind partea prost devoratoare, nu cuvânt, ci gest și exces/ sminteală umană.

E o lume căzută într-o absență a comunicării, în care poetul sleftuiește cuvinte, dar și creează viziuni lirice, având spirit critic, dar și forță imaginativă: „deși e alcătuită/ din multe absențe/ singurătatea a ajuns/ (vai de ea) dureros de mută” (p.87) sau „mă răsucesc într-o pânză de păianjen/ imensă nesfârșită/ tristețea înduioșată/ îmi strigă din ușa somnului/ că va veni și mâine/ și cam asta e” (p.90).

Nu putea să treacă pe lângă fenomenele îmbibate de magie, superstiții ori divinatorii din lumea satului fără să fie atins și de magia poeziei. Aici nu mai vine muza Euterpe să îl inspire, ci... un cu totul alt personaj, decupat din credințele creștine – îngerul. Așadar, poezia își poate extrage seva lirică din obiceiuri, credințe, descântece, se rotunjește uneori în încântătoare versuri, precum: „nu scriu când vreau/ ci doar când îngerul/ îmi dictează poemul/ cum Dumnezeu pe

muntele Sinai/ lui Moise Tablele Legii/ mai rar mai des/ scriu când vrea el/ și nu când doresc eu/ eu trebuie să fiu însă/ de fiecare dată/ prezent la întâlnire” (p.100) sau „aveam vreo douăzeci de ani/ o fișcă mi-a prezis/ după ce-mi descifrase/ înscrisul din palmă/că voi ajunge octogenar/ mi-a mai spus și altceva/ nu-mi aduc bine aminte/ dacă despre noroc/ dacă despre nenoroc/ din această pricină/ am început să trăiesc prudent/ așa/ ca să pot apăra poezia” (p.106). Poezia, în viziunea lui Nicolae Crepcia, are funcție terapeutică și purificatoare: „și îl voi alege/ pe cel rănit/ și îi voi pansa durerea/cu fâșii de poem” (p.98) ori „nu fac din cuvinte/ instrumente de tortură/ ci bandaje/ pentru oblojirea rănilor/ chiar dacă uneori dor/ vindecă” (p.41). Valoarea ei constă și în modul în care aceasta este concepută: „modelez ideea la cald/ pe nicovala emoției/ numai la cald e posibil/ cum un forjor/ fierul incandescent/astfel maleabil/ supus/ modelez ideea/ și ea prinde formă/ și ia viață/ și devine poezie/ și devine prețioasă/ adică scumpă/ adică neprețuită” (p.105) sau de puterea emoțiilor pe care le transmite cititorului.

Între existențial și ideatic, metaforele sale aleargă ca o suveică cu fir nevăzut. Aceste frânturi de gânduri, rămășițe de trăiri reflectă în mod genial nesfârșirea gândirii umane, care poate fi profundă sau superficială, gravă sau veselă, extravagantă ori absurdă. Această carte prezintă, într-o multitudine de fațete posibile, diversitatea impresionantă de idei a lui Nicolae Crepcia, poetul conștient de menirea sa: „e și acesta/ un cerc vicios:/ trăiesc pentru a scrie/ scriu pentru a nu muri” (p.32), dar și de singurătatea sa printre semenii care nu îl înțeleg, nu îi sprijină zbciumul sufletesc și emoțiile creatoare: „ies din cochilia timpului meu/ și mă înspăimânt/ sunt mult mai singur/ decât am știut” (p. 14). Există și versuri în care străbate o notă discretă de optimism, de întremare sufletească: „sufletul își cicatrizează/ rănilor/ cum un copac trunchiul/ scrijelit cu briceagul”. (p.9). Dar anumite neliniști existențiale ori creatoare vin să îl răscolească uneori, bulversându-i gândirea poetică: „în timp ce stau la masă/ și vreau să scriu/ se ivește de nicăieri/ și mă înțeapă/ păianjenul unei spaime/ și se duce naibii toată coerența” (p.10).→

DOINA BĂLȚAT

Registrul liric este al unui afectiv, cu sentimente neconfeționate: „*tristețea nu-mi îngăduie/ nicio bucurie/ ci mă condamnă/ numai la pierdere*” (p.11). Poetul trasează două spații, unul în prelungirea celui alt: al copilăriei „*un sat în Zarand/ (ca oricare altul)/ de-acolo s-a început/ (știți?) patria mea*” (p.82) și al țării: „*prin fisuri vădite/ se goleşte țara mea/ de bunăstare/ cum de apă/ un urciur spart*” (p.73). Primul este reliefat prin nostalgia copilăriei cu puritatea ei sugerată de albul zăpezii ori al îngerului: „*povesteam cu mama/ la masa din bucătărie/ afară era iarnă și ninge/ și înger era mama/ și povesteam fără cuvinte/ afară ninsorea se tot îmbogățe/ ninge cu îngeri/ mă rugam ninsorea să nu se mai oprească/ și mama să rămână/ veșnic lângă mine/ ca să nu-mi mai fie dor*” (p.95), al doilea, prin evocarea trecutului văzut din perspectiva prezentului: „*oamenii cei mai mulți au murit/ generații după generații/ și crucile care purtau câte un nume/ au putrezit și s-au nimicit/ unele după altele/ și nimic nu mai amintește de ei/ și nimeni nu-și mai aduce aminte de ei/ sufletele lor s-au retras la origini/ să se desăvârșească*” (p.15).

Ultimele două versuri fac referire clară la drumul/ călătoria sufletelor după moarte care, prin parcurgerea unor vămi ale văzduhului, se pot curăța (desăvârși) pentru a se uni cu Creatorul lor, adică are loc întoarcerea lor la origini. Regăsim încrederea poetului în învățăturile creștine: „*trupul e doar un cărăuș/ ocazional/ un vehicul/ poate nou-nouț/ sau poate reabilitat/ de nevoițele sufletului/ (unui alt suflet)*” (p.73), dar și într-un Dumnezeu care îi poate arăta calea în momente de cumpănă: „*e beznă și frig/ sunt oaia cea pierdută/ află-mă Doamne*” (p.75). Ni se destăinuiește că „*e atât de ușor/ sus să avem inimile/ mereu către Domnul*” (p.75), oferind singura soluție împotriva nefericirii sub forma unui îndemn-explicație: „*dacă e cineva/ spăimântat de durere/ să murmure psalmi*” (p.74), căci „*El este Domnul/ văzut în nevăzute/ Închină-te Lui*” (p.75). Cât de profundă e credința poetului, reiese din confesiunea către Iisus: „*Doamne Iisuse Hristoase/ pentru că te iubesc/ nu te voi gărbovi/ și cu păcatele mele/ pentru ele (tu pe toate mi le știi)/ eu trebuie să îndur consecințele/ pentru că te iubesc/ nu vreau să mai*

pățimești/ și să fii răstignit/ încă o dată” (p.8) ori chiar din rugăciune: „*Dumnezeu n-are nevoie/ de tălmăci/ să-mi înțeleagă rugăciunea/ în orice limbă aș rosti-o/ îngenuncheat în orice colț al lumii*” (p.16).

Tristețea și melancolia singurătății devin elemente specifice stării poetice: „*tristețea este gara/ în care cobor zilnic/ ca un navetist/ întors de la muncă*” (p.14) sau „*cocoțat în vârful singurătății/ oare sufletul meu cântă/ sau țipă/ cum cucuveaua/ pe hornul unei case părăsite*” (p.52). Ba chiar se miră de tergiversarea acestei stări metamorfozate deja în suferință: „*câtă loialitate/ durerea îmbătrânește/ alături de mine*” (p.81), constatând: „*când suferința-i/ prea mare nu mai doare/ nicio durere*” (p.80), versuri din care răzbate clar o atitudine fatalistă în fața vieții, în fața unui destin prestabilit căci „*oricât am vrea/ nu putem opri/ cursul evenimentelor/ chiar dacă le schimbăm/ traiectoria/ desenându-le alt făgaș/ le înlesnim de fapt parcursul/ plănuim de istorie*” (p.62).

Viziunea poetică se deschide asupra unei lumi aflate în declin, a singurătății și pustiuului. Este un real pulverizat de timp asupra căruia triumfă doar cuvântul scris: „*tristețea se revarsă/ din burlane/ peste orele mele/ poezia zgribulește în berzele/ ademenite de o primăvară/ falsă ca un impostor/ urâtul îmbracă toate formele*” (p. 100) sau „*vă mărturisesc:/ eu marginea durerii n-o văd/ simt însă că-i circulară/ în jurul meu rotunzindu-se/ cum orizontul/ sau cum poezia*” (p. 66). Căci opera de artă a artistului însingurat, izolat, se plămădește din suferință: „*din tăcere/ se ivește poemul/ tăcerea/ este maica precurată/ a poemului/ și numai tăcerea/ poate naște poemul*” (p.41). Spre deosebire de om, ființă trecătoare cu un destin tragic, supus morții, opera de artă/ creația este durabilă în timp ori poate fi și perenă, în funcție de valoarea acesteia: „*poezia nu știe de moarte/ pentru ea moartea este un somn/ mai scurt sau mai lung/ din care se trezește/ învie/ ori de câte ori este privită*” (p.78). Poetul este conștient de menirea lui, știe că a fost predestinat autodepășirii, aripile devenind simbolul/metafora zborului, înălțării prin creație: „*nu pentru acrobații/ mi-au crescut aripile/ ci pentru a fi mai mereu/ chiar eu/ deasupra mea*” (p.73).

Nici iubirea nu asigură stabilitate sufletească eului liric, și aceasta se ofilește, însă mai găsim o picătură de optimism în metafora regenerare/ înmugurire: „*precum sentimentele/ se ofilesc frunzele/ și cad// gol cum un copac/ voi aștepta sub frigul iernii/ înmugurirea// lumea-i pustie/ asemenea pădurii*” (p.51). Incompatibilitatea cu femeia iubită este vizibilă în poemul: „*între noi depărtarea/ se face iubito poem/ îl citim pe rând sau deodată/ și fiecare îl înțelege în felul său/ tu sorbi din ceașca de cafea/ câteva tristeți/ eu sorb din ceașca aburindă/ câteva iluzii/ între noi este o depărtare/ de doar o iertare*” (p. 31), însă iubirea este posibilă, se materializează printr-un sărut care contopește cele două jumătăți regăsite ale eternului noi: „*prin sărut/ ca printr-o firidă/ ne furișăm unul în altul/ și nu știm/ care în care se pierd*” (p.5) sau „*eu și tu/ sau tu și eu// două cuvinte însuflețite// sărutul este conjuncția/ care le/ne leagă// în propoziția simplă/ numită iubire*” (p.52).

Prin spiritul lor amar, multe din aforismele sale se apropie de maxime: „*frumusețea trupului/ ruină în devenire/ curăția sufletului/ aură în rotunjire*” (p.19); pe lângă tâlc nu exprimă nici bucurie, nici speranță, doar tristețe, dezamăgire, un pesimism pe alocuri schopenhauerian: „*când vom cunoaște totul/ și nu va mai rămâne nimic/ de aflat/ va veni sfârșitul*” (p.22); „*timpul își scutură clipele/ cum pădurea/ toamna/ frunzele moarte*” (p.16).

Omul, această creație divină, dovedește că este capabil și de distrugere, începând cu natura: „*limpezi și bune de băut/ și tămăduitoare/ țâșnesc izvoarele din stânci/ imediat mai la vale/ nemernicia noastră le murdărește/ le otrăvește/ le omoară/ avem în noi o genă/ a stricăciunii/ și n-o putem stăpâni/ tot ce atingem distrugem*” (p.95) sau „*naturii îi este frică/ de noi/ și nu are unde/ se-ascunde// cum nouă ne este frică/ de frică/ și nu avem unde fugi*” (p.65).

Cunoscându-l de la distanță, desigur, și pe omul Crepcia, pot spune că personalitatea acestuia se oglindește perfect în opera sa: poet discret, sensibil ne asigură că „*poemul poartă/ toate rănil mele// nu-ți fie teamă, cititoru-le,/ doar cu emoție/ nu te poți contamina*” (p.72), idee la care subscriu...

Luciri de supernove

O supernovă e o stea variabilă explozivă, de sute de ori mai strălucitoare ca o novă. Strălucirile ivite din imaginarul poetic al Nastasicăi Popa, au o creștere bruscă, asemeni unei explozii interne a supernovelor. Prin urmare, se pot decela în strălucirea imaginarului poetic mai multe teme specifice marii poezii universale, cum ar fi: timpul, natura, copacul, credința, mama, umbra, cenușa ori țărâna, marea, anotimpurile, iubirea, jocul, moartea. În volumul acesta, modulația fundamentală o reprezintă copacul, (pomul) mărul sau cireșul, smochinul, nucul, arbustul de sânger, castanul, ramul; Să adulmec iasomia, miros de brad, flori de azalea; n-a căzut coaja la nucă; printre castane arămii, nuferi albi, fânul de secară, răchita se apleacă, levănțica, Și de floare de arnică, din ram de paltini, e miros de izmă, coline cu brazi, florile din câmp, albastre; O crenguță de afine ram cu lauri, floare de cicoare, albastrele; Și mirosea a izmă și a cicoare-albastră; Pustiește un ram de smochin, floarea de cireș, Sub rodul mărului în floare. Avem aici o adevărată livadă. Gilbert Durand ne atenționează: *Pomul coloană structurează totalizarea cosmică obișnuită a simbolurilor vegetale, printr-un vector verticalizant.* Întâlnim mărul sălbatic, pădureț, un loc și un semn pentru marile întâmplări ale vieții triumfătoare. Pomul acesta poate fi și un cireș, sub umbra protectoare a coroanei înflorite se petrece actul iubirii, ca o semnificație simbolică de afirmare a valorilor vieții, amintind de pomul din grădina Edenului. Silueta mărului sau a cireșului se suprapune în acest imaginar peste a unui alt copac, nucul, investit cu semnificații thanatice, prin care se încheie cercul simbolic al copacului, ca loc de întâlnire a contrariilor. Iar prezența nucului amintește de efemeritatea ființei umane, pentru că el este un simbol thanatic: *Gândul cufundat în mare, sub pași floarea de cireș/ Voi da freamătul pădurii când mi-așterne iarba, preș. (Vindecând răni în poeme).*

Se cuvine să menționăm preferința autoarei pentru subiecte de mare complexitate, atât în tematică, dar și în simbolistică. Uneori poeta mărturisește că nu încercă să refacă un poem, că niciodată nu-i iese mai

bine, iar nemulțumirea o determină să renunțe la poemul acela. Autoarea urmează o cunoscută schemă arhetipală, aceea a eliberării din temnița a spiritului, ținut de atâta vreme captiv în bezna ignoranței ori în aceea a absenței ființei iubite. Iar schema aceasta se multiplică la infinit, creează noi și noi imagini concentrice, cu adevărat inefabile. Dovadă volumul acesta de poeme lirice remarcabile, unde poeta creează dimensiunile unui spațiu vast, copleșit de absențe și goluri. Ele sunt umplute doar de forța tălmăduitoare a cântecului, aici poemul. Cuvintele nu sunt altceva decât un mod de a fi al materiei. Existența poetică devine un modus vivendi prin cuvânt, prin poezie, iar poeta noastră își însușește acest mod de a exista. Predomină în volum și dezvăluie o temă recurentă - cosmicul, prin sintagmele, metafore reușite, alese: *ploaia de stele, câmp de stele clinchetul de stele, constelații nude, Curg stele din Cer, aurii și toate-s chipuri de îngeri; stelelor învăpăieri, (luna) când stelele-o rășfață, Căci nu era Luceafăr cu străluciri alese.*

Grav feminine și autentice, poemele Nastasicăi Popa aduc în fața noastră imaginea materiei originare, a cosmicului cu novele și supernovele sale, văzute în plină explozie stelară. O întreagă metaforă a destinului feminin dobândește configurație circulară, o mișcare de rotație care ascunde în miezul poemelor subiectul acestora, ca sâmburele în pulpa unui fruct; deci trebuie căutat în textele volumului. Marea este simbolul acvatic ce vine din timpuri străvechi, marea străină și periculoasă, căci noi, oamenii, suntem acasă aici pe pământ,

dar printre altele, simbolul ei frecvent este haosul și puntea dintre viață și moarte, amenințare și ispitire, timp și veșnicie: *Se destrăma-n suspin, un val adus la maluri./ Fără de anotimp, zdrelindu-i idealuri/ Când țărminusingurat spălat era de umbre.../Prea obosit părea de zgomotul de gânduri./ Săpa plaja-n nisip, lăsând-o rânduri, rânduri (Ca-ntr-un joc ireal).* În mitologia unor popoare orientale, marea este elemental primordial din care s-a zămislit lumea. Așa în cazul poetei noastre, lumea imaginarului ei nu există fără mare, căci ea locuiește la malul mării, ea este o fiică a mării: *Și-mi lasă în ochi de cenușă/ Neliniștea mării, în lacrimi, /O noapte-n păcate și patimi, ni se confesează poeta. Iubirea trecută este o rană care se poate vindeca doar prin poemele pe care le scrie autoarea: De ce ploile sunt tulburi și de ce vrei să mă pierzi?/Leagă-mă de veșnicia anilor din ochi-ți verzi.../Gândul cufundat în mare, sub pași floarea de cireș/ Voi da freamătul pădurii când mi-așterne iarba, preș (Vindecând răni din poeme).* Visând la bucuriile iubirii, poeta trăiește inefabil sentimentul erotic, acela prin care îndrăgostiții alintă cerul: *Și-amândoi alintam Cerul, lăsam dragostea-ntr-un Să ne-aline suferința, cu nuferi albi de prin noroi./Ei să cearnă zarea-albastră pe sub norii ruși de ploaie./ Trupul să ne învelească în năframele vioaie (Să-ți fiu în brațe-o pruncă).* Frenzie și durere, iubirea este proiectată printre stele, jocul erotic se amplifică peste universul întreg: *M-aș juca pe-un câmp de stele,unde ploile nu plâng/ Să strivesc umbre-n picioare când durerile mă-nfrâng./ Și să mă-mbraci în straie verzi cu fluturi de azur /Din pânz-aleasă de mătase, tivită cu flori de mur (În Amor când voi păși).*

Uneori rima este imperfectă, ritmul mai sare pe alocuri, poeta nu tinde spre perfecțiune, dar volumul acesta va rezista timpului, căci e un cântec al inimii, scris cu dorul sufletului.

Acest volum atestă evoluția clară și indiscutabilă a textului liric al Nastasicăi Popa și de aceea vă îndemnăm la lectură, nu veți regreta!

MARIA VAIDA

Nastasică Popa, *Luciri de supernove*, Ed. Ro.cart, București, 2022

Orizont liric

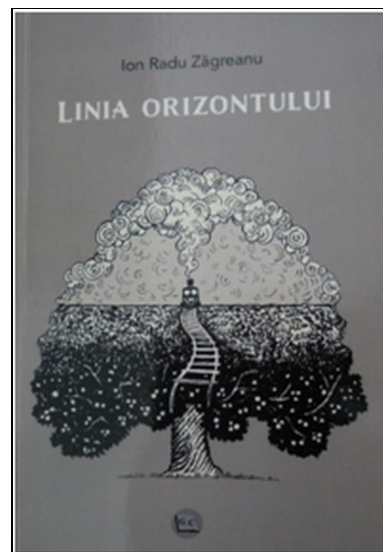
Ion Radu Zăgreanu se numără printre acei profesori de limbă și literatură română care, pe lângă lecțiile sale de la catedră, și-a înmuiat condeiul în cerneala sufletului, scriind poezii cu rezonanțe emoționale. Cel dintâi volum se numește „Dulcea povară” (1997), iar al doilea „Linia orizontului”, apărut la Editura „George Coșbuc”, Bistrița, 2022, cu o prefață semnată de criticul literar Ion Buzăși, iar coperta și grafica de excepție, realizate de fiica lui, Maria Silvana Zăgreanu Kulyk. Noua carte este o confirmare a expresiei sale lirice ajunsă la stabilitatea și maturitatea poetică. Volumul cuprinde trei secvențe tematice : Nașterea eului liric, Linia orizontului și Timpul oprit. Spectrul liricii lui Radu Zăgreanu este amplu, viziunea încărcată de sens și deschisă spre sugestiile realului și imaginarului. Titlul volumului exprimă drumul „devenirii sale poetice”, „demonstrează virtuțile literare ale lui Ion Radu Zăgreanu”, cum spune prefațatorul cărții, dar are și semnificații existențiale: „Orizontul este locul/ unde ni se pare/ că cerul se unește/ cu pământul.../ cu pământul” (*Cuvintele*). Gândul mă duce la magistrala operă a lui Constantin Brâncuși, „Coloana infinitului”, prin care autorul sugerează aceeași idee : cerul se unește cu pământul. Sintagma care dă titlul volumului și îl motivează pe deplin, o întâlnim de mai multe ori în poeziile sale : „Linia orizontului este locul unde mi se pare că cerul se întâlnește cu o locomotivă” (vezi imaginea de pe copertă), „Eram gelos pe linia orizontului” sau orizontul este „Linia ...pe care se odihnește Dumnezeu”. Dincolo de definiția școlărească a acestui termen, devenit aici un leitmotiv, versurile sunt o adevărată provocare spre meditația filozofică și religioasă. Volumul se deschide cu câteva poeme în care se întâlnesc elemente autobiografice : „M-am născut normal./ la nouă luni/ de la eliberarea tatălui meu din închisoare/ Probabil că de aceea nu am putut șterge / de pe pielea mea/ toamna roșie a istoriei” (*Autobiografie*). El recitește trecutul istoric prin ochii prezentului. Uneori devine un răzvrătit asupra tăcerii care i-a fost impusă în vremea comunis-

mului. Dureoase sunt amintirile despre tatăl său, preotul greco-catolic Grigore Zăgreanu, „alungat de la altar în 1948” și nevoit să lucreze ca muncitor ceferist: „tata celebra liturghii pe ascuns,/ acolo, în cantonul CFR nr.41/ și rezema ușa de la intrare/ cu un par gros...”/ (*Recviem pentru casa noastră*). Poetul își caută cuvintele, le alege, se joacă cu ele și apoi le pune „căpăstru”, pentru a le da sens, culoare și o sensibilitate aparte: „Când le aleg,/ ele se bucură./Când le înlănțuiesc/ unele cu altele,/ încep să zburde./Așteaptă apoi cuminiți,/să le repartizez/ câte un epitet,/ să le îmbrac în armura unei metafore./...” Se vede că autorul nu își dezmente profesia de truditore pe ogorul limbii române și îmbracă în haină poetică instrumentele sale de lucru : analiza literară, figurile de stil, lucrările de control etc.: „o viață, mai exact 45 de ani/ a corectat pe alții, cu stiloul cu cerneală roșie/ sau pixul cu pastă de aceeași culoare./ O diplomă îi dădea acest drept/ ea îl împuternicise” (*Râul roșu*), sau „Despărțiți în silabe cuvintele.../ indicați și regula folosită” (*Despărțirea toamnei în silabe*).

Ion Radu Zăgreanu este un poet al metaforei. Șlefuieste cuvintele, le pune în contexte de-o aleasă frumusețe stilistică : „cuvinte cu aripi”, „pereții cuvintelor”, „acoperișul silabelor”, „curelele silabelor”, camera albă a silabelor” etc. Se exprimă liber, fără constrângeri canonice, promovând o poezie modernă. În ipostaza de

Radu Ștefan Poleac, Obârșie

nostalgic după anii petrecuți la Școala din Parva, Ion Radu Zăgreanu ne dezvăluie emoțiile trăite la începutul fiecărui an școlar : „Septembrie iar,/ cu o frunză în mână,/ coboară de pe dealuri/ în curtea școlii,/ poleiește inimile școlarilor, părinților, bunicilor,/ cu aerul emoțiilor,/ așază peste ochiul obosit al verii/ amintirile estivale” (*Septembrie iar I*); „Septembrie iar – an de an,/ mă salută din ghiozdan”. Nu uită să se adreseze în stil poetic comunei și școlii în care a profesat mai mulți ani : „Adio. La Parva”. Tematic, Ion Radu Zăgreanu este un poet al trăirilor. Multă vreme a cunoscut viața citadină, iar când timpul didactic s-a oprit, s-a refugiat în spațiul rural, la Malin, într-un alt orizont care îi permite să vizeze la un nou capăt al drumului. Poeziile din acest capitol îl așază în rândul îndrăgostiților de natură și de sat: „Satul din palma dealurilor -/ casă cu amintiri,/ cameră „de parade”/ cu miros de copilărie/ luminând într-o toamnă coaptă,/ ca o gutuie./ Pe ulițele lui,/ țărani întorcându-se eminescian,/ de la câmp,/ amurguri trăgând clopotul bisericii,/ cirezi cu ugerile grele/ atârând prin colbul drumului./ Noaptea bătând cu degetul/ în oblonul liniștii./ Focul din coșbuciana vatră a tindei./ poveștile toarse/ la timpul trecut./ Sufletul meu gata să se înec/ în nostalgii rurale” (*Pastel cu amintiri*). Iată un pastel de toată frumusețea.

Prin acest volum și cine știe câte o să mai apară de acum încolo, Ion Radu Zăgreanu își deschide larg sufletul pe orizontul poeziei sale.

MIRCEA DAROȘI

Poetica confessionis - Gabriela Verban

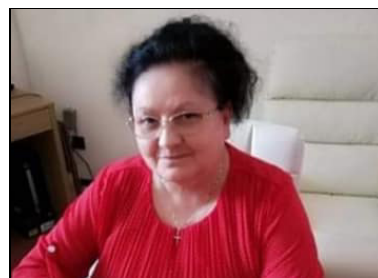
Pășind prin cenușa Pompeiului, cu ocazia Concursului Internațional de Poezie „Din Două Lumi”, organizat la Napoli - Italia, m-am întrebat cât de puternic este Cuvântul viață, cât de minunat este adevărul vieții încriptat în înviere și cât de minunată e calea pavată cu frunzele de laur a cuvintelor ce umplu intervalul pământ - Cer cu fulgii albi ai hlamidei poezilor care țes, în căutarea libertății în noaptea înghețării spiritului, purpura Cuvântului în poemele iubirii veșnice, iar cea care zbură peste creștetele noastre mai presus de vulcanul adormit era Gabriela Verban cea liberă.

Niște suflete încântate de licoarea cuvintelor veșnice m-au adăstat cu rugămintea de a vorbi despre acest poet mărturisitor, am acceptat, dar mi-a fost greu. E nespus de dificil să ajungi la un om când a rămas doar un însemn pe niște pagini, fie poză-chip, fie biografie, de aceea am încercat să o surprind în descătușările-i revelatoare de sine în creația mărturie de sine, de credință, de iubire și de dăruire într-un neam. Am pătruns în orizontul lecturilor celor care i-au prefațat volumele de versuri, am găsit cuvinte de încântare și de laudă; i-am înțeles preferințele și opțiunile critice citindu-o pe Camelia Ardelean, Ioan Adrian Mironov și pe Eugen Evu, căuta entuziasmul mereu încântător al poezilor și verticalitatea mărturisitorilor adevărului, a celor care s-au opus carceralului și care au cântat și au mărturisit mereu. Festivalul de poezie de la Napoli, care a avut-o ca patron pe Gabriela, a omagiat creația ei, dar în chip deosebit a susținut continuarea proiectelor ei, întâlnirea culturală a celor două popoare, concurgerea celor două râuri ale creației, cel Italian și cel Român, și încercarea de mărturisire a meritocrației în creația literară. Dar pe mine m-a fascinat Gabriela cu tăria, cu tenacitatea ei, cu constanta sa orientare spre simplificarea rostirii până la a ajunge la formele cele mai pure de esențializare, adică acea trecere de la poezia clasică, la post scriptumul mediativ (manifestarea autentică a gnomiei omului), la scurtissime - pe care unii le-au receptat ca și haiku-uri dar în fapt ele sunt rafinări ale lirismului inițial, cânt - rugăciune - confesiune spre apropierea tot mai adecvată de poetica tăcerii într-un care însuși Cuvântul se rostește, te îmbracă în veșnicii.

Citind poezia domniei sale, mi-am dat seama că mă întâlnesc cu libertatea

celui care se rostește în adevăr și mă întrebam de unde atâta curaj, claritate, fermitate și grijă maternală de generații, de neam? Răspunsul mi l-a spulberat un reper biografic: era din Dobrogea, era din tărâmurile casienilor și gândul m-a purtat la Sf. Ioan Casian și la Gherman, dar și la Sf. Andrei, la Arhid. Filip, la episcopii tomitani ai sinoadelor ecumenice, și atunci mi-am zis că sunt oameni care se nasc în credință și devin Bunevestiri, devin sau desfășoară în lume petalele de crin al bunevestiri angelice a unui Gavriil, dar de această dată a unei Gabriela, adică a unei „puteri a lui Dumnezeu” întrupată și nu oriunde, în „verba”-n, am înțeles că din poet curge râul cuvântului veșniciei, a veșniciei Treimi.

„Poetul e un dar/pentru poporul său/călătorind prin dragoste mereu...” iar dragostea nu pierd niciodată, paulinic și ioaneic în același timp, iar în contemplatio răsună “doar jertfa dă valoare iubirii...”, doar rămânerea neșovăielnică în jertfa iubirii Lui. Am început să văd un călător printre stele pentru care: Prin iubire, totul, căci „Mai mare decât toate, dragostea” răpindu-te te face părtaş Poeme(lor) printre stele și te duce în mărturia adevărului desfășurată în Argument. Dincolo, pe câmpul lui Dante au răsărit și s-a împărțit de „La grandezza dell' amore” și confesându-și neputința lutnică a oferit „Lacrime di cielo” pentru ca să se odihnească întorcându-se în țară în casa în care cu toții vom intra în „Riflessioni Nell' Assoluto”. Timpul a împietrit, Pompeiul ne-a arătat aceasta și totuși, între pământ și cer noi am cernut averea hambarelor ei cele pregătite să ne ajute să trecem și să petrecem „o iarnă a spiritului”, iar cernându-le în suflet am înțeles că e vremea să-i cerem Lui „Dă-mi cuvânt, pentru martiri”, cuvânt plin de iubire euharistică pentru sfinții martiri și mărturisitori din închisorile comuniste și din orice vreme și loc mărturisitori ai adevărului și ai vieții veșnice. E ceea ce

încerc să fac căutând să mă întâlnesc cu această poetesă mărturisitoare a credinței, a iubirii de neam și a fericirii celei veșnice care se revarsă din iubirea-i slujitoare maternală din care au izvorât și imnele Mariei. „Învață-mă să te slăvesc, Preasfântă/ și pururea Fecioară/ Lumină dulce, blândă.../ Dă-mi har/ în candeli să-ți aprind/vibrânde, dulci poeme...salvează-ne de moarte”; „de n-ai fi Tu,/ Măicuța mea Preabună,/aș sta ascunsă într-un ciob de lună,/ decât un fir de praf aș fi mai mic./ Însă m-aduni mereu... dintr-un nimic” și mă așezi acolo unde toate știu că „Maica Domnului - (e) poarta noastră spre cer”, deci pe aici se realizează „exodul cuvintelor”, pe aici El coboară și pe aici, prin brațele-i iubitoare de Maică ne înălțăm din praf în soare.

Am căutat în filele Cronologiei scurte a dizidenței românești și nu am găsit-o pe acele file, am aflat-o însă aici, între stele, unde „iubirea/e lacrima curată /de cer/ cernută prin durere/ sublim /spre veșnicie”, iar, când a dogorât soarele și focul veacului, m-am așezat cu ea la a țese timpului veșmânt de frunze spre a ne răcori și a ne odihni sub „un arbore/ cu rădăcini/ în cer” și ne-am lăsat cuprinși și-mbrățișați „de-atâta dragoste!”.

Viața ei este o lecție încrustată în aceste poeme ale iubirii veșnice prin inspirația trăită ca locuire în cuvânt și îmbrăcare, iar apoi „gândurile/ fântâni/ scaldătoare de stele”, „tu vei ști că am venit/ când geana cerului va tremura/ în lacrimi reci de stea”, ori în acele clipe m-am așezat sub leandri și am simțit adierea unei stele ce luneca precum zefirul lui Ilie pe Sinai și mi-am zis „cât de mult aș vrea să petrec infinitul prin urechea acului ce coase veșmântul mărturisirii tale confesive poetice.

„Iubire/ prelungirea cerului/în noi” oare de unde și când?! E de acolo de unde cerul și marea curg unul întru celălalt, iar cel care vede știe că între cele două e orizontul pod al poeziei pe care pășesc prometeic poezii ca să adune nectarul, ambrozia Cuvântului și când potirul e plin ne cheamă la a ne tătădui Cuvântul prin Sinea-I→

Pr. IOAN CHRILĂ

răstignită și prin Cruce pentru ca să putem la rândul-ne să-i cinștim și să-i iubim ori măcar „să-i respectăm pe martirii care au trăit, au suferit și au murit pentru noi toți. Să-i iubim! Să nu-i uităm; vom fi mereu demni ca nație, în măsura în care ne vom rememora martirii”.

Da, am găsit în paginile scrierilor sale lecții și mărturii despre faptul că iubirea este întotdeauna ruptă din cer, indiferent de formă, esența este aceeași, de aceea poetica sa este o veritabilă lectio amoris sau cum spuneam mai sus o veritabilă bunăvestire: „ca într-un potir/ de crin/mă odihnesc, /mă aștern/ în dragostea aceasta/ruptă din cer”, pentru ca apoi să încerce să semene în noi argumentul credinței, al mărturisirii și al iubirii fără de rest de genul mărturiei : „Tu ești / Acela Care este./ în umbra pleoape-i Tale/ să năruie-nceputul” cu așa păzitori de aceea către Mijlocitoarea și Maica pură ne rugăm, iartă-ne păcatul greu/ de-a voi să știm prea mult/ care-a aruncat uitarea/ peste propriul început./ văd cum mor în orice clipă/ sau cum clipa stă să moară/ ori de câte ori se naște în memorie un gând/ zidește-mă din nou, eliberează-mă-n cuvânt/ O , Maică Preacurată și pururea fecioară.” „și în trăiri imaculate/ le îmbracă iar pe toate”.

Argumentul ori cum i-a zis cândva, „Tratatul de nemurire”, este pentru mine um abecedar al unei demonstrativo fidei orthodoxa, are elemente de triadologie, de anghelologie, de antropologie, de dialog știință religie, de spiritualitate și de iubire de neam, pe care, toate, le percep ca pe niște consolidări rațional-martirice a trăirii întru libertatea poeziei ce-și are sursa de inspirație tematică și verbală în Scripturi prin care, întrupându-le, ajungi la „cunoașterea revelatorie” și la a vedea cu „ochiul inimii” că aici este „calea, adevărul și viața” în Verbum Dei, „în lumea mea/ clădită/ pe cuvinte/ niciodată nu mă rănesc/ iubite...Nici o iubire/ nu este, Doamne/ ca dragostea Ta/.../ în oameni mă rănesc de-atâtea ori/ îți mulțumesc/ fiindcă peste toate/ îmi dai/ să mai iubesc!”

Acestea sunt doar câteva din frânturile de întâlnire cu cea care s-a înveșmântat în puterea Cuvântului iar acum e „în-cuvântată”, voi reveni cu o lucrare amplă și mai bine documentată despre acest suflet insingurat, strălucitor și de Dumnezeu iubit și mărturisitor care a fost poetesa și ziditoare de hambare ale culturii pentru iarna sufletului, Gariel Verban. Laudă și cinste ei prin cântul iubirii noastre!

FESTINUL

cartea apocalipsei de la purtător

Înainte de a spune câte ceva despre aceste noi „pietre pentru templul meu”, cum ar fi zis Lucian Blaga, merg la autor, care se destăinuie în uvertura cărții, într-o prefață după prefață, intitulată „Scrisoare de întâmpinare”. Acesta face, printre altele, o legătură între „cuiul înțelept” al lui nenea Bota, luat din țărână, în ideea că „poate o folosi cândva” și „cuietele înțelepte” din care a fost alcătuită Epopeea lui Ghilgameș, cu referire la scrierea cuneiformă a sutelor de plăcuțe de lut, de la începutul începuturilor lui „scârța-scârța”.

Și mai spune Nicolae Suci: „Și de aici o întreagă avalanșă de întrebări, în genere, despre legătura dintre acel ceva abstract din noi, sufletul, și ceea ce avem concret, trupul. Legătura dintre lumea abstractă de lângă noi și tot ceea ce vedem noi aici, în lumea concretă, chiar dacă azi este și mâine nu va mai fi”. Ca tot acesta să conchidă, ca o adresare cititorului, „mă văd nevoit... să-ți înmânez și-ți miile de cuiete înțelepte din care este alcătuit cel de-al patrulea roman al meu, pe nume FESTINUL”. (Nicolae Suci, *Festinul*, Ed. Vatra veche, 2022)

Consistentul roman menționat este un jurnal subiectiv, construit pe fapte obiective și închipuite, populat de personaje ieșite parcă din schițele și teatrul lui Caragiale, care arată trăirile proprii, cu partea preștiră a lumii, iar uneori „Cu raita-n sus”, ca să citez numele altei cărți a autorului.

Într-una din cronicile făcute lui Nicolae Suci, vorbeam despre faptul că acesta, ca fin observator ce este, nu scrie neapărat despre ceea ce este în prezent, cât despre ceea ce ar fi putut fi, dezlegând astfel barierele unei lumi extraordinare din imediata noastră apropiere, cea a fanteziei posibile și, de ce nu, probabile. Desigur, nu oricine gustă așa ceva. Nu oricine are capacitatea de a vedea într-o lume alte lumi, dar cine o are, descoperă frumuseți și consistențe, dincolo de cele imediate. Este o carte a ultimilor ani (2020-2022) în „era măștii, a distanțării, a declarației pe propria răspundere și mai apoi, a vaccinului”. Cu alte cuvinte, un roman „consacrat noțiunii de frică, de ceva care roade cu tot mai mare nerușinare, în noi înșine, ca un cariu în grindă”.

Patru CALUPURI mari și late, însemnând aproape 400 de p. format A5, este dimensiunea în care ne invită fără parcimonie autorul, să trăim la gradele înalte de temperatură trăite de acesta, perioada lui Covid Vodă, cel care a dat, programat sau nu, lumea peste cap, făcând-o să se întrebe ca pentru sine: Quo vadis, Domine?”

CALUPUL UNU este „despre cum jurnalul poate învinge în om, frica de a scrie despre ceea ce trebuie scris”, fapt care îl face pe autor să se destăinuie: „...sătul de pandemie, pe 14 aprilie a.c. (2020-n.m.), adică ieri, la orele 3 p.m. m-am decis să încep un jurnal, ca să nu lupt de unul singur cu pandemia”. Tonul este și ironic și sarcastic, mai ales când este nevoit să umble peste tot cu distanțierul oficial, „metrul de 2 metri, de tâmplărie”, de parcă-i ... *Războiul sfârșitului lumii de Maria Vargas Liosa*.

Lumea înconjurătoare, imediată, a autorului e în Izbeliștea, micul orașel de pe Târnavă Mare, cu vestitul ei turn bont al bisericii catolice din centru. Acesta dă acestui târg făcut de armeni, în urmă cu secole, dimensiuni astrale, făcându-l un adevărat „axis mundi” personal și universal.

Despre Liana, trecută dramatic prin infecția cu Covid-19, autorul se destăinuie în momentul tensionat între a fi și a nu fi: „...ea nu era femeia, ci că e pur și simplu Rut, adică Iubirea însăși deghizată în femeie”, urmând astfel un sfat dat cândva de mama lui. „Exiști în măsura în care nu necinstești iubirea”.

Viața școlii de mâine este→

RĂZVAN DUCAN

imaginată de profesorul de Limba și Literatura Română, Nicolae Suciu, una cu *teleeelevi, telemanuale, telecarnetul de note, telecatalog, telehărți, teleprietenii „și cam atât”*. Și asta obiectiv, ca un reflex logic la ceea ce îi e dat (și ne e dat) a vedea ceea ce se întâmplă în prezent.

Apelând la introspecție, autorul rememorează momentele de dinaintea de '89, când ar fi fost luat la purecat de către un tovarăș, pe motiv că ar fi dat la Radio Local ceva de la Europa Liberă. „*Pierzi vremea cu prostii, toașe!... Ce titlu e acesta toașe. Pregătire pentru moarte? Ești nebun, măi omule? Mneata îți dai seama la ce te expui? Fii foarte atent, toașe! Se va interpreta!*”. Hazul constă și în limba de lemn folosită în acea perioadă. „...*realizările, niminea, toașeși, pretini... etc.*”, inclusiv de către „cel mai iubit”.

Copilăria este readusă în atenție printr-un episod nu prea plăcut când „*gașca boactărilor*” de pe strada Cioplirii l-a sechestrat, pe el, cel poreclit Zeghe, trăgându-l de haină în curtea lui Ioji, confundat fiind cu Doru, pentru a i se aplica un supliciu în „*blocul operator*”. Ca ulterior, când totul s-a terminat cu bine, să menționeze: „*O ultimă șansă de a scăpa de coșmar avea să fie așternerea pe hârtie „a tot ce îndurasem în curtea lui Ioji”*”.

Apoi, cronologic, autorul notează: „*Suntem după Congresul lui Pește Prăjit. Adică după momentul în care relaxarea nu-și mai avea rostul. Acum să vezi pandemie! Ei bine, starea asta de urgență zilnică, națională și internațională se află doar la începuturile ei...*”. Și totuși, claustrarea naște în autor și nevoia de lectură: „*Destinul familiei Meissner*”, de Bogdan Eduard, și „*Dragostea în vremea holerei*”, de G. G. Marquez.

Un semn de întrebare și o logică, într-un limbaj voit neașezat e un nou îndemn la reflecție: „*Nimic nu mai zice aștia nici despre Gripa Aviară, nici despre Boala Vacii Tâmpite, nici despre Boala Oii Anormale, ca dovadă că și acestea au fost cusute cu ață albă, ca să prostească pe proști. Și atunci de unde să știu eu că veștile astea cu Sars-cov 2 nu-s și ele cusute cu ață albă?*”.

„*Coroana mamei; Coviduț, mamă, Pademiuta mea...*” devin reflexe condiționate de educația precară, care s-a împământat între cei care nu

**Radu Ștefan Poleac, Nașterea
sorilor**

au învățat carte, ajungând cu cunoștințele despre lume, mai târș-grăbiș, la „*piciorul broaștei*”. Și ca în „*iepoca de aur*”, din nou despre telefoanele de amenințare la miezul nopții, privitor la scrisul care nu-i pe linia noului partid sau partide, aflat și aflate, conjunctural, la putere.

CALUPUL DOI începe în aceeași manieră à la Eugen Ionescu: „*Am venit să vă instalăm și dumneavoastră, programul TRĂIEȘTE POZITIV, pe care l-ați solicitat prin ACCEPT TOATE.*”. „*Cu vaccinul care bate la ușă sau fără vaccin, acest sistem va fi - specificau ei – începând de anul următor, obligatoriu, el având mai multe valențe, printre care și cea de ridicare a numărului de frecvențe în organism... că motivele vibrațiilor scăzute în organism care favorizează Corona Virusul pot fi: oboseala, frica, tensiunea nervoasă, furia, ura, durerea...*”

Se vorbește și despre mafia onege-urilor și firmelor care furnizează vaccinuri și aparatură, „*concomitent și Satane și Dumnezei, Distrugători și Salvatori... fără de care implementarea Noii Ordini Mondiale n-ar fi posibilă*”. În altă parte, „*printre altele, Programul antivirul total presupune ca omul care-l contactează să pună accent pe nepăsare. Reinventați nepăsarea, nesimțirea*”.

„*Și totuși trăim într-o lume în care bârfa la orice nivel al bolgiilor dantești e mai importantă decât fapta, chiar și la televizor...*”, cuvinte puse în gura unui personaj, Magda, cea care văzuse la televizor și „*morgi mobile unde aparținătorii morților veneau să-și recunoască rudele*” și care într-o altă carte de Nicolae

Suciu, în calitate de profesor, după ce și-a eliberat laboratorul de biologie de materialul didactic „perimat”, a rămas cu buzele umflate de promisiunea de redotare modernă la standarde europene, primită de la Ministerul Educației.

Personajul Relu Ciute este prezent și în acest calup/capitol în calitate de povestitor care, după cum afirmă prefațatorul cărții, dl. Ioan Marcoș, își „*donează, din aparentă comoditate, paginile de jurnal disperate autorului propriu-zis*”. El este „*dus*” și adus practic în toată cartea.

În CALUPUL TREI, care-i „*despre frica de a mai supraviețui înfestrării cu anumite idei*”, apar alte personaje cu pitorescul îndeletnicirilor și poveștilor lor: dl. Puți, „*supraveghetor al camerelor de supraveghere, din centrul orașului*”, „*Domnul care se uită prin pumn*”, „*Domnul care nu se uită prin pumn*”, „*Telectualul, care și-a deschis de ceva timp, la etajul 5, un mini-market cu firma Remaiat măști folosite*”, „*Locomotoru*” etc., dar și un număr de telefon devenit personaj prin modul de adresare: DRAGĂ 112!

În CALUPUL PATRU, alte răstălmăcirii pe toate părțile ale faptelor și spuselor unor personaje, de asemenea pitorești, din orașelul unde a fost întemnițată și Ana Pauker: *Tungi, continuatorul lui Michael Jackson pe pământ, Doru Stirpea, zis Trompetă, Teo Varvari, Zeghe* etc. și, desigur, nelipsitul profesor de filosofie Relu Ciute.

Nici incursiunile în istoria veche și nouă nu lipsesc, cu interpretările proprii, mai de fiecare dată, în context sau contextualizat.

Este o carte cu lumi într-o singură lume, lumi văzute și nevăzute. Și mai ales lumi închipuite.

Undeva, nu știu unde și când, Nicolae Suciu spunea că nu scrie despre ceea ce este „cât despre ceea ce ar fi putut fi.

Și eu îl cred pe cuvânt. Este o carte deosebită, care te transpune în situații paradoxale, care îți ridică răspunsuri la fileu, pentru întrebări nepuse, care te fac să vezi totul în spiritul Artei Războiului lui Sun Tzu, adică să cauți acolo unde nu este și să înțelegi unde nu poate fi.

Aș fi vrut să fi scris eu această carte! E, cred, complimentul suprem venit de la un alt scriitor, în speță poet, pentru un scriitor de 24 de carate!

Spectacolul cotidian

sau „PROZE cu DICHIS”?!
(II)

Multe dintre personajele principale evocă aspecte ale autorului. El apreciază oamenii inteligenți, intelectualii rasați, are nevoie de aceștia pentru a scoate în relief ființele vulgare, care, la rândul lor devin mai interesante decât la alți prozatori contemporani, le crește, le idealizează, în direcția opusă, firește, în urâtenia sau în prostia lor. Deformările acestor personaje capătă proporții înspăimântătoare sau grotești. Pentru a da și mai multă forță portretelor sale, Hurubă își pune adesea personajele în relație cu mediul lor și excelează demonstrând în ce măsură tipul social este modelat de mediul său înconjurător și adaptat acestuia, până când acesta face practic parte din el, devine una cu el.

Chiar dacă personajele sale sunt compozite, inventate, ele își propun să reprezinte tipuri. În acest scop, autorul reunește elementele într-o ordine foarte personală și, chiar dacă este inspirat de evenimentele reale sau de diferitele aspecte la care a asistat, întregul este întotdeauna reconstituit cu pricepere, astfel încât fiecare figură să devină un puzzle.

Hurubă țese diverse „scenarii” pe seama unui număr variat de personaje extrase din panorama urbei, conturând astfel un tablou viu, plin de intense nuanțe. Între acestea, o portanță aparte are „familia”, însă aceasta are „probleme de imagine”: „Tușica Matia vine tocmai din Tauranga, oraș situat undeva în nordul Noii Zeelande, pe țărmul Pacificului...” (Pocitanian, p.142), soră-mea, „singura repetentă a familiei”, bunicul – „ales din confuzie consilier de primărie, însă foarte apreciat de colegii consilieri, fiindcă dormea adânc în timpul ședințelor fără să sfârșite, ca alții.” Bunica, posesoarea unei „voci ruginite de cafea și țigări”, își apostrofează un ginere: „...La gară, în timp ce ne îmbrățișam emoționați că urma să ne întâlnim cu Tușica Matia, aveam ochii încețoșați de lacrimi, adică atât de încețoșați, încât unul dintre ginerii familiei, copleșit și zguduit psihic, o strânse în brațe și o sărută focos pe o superbă domnișoară blondă, care a ținut spre un tip cu giacă din piele:

–Giony, ăsta mă pupă?

–Unde?, s-a interesat cu indiferență însul.

Printre aplauzele celor de pe peron, s-a auzit și vocea soacrei adresându-i-se ginerelui:

–Nenorocitul! Ne compromiți familia, las-că ne răfuim noi acasă!” (Pocitanian, p.143-144).

„Cu toții eram nouă...”, precizează naratorul, apoi își amintește: „La ieșirea din bloc, de la un balcon am auzit: –Pleacă nebunii!” (Pocitanian, p.143). Dar chiar în vagonul „cu care a venit Traian să cucerească Dacia”, potrivit spuselor „repetentei”, mai precis „în ușa batantă a vagonului a apărut un fel de arătare-vietate pe care, cu ambiție și vitejie din strămoși, am considerat-o ființă omenească, apoi femeie. În momentul următor, dintre faldurile unei costumații tip filme horror, și de sub o pălărie de cowboy adaptată pentru cules de orez în Cambodgia, s-a ivit un chip...” (Pocitanian, p.144).

Tușa Mary, căsătorită în Anglia cu un Sir, îl consideră pe acesta „berbecul ei”, provocând nepotului-narator o adevărată dilemă: „–Tușică, unchiul Sir avea coarne berbecești și înainte de căsătorie, sau i le-ai montat matală după...?”

Naratorul se definește astfel „păcătos, slut și cărcotaș” (Așadar..., p.46) și reflectează în fața oglinzii din baie: „okei, până la urmă Divinitatea s-a descurcat relativ onorabil, având în vedere posibilitățile sale tehnico-estetice, chiar cu profesionalism, așa zice, însă cred că și Scaraoschi a prins un moment de respiro al Ziditorului și și-a vărât coada-măturoi în compoziția pentru ultimul retuș fizionomic. Deoarece, din punctul meu de vedere, nimic nu se face fără el, și nici nu sunt sigur dacă, fără procentul lui de prezență în tot și în toate, nu s-ar dezzechilibra rău lucrurile.” Om cultivat, cu o inteligență superioară, în sinceritatea lui ni se confesează: „am fost și rămân unul dintre marii și

profioniștii leneși ai planetei. Adică, așa putea să spun că mă pricep să lenevesc atât de bine, chiar științific, încât pot spune că este vorba despre o stare imposibil de realizat de neprofioniști. Culmea e că nici nu o spun cu timiditate sau cu oricât de mică jenă, ci cu aroganță, cu acel sentiment al mândriei de a fi altfel decât alții.” (Așadar..., p.48). Însă este conștient de faptul că mai există unele lucruri care trebuie învățate pe parcurs, dar este ambițios și perseverent, nu se lasă: „Ceea ce încă nu stăpânesc cum așa vrea, este știința de a nu face nimic fără să obosesc și, mai ales, fără să simt plictiseala. Știu că nu e imposibil, dar e greu, foarte greu – spun din experiența de amator. Dar perfecționarea continuă! Un argument în plus pentru cele afirmate până aici, este următoarea întâmplare: după prima zi de serviciu – este adevărat, un loc de muncă extrem de greu, am calculat și recalculat ca nu cumva să fi fost vreo eroare, cam câți ani, luni, săptămâni, zile mai aveam până la... pensionare.” (Așadar..., p.49). Această apologie a lenei ne duce cu gândul în direcția personajului Nică, cel care era „slăvit de leneș”, (Ion Creangă, **Amintiri din copilărie**).

Naratorul rememorează câteva întâmplări din vremea când era elev la colegiu. Dintre acestea, am ales una reprezentativă pentru arta imaginației și a improvizăției: „Ei, povestește-mi acum ceva despre sinus...”

Proful se așezase, stătea picior peste picior pe scaunul ergonomic din spatele catedrei, și toată fața și ținuta lui exprimau siguranță batjocoritoare, zâmbea cu triumfătoare superioritate savurând procesul de umilire la care mă supusese.

Corigența îmi era asigurată, așa că, încă retrăind întâlnirea cu una dintre frumoasele mele colege, petrecută în seara precedentă, l-am întrebat:

–E nevoie să scriu pe tablă, sau...?

–Nu, drăguțule, nu – oral...

Și am început să povestesc...

–După câte se știe și după datele rezultate din studiile și cercetările aprofundate ale profesorilor de la Universitatea Harvard, sinus și cosinus, au fost doi frați gemeni...

–Cum-cum, dragă?, a tresărit profu. Adică, sinus și cosinus...

–Exact: ei sunt fiii lui Thales din Milet... Interesant e și că ei, împreună cu Ulise, au cucerit Troia, au luat-o prizonieră pe Elena și au emigrat în Franța unde o aștepta Paris... →

DOINA BĂLTAT

În sfârșit, și pentru prima dată în istoria Colegiului, în clasă se lăsase atâtă liniște, încât se auzea clar cum o muscă nervoasă se dădea cu capul de geam, astfel că îmi expuneam „dizertația” în cele mai optime condiții:

–...Așadar, am continuat, după ce au obținut azil politic, cetățenia franceză și vize pentru intrarea în spațiul Schengen...

–Ajunge!, țipăt profu. Dumneata îți bați joc de mine, elev Vesalon?

–Doamne-fereste, dom' profesor! Vreau să vă mai spun doar că siamezii Sinus și Cosinus au făcut parte din batalionul „Racii verzi cu pistrii” care a luptat în Kandahar pentru apărarea granițelor patriei noastre scumpe...

–Ai terminat, elev Vesalon?, m-a întrebat Popescu.

–Da, dom' profesor, am răspuns ușurat ca scăpat de-o mare povară.” (Ore la colegiu..., p.135-136).

Nici reprezentanții bisericii nu scapă de „atenția” umoristului: „Dumnezeu nu m-a ascultat și nu a renunțat la o oaie răătăcită de turmă – probabil nu prea avea economiști-doctoranzi în teritoriul –, dându-i astfel posibilitatea unei reabilitări, adică berbecul să redevină oaie ascultătoare și respectuoasă măcar față de cele zece porunci... Nici până azi nu mi-am dat seama dacă am fost reabilitat sau nu, deși m-am interesat la un preot cu alură de Toma Caragiu – Răspopitul, în filmul Haiducii lui Șaptescai:

–Părinte, nu s-a comunicat nimic la biserică în legătură cu reabilitarea mea?

–Ce să se comunice, fiule? De unde?!, a tresărit el.

–De la dispecceratul ceresc, mă rog, de undeva de sus, am răspuns. Un SMS, un fax, un mesaj pe messenger, un ceva...

–Păgânule!, s-a speriat el făcându-și cruce. Focul Gheenei o să te pârjolească dacă nu vei merge la sfânta biserică duminică de duminică și în toate sărbătorile Calendarului ortodox. Și să te rogi, fiule, cu evlavioșenie să te rogi, să fii smerit, să faci mătâni...

Calendarul ortodox? Îmi convine! Mi l-am și imaginat o clipă: plin de sărbători, cu cruce roșie, cu cruce neagră... Cred că, din punct de vedere al Calendarului, suntem cel mai creștin și mai religios popor de pe glob. Ideal ar fi ca, la fiecare două zile, să fie câte-o sămbătă urmată de duminică, astfel românii demonstrând lumii că sunt un popor vesel căruia nu-i pasă de sutele de taxe, tarife și prețuri aruncate pe capul contribuabililor. Noroc că testările se fa c doar după trecerea Styxu-

lui...” (Inadvertențe, p. 53-54).

Însă „negocierea” cu un reprezentant lacom și anglofil al bisericii captivează toată atenția cititorului: „–Deci, domnu părinte, fără mătâni!

–Ok, fiule! În acest caz, uite cum facem, fiindcă rezolvarea problemei tale e destul de complicată: bagi în cutia milei o sută de euroi, și-ți implementez o sfântă liturghie trăsnet, iar după moarte vei ajunge în Grădina lui Dumnezeu, fără stagiatură în Purgatoriu, sau test-grilă la Poarta Raiului...

–Bine-bine, da, cât, dom părinte? Patru milioane!?! Nu e cam mulțisor, Doamne-iartă-mă?

–Mulțisor? După ce ai nesocotit preceptele Sfintei Scripturi? După ce ai supărat pe Domnul prin îngurgitarea de licori diavolești?

–Păi, Mântuitorul nostru, la Cana Galileii, nu a preschimbata apa în vin ca să bea nuntași?

–Ba da, dar în vin, fiule, în vin, nu în pâlincă de Bihor!

–Așa e, părinte... Dar dacă nunta aia ar fi fost undeva prin Bihooor...

–Taci, fiule, taci, și fie iertate de către Domnul vorbele tale nesăbuite – Doamne, iartă-ne! Vrei sau nu să te scot de sub puterea Diavolului?

–Cum să nu vreau, părinte? Da, ai dumneata suflet să-mi iei atâția bani??

–Domnu, prietene, fiule, nu te lua după cele se văd, după veșminte adică: sutana e sutană, meseria meserie, iar viața e viață... Și-apoi, nu mai suntem în comunism! În economia de piață, fiule, totul se plătește!

–Ok, da totul, pe pământ? Pentru lumea de-apoi, nu mai rămâne nimic-nimic?

–Păi, ce să facem, fiule? Ce e sigur e sigur, nu? Căci Dumnezeu e bun și milostiv, dar știi cum e: până la eeel...

–Sfinții...

–Exact, fiule!

–Am înțeles, da, Doamne ferește! –

n-aș vrea să rămână Grădina Domnului fără suflere!, am exclamat temător.

–Adică, cum?, s-a mirat preotul.

–Simplu, sfinția ta, simplu. Știi? Mie mi-au cam plăcut lucrurile lumești, mi-au cam sticlit ochii după mândruțe... Crezi că mă poți elibera și de sub acest blestem?

–O, nicio grijă, fiule, nicio grijă!

–Dar nu pe pământ, părinte! Numai după trecerea dincolo, fiindcă dincoaceeee... Dumneata n-ai auzit niciodată? Iubesc femeia, de dor ne bună, femeia brună – ta-ra-ra-ra, ta-ra-ra-ra...

–Ei, nu! Dar, fiule, să nu mai vorbim deșertăciuni! Tu crezi că în cer e harababură ca în viața pământeană? Acolo e ordine și-o disciplinăăăă...! Vrei să afli o taină din lumea vieții de după viață? Odată săvârșiți din viața pământeană, îngerul fiecăruia dintre noi devine automat SPP-ist, ca să nu-i spun chiar securist – înțelegi? Tu nu-l vezi, însă el te vede, tu nu-l auzi, dar el te aude și-odată te trezești chemat la interogatoriu! Așa că nu trebuie să mă rog eu – lucrurile sunt orânduite acolo așa cum se cuvine, cum trebuie...

–Și se știe tot timpul ce gândesc?

–D-apoi, cum? Toate gândurile se înregistrează și se depun la dosarul personal care se află în depozitele CNSAS-ului ceresc.

–Păi, și-acolo e cu...?

–Da ce credeai? Și să mai îți minte că echipamentele, acolo, sunt cu mult mai performante decât aici pe pământ...

–Te pomenești că au instalate și camere video, încerci o glumă.

–Păi, pământeni, muritorii, de unde au învățat?

–Bine, o fi, da', uite, părinte, astea, toate, sunt chestii lumești-diavolești, nu?

–Păi, ce să zic eu? Voia Domnului e mare și puternică, iar Duhul Sfânt plutește și ia cunoștință de toate cele... Și-apoi, nu uita, fiule: „Tainice și de necercetat sunt căile Domnului”, dar știi vorba noastră românească: no comment.

–Așa e, părinte: româneasca noastră englezită – cum să nu știu? De fapt, ce să mai lungim povestea? Accept și sunt de acord cu afacerea. Euroii, înainte sau după?

–Înainte, fiule, înainte!

–Deci, plata înainte, ca la...

–Dacă spui cuvântul „curve”, îți dublez pedeapsa și te afurisesc pe vecie – ok?” (Inadvertențe, p.55-58).

Marea varietate a personajelor create reliefează remarcabila artă a compoziției, originalitatea și profunzimea observației acestui scriitor satirico-umorist.→

Radu Ștefan Poleac, Până la stele

Expresivitatea prozelor rezultă și din întâmplări. Textele au, alături de compoziția narativă și descriptivă, o compoziție dialogată și pentru că, nu o dată, naratorul-personaj se adresează unui interlocutor imaginar sau poate chiar cititorului, căruia îi povestește și îi explică toate întâmplările.

Dialogul propriu-zis între personaje dinamizează acțiunea și are rol în caracterizarea personajelor, constituind unul dintre mijloacele de caracterizare, alături de fapte/ întâmplări ori limbaj.

Dialogul generează râsul și buna dispoziție, având și o funcție moralizatoare, nu doar caracterologică. El îndeplinește mai multe funcții stilistice: presupune comunicare între parteneri, schimb de replici directe între personaje; susține derularea rapidă a evenimentelor, imprimând dinamism acțiunii; replicile protagoniștilor creează impresia de autenticitate și verosimilitate, aducând în fața cititorului scene de viață autentică; dialogul are funcție moralizatoare pentru că receptorul-cititor primește o lecție de viață, o învățătură. Finalitatea comică se creează prin implicarea cititorului în acțiune, provocându-i râsul și buna dispoziție.

Confuziile paronimice reprezintă o altă sursă de umor:

„–Oregon, sau oregano?

–Nu, dom' director, ăla e un condiment. Eu vorbeam de Oregon, un stat din America...” (Ploplu și roata romboidală, p.29).

Autorul are mare grijă în precizia termenilor. Fie că este un simplu șofer sau chiar directorul, subaltern într-un birou sau în interiorul unei crâșme, vocabularul său uzual este impecabil. Nu ezită să creeze ocazional un neologism, precum „tâmpitmani” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.106) sau „situație manichiurală” (Clona „Hellu Dollea”, p.153). În cele din urmă, are grijă de textura propozițiilor și de configurarea cuvintelor.

Dincolo de lectura tonică specifică scrierilor lui Dumitru Hurubă, întâlnim și în cazul acestui volum teme și motivele prin care recunoaștem cărțile acestui autor: orașul, iubirea ilicită, corupția, politicul, funcționarul mărunț, prietenia dintre funcționari, bodega, școala, biserica ș.a., aceste aspecte predilecte în scrierile acestui autor revenind de la un volum la altul.

O altă trăsătură de bază a acestui volum este, desigur, perspectiva satirică a autorului referitoare la structura politică postdecembristă, ale cărei băjbăieli sunt luate deseori în râs. Aflăm că „Guvernul nu emisese ordonanță de urgență pentru ca

locuitorilor urbei să le fie clar că „iarna nu era ca vara”!, după remarcă unui tip părăsind Restaurantul „Zigzag” în ritm de „lambadă” sud-americană ajustată cu brâul pe opt de la Caracal...” (Faptul divers, p.14); „Suntem sănătoși, trăiți bine, după indicația unui fost președinte, azi mare guru pe la televiziuni aservite, adică avem ce mânca și ce bea.” (Psihiatria „Țarc”, p.20). Nu sunt neglijate nici intervențiile altor politicieni în mersul înainte al societății: „În context general și în plănuirea de a rezolva problema social-medicală de la Inepenșul s.a., trei deputați și doi senatori au promis prin depunere de jurământ cu mâna pe revista „PlayBoy” că vor iniția un proiect de lege special. A urmat cea mai recentă și mai fulminantă campanie electorală în care a fost elaborat chiar un studiu privitor la extinderea Psihiatriei pe încă un hectar de teren intravilan, sau construirea unei subsecții la maximum trei kilometri de spitalul-mamă, sau tată, fiind ilizibilă adresa-recomandare.” (Psihiatria „Țarc”, p.21).

În acest volum autorul se focalizează asupra numeroaselor in Justiții sociale ce ies la iveală atunci când sunt „aranjate” angajările anumitor persoane susținute de conducerea instituției ori primele acordate acestora, fapt ce i-a permis autorului să își pună la treabă vasele lui cunoștințe despre funcționarea unor firme și măruntele preocupări ale angajaților, două pasiuni ce au ocupat o mare parte a timpului său de angajat. Pe de altă parte, Dumitru Hurubă s-a delectat cu oportunitatea de a se concentra asupra limbajelor diferite folosite de oamenii din popor și cei educați, așa cum rezultă din multitudinea de citate selectate.

Mijloacele prin care prozatorul obține inegalabile efecte comice sunt vari-

Radu Ștefan Poleac, Munți transparenti

ate și surprind aspecte ale întâmplărilor, ale comportării oamenilor și ale ideilor exprimate de aceștia.

La baza comicului stau anumite contraste, inadvertențe, potrivit cărora reacția comică îmbracă forme particulare distincte, concretizate în diverse modalități de expresie artistică și într-o varietate de forme.

Prezent sub diferite forme în toate genurile și speciile creației hurubeniene, comicul își găsește concretizarea artistică predilectă, specializată în proza scurtă, formă a artei nemijlocit legată de pulsația și adevărul vieții românești.

Lectura cărții oferă cititorilor prilejul de a se întâlni pe calea lecturii cu un om aproape nevăzut de publicul larg, dar care, dacă ar fi lipsit, noi toți am fi fost mult mai triști. Este vorba despre omul care a contribuit substanțial la râsul nostru, la calitatea acestuia și, nu în ultimul rând, la cultura românească. Afirm acest lucru deoarece personalitatea lui Dumitru Hurubă depășește cu mult dimensiunile unei biografii obișnuite pentru un scriitor talentat, dedicat umorului. A privit cu adâncă seriozitate lumea în care trăiește, permanent atent la dimensiunea spirituală a lucrărilor pământene, și a descris-o cu o înaltă implicare, la dimensiunea comică a aspirațiilor necuvenite. Spirit civic treaz, iscoditor și plin de energie a căutat mereu sămburele lucid, dar și ludic, al comunicării cu semenii săi, reacționând adecvat, în maniera deja cunoscută, atunci când a găsit motive de uimire, de îngrijorare sau chiar de satisfacție. Argumentele de mai sus ne îndreptătesc să afirmăm că acest povestitor imbatabil este și va rămâne în memoria cititorilor drept un creator plin de farmec sau un „Cetățean de Onoare al Cărții”, cum preciza cunoscutul scriitor Nicolae Băciuc în revista „CADRAN (jurnal mureșean)”, nr.10, noiembrie 2022, pag. 63.

Radu Ștefan Poleac, Bună ziua, Roma

Dumitru Hurubă, Proze cu dichis, Editura Vatra veche, Tg.-Mureș, 2022

Cronica de zi cu zi din municipiul Gaița

Consecvent crezului său literal, Dumitru Hurubă propune cititorului cartea *Fosfor și psihiatrie*, un roman al actualității imediate, apărut la Editura Vatra veche în anul 2022. Moralist și umorist cu substanță, consacrat prin numeroase cărți dedicate perioadei de tranziție, el ne introduce în atmosfera investițiilor necesare în localitatea *Gaița*, una de referință pentru perioada de transformări haotice prin care trec, în general, localitățile din România după „loviluția” din 1989.

Localitatea este una ipotetică, un patent literar, care coagulează starea socială a localităților mici și mijlocii supuse regulilor economice promovate de la centrul politic, în căutarea unui nou sens presupus posibil. Investițiile se derulează prin *Institutul Perspective, Explorări, Licitații și Fezabilități*, unul înființat special pentru realizarea noilor obiective, pe baza fondurilor europene care vin spre românii uniți în cuget și interese patriotice. Investițiile au nevoie și de un aeroport, dar și de un spital. *Gaița* trebuie să intre în rândul localităților reper cu „terenuri de sport în pantă” (conform strategiilor ministeriale personale, promovate de presă). Spitalul este musai de psihiatrie, o specialitate la modă și necesară în această perioadă de extaz autoimpus. Viața reînvie sub presiunea unei democrații de conjunctură, manipulată de indivizi de toate culorile politice și toate interesele, fără a viza și interesul public. Reținem atmosfera din institutul nou înființat: „Totdeauna ziua de marți, datorită unui miraculos mister, era socotită ziua de lăncezeală, ziua în care cam toți colegii de birou, fie discutau teme-flecușete, fie se prefăceau a fi extrem de ocupați cu ordonarea hârtoagelor de pe birou, de prin sertare sau fișete...” (p.71)...

Titlul romanului este dat de temele abordate. *Fosfor* - de la necesitatea materiei prime pentru chibriturile cu măciulie de fosfor, o *investiție strategică* apărută pe valul entuziasmului investițional. Industria era specifică societății acum câteva sute de ani, focul avea nevoie de „dispozitive” pe măsură. Fosfor, ceva luminează în întunericul programat cu

știință și artă. *Psihiatrie* - de la acțiunea cu energii nebănuite, la limita demenței sociale, ca ingredient spre căutarea sensului pierdut în istorie. Plus că parte din acțiune se petrece în spitalul de specialitate din „municipiu”... O nebunie de ultimă oră, la promoție „planificat” economică.

Cum apare și pandemia, vaccinarea persoanelor se face la spitalul de psihiatrie, dotat pentru noile împrejurări, spitalul devenind centrul de comandă al acțiunii. O soluție socială pe măsura noilor perspective. Loc minunat, cu dotările corespunzătoare vremii... Paradigma socială este bine conturată și desenată de autor pentru **crizele** de toate felurile. Implicate în realizarea noilor investiții sunt personajele clasice ale scrierilor lui Dumitru Hurubă, ele se transformă - și iau noi chipuri, și noi măști, potrivite pentru noua situație: Arhip Varvigeanu, Ioncelul Pristache, Ruslan Victorețu, Luana Vocescu, Andricuț Strecheanu etc. Limbajul se adaptează situației ivite, cu tente de comedie umană. Nu lipsesc personajele feminine, ele aduc sarea și piperul în colectivul preocupat de fenomenul investițional. Aluziile cu iz sexual abundă în vorbirea curentă a personajelor, o pată „spirituală” în viața lor de zi cu zi, sarea și piperul colectivului bine închegat de interese personale...

Directorul instituției este un tip aparent stăpân pe situație, mimează autoritatea de stat cu artă și știință ocultă, de un viitor opac, directorul Ciorloiu, nume cu rezonanță specifică, după cum ne-a obișnuit

autorul. Funcția se regăsește în numele personajului, ca detentă arivistă.

Scriitorul folosește toate mijloacele umorului: dialogul, situații, falsa cultură, falsa credință, limbajul, numele personajelor, hilarul, ludicul, găselnița celor suficienți și autosuficienți, amestecul de cuvinte românești și engleze sau citate latine, povestea haioasă care dinamizează acțiunea, locul aparte (*Gaița, spitalul, institutul*) unde se desfășoară tablourile narațiunii. În vârtoarea actelor democratice, personajele votează dacă Luana, femeia fatală din comunitatea formată ad-hoc, este domnișoară sau nu. Un vot cu greutate și sinceritate maximă, până la absurd.

În schema investițională din *Gaița*, apare *Forul*, elementul care simbolizează puterea politico-administrativă specifică, expresie a birocrăției, formalismului, superficialității și hilarului, care gestionează managementul investițional cu forța „greierului” în dauna furnicii. *Forul* a fost un simbol al dictaturii, centralele industriale ceaușiste înainte de 1989, acum *Forul* poate reprezenta agențiile de dezvoltare, agențiile de plăți sau departamentele ministerului de resort. Tradiția se păstrează, continuă, se modifică special pentru fondurile venite de undeva, de sus, apanaj a statului paternalist venit cu soldații sovieticii în 1944 și ulterior. El simbolizează lipsa de responsabilitate a participanților la noile activități, numele reprezentantului *Forului* este bine coagulat prin persoana lui Viermorel, nume tip pentru acest gen de eroi ai tranziției pe bandă rulantă.

Acțiunea se țese în jurul lui Andricuț Strecheanu, el devine directorul noilor investiții. Dacă la început aveau ca scop realizarea unor sere și a unei fabrici de conserve, sub presiunea birocrăției și noii „viziuni” economice, obiectivele devin o *fabrică de scobitori și una de chibrituri cu măciulie de fosfor*. Noile investiții, de un banal absolut, departe de interesul public, arată direcția în care se mișcă dinamica socială. Umorul presează asupra realității, de aici dinamismul personajelor în căutarea noilor situații fragile și imposibile. Personajul refuză postul de director al structurii investiționale, →

CONSTANTIN STANCU

dar, sub presiunea colectivului, acceptă și devine directorul care poate trece la acțiune, un accept popular în comunitatea de manageri ai nimicului.

Era nevoie de fosfor, și-l obține din *Zombia*, noua destinație a investițiilor din *Gaița*. O are alături pe Luana (p. 146), se va atașa de aceasta în urma delegației. Evident, Andricuț Strecheanu (nume destinat pentru a fi director) are și o fișă, ca pe vremuri (p.144), pentru a demonstra că este managerul de încredere, cu dosar solid, bine verificat pe orizontală și verticală.

Umoristul, cu atenție și acribie, descrie ieșirea în lumea bună, a globalismului antreprenorial, a localității *Gaița*, municipiu de referință: „Situția s-a schimbat radical odată cu instalarea noii democrații de tip occidental-capitalist cu unele apucături transatlantice, așa că a început îmbăierea în lapte de vacă Milca, iar ca mămăligă folosindu-se miere recomandată și livrată *en gros* de Europa Liberă”... (p.5).

În valul schimbărilor de tot felul, se trecere la disponibilizări, iar pentru a se realiza este necesar ca disponibilizării să fie „sănătoși” (pp. 29-30)... Nu oricum, responsabilitatea față de oameni pare a fi maximă, așa se ajunge la spitalul de psihiatrie pentru vaccinare, locul unde se adună „cremă” colectivității.

Lista celor puși pe liber vine pe canalul *Forului*, unii cer ca lista să fie cântată de Orfeliana, secretara de serviciu, la dispoziția directorului. Ludmila nu apare pe listă pentru că este *blondă*, are postul de economist-grafolog, de perspectivă...

Discuțiile la spitalul de psihiatrie despre lumea în care trăiesc personajele sunt ample, ele vizează istoria culturii sub o notă de falsitate și ilar, cu trimiteri la texte care nu au fost citite niciodată, doar auzite pe ici pe acolo... Malraux este „fustangiul de la aprozar”, cel cu secolul al XXI-lea, care va fi sau nu religios - iată întrebarea...

Sau altă trimitere de „abis” spiritual: „-Deci, domnu' Varvigeanu, continuă Ioncelul, prin poarta Raiului probabil că vei putea să-l vezi pe Moise șezând în vreun colț de grădină, cu spatele spre Pomul Cunoașterii, spunând din când în când: <<- Ay, Doamne-Doamne!, și

cât m-am chinuit să scriu Poruncile alea!... Că de-aș fi avut *laptop* – ehe... >>” (p.43).

La spital, asistenta Tania este minunea lui Dumnezeu, *viagra* (adică sexi la maxim) pentru eroii de la *Gaița*, cea care le administrează „blegomazin” și „feroberbitum” (p. 62), cu atenția cuvenită pentru eroii zilei...

Spitalul pare a reda scenele de la televiziunile la modă, cu dialoguri halucinante, cu trimiteri la „marea cultură” pentru a impresiona, cu avantajele intrării în UE, dar numai pentru unii, cu tentele falsei politici sociale, cu acuzații și ziceri cu ștaif. Dialogurile dintre personaje sunt savuroase, autorul știe să punteze pentru efecte maxime, să reia teze și ipoteze vehiculate în mass-media pentru manipularea oamenilor, pentru a-i ține captivi „scenaritei”, care face ravagii printre curioșii de profesie și frustrații de serviciu...Se vorbește mult, nu se comunică ceva util...

Un roman așezat, atins de umor și ironie, scris de Dumitru Hurubă, în nota stilului său „hurubian”, acțiunea desfășurându-se sub presiunea dialogurilor vii, un teatru în proză despre lumea în care trăim, cu centru în *municipiul Gaița*...

A fost un exercițiu literar intens pentru autor, menit să-l țină în formă, chiar dacă pe unele locuri reia unele idei din cărțile anterioare. Totul face parte din rețeta de umor și morală abordată de scriitor.

Stil pe care și l-a asumat și care a fost încheiat în cărțile sale anterioare: *Rezervația de zăpăciți* (1995);

Radu Ștefan Poleac, *Hélène*

Radu Ștefan Poleac, *Călătorie în Imperiul Lunii*

Amanții gaițelor cu cap de struț (2008); *Biroul dușilor de-acasă* (2013); *A.D.P., Agenția Dușilor cu Pluta* (2017); *Scenarita* (eseuri, 2016) etc. Editura Vatra veche are meritul de a fi susținut cu generozitate proiectele literare ale scriitorului, de a promova umorul și satira ca gen aparte, cu impact pentru cititorii în căutarea identității civice, a perspectivei în viață.

La final, avem câteva date biobibliografice despre Dumitru Hurubă, menite să ne ofere o perspectivă literară asupra operei sale, cu trimiteri la revistele de cultură în care au fost prezentate referințe critice despre cărțile sale (G. Dimisianu, Mircea Mihăieș, Alex. Ștefănescu, Florentina Hojbotă, Valentin Silvestru, Dan Culcer, Iulia Argint, Constantin Stancu, Al. Florin Țene, Eugen Evu, Ioan Evu etc.). Dan Culcer nota la debutul scriitorului (1986): „Textele pe care ni le propune acum Dumitru Hurubă, construite cu economie de mijloace, încercă să mențină echilibrul estetic dificil între realismul tenace, ironia blândă și sentimentalismul unor situații, prin decupaje epice inteligente și prin finaluri neașteptate”...

D. Dimisianu reținea, referindu-se la comentariile TV din revista „România literară”, că textele lui Dumitru Hurubă sunt o „cronică a vieții noastre de zi cu zi, prea adesea covârșită de absurd și comic involuntar”...

Cu alte cuvinte, texte șampanizate, acompaniate de empatie umană și dinamism clasic și modern, cu accente ludice...

*Hurubă, Dumitru, *Fosfor și psihiatrie*, roman, 166 pagini, Târgu Mureș: Editura Vatra veche, 2022

CONTURE ȘI DESTINE

Ascendența biografică a Cristinei-Rodica Mazălu este una densă, exotică, cu încrengături imprezibile. S-a născut în zona de curbură (Vrancea) a României, din părinți de sorgintă moldovenească și ardeleană, cu o aripă olteană, dar și o latură franțuzească. Un arbore genealogic „meandric”, pentru vlăstarul ultim - de o seducție aparte. Viața familiei sale e supusă unor vicisitudini extreme: bunicul patern e surghiunit ani buni cu domiciliu forțat, părinții divorțează din motive deductibile, iar copila ajunge, la o vârstă fragedă, în grija bunicii, mai întâi (școala primară) într-un sat frumos de pe Târnave, apoi (gimnaziul și parțial liceul) în orașelul provincial apropiat. Întâmplările părții întâi (*Divagații*, Vatra veche, 2022 din ciclul memorial în trei părți *Hălăduiam visând sub stropii grei de ploaie...*), sunt preluate mai ales din lumea copilăriei, a cărei amprentă i-a marcat „perspectiva asupra vieții”. O destăinuire de ordin tehnic pledează pentru unitatea episoadelor relatate, dincolo de independența lor digresivă.

„Divagațiile” autoarei debutează cu un tablou colorat, „sinestezic” al satului copilăriei, „pictat” în tușe fine, miniaturale, armonizând culori, miresme, sonorități fine cu impresiuni tactile, într-un întreg dominat de o rafinată simțire poetică. Amintirile ei au, în formula prozei, pronunțate valențe lirice. O felie din întregul evocat ne poate da o idee asupra totului: „o boare reavănă în zori, aducătoare de miresme, bine dospite, de fân proaspăt cosit, de esențe dulci de crin și regina nopții, de acrișor, purtat de vânt, de cânepă pusă la topit sau de ușor amărui de hamei, îndulcit cu mirosul adormitor al teilor, cu arome de struguri tămâioși, răsucite în efluviile de pâine caldă” (p.7). Scriitoarea are un limbaj bine calibrat, cu turnuri de nuanțe sigure. Capitole succinte schițează episoade epice sugestive, a căror protagonistă e cel mai adesea naratoarea, nu însă exclusiv; printre „înlocuitori” sunt membri ai familiei, prieteni, cunoștințe apropiate sau accidentale, toți/toate buni conductori de epicitate. Imagini vii depictează lumea copilăriei, dominată de aplecarea activă

spre învățătură dar și de seducția „jocurilor” inocente cu prietenele de-o vârstă, ca și de spectacolul încântător al zilelor de sărbătoare, cu farmecul costumelor tradiționale purtate de săteni la biserică sau la joc, cu eleganță la flăcăi și nu fără o urmă de cochetărie a fetelor.

O siguranță de sine în relatare e confirmată de calitatea discursului epic, textul având fluență și energie creativă. Perspectiva evocărilor e una simpatetică, de asumare, de la înălțimea unei maturități citadine, a unei alte vârste, revolte. Lumea rurală întâmpină subiectul narator cu toată bogăția ei de nuanțe. Procesul maturizării are accente puternice de luciditate, „confruntarea”, atunci când e cazul, nefiind evitată. Așa e „ciocnirea” cu dascălul/director/bunic, căruia-i reproșează în față note false într-un cântec. Suportă reacția dură a ofensatului, iar împăcarea ulterioară marchează victoria curajului bine condus. Altfel relația bunic-nepoată e una benefică, acesta fiindu-i întâiul mentor, inițiator – în numeroasele excursii în natura din împrejurimi - în tainele pădurii, ale ierburilor și florilor sălbatice și - corolar, sentimentul evanescent al peisajului. Toposurile vieții rurale sunt evocate în evenimente, culori de paletă densă. Ne întâmpină armonia florală a grădinițelor de sub fațadele caselor, florile și roadele toamnei, florile de gheață pe geamuri iarna. Abundența senzorială emanată de produsele magazinului sătesc plin de „flecure” folositoare este evocată pe fundalul prezenței oamenilor întârziind la un „pahar” de vorbă. Proză de atmosferă este și înșirarea

„rânduieilor” casei de la bunici, unde fetița ajunge cam de la vârsta de un an. Sunt pomenite mâncăruri, restricții, tabieturi, amănunte despre gătit, cu observații subtile, genuin feminine. Descrierea satului e însoțită de o pertinentă caracterizare drept localitate de deal, dintre dealuri, cu ulițe șerpuiind către o „piață” centrală. Detalii percutante punctează descrierea. Curtea școlii e „umbrită de un cais bătrân”, cu o „fântână cu roată”, curte ocilită de un „pârâu săltăreț” trecând printr-un „tunel” de verdeață „misterios”. Poziția deosebită dar și însoțită de suspiciuni – de nepoată a învățătorului pune eleva ambițioasă dar și dornică de comunicare în situații tensionate. Ceilalți copii vin la școală pe vreme rea prin noroi, cu „picioroange”, ea nu, cum nu avea nici „straiță” tradițională, ci ghiozdan special „de la capitală”. De altfel, destinul îi este marcat și altfel, ca în alegerea ursitei la vârstă fragedă, în urma căreia primește o... pianină. Naratoarea mărturisește cu nedisimulată candoare „apucături” personale, precum dependența de melodia unui cântec de copii pe care cerea să-l asculte în zori de zi, sau mai târziu – fascinația pentru harta plină de mistere. Aceeași observație ascuțită e aplicată și firii bunicii, chinuită de un ulcer cronic, care fluiera în loc să cânte. Caracterul puternic conduce, treptat, spre o anume izolare, pe care tână elevă o folosește în avantaj propriu: citește intens cărțile din „biblioteca școlară”, vizionează podul școlii unde e fascinată de aparența stranie a unui clopot-alarmă. Lumea din jur e receptată avid în toate aspectele ei, cu evenimente nu odată neclare, precum confruntarea bunicului/director cu activistul „de la raion” în legătură cu colectivizarea: acesta-l ceartă pentru „rezultate” slabe – urmarea fiind mutarea dascălului la câteva zeci de kilometri distanță, kilometri pe care-i parcurge săptămânal, pe bicicletă.

Pulsul vieții satului e prins în plasa cu ochiuri mărunte a evocării. Ne sunt redate, în tonuri vii, obiceiuri tradiționale locale: mersul la biserică (dominat de abundența și eleganța costumelor), „hora” tineretului duminică și de sărbători, colindatul de Crăciun, „depănușatul” porumbului, apoi șezătorile (amintind torsul cu „sfărâitul” fuselor, hârnicia de la →

IOAN MARCOȘ

caier la ghem), cu anecdote, cântece dar și gustări alese, sau învățatul cusutului la mașina „Singer”. Neimpli-cată direct în muncile satului, nara-toarea e martorul optim. În prima linie a frumuseții ritualice mai vin și nunțile, cu plimbatul copiilor curioși între mire și mireasă, cu lichiuri și cozonac, cu atracții speciale dintre care scriitoarea remarcă buchetul miresei, de o eleganță aleasă a combinației de alb (flori) și verde (fire invoalte de asparagus). Sunt creionate succint, ingenios, figurile de fruntași ai satului, precum preotul sau notarul și legăturile lor cu bunicul învățător, dar și potcovarul ungar, aplecat pe tăcute peste lucrul lui spornic și de calitate. Nu sunt uitate „serbările” școlare, văzute prin ochii dascălului, sau petrecerile câmpenești („maialuri” la iarba verde). În atmosfera domestică a căminului, tronează statura impu-nătoare a bunicului, amintind de Ca-ragiale, cu clasică-i pălărie, citindu-și ziarul serile la lumina lămpii, însoțit de prezența bunicii, găitoare pricepută (care sfârșește în urma unui șoc „culinar” cu o aparent inofensivă tocătură). În aceeași cameră de... seară își are locul și mica nepoată învățând voluntar literale, ca și patima familiei, jocul de șah!

Autoarea are darul înșăilării, pe canavaua largă a satului în mișcare, a unor „modele” detaliate ce animă întregul. Materia evocată e pusă sub o lupă răbdătoare, ce mărește conturile, în tonuri de culoare intense. Ochiul magic revine, mereu treaz, întregind tabloul vârstei fragede cu noi episoade. Un capitol dens reînvie scene de ritual al „ghicirii” ursitului prin jocuri cu obiecte simbolice, sau punerea sub pernă, în noaptea de Bobotează, a unor fire de busuicoc „sfințit”, însoțite de post negru. Ca pilde de istorii cu spirite „neliniștite” ce bântuie de Bobotează sunt adăugate două – una cu un pisei insistent ce însoțește călătoria (ca iedul din „La hanul lui Mânjoală” al lui Caragiale) în noapte, făcând-o să rătăcească drumul; alta cu un câine cu privire stranie, parcă de om, care o conduce până la tren, aidoma unui prieten. O undă de magie învăluie evenimente dureroase din viața de familie. Autoarea evocă atmosfera sărbătorească din Săptămâna Mare, cu pregătirile numeroase în așteptarea Învierii, umbrite însă, în memoria sa activă, de scena șoc a tentativei de

sinucidere (eșuată) a frumoasei sale mame. De altfel, încercările prin care trec și alți membri ai familiei sunt numeroase. Anii 50 aduc spolierea bunicului patern de toată averea, ur-mată de alungarea, cu domiciliu for-țat, undeva în Moldova, unde îl înso-țește și soarta/bunica. Ulterior, cei doi sunt înghesuiți într-o singură cameră, împreună cu fiul rămas, după un accident, cu o mână defectă, ceea ce-l lasă pe celălalt frate cu soția și fiica (naratoarea) la ananghie.

Din atmosfera specială a copilăriei sunt extrase și povestiri individuale. Așa este ultima „întâlnire” cu moș Crăciun, când fata încă încrezătoare în farmecul „moșului” descoperă în chiar prezența acestuia urmele intervenției laice a familiei: inelul unei vecine, cojocul bunicii, barba de călți, vocea familiară și cu acestea – realitatea zguduitoare: darurile erau „false”, ea a fost mințită, moș Crăciun, inventat. De aici și câteva rânduri moraliza-toare, despre relația între inventivitate și legile vieții, unde frumosul trebuie „construit”.

Puternic individualizată este și întâmplarea cu zbaterea disperată pentru supraviețuire/salvare de la înec din undele Târnavei umflate de ploi – încercare a purei voințe, căci naratoarea nu știa să înoate.

O ipostază a copilăriei sunt și anii de școală primară și secundară, din care autoarea alege experiențe directe, cu impact afectiv și efecte durabile. Ne e descrisă ambianța vremii, tabloul orașelului „cochet”, firea colegilor de clasă, ca și două figuri de dascăli, unul priceput, însă autoritar și dur („rău, foarte rău”), dar care, sub presiunea criticilor, se mai „îndreaptă”; altul cu har, pasionat, profesional exemplar, venerat de e-

levi. Scena cu „scandarea” semi-eșuată de la latină e memorabilă.

Câteva proze de atmosferă sunt fie la limita fantasticului, precum cea cu pisica „văzătoare”, care iese din casă în noaptea geroasă de iarnă și se întoarce cu o bucată din mâncarea râvnită de stăpână, fie intens descriptive, cu deschidere către spiritual, sufletesc, ca în „Spre Sfântă Mărie...”, unde narațiunea lunecă fluent, de la amintirea bunicii la pelerinajul (proiectat) la Mănăstirea Neamț. Meandrele drumului incert, amestec de spaime și taine descoperite călătorind sub umbra nopții aduc în prim plan naturi umane oscilând, de la micime naivă la bunătate și ospetie fără cusur. Alte pelerinaje dezvăluie taine spirituale dar și peripeții lumești, cu un farmec al mărturisirii de indicibilă candoare.

Cap. X e descrierea unui popas la Văratec, cu „armonia splendorilor florale” apoi la Sihla, în compania unei familii de închinători plini de evlavie și bunătate, urmată de Sihăstria părintelui Cleopa, unde ca „intelectuală” corectează texte aflate sub tipar (din „Viețile sfinților”). Asistă la slujba de la miezul nopții, ca apoi să se „smerească” asemeni altora acceptând o a doua „călătoare” în așternut. Popasul următor, la Secu, marchează o întâlnire cu scena tulburătoare a unei exorcizări violente. Cercul acestui pelerinaj se încheie la Mănăstirea Neamț, cu vestita iconă a Maicii Domnului de care-i pomenise bunica. Între mai multe consemnări de date din pele-rinaj, scurta descriere a unei puternice furtuni e o trimitere discretă, însă ambițioasă, la Hogaș: „Fulgerele biciuiau siluetele întunecate ale piscurilor, lingându-le rănila lăsate de trăsnete, cu limbi ascuțite, de foc. Pale de vânt nervoase ondulau în zbor șuvoaiele de apă” (57).

Cap. XIV ne aduce aproape chipul duhovnicului Argatu de la Cernica, cunoscut exorcist, ce i se impune cu „căutătura aceea năprasnică... acea privire aspră, tăioasă, necruțătoare, de ochi neîmblânziți”. Actele de evlavie de la mănăstire își au ecoul bănuit în accidentul de mașină al fiului scăpat, alături de soție, fără o zgârietură,din mașina făcută praf.

Înțelesuri spirituale reies din corelarea unor încercări cruciale cu vise premonitории. Autoarea are→

Radu Ștefan Poleac, Viața lui Lili

capacitatea de a visa fapte de viață ieșite din comun. Anticipează astfel moartea bunicii materne bolnave de ulcer; a tatălui său – într-un vis cu similitudini izbitoare scenei finale; a unei cunoștințe (un bătrânel pantofar); apoi atacul unor hoți în vecinătate; sau moartea bunicului patern, într-o scenă cu o mulțime cernită depunând flori; ori alarma dată, în vis, de bunică, ce prevestea accidentul (nu grav) al fiului său. Pe aceeași linie se înscriu experiențele „out of the body” mărturisite de un ins american, victimă a unui stop cardiac, luat cu ambulanța la morgă drept mort, readus la viață de un sergent ambulanțier. Caracteristic acestei stări între viață și moarte era privirea de sus a corpului inert, privire dintr-un albastru profund pe care a încercat-o și prietena naratoarei, o distinsă cosmeticiană – doamna T, ajunsă în starea-limită în urma unui accident. După revenire, doamna avea stări de semiconștiență, în răstimpul cărora plutea peste străzi bucureștene, dintre care, după trezire, a investigat câteva, recunoscând o clădire, un apartament și o locatară văzute în strania tranșă. Acolada finală este mărturia naratoarei despre visele proprii din adolescență, cel mai adesea zboruri, călătorii fermecate prin târmuri „noi”.

De un pitoresc al observației și descripției este secțiunea despre cerșetorii români și ciudățeniile lor de atitudine și comportare. Așa este fata cerșind la Paris într-o franceză fluentă, insolentă când e luată la întrebări; o alta, tot în Franța, tot „româncă”, purtând o placă de carton înscrisă „KOSOVO”, chipurile ca să nu-și facă „țara de răs”, care cere bani ca să se repatrieze; la noi, un bătrân presupus cerșetor respinge pomana-mâncare. În alt loc, o bătrână sărăcăcios îmbrăcată, pe vreme rece, e dăruiată cu încălțări și haine – set complet pe care-l acceptă fără entuziasm, ca apoi să poarte tot de-ale ei, inclusiv „papuci de plajă”. În fine o altă femeie nu bătrână, îmbrăcată strident, înconjurată de o grămadă de boccele dar și operând un mobil performant, se miră când i se oferă mâncare, cere în schimb o pătură pe care n-o folosește. Ulterior ea apare însoțită de un tip cu un jeep impozant!

Câteva pățanii sunt relatate cu o naturală abilitate. Așa este episodul

cu infecția de pojar a fiului său: erupție puternică, febră mare. Un doctor pediatru îi administrează un antibiotic. Febra nu cedează. În disperare de cauză, mama îi face, temerar, o injecție cu Polidin. Îl salvează. O altă „cumpănă” a copilului s-a ivit la luarea din neglijență a vaccinului antipolio cu termen de valabilitate depășit, ceea ce a dus la spitalizare și perfuzii. Amplu, limpede povestită e întâmplarea cu rana gravă la palma stângă a copilului-violonist înțepat în vârful unei bare de gard metalic. Cu tot atâta atenție la detaliu sunt relatate câteva „cumpene” proprii în care rănirea gravă este evitată din instinct, în ultima clipă.

Un ton eseistic familiar arborează autoarea în capitolul despre „maniere” de ieri și de azi, într-o abordare cu aplomb, de... bonton. O duzină de pagini de jurnal de tinerețe sunt bine scrise, matur selectate, cu pasaje semnificative. Succintul capitol (XVIII) despre lectură ne oferă un interesant „canon” al lecturii, cu remarci originale despre rostul și sistemul de lectură al autoarei (referințe, „uzura” paginilor), inclusiv cadrul favorabil cufundării în universul cărților - fabuloasa livadă din preajma casei, paradis livresc sui generis. În registru ironic naratoarea nu se sfiește să evoce ceasuri bune de lectură tihnită și notații de jurnal redactate în... „cotețul porcului”, mereu gol, „spălat și văruit”, zonă de umbră și concentrare. Un recursiu atent documentat ne dezvăluie tainele scrisului așa cum reiese din înclinația spre „povestit”, citit, cultură din cercul familiei. Un capitol rezervat „relatărilor bunicului matern” e însoțit de o schiță de portret fizic și moral al dascălului/director de școală povestind de toate, scoțând tâlcuri din numeroasele scene de viață la care asistase, între care câteva sunt reproduse în detaliu: dărzenia colegului său de școală normală la Iași, ajuns rector al Universității din București; apoi întâmplarea de la concursul școlar din Capitală, unde tânărul viitor dascăl nimerește greșit în sala de religie și câștigă un onorabil premiu III. Mărturiile bunicului sunt însoțite de o sugestivă autobiografie, model de stil măsurat, obiectiv, evitând cu grijă excesele, spre a nu cădea victimă suspiciunii autorităților. Pe latura paternă (cap.

Radu Ștefan Poleac, Apropierea furtunii

XX) autoarea recrează atmosfera parțial tensionată a vizitelor la tatăl (divorțat), fără preocupări deosebite pentru gătit, acceptând fără mofturi improvizările fiicei mai pretențioase, altfel grijuliu să-i procure acesteia cărți de lectură. Un accident de mașină îi înlesnește acesteia cunoștința unui francez rafinat – Jeannot, cu care menține peste ani legătura și care-i va dărui peste un vraf select de cărți franțuzești de specialitate.

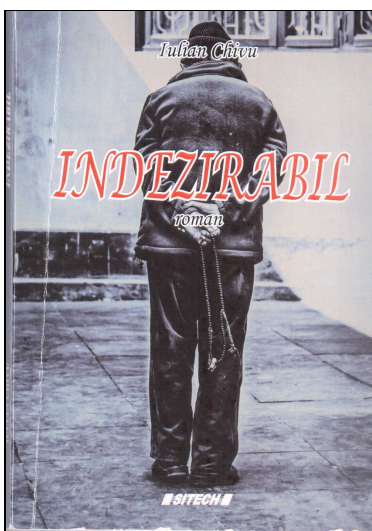
Grație depărtării și vicisitudinilor vieții, bunicii paterni au rămas chipuri vagi, cunoscuți mai mult prin corespondență. Bunica se impune prin grija pentru bunul mers al familiei, inclusiv al micii nepoate. Bunicul exilat departe de casa devastată în anii 50 ne scrutează din rama unui portret grăitor: „se caracteriza printr-o verticalitate specială (...). Fusese un bărbat înalt, frumos, impunător, cu păr șaten, ondulat și ochi de un verde fosforescent, ca de pisică” (122).

Descendentă a unor familii remarcabile, ridicate pe suportul unor reușite notabile, individuale dar și de grup, greu încercate în anii represivi ai „epocii de aur”, Cristina-Rodica Mazălu adaugă valoare „clanului” multi-provincial al „mazălilor” într-un registru nou – cel al culturii. Înzestrată cu darul expresivității, ea este vocea vibrantă a unei lumi plină de miez și originalitate. Povestitoare moldoveană cu o „întorsură” muntenească, ea poartă și amprenta de caracter, măsură central-ardeleană. Ținutul molcom al Târnavelor ea îl absoarbe în dublu registru, rural-urban; farmecul moldav al comunicării e cumpănit de aplecarea spre taina mateină, cenzurată și ea de replica în răspăr, acid-ironică. Divagațiile sale autobiografice sunt lansarea confidentă a unei ambiții creatoare ce anunță o veritabilă operă..

„Indezirabil” la Iulian Chivu

Frica, definită de psihologie, este un răspuns normal al organismului la un pericol fizic sau emoțional imediat. Frica este printre cele mai vechi răspunsuri emoționale ale omenirii și este crucială în dezvoltarea noastră ca specie. Este clar, nu-i așa?, că fără frică nu am fi putut să ne ferim de pericolele iminente cu urmări grave. Focalizată în creier, frica apare ca un răspuns, ca o reacție la un pericol real. Există însă și situații în care frica apare ca răspuns la o amenințare închipuită. În acest caz, frica nu mai este utilă, fiind doar un simptom al unei afecțiuni psihice, de la o tulburare de stress post-traumatic până la tulburarea de panică și anxietate. Esențial este că frica constituie o emoție fundamentală și ne ajută să ne mobilizăm în fața pericolelor, având un rol foarte important pentru siguranța noastră.

Prima pagină din romanul *Indezirabil* de Iulian Chivu (Editura SITECH, Craiova, 2022) fixează clar frica din sufletul unui om, când în clipele acelea „în mintea lui, se năruia o lume cât de cât acceptabilă ca să lase loc unui iad imaginar”. Naratorul omniscient analizează în detaliu momentele când personajul, aruncat în celula unei închisori, se prăbușește pe podeaua slinoasă „și cu miros fetid, de baltă clocită”. Scârbit, ar fi rămas pe podea „de silă să nu-și confirme o întregă mitologie, cea a pușcăriei și a pușcăriașului”. Dintre toate sentimentele, îl domină frica. Atunci când „doi bocanci” se apropie încet, târșâind, din nou, „frica lui spori așa de tare, că se așteptă să fie lovit și făcu un gest reflex de apărare”. Gradația momentelor fricii continuă. Când simți o mână în ceafă, „se zgribuli de frică”, mai mult, ar fi țipat ca să-și sperie agresorul, dar „agresorul” are cea mai bună intenție, îndemnându-l: „**Haide, ridică-te, că n-o să stai pe podea tot timpul!** O fi ea pușcărie, îl întâmpina binevoitor un glas domol de om bătrân, dar avem totuși paturi, o masă, patru scaune, o tinetă...” Naratorul remarcă faptul că, deși primirea în celulă este prietenoasă, el nu se putea liniști. Frica continuă să-l stăpânească „îl luase pe neașteptate tremuratul și nu se mai putea opri. Nici el nu înțelegea de ce îi jucau până și obrații și pulpele, i se zbătea și un ochi, iar burta începu și ea să protesteze în felul ei”. Perspectiva realistă este evidentă, parcă privim o scenă cinematografică. Naratorul transcrie tot ce se întâmplă cu personajul ajuns în celula pușcăriei.

Detaliile semnificative privitoare mai mult la starea psihică decât la cea fizică ale personajului ne rezumă o radiografie literară a celui de curând ajuns în închisoare, încât trimiterea este la discursul romanului de tip tradițional.

Paralelismul cu ultima pagină din roman este realizat prin replica „agresorului” rostită la început: „**Haide, ridică-te, că n-o să stai pe podea tot timpul!** Replica este reluată de fostul pușcăriaș, profesorul Iacob, care „reflecta în antinomiile vieții sale, căutând o zare de lumină, însă nu o găsea decât într-un echilibru mereu nestatornic”, dar de data aceasta replica nu mai este învăluită în frică, ci constituie o motivare, un îndemn de a se ridica, de a se înălța. Totuși...în discuția cu eul său, concluzia este amară: „**tu rămâi un indezirabil fără grațiere fiindcă, aidoma celui ce te-a vârat într-o așă năpastă, vor fi destui în stare să-ți calce pe răni fără să-i stârnească vrece anume rațiune, ci numai neputințele lor și, socotind că le stai în cale, să-ți strige printre dinți: Pușcăriașule! Pușcăriașule!**” Prin urmare nu mai este frica de la început, reacție la pericolul real, pușcăria, ci de data aceasta ea apare ca răspuns la o amenințare la fel de reală, care îl urmărește în taină, este un simptom al unei afecțiuni psihice, o reacție morală simplă; rușinea – criteriul etic al antichității elene. Această stare îl ajută pe profesorul Iacob să se mobilizeze, încât „se simți la fel de util ca în anii studenției, când publica în revistele de matematică ale vremii”. Motivarea deplină o găsește în cuvintele-îndemn ale dr. Emma Junger Avramescu: „**un om ca dumneavoastră găsește salvarea în lucruri intelectuale onorabile**”.

Discursul epic obiectiv cuprinde etapele evoluției sentimentului fricii cu

finalul unde personajul apare în postura omului oscilant, de fapt într-un bolnav cu o anumită tulburare psihică, motiv să caute o zare de lumină pe care nu o găsește „decât într-un echilibru mereu nestatornic”. Armonios structurat, romanul *Indezirabil* se încadrează perfect în seria romanelor psihologice cu puternice accente sociale.

Personajul Iacob, la care s-au referit prezentările de mai sus, este profesor de matematici într-un orașel de provincie, locul „unde nu se întâmplă nimic”. Dacă, totuși, se întâmplă ceva într-o asemenea localitate întrii în gura lumii și greu mai ieși; degeaba te ascunzi, ești găsit și în gaură de șarpe. Etichetarea rămâne etichetare, fiind o realitate a vieții oamenilor. Profesorul cu prestanță, care a fost Iacob, devine și se simte indezirabil pentru societatea în care trăiește. Izvorul evocării unor aspecte autentice ale vieții școlare, discuții din sala profesorală, dar și dintre elevi, precum și din comunitatea orașului, provine, desigur, din experiența îndelungată la catedră a autorului romanului, scriitorul Iulian Chivu.

Profesorul, ajuns pe nedrept în închisoare, devine, după eliberare (avocatul i-a demonstrat nevinovăția), indezirabil în comunitatea în care a trăit până atunci. Nu se mai simte în largul lui pentru că imaginea i-a fost murdărită. Se gândește chiar la un gest teribil, mutarea într-un alt oraș: „**Ce-ar fi dacă s-ar muta într-un orașel de munte unde să-și petreacă bătrânețea și să scape de umbra rușinii care îl urmărește pe aici tot mai insistent.**” Eroarea judiciară, deși remediată, îl afectează în nevoia lui de demnitate. Câtă nevoie avem de demnitate! Trauma aceasta nu trece „nici dacă Demetrian și-ar cere scuze public, nici dacă judecătorii ar îngenunchea în fața lui și și-ar pune cenușă în cap sărutându-i bombeul pantofului în văzul tuturor (...) în lumea asta ciudată tot s-ar mai găsi câte unul care să strige după el „pușcăriașule”.

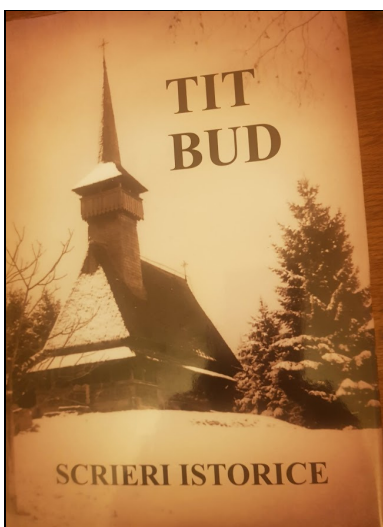
Naratorul omniscient creditabil (termen folosit de criticul Daniel Cristea Enache) identifică fiecare mișcare a personajului în legătură cu stigmatul ce i-a umbrat imaginea. La cuvântul „pușcărie” avea mereu reacții adverse pentru că îi amintea de propria suferință. Evita să treacă pe lângă tribunal, deoarece pentru el reprezenta o instituție malefică (nu excludea că este utilă), care-i „pricinuisse o suferință inutilă și multă, multă rușine”. Încerca să-și reprime tristețea și „s-o lase →

LUMINIȚA CORNEA

SCRIERI ISTORICE

Ioan Ardeleanu-Pruncu – fostul meu coleg de la Liceul „Dragoș Vodă” (comuniștii l-au redenumit, *horribile dictu*, „Filimon Sîrbu”) din Sighetu Marmăției – e poet și un prestigios istoric: e autorul, în 2018, al impozantului volum (620 pagini) **Maramureșul. Ziare și ziaristi de la începuturi până în 1945** (Editura Valea Verde) „o capodoperă a genului, premiată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România” (observă prof.univ. dr. Blaga Mihoc), la care m-am referit la timpul convenit și, relativ recent, al „Ediției aniversare, 175 de ani de la nașterea” marelui istoric maramureșean Tit Bud, preot și vestit cărturar, **Scrieri istorice** (560 p.). Volumul, într-o excepțională înfățișare (tipografică) (Editura Valea Verde, editor Ion Mariș, Sighetu Marmăției, 2021), e prefațat de Episcopul Greco-Catolic de Maramureș, Vasile Bizău și de prof. univ dr. Blaga Mihoc („Cel care se ocupă de această operație e un cunoscător profund al realităților legate de istoria vieții culturale din Maramureșul istoric, și un editor priceput, care completează șirul expunerii cunoștințelor lui Tit Bud, despre trecutul frământat al acestui ținut creionat în cele patru lucrări din cartea de față, dintre care una *inedită* (s.n.), **Disertațiune despre episcopii și vicarii români. Însemnări și date despre înființarea Parohiei greco-catolice române din Sighetu Maramureșului. Date istorice despre protopopiatele, parohiile și mănăstirile române din Maramureș din timpurile vechi până în 1911. Istoria comunei Sat Șugătag.**

Profesorul Ioan Ardeleanu-Pruncu este Președintele fondator al Asociației

Firul vieții („recent înființată, cum ne spune fondatorul, cu scopul de a cinsti memoria înaintașilor care au lucrat cu folos pentru Maramureș”), atacată nu de mult, virulent, pentru fixarea pe peretele Liceului sighetean a unei plăci de cinstire a foștilor deținuți politici anticomuniști, elevi ai proeminentei școli, de către (cel puțin) ingratal Institut „Elie Wiessel”, mai exact de conducătorul instituției, marxistul nemântuit Alexandru Florian. (Băiatul fostului profesor de „Socialism științific” a mai eșuat din câte știu în două tentative la fel de ilicite: încercarea de a demola dintr-o piață bucureșteană a statuii marelui filosof și patriot Mircea Vulcănescu, omorât în temniță de regimul comunist și vandalizarea, la Iași, a statuii lui Octavian Goga, căreia i s-a aplicat inscripția de antisemit.)

Revenind la **Scrieri istorice**, trebuie menționat impunătorul studiu (peste 200 de pagini) al curatorului

ediției, **Tit Bud – omul și cărturarul, preotul și înțeleptul de biserici și școli**, în care Ioan Ardeleanu-Pruncu demonstrează pe lângă acribia cărturărească, o excelentă minuție documentaristă, cât și un eminent talent de biograf și monografist. Merită amintită, și Ioan Ardeleanu-Pruncu nu uită s-o facă, impresia pe care lui Tit Bud i-o face lui Nicolae Iorga: „În 1906, când a vizitat pentru prima dată Maramureșul, Nicolae Iorga a fost impresionat în mod deosebit de doi bărbați ai acestor locuri: Ioan Mihaly de Așș, proaspăt primit în Academie, în casa căruia a zăbovit mai mult, pentru a studia bogata colecție de diplome și documente, și Vicarul Tit Bud, la care s-a prezentat la sosire, și care l-a însoțit într-o bună parte a călătoriei sale prin Maramureș.

Imediat după aceea, Iorga a scris despre acesta rânduri demne de reținut: „(*Tit Bud*) *impune prin statura sa de uriaș, prin frumusețea bătrâneților sale, prin manierele sale și prin hotărârea sa.(...) De la acest bătrân puternic și harnic se așteaptă mult pentru trezirea conștiinței naționale adormite aici.*”

Dar trezirea conștiinței naționale deja se făcuse și Ioan Ardeleanu-Pruncu prin editarea **Scrierilor istorice** ale lui Tit Bud a dat socoteală de această oră astrală care a luminat falnicul ținut din Nord. Așa încât el va scrie aceste cuvinte ce se cuvine a fi așezate drept încheiere acestei *Laudatio*: „Uimitor cum a știut acest om să se pună în slujba neamului său, slujind cu credință și cu dăruire totală biserica și școala, cei doi piloni pe care se poate așeza și forma o societate morală și cultă.”

A.I.BRUMARU

„Indezirabil” la Iulian Chivu

→*să se stingă singură în inima lui*”. Îl durea că în colectivul de cadre didactice era cotel ca pușcăriaș. Nu avea ce face. Nu putea admite să se disculpe față de cei care îl stigmatizau. Profesorul Iacob nu rezolva nimic dacă ar fi spus fiecăruia în parte că a fost o eroare judiciară.

N-ar fi fost crezut. În orașul acela mic, naratorul omniscient sesizează obiectiv și cu pătrundere psihologică: „*nu putea să-și fugă de umbră, nu avea cum să șteargă din memoria cunoșcărilor treaba asta și nici cum să închidă gura lumii. Putea să facă el minuni dumnezeiești, că tot pușcăriaș era scotit.*”

Conștiința îl teroriza cu această

problemă și profesorul ia hotărârea de a se muta în alt oraș, pentru a scăpa... Constată însă că „*umbra asta îl urmase, peste așteptări, și aici, îl durea deja că nu avusese tăria să rămână acasă și să se lupte bărbătește cu impostura, cu bârfa, cu nimicnicia oamenilor.*” Nu putea scăpa „*de rușinea cu care se confrunța după ce fusese arestat așa cum fusese și iată că și aici angara se ține după el și rămâne tot un indezirabil.*”

Semnificativă în acest sens este ilustrația copertei: un bărbat privit din spate (oare, scârbit, a întors spatele lumii?) care își ține în mâini cătușele – nu mai este încătușat, dar nu a scăpat de cătușele care îl terorizează, oarecum, asemenea celui care o viață întreagă

simte atârnată asupra lui sabia lui Damocles (referire la un roman al cărui personaj, deținut politic, a simțit toată viața asupra-i sabia lui Damocles prin informatorii Securității permanent ațintiți asupra lui și a familiei lui).

Măiestria artistică a lui Iulian Chivu se dovedește a fi exemplară prin asimilarea unor experiențe de tradiție din literatura română – avem în vedere, desigur, în mod special, romanul care a făcut o adevărată epocă, *Pădurea spânzuraților*, de Liviu Rebreanu. Prozator redutabil, eseist, publicist, Iulian Chivu realizează cu *Indezirabil* un roman obiectiv, un roman realist de factură psihologică, constituind o adevărată performanță în literatura română contemporană.

Puncte de vedere

Coaliția minciunii

Gura păcătosului adevăr grăiește câteodată. Așa și cu Angela Merkel, ex-cancelarul Germaniei, un lider extrem de longeviv, aproape șaisprezece ani (2005-2021), care în interviul acordat în 7 decembrie 2022 revistei *Die Zeit* (*Timpul*) se confesează că în calitate de artizan al acordurilor *Minsk 1* și *2* (2014-2015), elaborate cu scopul de a stopa conflictul armat din Donbas, nu a intenționat să contribuie la punerea lor în aplicare, ci s-a prefăcut de-a dreptul pentru a acorda timpul necesar pregătirii militare a Ucrainei, a americanilor, a NATO-ului și țărilor membre pentru războiul demult proiectat împotriva Rusiei. Angela Merkel și-a exprimat îndoiala că în anii 2014-2015 NATO & co. ar fi fost capabil de înarmarea în stil mare din prezent a Ucrainei. „*The 2014 Minsk agreement was an attempt to give time to Ukraine. It also used this time to become stronger as can be seen today. The Ukraine of 2014-2015 is not the modern Ukraine. (Acordul Minsk din 2014 a fost o tentativă de a da timp Ucrainei. Ea a folosit acest timp ca să devină mai puternică, așa cum se vede astăzi. Ucraina din 2014-2015 nu este Ucraina modernă - tass.com/world/1547141).* Franța, Germania, Ucraina semnatare ale acordului sunt complice la acest act de falsificare a istoriei, de înșelare a opiniei publice internaționale și în special a Rusiei.

Urișa manipulare a administrației Biden și a Occidentului relevă decăderea morală, dacă mai era nevoie s-o facă, a unei societăți care se duce la vale. Dezagregarea imperiilor a venit întotdeauna din înnodarea contradicțiilor interne, politica lor externă nefiind altceva decât prelungirea cu alte mijloace a celei domestice. Cinismul calm, cu care Angela Merkel încearcă să explice cât de importantă a fost stratagema vicleană a coaliției Vestice, ne oripilează, pentru că în tot acel timp cumpărat oamenii erau bombardat în Donbas, le erau încălcate drepturile civile, de care se face atâta caz când vine vorba despre China sau de alți adversari imaginari ai hegemonului global. Și nu doar rușilor din Donbas, ci și românilor și

ungurilor, slovacilor minoritari în Ucraina li se interzice folosirea limbii materne și profesarea culturii lor într-un efort de deznaționalizare forțată mai viguros decât legile lui Apponyi (1846-1933) din timpul imperiului austro-ungar. Coaliția vestică a minciunii s-a aliat cu naziștii lui Stepan Bandera (1909-1959), promovând cele mai detestabile idei ultranaționaliste, simptome clare ale disperării unor lideri anorați într-o ideologie nihilistă, creatoare a haosului în lume, o ideologie a morții.

În replică, la conferința din Bișkek (Kyrgyzstan) președintele Vladimir Putin califică dezvăluirile lui Angela Merkel „*surprising*” (surprinzătoare) și „*disappointing*” (dezamăgitoare), iar despre țările semnatare ale acordurilor Minsk afirmă „*were fooling us*” (ne-au mințit), folosind timpul „*to fill up*” (să umple) Ucraina cu arme. Își exprimă regretul de a fi amânat operațiunea specială: „*It seems like we took too long to wake up. Maybe we should have started earlier*” (Se pare că ne-a trebuit prea mult ca să ne trezim. Poate ar fi trebuit să începem mai devreme – „*Should have started earlier*”, novayagazeta.eu/articles/2022/12/09). Putin răspunde și propagandei occidentale dure referitoare la invazia armatei rusești. Coaliția minciunii se pregătise de război, inducând în eroare machiavelic Rusia și opinia publică internațională timp de opt ani, făcând-se că face pace în Donbas și tot ea, cea care se afla într-o flagrantă culpă, a declanșat o propagandă deșănțată când armata rusă a intrat în Donbas. În realitate, așa cum afirmă Maria Zaharova, purtătoarea de cuvânt a ministrului de externe Serghei Lavrov: „*They did not care about anyone: women, children, the civilian population of Donbas or Ukraine in general. They needed a*

conflict ...”. (Nu le-a păsat de femeile, copiii, populația civilă din Donbas sau Ucraina în general. Le-a trebuit un conflict ... - novayagazeta.eu/articles/2022/12/09).

I-a citit bine Maria Zaharova pe occidentali. Ardeau de nerăbdare să vadă dezlănțuit războiul pe care îl pregătiseră cu metodă ani de zile. Nu întâmplător s-au aliat cu naziștii lui Stepan Badera din Ucraina. Planul lor era similar cu cel hitlerist „*drang nach Osten*”, înrobirea Rusiei și mai ales jefuirea resurselor ei. Este o prăpastie atât de mare între demagogia lor care se împăunează cu slogane despre „*the rules based international order*” (ordinea internațională bazată pe reguli) și acțiunile lor reale. Parcă îl auzim pe secretarul Departamentului de Stat american, Antony Blinken. Războiul proxy clocit opt ani de zile sub pretextul unor acorduri duplicitare ne iluminează azi despre ce fel de ordine internațională și ce fel de reguli este vorba: tâlhărie la drumul mare, atac la state suverane și la liderii lor aleși democratic ca să prădeze în voie resursele de care duc mare lipsă, mai ales de când statele lumii au început să vadă „binefacerile” politicii neocolonialiste. Maria Zaharova o acuză pe Angela Merkel a fi avut a „*colossal influence*” (influență colosală) în întregul proces de elaborare și implementare a celor două acorduri. A avut-o, dar a folosit-o într-un sens cu totul negativ pentru a îngheța conflictul și nu a-l rezolva, ducându-l pe președintele Vladimir Putin de nas.

Într-un articol de fond din publicația chineză *Global Times*, se subliniază că mărturisirea lui Merkel a adus la lumină un adevăr pe care politicienii occidentali și americani l-au dorit ascuns pentru un timp indefinit, evidențiind ipocrizia lor de fond. De asemenea, publicația chineză relevă că SUA și țările occidentale au proasta faimă de „*defaulters*”, adică unii care nu au cuvânt și nu-și onorează contractele: „*Western countries, particularly the US, do not honor contractual obligations at all. They can go back on their words so easily*”, (Țările occidentale, în special SUA, nu-și onorează obligațiile contractuale deloc. Ei pot s-o întoarce așa de ușor) deoarece nu le pasă de credibilitate, ci doar de→

SILVIA URDEA

interesele lor. Articolul reflectează și asupra contradicției între așteptarea frustrată a Rusiei și desconsiderarea ei de către Vest. Rusia, se notează în articol, s-a considerat întotdeauna o țară europeană, „expecting to build trust with the West” (așteptând să clădească încrederea cu Vestul), dar, în contrast, Occidentul și SUA „never stopped suppressing Russia since the collapse of the Soviet Union” - (n-au încetat s-o submineze începând cu colapsul Uniunii Sovietice - vezi *Real intention behind Minsk agreements further destroys credibility of the West* în [globaltimes.cn/page/202212/1281708](https://www.globaltimes.cn/page/202212/1281708)).

Interesantă e referirea președintelui Vladimir Putin la zilele din timpul guvernării lui Boris Elțin, când interferența americanilor în afacerile interne ale Rusiei a atins cote maxime: „US specialists were posted to the facilities of our nuclear weapons complex. They used to come to work there every day from morning to evening, they had a desk with a US flag on it. ... however, in the mid 1990s we had career officers of the US Central Intelligence Agency, as it was later found out, as advisors and officials in the Russian Federation Government” - (*Specialiștii SUA au fost poziționați în complexele de arme nucleare din facilitățile noastre. Au venit la lucru în fiecare zi, de dimineața până seara, aveau un birou cu un steag american pe el. ... la mijlocul lui 1990, ofițeri de carieră din serviciul de spionaj american, cum s-a aflat mai târziu, au fost consilieri în guvernul Federației Ruse - Putin's Speech at Meeting of Council for Civil Society and Human Rights* în tass/politics/1547171, December 7, 2022). Precizează însă că „By the early 2000s I had already purged everyone” - (*La începutul lui 2000 i-am eliminat pe toți - idem, ibidem*). Acesta este motivul mâniei americane și occidentale neostoite direcționată împotriva lui Putin. Specialiștii vestici instalați la butoane să fure secretele militare și economice ale Rusiei au fost degrabă puși pe fugă de Vladimir Putin. Toleranța lui Elțin a fost trădătoare, dar, arată Vladimir Putin că „as soon as Boris Yeltsin raised his voice in defence of international law and the rights of the people of Yugoslavia to be treated in a civilised way, the attitude towards Russia changed instantly as well as

towards Boris Yeltsin personally” - *de îndată ce Boris Elțin și-a făcut auzită vocea pentru apărarea legii internaționale și ale drepturilor poporului sârb ca să fie tratat civilizat, atitudinea față de Rusia s-a schimbat imediat, ca și cea față de Boris Elțin personal - idem ibidem*). La același meeting, președintele rus îi pune în gardă pe participanți că NATO luptă pentru dezintegrarea Federației Ruse, îndemnând la vigilență: „To reiterate, we must prevent the use of any tool that ultimately get in the way of our development or lead to the destruction of our country and our society” - *Ca să repet, trebuie să prevenim folosirea oricărui mijloc care se opune dezvoltării noastre sau duce la distrugerea țării și societății noastre - idem, ibidem*).

Spre deosebire de tendința occidentală de a îngropa orice adevăr al situației de pe frontul ucrainean și despre reacția internațională la „collective West”, președintele rus se arată interesat „to move our country forward, and to develop democratic institutions as well as to make our society and economy more

Radu Ștefan Poleac, Tera I

Radu Ștefan Poleac, Tera II

competitive” - *să împingem țara noastră înainte și să dezvoltăm instituții democratice, să facem societatea și economia noastră mai competitive - idem, ibidem*). În timp ce Rusia aspiră să se miște înainte, de China ce să mai vorbim, avem senzația că tot Occidentul împreună cu SUA devin tot mai mult o minoritate refractară, conservatoare, rezistentă la progres. Îi tot dau înainte cu „the rules based order” prin care trebuie să înțelegem regulile care îi favorizează pe ei exclusiv.

Confesiunea ex-cancelarului german a accelerat colapsarea dramului de încredere dintre Vest și rest într-un moment crucial când Volodimir Zelensky și alți lideri europeni se roagă de pace. Nu este însă vorba de o reală tentativă de negociere a păcii. În față stă pe de-o parte pregătirea pentru marea ofensivă coordonată de generalul rus Serghei Surovikin, care va aduce multă suferință în steпа ucraineană. Pe de altă parte, CNN a anunțat că președintele Joe Biden intenționează să trimită ucrainenilor rachetele *Patriot*. Deci războiul escaladează și continuă conform planului american de slăbire a Federației Ruse, fapt care să conducă la răsturnarea inamicului nr. 1, Vladimir Putin.

Aceasta ar fi încoronarea miliardelor de dolari aruncați de actuala administrație.

Să nu fie însă vânare de vânt, adică o repetiție a eșecului din Vietnam sau Afganistan.

Radu Ștefan Poleac, Zbor în cer

UN ANOTIMP AL DESTINULUI

În fața noastră se aștern
drumuri de iarnă.

Vocea ta a mai rămas
să încălzească abia câte o literă

fulgii coboară și coboară
din cer
ca un recital de sărbătoare

ecoul lui
poartă în el
o formă de cântec

ce prevestește
zile mai reci

Zăpada
devine tot mai albă și grea
în fața ochilor noștri

rupând

crenguță după crenguță
din locurile de unde odată,
păsările își luau zborul

vocea ta
purată cu ele
într-un anotimp
al destinului.

POEM DE IARNĂ

Eu nu am daruri să îți las la
iesle.
Nu-s înger să te laud în cântări
Și nici păstor, să port în lume
vestea,
Că ai venit din infinite zări.

Nu am nimic ce să îți placă Ție.
Sunt Iuda și Baraba și Pillat.
De ce ai coborât din veșnicie
Să-mi ierți până și ultimul
păcat?

În Betlehem te-am dat pe ușă-
afară.
În Ghetsimani mi-am numărat
arginții.
Aud din cer, un murmur de
vioară
Si-n melodia ei, dansez cu
sfinții.

Si David a dansat de bucurie,
Purtând chivotul la Ierusalim.
Mărire Îți cânta și slavă Ție.

Eu fac ca el azi, Pruncule Divin.
De-aceea ai ales cetatea lui,
Să te cobori la mine-n miez de
noapte,
Și-n fulgii de zăpadă să mă-
aduni
Din mersul meu într-una, către
moarte.

Eu nu am aur să Îți las în dar
Și n-am nici smirnă pentru-
mbălsămare.
Dar Tu ai pus în mine-atâta har
Și-atâta sfântă binecuvântare!

De-aceea ca tămâia vreau să-mi
fie
Și ca isopul, gândul din cuvânt,
Pe care Ți-l închin cu bucurie,
În fiecare vers de poezie,
Ce pentru Tine-am scris-o pe
pământ.

RĂSPUNSURI ADÂNCI

lumina ochilor (mei)
risipită
prin acest anotimp
realitate în care exist
la un loc
cu aceste culori
oferite de cer
în ruginiul
zgribulit din frunze

lumina aceasta
acces spre alte
dimensiuni

răspunsuri sădite adânc
ca un adevăr
ce ia calea dragostei,
sentiment unde
materialitatea devine
cunoaștere.

Lumina ochilor (mei)

risipită în dimensiunile
acestui anotimp
ca o sentiță
prevestește
ultima bătălie a clopotelor
din această lumină.

MAMEI, DE ZIUA EI

Îți scriu măicuță-n ziua toamnei care
Cu rod de sfântă dragoste își
lasă

Prin frunze rățcite-ntr-o cântare
Un dor ce-mi arde sufletul, de
casă.

Îți sărut mâna care-nvârtea
mustul

Și osteneala ce-o lăsa prin vie.
Și lacrima amestecată-n gustul
Din strugurii cu iz de veșnicie.

Ca o mireasă ce-aștepta alaiul
Împodobeai cu flori de rouă șura
În zori când încă desfăceai
mălaiul

Și lampa lumina ca tine-ntruna.
Și câte amintiri îmi dau putere
Să merg prin noaptea vieții fără
teamă

Să-mi răstignesc și moartea și-
nvierea

În lacrima ta astazi, din năframă!
Ești pomul vieții ce rodește-
ntruna

Trimis din Rai ca binecuvântare
În toamnele prin care-ți sărut
mâna

Și pașii, înainte de plecare!

MAMEI, POEM DE TOAMNĂ

Am înălțat spre cer o scară
Și mama se urca pe ea.
Purta în suflet o povară
Spre-un răsărit din altă țară
Și toată, toată tremura.

Privea din când în când în urmă
Și mă vedea-ntr-un câmp cu
flori
Prin suflet îi treceau fiori
Căci cerul cobora prin brumă
O altă soartă pentru noi.

Și mă înclin în fața mamei
Și-n toamnele ce i-au fost zestre
Și-aud cum iar îmi cântă nani
Să cresc și-acum ca din poveste.

MIRELA DUMA

(LIV)

Atentatul împotriva educației naționale și consecințele acestuia

Eminescu, în „Scrisoarea a III-a”, constata, după evocarea solemnă a gloriei medievale românești, ceea ce odinioară știau toți adolescenții, de la școală, anume că „veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și irozii”, aflați în atât de evident contrast cu Basarabii și Mușatinii, cu marii voievozi, rămași „în umbră sfântă”, împreună cu faptele lor de mărire.

Trecutul de aur sau trecutul maculat?

Clișeul acesta al trecutului de aur și al prezentului decăzut nu este unul inedit, el traversând întreaga istorie a umanității. După nici cinci decenii de la moartea lui Eminescu, se vorbea despre anii când poetul era în viață – și pe care el îi vestejea cu atâta vehemență – ca despre „perioada clasică” a culturii române sau ca despre „epoca clasicilor literaturii noastre”. Prin urmare, era vorba doar despre o chestiune de percepție, de perspectivă cronologică și de interpretare. Din păcate, mulți „eseiști”, „formatori de opinie” sau „analizatori politici” contemporani uită acest lucru firesc, verificat de experiența umană, și vor să ne convingă de adevărul profundelor lor constatări filosofice privind „prezentul de nimic” pe care l-am trăi, din cauza incapacității noastre de a construi, de a făuri cultură și civilizație. Ba unii, mai radicali și mai frustrați, depășesc dualitatea „trecut glorios – prezent rușinos” și extind nimicnicia asupra întregii existențe a românilor, care – spre deosebire de marile popoare etern glorioase și mereu ascendente – au fost și sunt incapabili de orice edificiu durabil, de orice act de creație autentică, fiind situați, prin urmare, în afara civilizațiilor care au dat măsura istoriei universale. Romanticii exaltau trecutul (mai ales pe cel medieval, atât de hulit în epoca Renașterii), cu scopul de a oferi pilde de urmat pentru prezent, de a-i însușii pe tinerii liberali și revoluționari în efortul lor de a ajunge la „libertate, egalitate, fraternitate”, adică aveau în

minte ideea de a construi un prezent mai bun, spre a pregăti un viitor și mai bun. După unii dintre contemporanii noștri însă, trecutul românilor nu ar fi altceva decât o succesiune de eșecuri și umilințe, de lașități și nemernicii, de înfrângeri rușinoase, fără nicio realizare demnă de a fi luată în seamă, toate datorându-se incapacității noastre intrinseci de creație, spiritului gregar, „masei informe” în care ne mișcăm, limbii noastre neadaptate pentru comunicare, ci bună mai degrabă doar pentru „înjurături”, cultului pentru Eminescu, menit să fie pus acum în „debaraua istoriei” etc. Alții, chiar dacă nu scriu întotdeauna explicit despre trecutul tern și lipsit de orice substanță autentică, îi acuză pe istoricii de profesie și pe intelectualii în general de descifrarea în cheie proastă a istoriei, de așervirea lor față de politică, de interpretarea a ceea ce a fost prin „mituri” glorificatoare, construite pro domo, în manieră naționalistă. După aceștia, românii ar fi complet incapabili să ajungă vreodată la o imagine realistă a trecutului lor, pe de o parte, din cauza mitologizării sale iremediabile, „inventate” de generații întregi de intelectuali, iar pe de altă, din cauza imposibilității obiective a cercetătorilor de a accede la cunoașterea a ceea ce a fost cu-adevărat. Sunt și gânditori români care nu sunt dezamăgiți de trecut neapărat din pricina miturilor noastre naționaliste și etnocentriste, ci din cauza proiectării valorilor de-acum asupra societăților și indivizilor de odinioară. Pentru acești apărători fervenți ai drepturilor universale ale omului, ai mediului înconjurător nepoluat, ai egalității dintre sexe, ai nediscriminării pe orice fel de criterii, lumea românească de demult e demnă numai de dispreț, desconsiderare și vehementă condamnare, fiindcă această lume admitea șerbia și robia, antisemitismul, macula natura, prigonea minoritățile etnice și sexuale, accepta pedeapsa capitală, tragerea în țepă etc. De exemplu, un astfel de confrate îl acuză pe Eminescu de „naționalism”, uitând că, în secolul națiunilor (al „naționalităților”), toți marii intelectuali din Europa Centrală și de Sud-Est (și nu numai!) erau astfel, în lupta lor pentru apărarea ființei naționale, pentru făurirea statelor naționale, în detrimentul statelor multinaționale și al imperiilor înglobante, care tindeau

să anihileze micile popoare și națiuni. Cu alte cuvinte, atunci era moral să fii precum Eminescu, și nu precum ONU, cu un secol mai târziu! La fel, sunt destui care se dezic total de Vlad Țepeș, „vampirul sângeros”, exterminator, numai în iarna anului 1461-1462, a peste douăzeci de mii de turci, ispravă în urma căreia era laudat de toți liderii creștini de-atunci, inclusiv de papă, promițându-i-se iertarea tuturor păcatelor și accesul glorios spre rai. Vorba lui Truman Capote, atunci erau „alte glasuri, alte încăperi”, adică lumea se ghida după valori și după rânduiești radical diferite de ale noastre. A respinge azi aceste lucruri de epocă sau a le condamna în contextul lor este ca și cum l-am considera prost pe Iulius Caesar fiindcă nu știa să acceseze Internetul!

Trecutul românesc protocronist

Șirul infinit al detractorilor trecutului (și prezentului) românesc este, din păcate, dublat de un altul, la fel de primejdios și acesta, al adulțării săi. O variantă a acestei supralicitări a trecutului este adaptarea sa după criteriile protocroniste, conform cărora românii nu au avut numai un trecut imaculat, demn de laudă, glorios și înălțător, dar au fost și primii în toate, nu s-au lăsat influențați, nu au trăit în simbioză cu alte popoare, nu s-au amestecat, și-au fost mereu suficienți lor etc.

Pandantul unei astfel de abordări – care nu a putut ignora complet relele, neîmplinirile, eșecurile – este punerea nenorocirilor din trecut și din prezent pe seama altora, a străinilor care ne-au asuprit, care au uneltit permanent contra noastră, care s-au împăunat cu meritele noastre, țesând un fel de complot universal, în urma căruia suntem marginalizați, nedreptățiți, condamnați pe nedrept.

Acad. IOAN AUREL POP

†Ioan al Banatului

„Nu vă fie teamă! Nu te teme! Acestea sunt cuvintele care au stat și stau la temelia credinței noastre”.

Luminița Cornea: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, să ne dezvăluiți cuvintele de învățătură pe care le-ați transmis, în această iarnă, credincioșilor din Mitropolia Banatului, cu prilejul marelui praznic al Nașterii Domnului. Știu că Pastorala Înaltpreasfinției Voastre a avut următorul motto: „Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul.” (Luca 2, 10)

Înaltpreasfințitul Ioan: Să mulțumim Bunului Dumnezeu Care ne-a ajutat să ajungem și la acest Praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. În această zi fiecare biserică ia chip de Betleem; aici avem pusă spre cinstire icoana Nașterii Domnului, icoană în care vedem plinirea vremii (cf. *Galateni* 4, 4) și a *Scripturilor*. Constatăm că așteptarea s-a sfârșit, că dorul de Dumnezeu s-a împlinit, că s-a unit Cerul cu pământul și Dumnezeu, cu omul.

Să mergem deci cu păstorii, căroră îngerul le-a vestit Nașterea Pruncului Dumnezeiesc, în peștera din Betleem, în adâncul pământului, în adâncul întunericului în care trăia lumea. Aici, în peșteră, au găsit păstorii „*Scara*” pe care a coborât Fiul lui Dumnezeu la noi; au văzut „*Tronul*” pe care S-a așezat Hristos, aici, pe pământ; au văzut-o pe Fecioara Maria, cea care a deschis porțile pământului să coboare Hristos Domnul pentru izbăvirea lumii.

S-au mirat păstorii și toți cei care i-au auzit vorbind despre Nașterea Pruncului Dumnezeiesc. Dar cum să nu te miri în fața acestei kenoze, acestei coborâri în adânc de lume?! Iisus aduce cu Sine pace în lume și între oameni bunăvoire (cf. Luca 2, 14). Hristos Se naște în peșteră, dar și între cei mai neluțați în seamă dintre oameni, păstorii.

Fiul lui Dumnezeu Își începe viața pământească printre păstori și o sfârșește între regi, care L-au răstignit alături de tâlhari, arătând astfel că a venit pentru toți pământeni, indiferent de starea lor socială. Hristos S-a descoperit săracilor și bogaților, ostașilor și împăraților.

Hristos nu a rămas în tainica peșteră, ea doar a fost cea care L-a primit. El a ieșit în lume grăind oamenilor despre viața de veci, prezentându-Se lumii ca fiind „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6). Hristos vine să fie Lumina lumii: „*Eu sunt Lumina lumii, cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*” (Ioan 8, 12). El vine să alunge întunericul și să vedem cu toții măreția creației lui Dumnezeu.

L.C.: Cum a fost primit Domnul Hristos, aici, pământ, în vremea aceea atât de îndepărtată?

Ips. Ioan: Despre venirea lui Hristos în lume au grăit profeții *Vechiului Testament*, dar să vedem, totuși, cum a fost primit Hristos Domnul aici, pe pământ. Așa după cum ne mărturisește *Sfânta Scriptură*, cu teamă: „*Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu*” (Luca 1, 30). Cu toate că Arhanghelul Gavriil o salută cu aceste cuvinte: „*Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei!*”, Fecioara s-a tulburat de cuvântul lui (cf. Luca 1, 29). Este o reacție firească a unei Fecioare care nu știa de bărbat (cf. Luca 1, 34). Sunt convins că Fecioara Maria, cât a stat la templul din Ierusalim, a auzit citindu-se, nu o dată, din cartea Profetului Isaia: „*Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și va chema numele lui Emanuel*” (Isaia 7, 14). Însă nu s-a gândit niciodată că Dumnezeu grăise despre ea, prin Profetul Isaia. Fecioara era în fața unui Arhanghel, Gavriil, unul trimis de Dumnezeu să-i aducă această veste a întrupării Fiului Său.

Cine e Arhanghelul Gavriil?! Acesta se destăinuie preotului Zaharia, zicând: „*Eu sunt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu*” (Luca 1, 19). Și lui Zaharia i-a fost teamă la întâlnirea cu Arhanghelul Gavriil. Și lui îi spune: „*Nu te teme*” (Luca 1, 13).

Sfântul Evanghelist Matei vorbește și el despre nedumerirea lui Iosif și ce-i spune Arhanghelul?: „*Iosife, fiul lui David, nu te teme a*

lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt” (Matei 1, 20). Sfântul Luca ne descrie starea păstorilor la arătarea îngerului. Ei au fost cuprinși de frică mare, dar îngerul le spune: „*Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul*” (Luca 2, 10). Păstorii pleacă în căutarea Celui vestit de înger, ei cred cuvintelor lui. Păstorilor le fusese teamă, însă L-au găsit și apoi au vestit și ei despre Prunc tuturor oamenilor pe care îi întâlneau (cf. Luca 2, 17).

Să vestim și noi semenilor noștri, așa cum au vestit păstorii, că S-a născut Hristos Domnul. E greu să luăm chip de înger, dar măcar să luăm chip smerit de păstor, vestind și noi Nașterea lui Hristos.

Iată că teama i-a cuprins pe toți: pe Zaharia, pe Fecioara Maria, pe smeriții păstori, însă toți au fost liniștiți de înger prin aceste cuvinte: Nu te teme! Nu vă temeți! Îngerul s-a arătat în vis lui Iosif, spunându-i să ia Pruncul și pe Mama Lui și să fugă în Egipt: „*Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-Lucidă*” (Matei 2, 13). Îngerul le spune și magilor în vis să nu se mai întoarcă pe la Irod: „*Jar luând înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor*” (Luca 2, 12). Iată că Dumnezeu îl călăuzește pe om și cu timp și fără timp.

L.C.: Prin urmare, Părinte Mitropolit, teama, acest sentiment uman firesc, se cere a fi înlocuit. Așa se explică și motto-ul pe care l-ați așezat la începutul Pastoralei la care am făcut referire: „*Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul*.” (Luca 2, 10)

Ips. Ioan: Nu vă fie teamă! Nu te teme! Acestea sunt cuvintele care au stat și stau la temelia credinței noastre. Iată care este starea omului în fața tainei lui Dumnezeu, o teamă sfântă, atunci când se află în fața măreției și a lucrărilor lui Dumnezeu.

Să nu vă fie teamă de Dumnezeu, căci este iubire! Să nu vă fie teamă de iubirea Lui! Teamă să ne fie de a păcătui. Preotului Zaharia, Fecioarei Maria, păstorilor și Dreptului Iosif le-a fost teamă auzind →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

cuvintele îngerului, dar pe noi, de ce oare nu ne cuprinde teama când auzim nu cuvânt rostit de înger, ci grăit de Fiul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat să ne învețe ce avem de împlinit spre a dobândi viață veșnică?! Oare nu ar trebui să ne fie teamă de veșnicia lacrimilor, de veșnicia despărțirii de Dumnezeu și de cei dragi ai noștri?! O întreb pe iubita mamă dacă nu-i este teamă că va fi despărțită de fiii ei. Să ne fie frică de veșnicia durerilor și a suspinelor!

Nu vă fie teamă de întâlnirea cu Iisus Hristos, celor ce împliniți cuvântul Evangheliei Sale, când va veni să judece viii și morții! Martirilor nu le-a mai fost teamă, căci au crezut în veșnicia adusă de Hristos în lume.

Nu vă fie teamă de moarte, Hristos a biruit-o pe Cruce, iar limita omului nu mai este moartea, ci veșnicia. Hristos deschide, prin întruparea și venirea Sa în lume, porțile veșniciei pentru om. Trăiam o moarte vie, înainte de Hristos. Omul își semăna oasele în pământ, fără nădejdea veșniciei. Hristos, prin moartea Sa, îi aduce omului veșnicia pierdută. Omul a fost creat de Dumnezeu pentru veșnicie, nu pentru moarte. Între om și floarea câmpului este o mare deosebire. Fără credința în Dumnezeu, despre om am putea citi doar într-o carte de zoologie.

L.C.: Părinte Mitropolit, ați afirmat într-un cuvânt de învățătură că, de nu ne vom pocăi, se vor coborî sfinții din icoane și tot nu va lăsa Dumnezeu să piară creația Sa.

Ips. Ioan: De aceea, să împlinim porunca lui Dumnezeu: „*Fiți sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeuul vostru, sunt sfânt*” (Levitic 19, 2). Să fim icoane vii în această lume plină de deznădejde, de ură și de neteamă de Dumnezeu. *Hristos Domnul S-a întrupat din Fecioara Maria și de la Duhul Sfânt, venind în lume să facă din noi icoane vii, vase ale harului dumnezeiesc.* Cât de binecuvântată de Dumnezeu este familia cea plină de icoane vii: părinți și prunci!

Doamne, rugămu-Te să faci și din noi icoane și cu ele ca să-Ți împodobesti apoi Cerul!

Mă uit la surorile creștine și mă gândesc cât de măhnită este Maica Domnului când vede că pântecelul unor mame devine azi, din leagănul vieții, un leagăn al morții.

Este important să înțelegem că nu mai avem un popor de rezervă, că

nu mai avem o Românie de rezervă. **Nașterea de prunci înseamnă dăinuirea neamului nostru creștin.** În ultimele trei decenii a mai murit o Românie, de aceea spun: *Nu striviți, surorilor, în al vostru sân, icoana pe care o dorește Dumnezeu ca să-Și împodobescă Cerul!*

Dumnezeu Își trimite Fiul în istorie, binecuvântând timpul în care omul trebuie să se pregătească pentru veșnicie. Trăim un timp binecuvântat, însă cei care cad în somnul minții vor constata că au trăit netimpul timpului și vor căuta în zadar uitarea.

Memoria istoriei ne ține legați de acest pământ, de această țară, de credința strămoșilor noștri în Hristos Cel Întrupat din Fecioara Maria. Avem dreptul la memoria neamului nostru, chiar dacă în istorie au fost timpuri în care aceasta ne-a fost furată. *Părinții noștri, în vremuri grele, s-au ascuns în Dumnezeu și așa noi am dăinuit ca neam peste veacuri.*

Prin venirea Sa în lume, Hristos a tăiat istoria în două. Să fim de partea lui Hristos în istorie, de partea bună a istoriei. A fost o vreme când Adevărul era ascuns de noi, iar azi noi ne ascundem de Adevăr. **Însă, de Dumnezeu și de tine nu poți fugi.** Din istorie nu poți evada decât în veșnicie. Dar în care?! În cea a bucuriei sau în cea a osândei.

L.C.: Este interesant, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ce spun profeții *Vechiului Testament* despre venirea Mântuitorului Hristos și, mai ales, cu ce scop a venit.

Ips. Ioan: Să vedem ce ne spune Dumnezeu, prin Profetul Isaia, despre venirea în lume a Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „*Iată, te voi face Lumina popoarelor, ca să duci mântuirea Mea până la marginile pământului*” (Isaia 49, 6). Fiul lui Dumnezeu n-a venit pentru un singur popor, ci pentru toate neamurile. Cât de mult a iubit Dumnezeu neamul nostru, încât Hristos Domnul a trimis în părțile noastre pe întâiul Său chemat, pe Sfântul Apostol Andrei! Iată, vedem acum împlinindu-se cuvintele lui Dumnezeu, grăite prin Profetul Isaia.

În toată lumea creștină este mare bucurie în sfânta zi a Nașterii Domnului; cu toții dăm slavă lui Dumnezeu pentru mila pe care a avut-o față de om, *coroana creației Sale.*

Doamne, cât de nepătrunse sunt tainele Tale, bunătatea și mila Ta!

Hristos Cuvântul S-a întrupat, luând firea noastră omenească, nu în aparență, ci aievea, nu în parte, ci în mod deplin, fără însă a pierde nimic din firea Sa dumnezeiască, nimic din slava Sa, deși născutu-S-a în ieslea peșterii din Betleem. Cuvântul S-ar fi putut îmbrăca în firea îngerească, însă din iubire S-a întrupat, luând trup omenesc, unind astfel dumnezeirea și omul. Hristos Domnul S-a coborât până la slăbiciunea noastră, a devenit într-o toată asemenea nouă, afară de păcat: „*Cine dintre voi Mă vedește de păcat?*” (Ioan 8, 46) Hristos a cunoscut osteneala, nevoia somnului, setea, înfrustarea, plânsul, moartea, dar și Învierea.

Sfântul Evanghelist Ioan scrie: „*Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, că oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică*” (Ioan 3, 16). Dumnezeu a iubit lumea, iubirea Lui se îndreaptă și acum spre omul căzut și așteaptă ca iubirea noastră să se îndrepte spre El. *Hristos S-a dat pe Sine pentru fericirea tuturor neamurilor, din toate timpurile. Și noi trebuie să ne iubim semenii, căci toți oamenii sunt subiectul iubirii lui Dumnezeu.* Ce iubește Dumnezeu, nu putem să nu iubim și noi, de voim să fim în același duh de iubire cu El: „*Poruncă nouă vă dau: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă aveți dragoste unii față de alții*” (Ioan 13, 34-35).

De la iesle până la mormânt, Hristos Domnul Și-a arătat iubirea Sa față de om. Hristos n-a osândit, ci doar a iubit. Să răspundem și noi, iubiți cititori, tot cu iubire milei lui Dumnezeu, cea revărsată peste toți, atât la praznicul Nașterii lui Iisus Hristos, dar și în toată viața noastră. Hristos ne cere să luăm o fărâmiță de iubire și s-o dăruim semenilor noștri care se află în suferință și în nevoi. Hristos Domnul, la fiecare Sfântă Liturghie, ne împarte Trupul și Sângele Său, iar nouă ne cere să ne împărțim iubirea cu semenii noștri.

Să îngenunchem cu mintea și cu inima în fața peșterii din Betleem, în fața Pruncului Divin și a Preacuratei Sale Maici, rugându-i să se milostivească spre noi, dăruindu-ne iertare de păcate, sănătate, pace și să ne lumineze calea spre poarta Cerului.

Neputința de a ne ierta singuri

Să fim sinceri și să recunoaștem că egoismul e maladia principală de care suferim cu toții. Să avem tăria să admitem cu franchețe că suferim de narcisism - înțelegând prin acest cuvânt că manifestăm o iubire exacerbată și contagioasă față de propriul sine. Egoismul sau mândria tulbură mintea și ne face să fim neatenți și insensibili cu semenii și cu toate cele ale creației lui Dumnezeu. Totuși, semenii noștri se îndură și uită răul pe care noi li l-am făcut și ne iartă. Lasă de la ei... cum se spune în popor.

Apoi Domnul Dumnezeu ne iartă dacă facem pocăință și rugăciune asociate cu păzirea strictă a poruncilor Sale. Dacă cerem iertare sinceră de la toți... aceștia se înduplecă și ne iartă.

Problema insolubilă constă în a ne strădui să ne acordăm nouă înșine propria iertare și mai cu seamă să o primim conștient și cu adevărat. Pentru că observăm o cerbie și o mândrie drăcească pe care mintea noastră n-o sesizează și refuză să ierte greșelile sufletului săvârșite în timpul vieții. Desigur că foarte mulți spunem că suntem imaculați și nu ne recunoaștem păcatele. Prin urmare, suntem mai intransigenți cu noi înșine decât Dumnezeu și decât apropiații noștri - care manifestă clemență.

Sigur că ne lipsește lumina dumnezeiască pentru a vedea întunericul în care zace sufletul. Egoismul este peretele care se interpune între mintea noastră și iubirea lui Dumnezeu. Astfel că această mândrie de sorginte demonică orbește sufletul și-l împiedică să vadă prăpastia iadului în care îl va împinge, la moarte, slugile lui Mefisto.

Ce este iadul?

„Iadul este starea celor lipsiți total de iubire, a celor ce s-au învârtos în obișnuința de a nu răspunde iubirii lui Dumnezeu și semenilor.” (Părintele Dumitru Stăniloae).

Acest cuvânt ne cam sperie pe toți, dar ar trebui să-i înspăimânte mai cu seamă pe intelectualii atei. Ei nu cred că există Iad sau Infern cum e numit la catolici. Îndrăznim să

zicem că Iadul e un fel de munte de plumb asociat cu mândria omului care-l oprește să se deschidă iubirii lui Dumnezeu. Alarmant e faptul că în cultura zilelor noastre e scos atât Iadul cât și Dumnezeu. Cercetați Constituția și toate celelalte legi promulgate de Parlamentul european și vă veți lămuri. Și asta nu de azi de ieri, ci de peste șapte sute de ani. În acest sens, Părintele Dumitru Stăniloae este foarte tranșant și se întreabă: „Ce ne-au dat de fapt aproape toată filozofia și literatura de la Renaștere încolo? Au dat un temei tuturor sistemelor, care au dus omenirea pe marginea abisului.” (Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imnele iubirii dumnezeiești*, p. 94)

A se vedea cauza profundă care a aprins scânteia războiului din Ucraina. Iar în strategia Uniunii europene lipsesc referirile la cultura de inspirație creștină. Pentru că dacă ar fi noblețea creștină, Europa și-ar recunoaște propriile păcate și ar face pași către concilierea dintre ruși și ucrainenii. Dar europenii vor război.

Părintele Nicolae Steinhardt era copleșit de versetul 8 din capitolul 21 al Apocalipsei pe care îl redăm în sprijinul tezei că există Iad. „Iar partea celor **fricoși** și necredincioși și ucigași și desfrânați și fermecători și închinători la idoli și a tuturor celor mincinoși este în iezerul care arde cu foc de pucioasă, care este moartea a doua”. Părintele Nicolae insista pe faptul că fricoșii primi vor fi aruncați în **iezerul de foc**, care este iadul. Pentru că cităm din nou pentru argumentare: „Și moartea și **iadul** au fost aruncate în râul de foc. Aceasta e moartea cea de a doua: **iezerul cel de foc**” (Apocalipsa 20: 13-14)

Radu Ștefan Poleac, Amurgul omului

Lipsesc din Constituția europeană cuvintele moarte și iad, pentru că oamenii care conduc Europa sunt adepții transumanismului sau ai Supraomului ce îl pregătește pentru a lua locul lui Dumnezeu în istorie. Uită, bieții oameni, că moartea e aceea prin care noi ajungem în Lumina Transcendenței lui Dumnezeu. Și iarăși e grav faptul că ori nu știu, ori ascund de cei proști, faptul că marii zilelor noastre sunt inspirați de Lucifer sau Mefisto, cum l-a numit Goethe pe Satana. Pentru că dacă nu lucrez prin împlinirea poruncilor să ajung fiu al lui Dumnezeu, cealaltă soluție, care e singura - voi ajunge fiu al satanei. Dacă omenirea nu se trezește și nu se formează o masă critică, o avangardă care să dea pe față strategia demonică a guvernanților, atunci nu va fi bine. Dar știm cu certitudine că forța binelui, adică Domnul Iisus Hristos, va birui. Nu avem nicio îndoială. Până la urmă iadul este și un regret sau o remușcare că nu am răspuns cu tot sufletul la iubirea oamenilor. Pentru că Dostoievski ne avertizează cu multă gravitate: „Mereu mă întreb: Cum de mă iubește atâta celălalt?”. E musai să înțeleg faptul că semenul meu a descoperit în chipul nostru, în icoana persoanei noastre adică, pe Dumnezeu-Cuvântul.

De aceea sufletul arde în iad, datorită lipsei de sens și a opacității cvasitotale din infern ce este în opoziție totală cu infinita însetare a omului, care se traduce în dorul aprins pentru infinit, iubire și lumină.

Poate că sigur ar trebui să ne punem cât mai des în fața minții următorul verset din Plângerile Profetului Ieremia: „Tu Te-ai ascuns în nori, ca să nu străbată rugăciunea la Tine” (Plângeri 3, 44) continuu cu p. 263 din Imne Sfântul Simeon scolica 42 și sc. 61, p. 80.

VALERIU TĂNASĂ

Anul tigrului știrb

Dimineată de februarie. Cu privirile peste troiene, lihnit, se lăsă pătruns de tăcerea înghețată, rău prevestitoare.

În ciclul animalelor zodiacale debutase anul tigrului⁸. Etimologic, cuvântul tigr, provenit probabil din sanscrită, de la râul babilonian Tigris, pare să însemne „repede”, precum cursul apei din fluviu, asimilat iuțelii animalului. Anul 2022 venise și el, tot cu viteza felinei.

Își aminti adăpostul de iarnă al vecinului umplut cu provizii. Acolo va găsi hrană! S-a întins cât îl ținea blana vârgată și a plecat în viteză, înarmat cu pumnalele tăioase ale colților ascuțiți. Nu se poate să flămânzească el, tigrul siberian, cea mai mare felină de pe glob! Din mers, a sfâșiat câțiva iepurași timorați, știind că anul 2023 va veni sub zodia iepurelui și sperând că astfel va opri timpul. Zăpada se colorase în roșu. Un trunchi uriaș la intrarea în bârlogul ursului îi obtura accesul. Hămesit, fără să stea pe gânduri, își înfipse colții în trunchi cu sălbăticie.

Un urlet prelung sparse în zăndări tăcerea de gheață. Sub coaja trunchiului, colții i se rupseră într-un material extrem de dur, necunoscut. A rămas știrb, deși ghearele și fălcile, în continuare letale, îl mențineau periculos.

Umilit, s-a săgetat ideea justiției, să meargă la regele animalelor. Dar amintindu-și parabola cu măgarul, a renunțat. Despre ce era vorba? Pe vremea fabulelor, străbunul său tigr ajunsesse la leu să-i facă dreptate față de măgar, care susținea, aberant, că iarba e albastră. Surprinzător, leul l-a pedepsit pe tigr cu 4 ani de tăcere. Pedepsa venea nu pentru afirmația că iarba e verde, de altfel corectă, ci pentru naivitatea cu care își pierduse vremea în dispute inutile cu un încăpățânat. De data aceea, tigrului îi lipsise mîntea, nu dinții.

În cursul anului 2022, tigrul știrb s-a ivit și în alte ipostaze originale.

Tigrul din rezervorul mașinii ne-a dat fiori, cu prețul său aberant, în ciuda scăderii cotației barilului.

Tot în anul tigrului s-a vorbit despre Consiliul de Securitate al ONU ca un tigr fără dinți, în fața invaziei ruse din Ucraina. Anterior, Organizația Mondială a Sănătății se dovedise și ea un tigr fără dinți în fața pandemiei de Covid. Ba chiar și OPEC apăruse, la un moment dat, un tigr fără dinți, depășit de turbulențe pe piața țiteiului.

Deși tigrul întruhidează puterea, anul 2022 ne-a reamintit slăbiciunea

ființei umane în fața morții. Au trecut în veșnicie, anul acesta, personalități memorabile: cea mai longevivă regină britanică, cel mai longeviv premier nipon, liderul chinez vorbitor de limba română, ultimul lider sovietic etc. Totuși, acești „tigr ai politiciii” s-au dovedit, în cele din urmă, neputincioși în fața morții.

Spre sfârșitul anului, când jocurile erau făcute, un nou tigr știrb s-a dat de gol pe neașteptate: Parlamentul European. A fost nevoie de autoritățile belgiene ca s-o îmbrace în zeghe de tigr pe înalta dregătoare europeană, Eva Kaili, cea pe care legislativul european nu o „adulmecase”.

Desigur, cel mai inocent tigr fără dinți, cel din hârtie pliată în stil origami, s-a relaxat tot anul 2022 pe băncile elevilor. În țara din care vine această artă a imaginației, Japonia, un sondaj de opinie a relevat cuvântul - simbol al anului: „război”.

Japonia - tigrul știrb

În anul 1990, când apăruse cartea *Japonia o nouă superputere*⁹, autorii nu bănuiau că urmează câteva decenii pierdute, dezmințindu-le predicțiile.

Mai recent, o nouă față a „țării soarelui răsare” se revelează prin cartea „*Japonia – tigrul știrb*”¹⁰. Chiar dacă nu se referă direct la anul tigrului, merită să ne oprim o clipă asupra ei. După mai bine de trei decenii în care a slăbit economic, Japonia se află într-o situație dificilă, între China tot mai expansionistă pe de o parte și America tot mai distantă, pe de altă parte. În timp ce Japonia și-a respectat constituția pacifistă în ultimele decenii, China, cândva „omul slab al Asiei”, s-a consolidat militar. Într-un asemenea context geopolitic, Tokyo se confruntă cu mai multe dileme, iar alegerea pare tot mai vitală nu doar pentru țară, dar și pentru întreaga zonă indo-pacifică. Amenințarea nucleară din partea Coreii de Nord, presiunea Chinei asupra insulelor Senkaku și atitudinea Rusiei față de Teritoriile de Nord îndeamnă la reconsiderarea

constituției pacifiste. Interesele naționale și nevoia de securitate cheamă la acțiune, sub amenințarea încălcării dreptului internațional prin coerciție.

Mai actuală ca oricând, cartea profesorului Declan Hayes, prin titlul ei sugestiv aduce în prim plan nu doar animalul simbol al anului 2022, dar și cuvântul cheie al acestui an. Acest cuvânt, de fapt un semn „kanji”, se traduce nu doar prin „război”, ci și prin meci, conflict sau dispută. Raidurile chineze fără precedent în apele teritoriale ale insulelor Senkaku, rachetele balistice nord coreene lansate peste Japonia, asasinarea fostului premier sunt doar câteva din motivele acestei alegeri, dincolo de principala cauză, invazia rusă în Ucraina.

Dar să revenim la oile noastre, la mioriticul plai românesc! Spre mijlocul lui decembrie, când părea că s-au închis conturile anului, alți tigr știrbi s-au dat în spectacol, la votul aderării noastre în spațiul Schengen. De data aceasta, mai multe feline elegante s-au dovedit neputincioase în fața unei Austrii de piatră. România a devenit oaia neagră, la fel ca și pentru OCDE. Îndeplinește criteriile, dar ceva o ține pe dinafară. Expresia „să revenim la oile noastre” ne-ar putea sugera ce avem de făcut. Ciobanul acuzat că fură oile proprietarului a fost sfătuit de avocat să răspundă în instanță, la orice întrebare, doar cu un behăit. Trucul a ținut, ba mai mult, când să plătească onorariul avocatului, a răspuns la fel. Povestea e mai lungă, dar simplificând-o, poate că austrieicii ar merita un behăit prelung, în locul petrolului și pădurilor din care s-a îmbuibat decenii la rând.

Ca să nu cădem în fatalismul baladei, ar trebui să ne amintim de cei care vorbesc despre tigrul carpatin. Nu e vorba de tigrul platanului cu care ne-am obișnuit, devenit de-al casei, ci de felina sălbatică numită răs, acea specie care, prin omonimie, ne poate echilibra emoțional în momente de cumpănă, ca acest an al tigrului știrb.

*

Dacă ar exista un tratat de „tirologie”, atunci în el ar trebui să găsim, pentru 2023, urarea să trăim fără tigri răi, să avem parte de „integritate” morală și sănătate. Iar dacă vreun tigr știrb ar mai încerca să ne urmărească, să fim puternici, să-i putem cânta, ca în copilărie: „Nu mă prinzi,/Fiară fără dinți!”

În încheiere, dacă vrem să știm cum va fi anul 2023, să privim în oglindă, unde vom descifra lumina sau bezna din ochii unui iepuraș: fie agil, fie dezorientat.

RADU ȘERBAN

⁸ În ciclul zodiacal numit în japoneză „eto”, 2022 este anul tigrului (tora-doshi).

⁹ William Horsley, Roger Buckley, „Nippon: Supperpower Japan since 1945”, BBC Pubs, 1990

¹⁰ Declan Hayes, „Japan: Toothless Tiger”

Asterisc

Călătoria

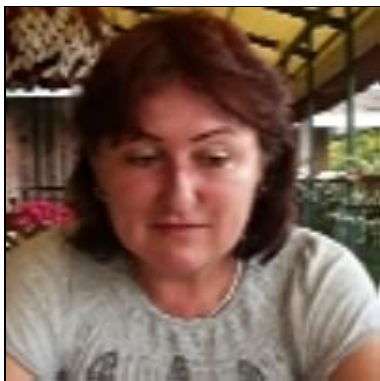
Văd fluturi negri colorându-se în roșu apoi înghețând într-un spațiu pătrat și gol. Zborul lor este ca respirația printr-o candelă. Din fuga mea sunt aripile lor, din fuga mea puterea plutirii tale. Un vânt subțire, străveziu ne răscolește cuvintele. Urna a fost răsturnată și sângele răspândit imprimă pe pământ o lume cu forme și culori pe care nu le visasem. Peste vârful lemnoase ale pădurii se lasă o liniște fragilă. Arborii sunt asemenea sufletului în dobândirea morții și asemenea dragostei în statura fabulei sale. A venit ploaia, șuvoaie de apă dantelează lumea dând impresia unor forme ambigue ca niște oglinzi care se reflectă una într-alta la infinit. Ploaia spală neobosită murdăriile lumii. Se împotrivesc celeilalte morți și tot ce se stinge jos te dă pradă pierzaniei tale de foc. Tu erai atât de luminos, călătorule! Tu, cu răsăritul în spate. Dar ajunge un cuvânt și totul se poate împietri, iar tu vei rămâne cavalerul rătăcitor care nu-și poate alege și nici atinge dragonul.

Am văzut generații de sclavi ai obișnuinței și datoriei intrând mâniași în acest pământ imposibil pe care-l pășim. Toți mi-au vorbit deodată, alte mii de voci m-au năpădit. Ei au adunat toate cuvintele care fuseseră excluse și au stins toate vocile pe care oamenii le-au pierdut. Suntem surzi. Ei vorbesc o altă limbă și e inutil să încercăm a-i înțelege.

Cine să legene sufletul când durerile sunt mute și salvările de prisos? Cine să asculte, peste cacofoniile morale, religioase, politice și filozofice, strigătul omului care își afirmă existența gregară? Aș dori să supraviețuiesc indiferenței cu detașarea unui zeu dar știu că voi continua călătoria mea furtunoasă, tot mai apropiată de teroare (fiindcă adevărul de asemenea e teroare), deprimată și totuși curajoasă, cu îndoielnica înălțime a disperării controlabile.

Simt. Nu simt. Inima mea, această piatră care apasă în mine, simte.

Sensul unor amintiri ar trebui să-i rămână străin. Dar cine vrea să ucidă memoria? Arbori neliniștiți se culcă în iarbă înainte ca eu să fii învățat misterele simple cum ar fi să mă

trezesc dintr-o dată și fără sens la viață, viață pe fragmente ori așteptând trecerea timpului. Timpul care ne macină. Alergăm spre o insulă pierdută cu oameni, plante, păsări și praf. Noi înșine centrul unor explozii de praf. Celulele creierului se dezintegrează, doar plantele, păsările și sentimentele persistă în fiecare atom nemuritor. Dar cine vrea să ucidă memoria? Vom rămâne rezemați de-o anume speranță.

*

Grămezi de zgură, planoare cu aripi de hârtie în cădere, materie învinsă care se acoperă cu mușchi și murdării iar deasupra fluturi cenușii care își opresc și își reiau rotirea străbătând întunericul nopților. Auzi cum flașeta timpului macină kilometri, kilometri de viață, carne și spirit.

Oamenii, necunoscuți între ei, trec într-una pe sub un cer veșnic noros, pe drum spre o cetate fără porți și cu felinarele stinse. În zadar pregătim așteptarea, cetatea e o capcană și când străbați îndelung drumul te tot gândești cum poți să mai exiști.

*

Cum calc așa printre murmurale miezului de noapte, prin păduri unde înflorește cenușa, mă trezesc gândindu-mă că ceea ce facem de-a lungul unei zile, ba mulți dintre noi, de-a lungul unei vieți, este să înălțăm, piatră cu piatră, incintă neagră a singurătății noastre. Iubirea, durerea, truda, perfidia curg grele iar tu, ori îți apleci gâtul ori cuțitul îți ajunge la os. N-am văzut încă toate fețele schimbătoare și nu am cunoscut îndeajuns pe cei care au desfăcut fructul de copac și-l vând în piață.

Tu, Călătorule, lasă-mă doar să-mi pun palmele pe pleoapele tale pentru a nu mai vedea desimea umbrelor lungi și profunde. Te ghicesc și te pipăi cu vârful degetelor

mele înghețate și simt dintr-o dată o văpaie dar anotimpul focului încă nu-i deschis. Armele albe, lănciile de aur sunt pregătite pentru lupte letale iar pândarii și-au aprins felinarele. Vârful inimii se retrage spre ținta sa. Rădăcinile fluide se topesc în împletituri negre de sânge vechi, uscat.

Somnul atrage reptile cu pielea albă și bogată care doar în beznă pot să se vadă. Poate e un truc, un crâmpei de vis rău ori secvențe ale unor nopți tulburi în care cineva își bate joc de scheletul unei bucurii ce moare. Viitorul vine și șterge ceea ce prezentul ți-a dat. Eu visez să plec de aici așa cum pleacă păsările călătoare luând furtunile în piept și asemeni lor îmi este urât să-mi fie cineva stăpân.

Inima mea e o pasăre obosită care s-a cezat pe pragul morții și le spune trecătorilor cât de deșartă e speranța.

*

Izbesc cu picioarele pământul gol. Arătări reci viscolesc adâncul și întinsul, foșnetul și freamătul copacilor, respirația cețoasă a cuvintelor. Cuvintele au marginea neagră. Le rostesc și le repet până când sângele meu se încarcă de ele. Învăț să cunosc cuvintele vieții înainte să vină timpul să le învăț pe cele ale morții.

Ascultă! Ascultă! Ascultă!

Ecouri. Îmi răspund ecouri. Nu știu de ce sunt aici, lumea e rotundă, se învârteste. Rotația ei este materialitatea pentru cei mai puternici, cei care se rotesc în același sens cu ea, cei care supraviețuiesc.

Lumea viitoare e aici și acum, îi devorează pe ai mei iar ceilalți sapă neștiutori, nu știu când să strângă cureaua pentru că nu au intrat niciodată la apă. Sunt reci, arizi, torizi și seci, plutesc în noaptea bogațiilor efemere din piscinele șterse ale somnului pe care îl locuiesc – cruci într-un spațiu domesticit. Plutesc deasupra naufragiului îndepărtând insulele de sânge care se coagulează deasupra apelor.

Aici am îngenuncheat, încovoaiată, pentru câteva clipe. Nu-mi pasă când primesc enorma palmă a întunericului și ploilor toamnei septentrionale.

Soarele moare doar atunci când omul se scufundă în noaptea interioară iar timpul îl seceră cu secera sa de foc și fier.→

DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

Nu-mi pasă că sunt pe platforma ultimului vagon pe drumul de fier care întârzie iar apele timpului sunt oglinzi care-i trădează crâncena trecere.

Viața îmi scapă, e în jurul meu, se hrănește cu milioane de trupuri, lasă semne pe goliciunea albă a epidermei.

Dumnezeu, acarul, eternitatea.

Fiecare zi pe care o iau de la început. Stele de gheață crispate pe ferestrele deschise spre lume. Unde să-mi așez inima în această infinitate întunecată a marilor geruri? Ce stranie simțire în viața unui om să vrea să le îmblânzească!

Iată-mă căutând iubirea în gloria zilei. Lumina în nesomnul nopților. Singurătatea zorilor între respirațiile noastre extreme. O umbră ușoară și deasă se cerne peste desenele timpului prezent. Eu sunt dioptria aerului care îți ridică aripile iar tu acoperi plăgile lumii.

În urma mea voi lăsa liniștea care se va așeza încet peste pământurile pe care le-am călcat așa cum se lasă o jaluzea translucidă peste ochiul galben al lunii într-o noapte de frig.

Toate aceste urme de pași vor fi răsturnate de vârtejuri orbitoare care strică și nimicesc.

*

Drumețul cărui drum ești?

Ce fluviu îți curge din inimă zi și noapte în lumea străină, imensă?

În timpul nopții zboară fâșii de lumină arcuindu-se ca o fugă fără oprire de la cele negândite la cele gândite.

Soarele împarte timpul în două, jumătate se face ziuă iar cealaltă jumătate o mănâncă noaptea.

Plină de cuvintele tale gura mea e tăcută, glasul adoarme între înțelepciune și nebunie. Prea multe arabescuri acoperă sensul ascuns al cuvintelor, al lucrurilor.

Pieptul e alb, lustruit ca un sicriu în care sunt ferecate prăbușirea verii, un vis căzut fără temeii, voința de a nu cere nimic și de a da totul.

Pământul pe care ne simțim locul cu piciorul e un mit cu aripile sfărâmate, un dispozitiv mortal iar locuitorii lui, deși bunele intenții nu lipsesc, sunt arme.

Chiar și ochii pasivi transformă albul în negru. Măreția și pustiul coexistă. Ce amar... o droaie de oameni, buni și răi joacă pe o singură sârmă.

Drumurile din lumea toată se întind peste noi, se prăbușesc în întunericul nopții, fără zgomot, gândurile mele își revarsă propria lor lumină în această întunecime în care toate piesele sunt sparte, diforme.

A înțelege e o cale atât de lungă și dacă e ceva ce scade aceasta e viața noastră.

Călătorule, te-ai gândit ce rază licărește pe sabie?

Ia aminte la cele spuse de mine.

Poate ești trist, poate ți-e sete... vinul cu care te așteptam l-am băut pe jumătate. Vino să-ți dau apă din scut.

E un fior rece, subtil. Poate e iarnă. Poate mi-e frig.

Cui îi pasă dacă ajungem la capăt?

Pierduți în vârtejul unei lumini dispărute, nu știm unde suntem, nimeni nu știe unde ne aflăm și unde e casa noastră. În umbra ușii ei atârână o maiestuoasă sabie cu două tășuri.

Nu fugim dar nici nu vrem să ne aplecăm.

Nu e timp pentru prizonieri.

Ne va decapita cu al doilea tăș. Atunci și capul meu nesăbuit cu pletele roșii va înota sub greutatea lunii ieșită din ape.

Radu Ștefan Poleac, Cascada cerului

MEMORIILE UNEI CAPRE

I. DESPRE RISCUL CONȘTIINȚEI DE CAPRĂ

Pentru a ajunge la conștiința de capră și a evita capcanele filosofiei care dacă nu te fac să-ți pui mâinile în cap, că de la mirare începe filosofia, trebuie, după logica oricărui avocat, să definești precis termenii. Deci, prin capră conform dicționarului, mă lepăd de orice asemănare cu capra de tăiat lemne pentru că e o mincinoasă pretinzând că „taie lemne”, când de fapt stă ca o proastă cu cracii în pământ, iar pe bietul proletar silvic îl ia toți dracii până termină pe spinarea ei de tăiat butucul cu hierăstrăul. Nu se zice „fierăstrău” pentru că nu vine din francezescul „ferestrasion”, ci conform tomului de DEXICHIM își are originea pe la Valea Uzului, când un tăietor de lemne de pe Boiște, mergând prin codrii Vlăsiei, și-a scăpat instrumentul în heleșteul unde a vrut să pescuiască de i-a rămas numele de Lacul Herăstrău până în zilele noastre.

Ideea de a scrie niște prolegomene la memoriile unei capre m-a mâncat de mulți ani de zile. „Măi, părinte, mi-a zis Mitică, președintele de la „Câmpul Românesc”, apucă-te și-ți scrie memoriile. Cine mai citește poezie în zilele astea? Dar matale ai cunoscut aproape toate personalitățile noastre din America și ai fost director al „Săptămânii Internaționale” o viață de om.” Și anii au trecut și aș fi uitat de un asemenea plan propus. Memoriile le scriu, i-am răspuns lui Mitică, cei care, precum Ecleziastul, suflă a pagubă în strachină, oameni mari, de ăia care știi să se fâsâie ca un cauciuc plictisit de deșertăciunile lumii, sau unul care în loc să se certe cu doamna babă se apucă să scrie, pentru buna liniște a locatarilor de la vilă, nu un pârlit de popă ca →

DUMITRU ICHIM

mine despre care popii se leapadă de mine împingându-mă în strana celor băntuiți de duhul poeticesc.

Și așa fi uitat de toate, petrecându-mi restul tinereții printre mățe și sonete, dacă nu intervenea Simona. Ei, na! Cum care Simona? Păi cine nu cunoaște în toată comunitatea noastră pe Simona Russu de la „Classic Beauty”, care e atât de meșteră ca și mie, care folosesc chelia în scopuri romantice, a lună plină, mi-a promis că mă tunde cum vreau eu. Eu așa fi vrut să mi-l aranjeze vâlvoi, young and restless, dar unde nu-i nici Dumnezeu nu cere. „Ăra, părintelul nostru drag, dar ai ajuns mai rău decât Karl Marx, cu bărboiul cât măturoiul!” O frizeriță, una de meserie precum Simona, se pricepe la bărbile filosofilor așa cum eu mă descurc printre scrierile Sfinților Părinți. „L-au „molărit”, cum zic bănățenii, cu mult înainte să se ajungă la „Das Kapital”. Vine Crăciunul, păi se poate, părinte? Ciufulit ca barza la protest! Diseară, după ce virusul se mai ostoieie oleacă, îl trimit pe Ștefan să te ia și să te aducă la noi. Sau vine fratele Daniel sau fratele Marcel, sau sora...” În gândul meu, uite că și Simona, pe care o numeam stareța bisericii noastre, ne-a părăsit și a plecat din lume cu frații și surorile! Da', de unde?! Gluma e glumă, și guma e gumă! Tocmai Simona?!

Sincer să fiu, îmi lăsasem barba să se sălbățească, pentru că oamenii cred că ești mai bătrân, lucru mai greu de realizat când inima e mereu pusă pe năzdrăvăni și-ți mai dă și câte-un ghiont de șugubețenii. Și am acceptat și jignirea de... om bătrân pentru că ea aduce și package-ul de om diștept, mai ales când toată viața ți-ai văzut lungul nasului de om prost. O paranteză. Teoria sandwich. Spui omului un lucru bun despre el. Apoi ce te doare într-o înjurătură voalată și cu gust de iod sau altă spurcăciune, și apoi îl lauzi cu ceva. În final, nu s-a prins și a-nghițit gălușca. Pananteză închisă. Am plecat după capre și am rămas cu barba nepieptănată! Dar să termin cu paremiile începătoare. Mă așez în scaunul de la frizeria „Classic Beauty”. Crescuse mustața mai mare ca a lui Nietzsche, iar barba ajunsese ca a lui Darwin. Colega lui Simona îi propune să mi-o facă precum cea a lui Ștefan, soțului Simonei, care e pe lângă 50, și pe care mi-o luasem ca model data trecută. Trebuia să merg la „Săp-

tămâna Internațională” de la Hamilton. Să fiu fercheș. Mă sună Florin U., pictor. Deși programul era supra încărcat, în fiecare seară, trei conferințe, mese rotunde, excursii la Niagara, St. Jacob și împrejurimi, expoziții de pictură și carte veche, spectacol cu ritualurile dacice ale Liei Lungu din România etc., Florin insistă. În perioada aceasta caprină alerg de la bucătărie, la aeroport, vezi unde-i cazezi pe ăia din Maramureș și de la Cluj, piscina să fie curată, s-a anunțat un grup folcloric, unde găsești o fereastră pentru că toți vor veni seara în special cei din Montreal și Ottawa, deci renunț la demnitatea de capră din seminția voievodală de Capra Ibex și ca un ied alerg în toate părțile să nu facem de răs o tradiție de aproape 50 de ani pe continentul american și totul să iasă perfect până în pânzele albe ale nostalgiei.

Și totuși există riscurile conștiinței veritabilei capre. Nu e prima oară când lupul s-a lins degeaba pe buze gândindu-se la cârnița mea cu care s-ar fi putut ghiftui „Lupul cel Voinic și merele de aur”! A început cu un fel de „mită”.

- Părinte, îți fac o copertă gratuit la orice carte vrei. Am făcut vreo șapte pentru cei de la „Humanitas”, mă momește Florin. Eu, auzind de „Humanitas”, ciulesc urechile:

- How much? mă sclifosesc eu pe englezește pentru că Florin era din Toronto și engleza este o limbă de comerț. Văzusem într-o fotografie din Bărăgan un țăran și-a pus moșia de vânzare cu: „For Seil!”

- Frai, părinte, că ești bun ca pâinea caldă!, zise lingușitor. Eu când aud de „gratuit”, mă uit în toate părțile să văd de unde-mi vine lovitura. Cele mai scumpe lucruri sunt cele pe care scrie „free”. Iau niște tămâie și-i

Radu Ștefan Poleac, Migrația peștilor soare

Radu Ștefan Poleac, Casa păsării

dau pe la nas conștiinței de capră Ibex, care strâmbă din nas, dar o conving cu o fabulă celebră din La Fontaine.

Trece „Săptămâna Internațională” și mă trezesc pe email cu coperta. Lucram de ani și ani de zile la ceva care credeam eu că ar fi unic în literatura română. O „epopee” sumeriană de peste 600 de pagini „Așa-i cânta îndrăgostitul din Sumer”, o iubire de la Eufurat între un scrib, pe tăblițe de pământ, și zeita Ninlil și invers.

Îi dau un telefon:

- Florine, ești genial! Coperta e o minune! Singura obiecțiune e portretul de pe pagina a patra. Pe mine ori mă faci așa cum sunt cu bărboiul cât măturoiul, ori pui poza de pe la 20 și ceva de ani după care se aprind emoticoanele pe facebook cu inimi cât roata de la tractor.

- Ești modest, părinte! Ți-am făcut un portret care va face carieră, un portret în viziune proprie.

- Scuză-mă, dar mie bărbuța asta îmi amintește de cineva. Nu e Coșbuc, nu e nici Lenin, seamănă totuși cu cineva, o figură cunoscută.

Și cum orice minune nu durează mai mult decât trei zile mă trezesc că-mi scrie „Editura Eikon”, unde era manuscrisul:

- Părinte, coperta nu o putem folosi pentru că e un tablou celebru al unui neamț (nu era Alzeihmer) și trebuie să-i cerem încuviințarea/plata de copyright. Avea un nume ca boala aia a caprelor bătrâne, care tot uită de mână până la gură. Și am uitat și eu că doar și uitarea e scrisă-n legile căprești.

După vreo două zile aflu că nu pot folosi nici pagina a patra. Drăguțule, Doamne! Era „Autoportretul” lui... van Gogh! Și normal că avea copy-right! Vai, cum am putut să mă fac de răs în fața lui Valentin Ajder și Vasile Dâncu de la Cluj! Ce or fi crezut despre mine?! Păi tocmai de Vincent van Gogh să nu fi auzit?! Și mai ales de „Autoportret”! Chiar că-mi venea să-mi tai nu o ureche, ci pe amândouă!

DANTE MAFFIA
(Italia)

Este poet, romancier și eseist. S-a născut la 17 ianuarie 1946 în Calabria. Trăiește în Roma, unde a și absolvit Facultatea de Litere la Sapienza. A scris lucrări în italiană, în dialectul calabrian și în dialectul napolitan. Este tradus în numeroase limbi. A debutat în 1974 cu *Il leone non mangia l'erba*, prefațată de Aldo Palazzeschi. Textele sale poetice ulterioare i-au adus aprecierile unor nume mari, precum M. Luzi, G. Caproni, G. Spagnoletti, N. Ginzburg, D. Bellezza, L. Sciascia, I. Calvino, G. Pontiggia, C. Magris, R. Bodei... S-a dedicat cercetării în contextul catedrei de literatură italiană la Universitatea din Salerno. A fondat reviste literare prestigioase precum „Il Policordo” și „Polimnia”. A colaborat la „Paese Sera”, la „La Fiera Letteraria” și la rubrica de carte a RAI, radio 2. Opera sa cea mai iubită este *Il romanzo di Tommaso Campanella*, Premiul Stresa 1997. Recent, romanul *Philippe Lafoi*, a fost tradus la Paris. Face parte din juriile unor premii importante. A fost nominalizat la Premiul Nobel de Regiunea Calabria, de unele Fundații și de un Comitet de cititori. Este membru de onoare al Academiei Internaționale „M. Eminescu” și câștigător al *Premiului Eminescu*, în 2019. Asociația Internațională a Scriitorilor Bogdani, cu sediul la Bruxelles și Pristina, i-a acordat *Premiul Internațional Bogdani*, pentru cel mai bun scriitor tradus în limba albaneză. De asemenea, a fost distins cu Premiul Maica Tereza de Calcutta, în 2022. Deține medalie de aur pentru cultură și artă din 17 martie 2004, acordată de președintele Ciampi. Pe 10 decembrie 2010, la Palazzo Chigi din Roma, a primit Premiul Giacomo Matteotti pentru literatura italiană de la

Gianni Letta. În octombrie va fi distins cu Premiul Alexandru cel Mare la Atena. În ianuarie 2023 va avea loc o petrecere pentru Dante Maffia la Kyoto pentru cele 21 de volume de Haiku traduse în japoneză. A primit multe cetățenii de onoare.

Despre opera sa s-au scris 14 monografii și 34 de teze de licență în universități italiene și străine. A primit cele mai mari premii literare, de la Montale la Gatto, de la Stresa la Tarquinia - Cardarelli, la Viareggio.

**Traducere în românește de
MARIA STANCU și VALER
STANCU**

COPII ABANDONAȚI

1.
În mijlocul noroiului, un copil
singuratic,
ca o floare care a răsărit întâmplător;
un strop de tandrețe uitată
din vremea lacomă care aleargă cu
viteză vertiginoasă.
Și gurile flămânde s-au aliniat,
rănile din jurul ochilor
ca stigmate pe un cer prea distras,
ca avertismente de purulență
inumană.

2.
Nu au avut niciodată un nume,
mame pierdute în meandrele
inconsecvenței,
în cântecul pervers al durerii.
Indiferența nu stăvilește, nu exaltă,
nu concluzionează. Nu atinge genele
mici
care parcă se desfrunzesc ca petalele
unei flori uscate prematur.
Piele infectată: puroi și sânge extrase
de un înger pervers, un sadic cu aripi.
În India, în Soweto, în Brazilia...
Rânduri lungi de umbre mici pe
drumul spre dezintegrare.
Privirea către dogma lipsei de gust.
O formă inumană de orbire.
Nici un vers, al nici unui un poet,
nu face cât acest omuleț înfofolit care
plânge
un plâns atât de uscat și sterp.

3.
Nu am observat niciodată că sunt
copii negri, galbeni sau albi.
Mi s-au părut copii, erau copii,
până când cineva a spus:
„Sunt prea neîndemânatici, prea
negri.
Dovada că sunt copii de urangutani”.
„Păcat că nu au carne bună,
ar fi o bucată delicioasă”.
Asta voia să fie o glumă,

a fost măsura oribilă a unei afirmații
făcută din noroi, din zgură veche,
din frustrări și crime.
Negarea Cunoașterii!

4.
Doamne, dacă ești cu adevărat și
știi
chinul acestor creaturi,
de ce nu cobori să-i pedepsești pe
monștrii
care produc răul?
Ce aștepti pentru a extermina atâta
indiferență?
Ce aștepti să-l chemi pe Dumnezeu,
da, pe tine însuși,
pentru a doborî o umbră vastă pe care
o șterg
cuvintele, gesturile și fețele hienelor?
Nu este nevoie să faci comparații, să
repeți
că toți copiii sunt flori, nori ușori
sau blânde curcubeie. Ei sunt prima ta
respirație,
nu uita. Deci, scoate-i din noroi,
fă din ei lumina viitorului. Tună
violent
pe aciditatea sălbatică a tăcerii.
Fii sânul pe care nu i-au cunoscut.

TRIPTIC PE ILVA DI TARANTO

1.
În zorii care nu recunosc niciun sens
fumuri dense și misterioase alunecări
de teren
se scufundă în râul lacom și negru
unde totul este uscat, incolor.
A produce,
a face concurență
este adevărul fără milă,
și flăcările sus pe cer
să sfîdeze șoapta îngerilor,
pentru a degaja esența norilor
acum prăvălindu-se în
descompunerea
omului care nu mai este om.
Astfel moartea intră în tăcere,
salivează pe oțel
sigură că va fi singurul cuvânt
de mâine:
restul încețoșat
de la furnalele neliniștite
la datoria lor de idoli cangrenoși.

2.
Zorii au aceeași voce ca și furnalele.
Ochii lor sunt livizi, de piatră aspră.
Calabria, Lucania și Puglia
s-au unit în cele din urmă.
Aceleași plângeri matinale,
aceleași blesteme.
Aceleași mic-dejun adus de acasă→

în „caserola” de aluminiu.
Frigider este fereastra deschisă
a trenului la întoarcere.
Cei doi copii dorm deja,
televizorul vorbește o limbă
necunoscută.
Oasele au epuizările pământurilor
arse,
a uitărilor austere.

3.
În sfârșit munca.
În sfârșit demnitatea,
pentru a putea trece prin porți cu
capul sus,
să te poți întoarce acasă la sfârșitul
lunii și să spui:
Soția mea, suntem bogați,
putem cumpăra pantofi pentru Rocco,
geantă și caiete pentru Marina.
O noua bluză brodată pentru tine.
Siropul pentru tusea mea,
luna viitoare.
Nu, nu scuipe sânge,
numai zgârieturi, bulgări mici,
dar va trece.
Să dormim acum.
Automotorul e întotdeauna punctual,
șinele merg drept.
Nu vreau ca maistrul
să mormăie mai mult decât de obicei,
acel fiu de cățea,
dacă întârzi chiar și un minut.

GROZAME APOASE

Grozame apoase am băut în vis
iar au răsunat tunete de neliniște
până am putut să te sărut
și până când nu au mai strălucit
sferele de culori deschise
uite pe pervazurile cerului.
Un teren de antrenament pentru
răbdarea
antrenată în poveștile bunicilor
în copilăria care încă persistă
în smălțuitele bătăi de clopot ale
purității
în timp ce ne jucăm de-a v-ați
ascunselea
în spatele măslinilor centenari,
în spatele norilor trecători,
în meandrele fluviului Sinni
în macii roșii îmbătați de soare.

„TI RACCOGLIE UNA FAVOLA”
Versuri pentru Isabella Morra

NUMERE

1.
Ce sunt numerele?
Sufletul creator
care ne apără de nimic,

fereastra lui Dumnezeu pe pământ
sau comanda Ordinului
care impune
indecența limitei?
Șapte plus opt cincisprezece.
Cine a stabilit-o?
De către cine a fost stabilit?
Poate respirația infinită a numerelor
să se reducă la a număra?
Fulger care sparge o rodie.

2.
Dacă ar fi doar simboluri
de ceva vreme ar fi murit deja:
de-ar fi fost doar abstracții
ciuma celor cunoscute
ar fi triumfat.
Șapte plus opt ar fi făcut douăzeci și
trei
Sau vântul fierbinte siroco?
O întâlnire neautorizată de
monosilabe
ar fi insinuat Îndoiala.
Eu am descoperit asta, numerele
nu aveau nici voce, nici consistență
și pentru a găsi cântecul ciocârliei
a trebuit să le încredințez vântului
care și-a făcut multe capricii,
pentru că nu putea opri
frământarea ordinii.
Tumefiate reveniri în zorii putrezi,
la cântări rămase suspendate
în voia amintirilor.
În labirintul amintirilor?

3.
Așa că primii zece au luat conducerea
pentru a dirija viața oamenilor.
Durerea cuvântului s-a răspândit
peste tot, reducând la căderi
suprafețele neconcludente.
Fără lupte,
fără temeri.
Doar suspine de praf
și capitularea în fața Rațiunii.
Atunci să începem.
La început a fost haos.
Dar cu vremea?
Și la confruntare?
Deci care este funcția
din fiecare număr?
Eu sunt unu sau zero?
Totul sau nimic?
Și ce este abundența
și creșterea
dacă suma adunării este mult mai
mică?

4
În deșertul fiecărui număr
inconsecvența de a face
sau direcția către Infinit?
Experiența mea de băiat refuză

șirul,
vreau să mă întorc în zori fără
numere,
fără chef de vorbă.
A fi doar în principiul culorilor,
în suflul eteric al Posibilității.

5.
Care este numărul armoniei cosmice?
Care este cel al armoniei interioare?
Care este cel care știe să țese calea
între microcosmos și macrocosmos?
Care este cel conform autorității
legilor cerești?
Eu zic șaptesprezece,
pentru că tu spui zero
iar cea obraznică de acolo într-o fustă
mini
arată cu insistență doi?

DESUETE CUVINTE

Cuvinte străvechi, desuete
acum lipsite de halouri,
vise abuzate care deraiază
fără a găsi puncte de sprijin;
pliurile unei iluzii,
agonie a vocabulelor prăfuite
de demența Timpului.

Trecerea unei furtuni spre apus,
supravegherea echipamentelor Sassi
înainte de felinarele stradale
destinată grațiilor de la ferestre,
înainte ca luna să adoarmă
pe minciunile înaripate ale
rândunelelor.

Zilele tale încântătoare,
căile romantice vrăjite
să găsească momentul victoriei
și să fie lumina plină.
Am devenit un păianjen pui
te însoțesc la balul morților
Isabella încă sângerează.

Haita zâmbește
incapabilă să înțeleagă
splendoarea versurilor sale,
cuvintele devenite profeție,
amenințările lunii obișnuite
care continuă să risipească imagini.

Fără slujbe,
fără rugăciuni,
destul, vă rog.
Nimic nu se pierde vreodată
a afirmat Eratostene.
Iată-o pe Isabella care vine zâmbind,
mai multă lumină decât orice lumină,
parfum răscolitor
de busuioc și mentă
care de la Valsinni alunge în sfârșit la
Kyoto.

Să ne mai (re)amintim de...

CHARLES BAUDELAIRE

(1821-1867)

Poetul francez **Charles-Pierre Baudelaire** s-a născut la data de 9 aprilie 1821, la Paris, și a murit la 31 august 1867, tot în capitala Franței. A fost singurul copil din a doua căsătorie a lui Joseph-François Baudelaire (1759-1827), iubitor de artă și literatură, se zice, funcționar public, și al soției sale, Caroline Archimbant-Dufay, cu 34 ani mai tânără (1793-1871).

Rămânând orfan la vârsta de 6 ani, viitorul poet, devine un băiat dificil, simțindu-se neiubit și fără rădăcini, și nu de puține ori cu stări depresive. Alte detalii în legătură cu tânărul Baudelaire nu sunt interesante pentru materialul de față, așa că mă voi opri la anul 1841, când efectuează o călătorie cu vaporul spre India, călătorie cu scopul de a-i atenua anumite aspecte negative legate de existența proprie. După călătorie și ajuns la majorat, în anul 1842, cere partea de moștenire după tată, reprezentând o sumă importantă: aproximativ 75.000 de franci, sumă care îi va permite un trai de bunăstare locuind la Paris, începând să consume inclusiv droguri – hașiș și opiu. Tot în acel timp, se îndrăgostește de actrița Jeanne Duval (1820-1862), o tânără mulțată de frumusețe exotică, cea care îi va inspira versuri dintr-o secțiune a volumului *Florile răului*, intitulată *Venus cea neagră*.

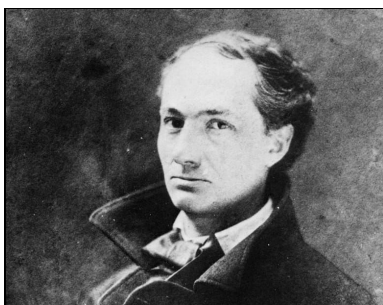
De menționat că, până în 1844, Baudelaire cheltuieste deja aproximativ jumătate din moștenire, viteză de cheltuire care va duce la o tentativă de sinucidere în anul 1845.

Trecând peste această etapă din viața sa și cumva reabilitându-se, ca măsură de prevedere, pentru a-și suplimenta veniturile, Baudelaire scrie critică de artă, esuri, și cronici pentru diverse jurnale.

Între 1846 și 1847 publică în reviste două povești: *Le Jeune enchanteur*, o poveste de dragoste și *La Fanfarlo*, o nuvelă autobiografică, în faze de proiect rămânând dramele scrise între 1843-1854, precum *La Fin de Don Juan*, dar și unele schițe în proză.

Este, cred, momentul să amintesc aici faptul care va contribui din plin la devenirea sa ca poet celebru: crearea primelor versuri care îi vor fi și publicate în reviste la jumătatea deceniului 40-50.

Însă, în paranteză fie spus, atât consumul de hașiș, opium și alcool, cât

și întreținerea Jeannei Duval și permanenta nevoie de bani au amplificat pregnant predispoziția sa la depresie.

Până una-alta, consider binevenit un amănunt privitor la activitatea literară a lui Baudelaire și anume, traducerile. Evident, pe primul loc trebuie să situăm traducerile din opera lui Edgar Allan Poe (1809-1849), pentru că ele constituie un început... Astfel, o primă povestire a tradus-o încă în anul 1845, continuând apoi, în 1848, cu o altă povestire a scriitorului american pe care îl simțea ca pe un suflet geamăn al său. Respectivul traducerii au culminat cu publicarea unui volum de traduceri în 1857, făcându-l astfel cunoscut cititorilor francezi pe Edgar Allan Poe printr-o prezentare-prefață foarte bine pliată și explicită. Un an mai târziu, în 1858, Baudelaire termină traducerea lui Poe cu *Aventurile lui Gordon Pym* (*Aventures d'Arthur Gordon Pym*), traducere care avea să devină celebră.

Desigur, dacă privim întreaga operă a lui Baudelaire, comentariile pot continua, însă mă voi opri puțin asupra volumului de poezii „*Les Fleurs du mal*”, care a răscolit nu doar lumea literară... Volumul este, de fapt, o antologie de poezii publicată în 1857 și este considerată de analiști, critici literari și comentatori, una dintre cele mai interesante și importante opere ale literaturii universale, volum considerat o reflectare a simbolismului și decadenței franceze din perioada celui de-al doilea imperiu... S-a căzut de acord, ținându-se seama inclusiv de părerea autorului că, în această scriere, el s-a inspirat din cartierele murdare și întunecate ale scenei artistice pariziene din secolul al XIX-lea, unde a alternat între prostituate și hașiș, opiu și laudanum, toate-acestea pentru a scăpa de o realitate crudă și halucinantă, precum și frivolitatea lumii ca atare, care l-au determinat să caute esența răului, a bolii, a grotescului și, în ultimă instanță, a morții. Prima ediție din *Les Fleurs du mal* apare sub îngrijirea lui Auguste Poulet-Malassis, în luna au-

gust, 1857, lună în care începe și procesul „Florilor răului”, cu un rechizitoriu susținut de același procuror care în anul precedent se ocupase de „*Madame Bovary*”.

În 1861, Gustave Flaubert și Victor Hugo i-au lăudat poemele, Flaubert chiar făcând-o în scris: „*Ați găsit o cale de a injecta o nouă viață Romantismului, sunteți diferit de toți, și aceasta e cea mai mare calitate*”. Spre deosebire însă de poezii romantici, Baudelaire se inspira din viața citadină a Parisului.

Florile răului l-au transformat într-un fel de poet blestemat, deoarece volumul conține poezii precum *Pisica*, *Vinul asasinului*, *Călugărul nevrednic*, *Albatrosul*.

Din nefericire, marile probleme de sănătate ale poetului s-au amplificat și acutizat în anul 1862, când Baudelaire a început să aibă coșmaruri însoțite de temeri, sănătatea șubrezindu-i-se brusc.

A plecat la Bruxelles să țină o serie de conferințe, dar a avut câteva atacuri cerebrale care s-au finalizat printr-o paralizie parțială. Patru ani mai târziu, în iulie 1866, mama sa îl aduce în Paris și îl internează în diverse sanatorii pentru tratament, cu toate-acestea, pe data de 31 august 1867, la 46 de ani, după o lungă agonie, Charles Baudelaire a murit la Paris.

Posteritatea sa de mare poet era însă asigurată: cum spuneam ceva mai înainte, poezii vremii, Stephane Mallarmé, Paul Verlaine sau/și Arthur Rimbaud l-au considerat imediat un predecesor, poezii de la noi au fost destul de influențați: Tudor Arghezi (*Flori de mucegai*), sau Ion Barbu „*Joc secund*” dar și chiar poezia generației lui Nicolae Labiș, imediat după 1950...

Fără a lungi prea mult povestea, să mai spun că Baudelaire a fost poetul care a scris și lucrări interesante ca eseist, critic de artă, fiind și unul dintre primii traducători ai lui Edgar Allan Poe, iar din punct de vedere strict tehnic, el a fost un adevărat expert în folosirea rimei și a ritmului, în creația lirică bazată pe observații ale vieții reale. Cea mai importantă creație a sa este volumul de versuri intitulat și rămas celebru, *Les Fleurs du mal* (*Florile Răului*), care exprimă natura schimbătoare a frumuseții în Paris.

Însă, pe data de 31 august 1867, la 46 de ani, după o lungă agonie, Charles Baudelaire a murit la Paris și chiar dacă doctorii nu au declarat-o, moartea sa a fost provocată de sifilis.

DUMITRU HURUBĂ

AMINTIRI DIN CAMERA 354

Era spre sfârșitul anului 1957, pe Secția I a închisorii din Aiud. Într-o camera de frontieriști tineri și nesupuși, încercăm să ne facem viața mai ușoară. Odată, când ne-a scos la plimbarea zilnică de 10-15 minute într-o curte interioară adiacentă fostei biserici, acum transformată în magazie, am văzut printr-o fereastră deschisă un sac gol de hârtie. L-am luat cu noi și când ne-am întors în cameră l-am tăiat în bucăți, am cusut bucățile cu ață deșirată din paturi, și l-am transformat în caiete de scris. Apoi, unul dintre noi a sustras o sticlă goală de la cabinetul medical. Am umplut-o cu foi verzi aduse din curtea de plimbare, le-am presat și le-am prefăcut în cerneală. Câteva bețișoare le transformasem în pene de scris. A urmat o activitate intelectuală intensă. Eram vreo 20 de deținuți și fiecare încerca să învețe câte ceva. În acea camera eram cumva privilegiați, pentru că prin vizetă nu se putea vedea decât jumătate din încăperea. Eu îmi alesesem un loc strategic în patul de jos de lângă zidul opus ușii, unde nu se putea vedea prin vizetă.

E greu de imaginat câtă activitate avea loc în camera 354 de pe Scurtă, așa se numea coridorul scurt al clădirii în care ne găseam și care era situată între Celular și Zarcă, cele două clădiri de cumplită amintire ale închisorii din Aiud. Practic, nu aveam voie să facem mai nimic: să vorbim tare, să comunicăm cu celelalte camere, să stăm în dreptul fereastei care oricum era acoperită cu un oblon, să scriem scrijelind pereții... De fapt, nici vorbă de scris sau de citit, pentru că erau interzise. Și totuși, din unele oase găsite în mâncare or din cuie găsite în curte, unii dintre noi au confecționat ace de cusut și mici croșete. Apoi, cineva a deșirat fire de lână din paturi și și-a croșetat o vestă.

Piese de șah le confecționăm din mămăligă și tablă de șah o desenăm cu funingine pe saltea ori pe paturi. Fundul negru al gamelei îl prefăceam în tăbliță. Îl udăm cu apă și și puțin săpun și suflăm pe el praf de var de pe pereți. Când se usca, scriam pe fundul gamelei cu orice obiect ușor ascuțit. În aceeași celulă, erau și doi tineri Sași și de la ei învățăm germană. O parte din caietele confecționate le-am transmis altor camea. Le lăsăm ascunse lângă vreo

tufă din curte și prin fereastră le spuneam discret celor din alte camere scoși la plimbare unde să le găsească. Un profesor de limba franceză dintr-o altă cameră a completat un asemenea caiet și ni l-a trimis înapoi. Desigur, uneori eram prinși și eram pedepsiți cu izolare severă la beciul Celularului, dar nu ne mai speria. În general, izolarea consta cu pedepse de șapte zile cu mâncare o dată la trei zile. Îmi aduc aminte cu un fel de nostalgie cum odată, după o asemenea pedeapsă colegii m-au așteptat cu o gamelă plină de fasole. Fasolea era cea mai bună mâncare servită în închisoare. A fost o seară pe cinste. Și azi mi-o amintesc. Toate lucrurile bune au însă și un sfârșit...

Într-o zi, Velixar, cu vreo cinci ani mai în vârstă decât noi, s-a luat la ceartă cu Borș, care era fricos, se purta suspect și uneori ne amenința. Cearta s-a deteriorat și Velixar l-a luat la pumni. Borș s-a repezit la ușă urlând după ajutor. Au venit mai mulți gardieni. Borș le-a spus că suntem niște bandiți care ne pregătim să evadăm și am vrut să-l omorâm pentru că el nu a fost de acord cu noi. A mai strigat în gură mare că eu sunt șeful bandiților. Au venit atunci în

Radu Ștefan Poleac, Cufundare în suflet

grabă și adjunctul închisorii, căpitanul Ioanițescu și locțiitorul politic, unul pe care îl chema Bădilă. Ioanițescu, un individ mare și negricios, dar sincer să fiu nu s-a purtat brutal cu noi, tocmai pusese mâna pe mine când Bădilă a intervenit. *Lăsați-l, tovarășe căpitan, că am dosarul lui Dima pe birou.* Și apoi, adresându-se mie, mi-a spus: *Niculăuță, de aici te trimit direct la Călmățui.* Am aflat mai târziu că la Călmățui în Bărăgan erau trimiși în domiciliu forțat deținuții refractari cărora le expiră pedeapsa. (Nu am avut acel noroc. După expirarea pedepsei, am fost trimis la muncă obligatorie în unitățile militare de pedeapsă DGSM). Atunci însă, în 1957, la vârsta de 21 de ani, am fost trimis automat la izolare în beciul Celularului pentru o pedeapsă de 14 zile. Era prin decembrie și m-am gândit ironic că, oricum, în familia noastră înainte de Crăciun se ținea post. De dată aceasta era aproape post negru...

S-a făcut totuși o anchetă și Velixar a fost considerat vinovat pentru scandalul produs. I s-a intentat un simulacru de proces care a avut loc chiar în penitenciar. Când s-a întors de la acel proces care a durat mai puțin de o oră, Velixar, care era deja condamnat la cinci ani, ne-a spus radiind: *Mi-a mai dat șase luni pentru bătaie. Cam o lună pentru fiecare pumn pe care i l-am dat lui Borș. Șase luni le fac dormind... Mai important e însă că am aflat că vine o mare amnistie și vom fi eliberați...*

Eu am fost eliberat anul următor și trimis la DGSM. M-am întors acasă după trei ani și șase luni. În ce privește amnistia mult așteptată, aceasta a survenit într-adevăr, dar după alte schingiuri și alți ani de detenție. Ultimei deținuți politici au fost puși în libertate în 1964. Atunci a revenit acasă și fratele meu Ion, după zece ani.

NICOLAE DIMA,
Arizona, USA, Decembrie 2022

Starea prozei

ALERTĂ DE ANUL NOU

(proză scurtă)

Înainte de întâia oră a primei zile din anul care începuse de cu noapte să mijască, 2023, îmi aud vocea interioară avântată cu exagerată cerbicie: „Afară încă e întuneric. De ce vrei să te ridici din pat încă de acum? Stai liniștit, băiete, și te odihnește!” Și uite așa, stau lungit în pat, cu ochii deschiși, privind în liniște, întunericul de grotă al camerei. Încă îmi sună în urechea interioară pușcăturile și exploziile petardelor de la miezul nopții, iar pe sfera ochiului meu interior și acum se risipesc sacadat, în mari umbrele, firavele steluțe multicolore ale artificiilor abia ajunse, preț de o clipită, în înaltul cerului înveșmântat cu mantia lui neagră, cea de toate zilele. Vocea, mai departe: „După mine, ăștia cu pușcăturile lor de doi bani au fost de fapt adevărații criminali ai anului 2022. Știau netoții dracului că, pe la orele 23,30, bătrânul an era deja în comă profundă și totuși, pocneau într-o veselie făcând multă larmă și răzând demonic, ca măcelarii euforici aflați în fața decapitării unui animal pregătit pentru sacrificiu. Ca și cum ar fi zis: *Măi anule, decide-te odată ce faci: ori îți revii din comă, ori mori și gata sau: Greu mai moare anul ăsta, cu toate că uite cât sânge i s-a scurs deja.* Cu alte cuvinte, nu era destul că bătrânul an aflat în comă profundă trăgea de moarte, că șmecherii parcă se bucurau și mai tare. Oare lor le-ar plăcea să bubuie cineva, cum bubuiau ei și să se distreze la capul lor, când ei s-ar afla pe muchia dintre viață și moarte?” Aș mai fi moțăit așa, ca de Anul Nou, la căldurica de crisalidă a plapumei, dar simțeam că se va face târziu și că Anul Nou nu mă va aștepta pe mine în mod special, să mă mișc din așternut.

Aș fi luat *Anul 2022* la mine în casă, așa bătrân și neputincios cum era înainte de a se naște Noul An, și l-aș fi așezat frumos pe etajera cu Moș Crăciunii plini cu *m&ms*, găsiți la ofertă, acum câteva zile în LIDL, la un loc cu mărfurile depășite de termen. Cumpărasem toți Moș Crăciunii de pe raft. Să fi tot fost în total 13 la număr. Toți alcătuiți din aceeași carcasă de plastic subțire,

îmbrăcați în bundițe roșii, pe capete cu fesuri roșii care contrastează cu bărbile lungi și albe și cu zâmbetele cât mai joviale (vezi portretul de altădată al lui Moș Gerilă pe care-l porecleam în surdină, Moș Crăcilă). Aș fi așezat, zic, și Anul 2022 alături de ceilalți 12 Moș Crăciunii de pe servanță (de fapt, al 13-lea Moș Crăciun fusese marea surpriză pregătită cu mult fast, pentru Bebișor) și s-ar mai fi bucurat și el, bietul, de atenția noastră, a celor pe care ne sprijinise un an de zile, fiindu-ne alături și la bine și la rău. Atât în timpul pandemiei căreia i se încheia programul, cât și în timpul războiului care nu mai putea aștepta încă un an, ca să se declanșeze.

Vasăzică, așa a fost. Cumpăraserăm din LIDL 13 Moș Crăciunii, tot unul și unul, lucrați în serie, ca și cum ar fi fost de unică folosință, ca să-i așezăm în linie, cu bărbile în vânt, pe etajera servantei, chiar în fața paharelor de cristal de Vitrometan Mediaș, dar din respect față de cățelul nostru, ce-am zis? Hai, domnule, să-i facem și lui un cadou ca lumea, ca să simtă și el, săracul, ori de câte ori vor zornăi comprimatele în carcasa de plastic a Moș Crăciunilor, că serbează ca un om Crăciunul la Anul Nou și, eventual, Boboteaza și Sf. Ion. Nevastă-mea, cum e ea mai plină de afecțiune și de empatie și inventase o minietajeră pe care o fixase chiar deasupra culcușului lui Bobișor, unde aranjase *romantic* unul dintre Moș Crăciunii achiziționați chiar după Crăciun, după ce fuseseră expuși pe raft odată cu ieftinirile. Dar nu trecuseră decât unu-două minute și Moș Crăciunul de pe etajera lui Bebișor și aterizase jos, în culcuș, cu picioarele și barba lungă și albă în sus și capul pe care avea trasă gluga roșie, în jos, chiar lângă botul lui Bebișor, ca și cum pe Măria Sa Cățelul nu-l durea nici în pix de

tradițiile noastre, ale celor care, de bine-de rău, îi purtăm de grijă 25 din 24 de ore ale zilei terestre.

Nedumirit și mai ales buimac cum eram după o noapte de *petrecere* (nu pe trecere de pietoni!) în fața micului ecran și cu capul pătrat de atâta maimușăreală mascată, distracție de clasă înaltă, nu-mi credeam ochilor că Moș Crăciun ar putea să stea foarte bine și cu raita-n sus, mai ales acum, la începutul începutului de an.

A fost suficient să aud, în repetate rânduri, doar niște exclamații feminine (evident, vocea soției mele Sinuța pe care o strig Mami), venite dinspre *domeniul lui Bebișor*, că mă și ridic din așternut, ca să văd ce se întâmplă. Până să ajung la locul cu pricina, aud glasul lui Mami:

- Măi netotul mami, măi! Tu nu înțelegi că obiectul ăsta pe care tu îl tot trambalezi e un Moș Crăciun și că, chiar dacă acum el e al tău, ar trebui să-l respecti, lăsându-l așa cum ți l-am aranjat eu, pe etajeră, în poziție normală? Tu, Bebișor dragă, chiar nu crezi că a ține în casă un Moș Crăciun cu raita-n sus înseamnă ca întreg anul 2023 să fie tot cu raita-n sus?”

- O fi și el aveau, Mami... – îmi surprind eu nevasta, la întâmplare, răspunzând în locul cănelui.

Replica nu întârzie deloc:

- Dar nu înțeleg, Tati (Tati îmi zice Mami, în loc de Vică), ce legătură are Moș Crăciun cu religia?

- Păi tu nu vezi, draga mea, cât cult în societatea asta, pentru o simplă convenție inventată de om, care e tot o convenție?

- Și cu ce să înlocuiești, omule, convenția asta a omului care e tot o convenție?

- Cu ceva de unică folosință, care ar putea înlocui altceva de unică folosință, draga mea... – mârâi eu, încă mahmur.

- Și cine să le mai aducă copiilor, daruri? – se aude întrebarea lui Mami ajunsă cu ceva treabă, în debara.

- Doamne - Doamne, Mami... – arunc eu cuvinte aiurea, numai ca atmosfera camerei să nu sufere de singurătate.

- Ei, Tati! – face ea ieșită din debara, anume, spre a-mi vedea mimica feței și spre a se edifica dacă răspunsul meu ține de glumă sau nu – Dar oare nu Doamne - Doamne este cel care-l trimite pe Moș Crăciun?

- Nu, dragă – fac eu aflat →

NICOLAE SUCIU

la capătul plictiseli - Eu zic că de aceea copiii de ieri nu mai cred în Dumnezeu, pentru că azi Îl pun pe aceeași treaptă cu Moș Crăciun și cu toate celelalte plăsmuiri omenești...

- Îmi place, bărbate, că tu, în loc să te bucuri de toate cele ce sunt în jurul nostru și să le iei așa, cum sunt, pe fiecare cu povestea lui, încă din prima zi a anului te apuci să despică firul în patru...

- Mami... - încerc să pun frână avântului exagerat al soției

- Da, Tati - răspunde Mami convinsă că de acum încolo discuția dintre noi ar putea-o lua razna - toată discuția noastră a plecat de la Bebișor. Mai bine zis că el, cum e un simplu cățel, nu-l acceptă pe Moș Crăciun așa, în poziție normală, ci doar cu picioarele și cu barba-n sus, iar tu ai și început să diversifici constatarea. De unde să știe Bebișor, dragul mării, de Dumnezeu, și că pe Moș Crăciun chiar Dumnezeu îl trimite pentru copii cuminți și că, atunci când Bebișor va fi mare, va afla că de fapt Moș Crăciun fusese numai o invenție, numai o păcăleală pentru copii, pentru a-i apăra, vezi Doamne, în fața durității realului? Prin urmare, tu chiar crezi că Bebișor va deduce că, așa cum nu există Moș Crăciun, nu există nici Dumnezeu?

- De unde nu știi, Mami dragă, că nu va deduce și el, așa cum deduc câinii cu logica lor câinească?

- Ce vorbești, Tati? Cum o să creadă Bebișor în Dumnezeu? El știe de Dumnezeu?

- Nu știe, Mami, dar îl are în genă, fără să știe...

- Asta e cu totul altceva... - vrea Mami să încheie cât mai repede discuția (cel puțin așa am eu impresia)

- Nu-i cu totul altceva, Mami. De ce trebuie să păcălești omul cu povești care nu-s povești, despre Dumnezeu care, oricum, e în noi și în tot ce există pe acest pământ, punându-l pe aceeași linie cu un Moș Crăciun care nu există?

- Cu alte cuvinte, eu acum ce să fac? Să-i confisc lui Bebișor Moș Crăciunul, chiar în prima zi de Anul Nou?

- Da - răspund eu prompt - Moș Crăciun e pentru copii și pentru oameni maturi care, de maturi ce sunt, se simt din nou copii și nicidecum pentru câini.

- Asta o spui, ca și cum ai vrea să demonstrezi că ele, animalele de

companie, au Moș Crăciunul lor?

- Da, da, Mami. Moș Crăciunul canin și Moș Crăciunul mătesc. Lupii au Moș Crăciunul lor, lupesc, vulturii, pe cel vulturesc, găinile, pe cel păsăresc, vulpile, pe cel vulpesc ș. a.

- Ești nemaipomenit! - zâmbește femeia. Până la urmă, vei zice că și ele au un Dumnezeu al lor, canin, mătesc, lupesc, vulturesc, păsăresc, vulpesc ș. a., diferit de al nostru...

- Da - încerc să mă justific - în sensul că unii îl percep pe Dumnezeu câinește, alții, măteste, alții, lupește, vulturesc și așa mai departe...

- A! - face Mami, cu un zâmbet teatral. M-am prins. Vasăzică, oamenii Îl percep omenește și...

- Da, Mami. Toți pământeni avem ceva superior în noi. Avem ceva ce, chiar dacă nu putem vedea, îl simțim, pentru că El e și în noi.

- Am înțeles, Tati. Vrei să zici că nici animalele nu pot fi atee, nici stâncile, nici apele...

Până să stăm de vorbă, Mami ridicase de câteva ori Moș Crăciunul, aranjându-l pe etajeră, în poziția lui normală, deasupra lui Bebișor, dar acesta, cum prindea de veste că Moș Crăciun nu mai era lângă botul său așa, cu raita-n sus, cum se trezea, lua

Radu Ștefan Poleac, Sufletul Galaxiei

Moș Crăciunul în bot și-l punea lângă el în culcuș, cu raita-n sus, și după aceea adormea la loc, mulțumit. Târziu aveam să mă prind ce anume îl trezea Bebișor la fiecare mișcare, neștiind de zornăitul comprimatelor *m&ms* din carcasa *Moș Crăciun*, care-l trezea ca la o comandă. Dar, lucru bun, ce-i drept, dacă se trezea la comandă, la comandă și adormea la loc.

Dar să revenim la anul vechi, forțat iată, de petardiști să moară cât mai repede, ca să facă loc noului născut. Oare n-ar fi putut sta și el, Anul Vechi, frumușel, printre cei 12 Moș Crăciuni, pe etajera servantei mele? Să-l știm acolo, pe etajeră și să ne uităm la el ori de câte ori ni se vor scufunda corăbiile și să-l respectăm pentru tot binele pe care ni-l făcuse un an de zile. Dar nu. Oamenii sunt cei dintâi care nu vor să-l păstreze așa, mort. Eventual ar fi trebuit să-l ținem într-un borcan în spirt, numai să nu-l aruncăm în groapa Nimicului. Dar nu. Ei îl iau și-l îngroapă, ca să putrezească, după legile firii umane. Dacă stăm să ne gândim bine, pământul ăsta al Terrei nu e îngrășat numai cu trupuri umane, cu trupuri de animale și cu trupuri de vegetale (pardon, cu trupuri inerte care au fost cândva oameni, care au fost cândva animale, care au fost cândva vegetale și mai nou cu cele care au fost, sunt și vor fi hidrocarburi). Pământul ăsta e îngrășat și cu ani! Cu miile de ani și cu milioanele și cu miliardele de ani, care și ei au murit când le-a venit ceasul, și trupurile lor, îngropate în timp, s-au disipat așa, cu schelete cu tot, ca și trupurile oamenilor și acum fac oale și ulcele.

Evident, Mami nu s-ar fi gândit niciodată la așa ceva. Nici dacă nu s-ar fi declanșat de cu seară, obișnuita *Alertă de Anul Nou...*

Radu Ștefan Poleac, Cufundare în suflet

Starea prozei

RĂMĂNEȚI CU DUMNEZEU

Au trecut de ceea ce era mai greu, coborând pante abrupte, sprijiniți de lanțurile fixate în stâncă, apoi urcând din nou. Cori și Sorin, gâfâind ușor, se apropiau de coama muntelui. Pentru ei, aceste drumeții au devenit un mod de viață. Se contopeau cu natura până într-acolo încât nu mai știau dacă ei suiau pe acele poteci sau potecile îi suiau pe ei. De multe ori se abăteau de la traseul marcat, mânați de curiozitate și bazați pe lunga lor experiență care îi împiedica să se rătăcească. Acolo, în vârf, departe de zgomotul orașului, de vârtoarea acestuia, se simțeau mai liberi, mai împliniți, mai fericiți. La înălțime, timpul părea să se scurgă altfel, mai repede, dar mult mai viu, mai intens. Celor curioși care îi întrebau de ce fac drumeții montane aproape le fiecare sfârșit de săptămână, ei le motivau prin necesitatea de a-și dezmorți trunchiul, iar Sorin, medic de profesie, enumera o grămadă de efecte pozitive pentru sănătate, pe care le are activitatea fizică. Realitatea era însă că se molipsiseră de „beția muntelui”, un sindrom cu care, odată ce te-ai contaminat, nu mai ai scăpare, dând dependență.

Din când în când, se opreau să-și mai tragă sufletul și aruncau câte o privire în jur. Nici nu era cazul să-și vorbească. Încântarea li se citea în privire când admirau, ca acum, toate nuanțele amestecate prin frunzele copacilor, de la verde la ruginiu. Era o feerie de culori împletite care renășteau toamna și care, prin frumusețea cu care întâmpinau privirea drumeților, amăgeau, făcându-i să uite că în curând toată această beteală autumnală avea să cadă. Soarele se strecura cu discreție printre ramurile fagilor. Era o zi de toamnă frumoasă, nici prea caldă, nici prea rece, numai bună de drumeție. Se auzea Slatina curgând vioi în vale, dar, în liniștea montană, sunetul ei părea o melodie care îmbie la relaxare. O acompania foșnetul câtorva frunze căzute și ciripitul păsărelor care își comunicau una alteia prezența în pădure a unor intruși.

Cori și Sorin se ridicară de pe buturugă, încheindu-și popasul. Mai aveau puțin până în Poiană, un cătun însemnat pe hartă, ultimul înainte de a ajunge chiar în creștet.

- Întotdeauna am fost surprins că traseele pe-aici sunt atât de dificile! În fond, Apusenii nu sunt atât de înalți! spuse Sorin, admirând culmile care, la o privire neatentă, puteau părea domoale, desprizându-se ca niște fuioare, unele dintr-altele.

- Da, Apusenii sunt foarte amăgitori! confirmă Cori.

Priviră în jos. Norii coborâseră foarte mult și acum însoțeau cursul apei, în curgerea ei grăbită. Cori rămase un pic în urmă, să admire acea frumusețe. Așa, deasupra norilor, avea senzația de libertate și putere, simțindu-se, fie și pentru câteva clipe, mai presus de vremelnicia lumii. Înspiră adânc aerul tare, de parcă și-ar fi propus să ia cu ea mai mult, să-l ducă apoi la oraș.

- Hai, nevastă, că ai rămas cu capu-n nori! o îndemnă Sorin. Pe-aici pe undeva, nu departe, ar trebui să fie și Cascada Pișoia și ceva peșteră, din câte îmi amintesc. Dar nu cred că mai avem mult până în Poiană și acolo ne uităm și pe hartă, să fim siguri.

- Eu aș vrea să văd Cascada Pișoia, își manifestă dorința Cori.

- Și nu vrei tu să urcăm mai departe, până în vârf?

- Știu și eu? Parcă mai mult m-ar tenta să văd cascada.

Copacii se răreau, drumul era din ce în ce mai luminat. O turlă de biserică ridicată pe o micuță colină era semnul că au intrat în Poieni. Coborâră un pic povârnișul, suficient cât să zărească, ici-colo, risipite, câteva case vechi, identice una cu alta, micuțe, făcute din lemn. Împrăș-

tiate așa, pe poieni, la distanță mare una de alta, creau o imagine de basm și sentimentul că timpul parcă s-a oprit un pic în loc, să-și tragă sufletul și el, în acest cătun.

Se apropiau de biserică pe o uliță șerpuită care fusese cândva drumul principal al satului. Cori își duse mâna streășină la ochi, încordându-și privirea. Crucea bisericii strălucea în soare. Privind în zare, satul era înconjurat de o perdea de munți împăduriți. Într-o parte, niște stânci golașe străjuiau o margine de sat. Priveliștea era surprinzătoare. Cori putea să jure că vede de-acolo Retezatul și nu renunță la convingerea ei, chiar dacă Sorin o contrazise.

- Spune, crezi că poate fi ceva mai frumos? Cred că așa mi-aș imagina eu grădina raiului.

De aproape însă, remarcară faptul că fosta uliță era acoperită pe ici-colo cu ferigi pe care nimeni nu le smulsesse. Biserica, construită din piatră și văruiată în alb, se ținea încă bine. Părea foarte veche și această vechime a ei părea să se împace foarte bine cu liniștea locului. În partea stângă puteau fi zărite câteva morminte în ceea ce se dorea a fi cimitirul. Prin contrast cu clădirea, păreau neîngrijite, fără flori. Unele aveau crucile aplecate într-o parte. Pe ușa masivă a bisericii era atârnat un lacăt. Nu departe de bisericuță, o altă clădire abia se mai ținea în picioare. Ar fi fost impunătoare pentru o așezare așa de mică, dacă nu ar fi șocat degradarea în care se afla. Fără uși și cu acoperișul căzut pe jumătate, fosta școală sâtească arăta dezolant. Ramurile unui copac se itiseră prin ferestrele sparte.

Nici căsuțele, răspândite pe poieni, nu arătau mai bine de aproape, de parcă întregul sat ar fi fost supus unui cataclism natural. Părea un cătun părăsit.

- Sorin, parcă suntem în acele vremuri de demult evocate în filme, în care sate întregi sunt nimicite de molime sau de cruciați.

- Da, iar școala arată de parcă ar fi căzut o bombă peste ea. Nici acoperișul nu i-a scăpat întreg! Privește și casele, parcă toate sunt într-o rână și sunt gata-gata să se dărâme! Cât despre acoperișuri, ce să mai spun?

- Uite, parcă se vede acolo ceva mișcare! îi atrase atenția Cori, indicându-i cu bățul de drumeție direcția.

Într-adevăr, ieșea pe coș o →

SIMONA MIHUȚIU

dără firavă de fum, altminteri căsuța nu părea mult diferită față de suratele ei de pe coline.

Cori și Sorin se îndreptară într-acolo, uitând pentru moment de peșteră și cascadă. Căsuța le atrăsese deja curiozitatea.

- Hei! strigă Sorin.

- Hei! Este cineva aici? întrebă și Cori, auzindu-și ecoul.

Un câine apăru din spatele cocioabei, îndreptându-se spre neașteptată vizitatori. Statura mare și lătratul gros îl făceau să pară agresiv, dar mișcatul cozii stânga-dreapta îi dădea în vileag bucuria de a-i vedea pe acești vizitatori neașteptați. Oricum, Sorin și Cori păstrară o oarecare distanță respectuoasă față de animal.

Se auzi un scârțâit greu ca o suferință și în ușă apăru stăpânul câinelui, un bătrân cu figură foarte ridată, de parcă fiecare an scurs din viață i-ar fi săpat un șanț adânc pe față. Să fi avut, în estimarea lui Cori, aproximativ optzeci de ani sau chiar mai mult. Părul alb îi ajungea până la umeri. Își ținea spatele neașteptat de drept pentru vârsta pe care o avea. Purta niște ȋtari negri, cam scămoșiți, și o cămașă crem, ponosită.

- Ie! Le răspunse moșul cu o interjecție care oscila între afirmație și interogare. Rătăcitu-v-ați? îi întrebă pe cei doi.

Căinele, văzându-și stăpânul calm și pe drumeți pașnici, se opri din lătrat, așezându-se în poziție culcat, dar urmărind evoluția conversației printre gene. Coadă îl dădea de gol. Nu dormea.

- Nu chiar. Inițial, am vrut să mergem mai sus, dar ne-am răzgândit. Vrem să vedem cascada Pișoia și să coborâm apoi în Vidra. Pe-aici e drumul, nu? întrebă Sorin, mai mult ca să se afle în treabă.

- P-aice, da' n-ai luat-o bine!

Cori pufni amuzată.

- Eu mă numesc Corina Puia. Și pe soțul meu îl cheamă Sorin.

Bătrânul îi privi pătrunzător, de parcă numele lor ar fi avut cine știe ce semnificație.

- Ne-am oprit pe drum să vizităm biserica, dar avea lacăt pe ușă. M-am mirat. Pe-aicea nu mai merge nimeni la biserică?

- Care lume, fătută, că numai io am rămas. Resul, tăți s-or dusă. Aice numai io și Ȃl de Sus mai stăm, spuse bătrânul, arătând spre cer.

Fu rândul lui Sorin să chicoteas-

că. Nevasta lui era o ființă veselă și cu un aer sportiv și tineresc, totuși o despărțeau vreo douăzeci de ani de vârsta la care i-ar fi putut spune cineva „fătută”. Schimbă o privire complice cu soția lui, care-i răspunse printr-un zâmbet abia schițat.

- Toți, toți? Adică vreți să spuneți că numai dumneavoastră mai stați în sat?

- D-apăi, chiar așa! oftă bătrânul.

- Nu ne-ați spus cum vă cheamă. Cum să vă zicem? schimbă Sorin subiectul, cu delicatețe, văzând tristețea întipărită pe chipul omului.

- No păi, nu m-ați întregat! îi răspunse acesta, oarecum surprins.

- Păi, vă întregăm acum! insistă Sorin.

- Abrudan Trăian, al Costaanii, că mai era unu' de-o murit amu un an, da' Ȃla era al Miții. Cunoașteți? Ați mai umblat pe-aice?

- Am copilărit la Cămpeni, dar numai până în clasa primară, apoi părinții s-au mutat cu serviciul la Cluj. Dar am mai umblat așa, pe coclauri, prin munți. De ce ați zis că n-am luat-o bine pe-aici?

- E bine și p-aice, dar e mai lung și mai greu drumul. Puteați să mereți și prin vale, era mai scurt. Luați un pic de vă hodiniți, că de-aice aveți ce umbla, le spuse moșul Traian, arătând niște buturugi aproape de prispa casei.

- Am auzit că pe-aici e o peșteră. Se poate intra în ea? îl întregă Sorin.

- P-aci sunt multe peșteri, dară, da' nu în toate se poate intra. Asta, de-i mai aproape, e mai mult o grotă, dar numa' o țără poți merge în picioare, apoi numa' pe burtă și se și înfundă repede.

-Și cascada într-acolo este? ceru lămuriri Cori, arătând înspre sud.

-Acolo-i, ie!

- Pot să vă rog să îmi dați un pahar de apă? întregă ea, amintindu-și brusc că îi este sete.

- Da', cum de nu? Apă de izvor! Aduc un canceu plin, să beți pe săturate și de vă e foame, am și ceva clișă. Vă pun pe o tipsie și vă dumeric și niște ceapă lângă.

-Nu, nu e cazul, mulțumim, se grăbi Cori să spună. Nu ne este foame, doar sete.

Omul intră înăuntru, lăsând ușa deschisă. Nu trebuia să ai un spirit de observație prea ridicat ca să observi că moș Traian trăia într-o sărăcie luce. Lemnul părea să fie putred, atât

cel de pe prispă, cât și cel care se ȋțea la ușă și la geamuri, de sub vopseaua scorojită. Căsuța, pe care drumeții montani o catalogaseră imediat drept cocioabă, părea să aibă în total două încăperi mici. Căinele se apropie un pic mai mult de cei doi, după ce stăpânul intrase înăuntru, dar se puse înapoi în poziție culcat, supraveghindu-i.

Bătrânul ieși, le întregă o cană cu apă, ciobită la un colț. Cori era prea însetată ca să mai ia în seamă aspectele legate de igienă, sau poate prea jenată ca să refuze acum, când gazda fusese atât de generoasă, așa că-și învinse rețineră și bău pe săturate.

Moș Traian se așeză lângă ei, pe o altă buturugă, nu înainte de a le întregă două bucați de pânză prăfuite.

- V-am adus să vedeți pe lipideu, să nu vă murdăriți, le spuse el.

-Biserica pe lângă care am trecut, pare veche, spuse Sorin. Nu știți când a fost construită?

-Apăi, nu știu să spun exact, da' când m-am născut, era acolo. Și când s-a născut tatăl meu, tot acolo era. Dacă stau să mă gândesc bine, și când s-a născut bunicul meu, parcă era. Este făcută din chiatră, să reziste.

- Tot nu-mi vine să cred că sunt toate casele părăsite pe aici. Totuși, nu sunt una - două, ci destul de multe.

- Patruzeci și cinci de familii. După ce au electricitată au promis c-or face și drumul, să ajungem mai ușor jos în vale, spre Vidra. Dar nu l-or făcut. Noi am continuat să ne vedem de viața noastră. Femeile ne făceau prunci. Ehe! Viața o fo' grea, dar frumoasă pe-aice. Era veselie și joc cândva. Amu, mai cânt doar eu la tulnic câteodată, când m-apucă, să uit de singurătate.

- Este greu de înțeles totuși, de ce a plecat lumea așa. Aici, nu știu, dar este atâtă de frumos! Ȃți încântă privirea și mai este ceva, o senzație de libertate pe care nu ai cum să o simți acolo unde este aglomerație.

- Amu, știu cum e, fătută, libertate n-ai niciunde. Numai Sus, de-a vrea Domnul. Aici sunt unele, dincolo altele, c-așa-i făcută viața.

- De când a început să plece lumea?

- Unii au plecat la ceruri. Ȃi bătrâni. Alții s-or dus la oraș, c-or vrut ei. Alții s-or dus la oraș, da' n-or vrut. S-or lăsat păcăliți de Ȃia cu exploatarea. Când au zis, amu vreo cinspe ani, că nu se mai motivează să ție →

Să intri tu sau să intru eu

Sunt limpezi gândurile azi
fiindcă tot ce pot face e să-mi
amintesc
am trecut pe lângă blocul unde am fi
putut să locuim
una din uși am fi putut s-o deschidem
nici tu nici eu n-am fi venit de tot
am fi încercat să ghicim ce lăsăm în
urmă
ce am adunat în treizeci de ani
se curmă firul închipuirii
imaginația mea nu te poate strămuta
nu e înțelept să pornești ce nu poți opri
odată ce ai intrat într-o odaie în gând
ești prins
dinadins din întâmplare
de cel care o locuiește zi de zi
în București sau aproape de mare
închipuirea în doi e o adevărată
capcană
rămâi cu o rană dacă te smulgi
viața în doi e mai puțin complicată
pui mâna pe clantă
intri
sau ieși
uneori amândouă deodată

totuși se poate iubi așa cum crezi în
Dumnezeu
doar o odaie să fie
ca să intri tu sau să intru eu

Ai să vezi

Pentru prima oară atât de aproape
să nu vorbim un timp
mi-e frică de ce se dovedește
neadevărat
de ziua când o să știu precis că iar ai

plecat
plutesc în noi ape de bucurie lovită
încât ne doare sufletul pe amândoi
până unde mă lași să ajung
vâltoare negândită
întuneric luminează prelung
sunt valurile mării sau sunt hăuri de
aer
se topesc gândurile în beznă arzândă
mâinile strânse sorb tot ce simțim
înainte însemna altceva să trăim
doar spaima că te pierd nu dispăre
s-au topit toate formele pe care le știu
cu care mână o să mai apuc să scriu
nu mai cred literale
nu mai caut cuvinte
rămâi aproape mai mult de un timp
poate în minte ne-am purtat cândva
așteptările aspre abia aici se ating
te văd fără să văd
neîntrerupt te caut
ești mereu mai cu mine și tot te mai
aștept
o să se scurgă șiruri de nopti și de
amiezi
până când o să ne privim și ai să vezi

LIDIA VIANU

RĂMÂNEȚI CU DUMNEZEU

→ școală în cătunul nost', ei, bine,
atunci au plecat cei care erau mai în
putere, unul după altul. Popa a mai
stat o vreme, apoi și el s-a dus în vale
și a mai venit o dată pe lună, apoi și
mai rar. Bătrânii au mai stat așa, să-și
încheie misia pe Pământ, dar apoi,
când le-a fost sortit la fiecare, au
plecat Sus, rând pe rând. Numa' io
am mai rămas.

- Nu v-ați gândit să plecați și
dumneavoastră? îl întreabă Cori.

- Unde să plec? se miră bătrânul.
Aice e casa mea. N-aș putea respira în
altă parte. Când deschid ochii dimi-
neața, io trabă să văd ceriul și munții.
Iarba asta e lepedeam meu. Și aicea e
căsuța mea. Aicea am trăit, am făcut
copii cu muierea. Unde să plec?

- Nu pot să nu vă-ntreb, zise
Cori, dar cum vă descurcați aici, așa,
singur? Ar fi vrut să adauge și „bă-
trân”, dar își mușcă buza inferioară și
nu rosti cuvintele. Nici întrebarea pe
care o tot învârtea în gând, ce s-ar
întâmpla cu el dacă s-ar îmbolnăvi
sau dacă ar muri și nimeni n-ar ști, nu
era de rostit...

- Mă descurc. Am noroc că nu-s
beteag, deși în ultimul timp, parcă nu
mai am așa spor la tăiat de lemne. Ș-
apoi, am o vacuță. E cam bătrână, dar
n-am tăiat-o că îmi dă încă lapte. Și

câteva găini în ograda din spate.
Numai că mai vine uneori uliul și mi
le mai rărește. Muntele îți de toate,
dacă nu ești pretențios. Ieri am cules
ciuperci. Cum a plouat, s-au făcut
multe. Am fript câteva, o minunăție.

- Copii aveți? se interesă Sorin.

- Zece am avut. Trei au murit și
restul au plecat în America. S-a dus
unul și ăla i-o dus rând pe rând pe
toți. Dar nu asta e cel mai greu. Cel
mai greu e de când s-a suit la Cer și
Florica mea. Nu mai am cu cine în-
schimba o vorbă. Mă trezesc că vor-
besc cu Azor, cu motăneii și cu Joița,
vacuța mea. Dar de multe ori stau așa,
singur pe prispă și mă uit la munți, la
poiană și la cer. Și mă minunez de așa
frumusețe.

Și mă trezesc adesea vorovind cu
Dumnezeu. Eu cred că mă aude, dar
nu poate să-mi răspundă.

Drumeții erau atât de impresio-
nați încât nici nu mai știau ce să-l
întrebe. Cori scotoci în rucsac și îi
întinse medicamentele din trusa lor de
urgență și două perechi de ciorapi
groși, cât își pusese și ei pentru
excursia lor pe munte, un pulover de
lână, o lanternă și câteva baterii.
Bătrânul le primi, cu ochii în lacrimi.
Sorin mai scoase câteva bancnote și i
le întinse cu generozitate bătrânului.

- Ce să fac cu ei, făt' meu? îl

refuză moșneagul. Mi-am pus deopar-
te pentru îngropare și am și copârșeu
sus, în pod. Alții, la ce bun?

- Putem să vă ajutăm cu ceva? în-
trebă Sorin, ridicându-se în picioare,
ca semn că popasul lor urma să ia
sfârșit.

Cori îi urmă exemplul.

- Ie! Dacă ajungeți în vale, opriți-
vă la Toadere al Ilincii. Îl știu toți pe-
acolo.

Sorin încuviință din cap.

- Și ce să-i transmitem? Ce să vă
aducă?

- Pe el, să mai stăm la o voroavă,
că tare de mult nu l-am văzut! Mereți
cu grijă, mai adăugă moș Traian. Pe
lângă cascadă o luați la dreapta un
pic, că la stânga, cum a fo' atâta
ploaie în ultima vreme, s-a surpat
terenul, îi sfătui el. Da' înainte să vă
dau și eu ceva.

Bătrânul le întinse un tulnic făcut
de el, din lemn.

- E de fag! spuse cu mândrie.
Condu-i! i se adresă apoi câinelui,
care, cu mișcări leneșe, se conformă,
fără prea multă tragere de inimă. No,
mereți cu Dumnezeu, le mai ură
bătrânul.

- Rămâneți cu Dumnezeu, îi
răspunseră cei doi, deodată, dar abia
apoi realizară câtă semnificație purta
această urare pentru moșul Traian.

Starea prozei

Moștenitoarea Conului Filipescu

Un om aplecat peste un mormânt smulgea bălăriile crescute în jurul crucii, când zărește pe jos umbra unei persoane oprite în spatele său. Ridică privirea și zărește o doamnă. Văzându-se privită de om, îi spune:

-Bună ziua!

-Bună vă fie inima.

-Pe cine aveți îngropat aici? a întrebat ea.

-Soția și copilul meu...Soția mea a pierit la naștere și copilul odată cu ea...

-Îmi pare tare rău. O pierdere grea..

Când s-a întâmplat asta?

-Păi, să fie cam opt ani...

-Opt ani? Așa de mult? V-ați refăcut viața după această întâmplare?

-Nu, domniță, nu am putut! N-am găsit pe nimeni care să fie cum a fost ea, Vasilica, nevasta mea. Când mi-a dat-o popa Pârveu, tatăl ei, abia împlinise 17 ani. Și apoi, nu puteam, că așa fi adus suferință în casa popii.

-17 ani? Așa de tânără? Femeia privi îngândurată cu mai multă atenție crucea de piatră de la capătul mormântului. Tot atât avusese și ea când s-a măritat. Era încă un copil fără știință de nimic. De ce permit oamenii asemenea căsătorii înainte de-a da copiilor răgaz să descopere viața? Ar trebui făcută o lege care să împiedice asemenea lucruri, pentru că la o vârstă așa de fragedă, fetele încă se joacă cu păpuși, gândi ea.

-Da, domniță. Atât avea, 17 ani, a spus omul. Ai și mata pe cineva aici?

-Eu, nu. Sunt în vizită aici. Îmi place să privesc monumentele din cimitir. Mă opresc la unele, citesc inscripțiile de pe cruci și uneori chiar mă rog pentru sufletele celor îngropați acolo.

-Dar mata nu ești de prin aceste locuri, socotesc.

-Adevărat. Eu vin din oraș. Fug de zăpușeala Bucureștiului. Aici e liniște și e mai răcoare. Îmi plac aceste locuri. Am primit o moștenire și am să vin mai des.

Omul se ridică în picioare scoțându-și pălăria cu care și-a scuturat praful de pe pantaloni. De partea cealaltă a mormântului era doamna, o femeie cu păr aurii ondulat natural, din care o buclă îi acoperea fruntea. Avea ochi albaștri, umbriți de bordura unei pălării prin care soarele își filtra lumina. Pielea ei era albă, catifelată precum a piersicilor vara când dau în pârg. Era înaltă, suplă, îmbrăcată într-o rochie albă, voalată ca borangicul, pe care lucrătura broderiilor erau reliefată cu

fire de mătase. Bărbatul s-a aplecat peste mormânt, a rupt o floare gingașă cu petale albe pe care roua dimineții licărea încă în soare, și o dăruie femeii din fața lui:

-Din partea Vasilicăi și a mea.

-Mulțumesc.

-Moștenirea este aici în comuna noastră?

-Pe aproape. Moștenirea este în partea opusă satului, unde-i pădurea.

-Conacul celui de era mareșal la palat? Știu că era bătrân săracul. Poate că e mort acum. Boierul Filipescu...

-Adevărat. De la dânsul am primit moștenirea. Se numea Gheorghe Emanoil Filipescu, fost mareșal al Curții Regale.

-Da, știu. Venea rar pe aici, cel puțin după ce văduvii... Conacul era frumos, dar acum cred s-a mai părăginit. Trebuie un pic de muncă ca să fie cum a fost...

-Da! Am adus oameni din București pentru asta. Sunt multe încă de făcut, dar poate mai încolo, când va fi pace din nou.

-Mata crezi că o să fie război?

-Nu e război peste tot? Sârbii, bulgarii, turcii... Ce cred oamenii din sat?

-Păi, ce să creadă? Fiecare cu ale lui. Unii au fost chemați la oaste. Cei de-o vârstă cu mine gândesc că dacă trebuie să plece la oaste, cine o să culeagă roadele de pe câmp, că sunt multe anul ăsta? Cine va semăna terenul pentru la toamnă și cine se va ocupa de copii, animale și tot ce mai trebuie? Îi mai bătrâni sunt încă cu necaz că rușii ne-au luat Basarabia și Bucovina în '77. Părintele Pârveu zice că s-a înrăutățit lumea și Domnul de aia ne mai dă câte-o lecție să ne întoarcem la cele sfinte...

-S-ar putea să aibă dreptate părintele... a spus femeia.

-Acum eu trebuie să plec. O să mai vin pe aici. Rămâi cu bine...

-Domniță! a strigat omul în urma ei. Îmi spui și mie cum îți zice?

-Maria.

-Eu sunt Tudor. Învățător aici în sat. Toată lumea mă știe. Poate ne mai vedem.

-Poate, a răspuns Maria depărtându-se zâmbind.

Tudor a rămas în picioare urmărindu-i mișcarea grațioasă trecând printre șirurile de morminte spre marginea cimitirului, către uliță. După ce trecu de intrarea marcată de un umbrar peste porțile cioplite din stîngii intercalate în lung și în lat, ea s-a îndreptat spre partea opusă satului, unde la marginea drumului era parcată o mașină cu acoperișul deschis. Femeia s-a urcat la volan, a făcut un ocol la marginea drumului și a mers către pădurea în adâncul căreia se afla un crâng și conacul boieresc lăsat ei. Punându-și pălăria la loc pe cap, Tudor s-a îndreptat spre sat. În fața bisericii, Popa Pârveu era în vorbă cu niște oameni din sat:

-Ce te-ai aduce fiule pe aici?, a întrebat bătrânul.

-Nimic, părinte. Veneam de la cimitir. O cucoană de la oraș a vrut să știe cine e îngropat pe locul Vasilicăi. Zicea că e moștenitoarea conului Filipescu...

-Dumnezeu să-i ierte păcatele, că era om cumsecade! a spus popa, făcându-și semnul crucii. Și ia zii, ai aflat cine este?

-Nu știu. Mi-a zis numai că o cheamă. Maria...

-Numai cu atât nu deslușim noi cine a primit moștenirea... spuse gânditor Popa Pârveu. Parcă știam că boierul avea un nepot care scrie la ziare și e om mare în politică?

-Păi n-o fi Nică Filipescu de la *Epoca*? Își dădu cu părerea domnul Popescu, notarul din Copăceni.

-Dar stai, că ăla de care spuseși a fost primarul capitalei mai anii trecuți. Cred că este și acum, a intrat în vorbă nea Zaharia, angrosistul, care are prăvălia din sat cu de toate.

-Nu, nene! Asta a fost mai de mult. Mai anul trecut el era ministru de război. Păi, nu îți minte că pe vremea aia erau la putere conservatorii cu Petrică Carp în frunte? I-a contrazis notarul.

-Da, dar tot nu știm cine a primit moștenirea conului Filipescu... a intervenit popa. Oamenii căzură pe gânduri.

Tudor stătu ce mai stătu cu ei de vorbă în fața bisericii și apoi dădu să meargă acasă. Nici nu intră bine în ogradă, că mătușa Ileana, sora mamei lui, îi ieși în cale cu o scrisoare în mână:

-Tudore maică, uite ce-ți venii astăzi. Zicea Pamfil poștașul că trebuie să mergi la oaste...

DAVID KIMEL

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (XIV)

Cele ȘAPTE culori ale CURCUBEULUI echivalează cu ȘAPTE Categoriile Majore pentru noii deținuți:

1. categoria **COPIILOR Creștini** care trebuie să fie utilizați pentru **SACRIFICII UMANE** unde, în interiorul ceremonialelor **meselor Negre**, vor participa la **ORGII SEXUALE** sau vor fi conservați ca **SCLAVI SEXUALI**;

2. categoria prizonierilor care va trebui să servească la **EXPERIENȚE MEDICALE**, în cadrul cărora asupra lor se vor experimenta **DROGURI** și **TEHNOLOGII NOI**;

3. categoria Prizonierilor de Sănătate pentru **Centrul Internațional de Organe Omeneste** în care **ORGANELE LOR VITALE VOR FI PRELEVATE UNUL CÂTE UNUL**, în timp ce **EI VOR FI MENȚINUȚI ÎN VIAȚĂ PE CALE ARTIFICIALĂ** prin sisteme de întreținere \ funcțiilor vitale;

4. categoria **Muncitorilor** care vor fi utilizați ca **SCLAVI**;

5. categoria prizonierilor **THE-NOLOGIEI SPAȚIALE** care vor fi supuși experiențelor legate de **CĂ-LĂTORII SPAȚIALE ȘI ÎN TIMP**; categoria **EXPERIENȚELOR OCULTE**, în cadrul cărora se vor testa pe prizonieri

6. **TEHNICI DEMONICE**;

7. categoria **Execuțiilor**; asupra prizonierilor se vor testa tot felul de **EXPERIENȚE PRIVITOARE LA REZISTENȚA OMENEASCĂ**, în cadrul **Centrului Internațional al Execuțiilor**.

Și toate acestea, la început, vor avea aparența unei măști a Democrației».

Toate aceste **INSTRUCȚINI DE LA VATICAN** ni se par o aberație, creații ale unei minți bolnave, dacă n-ar fi existat **EXPERIMENTUL PHILADELPHIA** făcut de **ARMATA AMERICANĂ (MARINA MILITARĂ a SUA)**.

CĂLĂTORIA ÎN TIMP s-a făcut printr-un proiect denumit **RAINBOW = CURCUBEU** (vezi categoria a 5-a a prizonierilor Tehnologiei Spațiale): «Exploatarea de mai târziu ale tehnologiei printr-un

proiect denumit **RAINBOW** (n.tr. - **CURCUBEU**) ce folosea călătoria în timp, au confirmat profeția».¹¹

«Au fost studiate cu atenție evenimentele de la **FATIMA**, din prima parte a secolului. Bănuim că la mijloc este tot o manipulare extraterestră, a fost creată o echipă de informații a cărei sarcină era să penetreze secretul care înconjură evenimentul. Statele Unite, folosindu-și spionii infiltrați la **VATICAN**, au obținut toate studiile efectuate de Vatican, inclusiv cele profetice. **PROFEȚIA SPUNE CĂ DACĂ OMUL NU VA ÎNTOARCE SPATELE RĂULUI ȘI NU SE VA ARUNCA LA PICIORELE LUI CRISTOS PLANETA SE VA AUTO-DISTRUGE**, iar evenimentele descrise în cartea revelațiilor se vor derula fără cale de întoarcere. În profeție se spune că **RUSIA SE VA CONSACRA INIMII SFINTE**. De asemenea, se spune că se va naște un copil care va uni lumea cu ajutorul unui **PLAN DE PACE MONDIAL ȘI FALSĂ RELIGIE**.

Oamenii își vor da seama că este **ANTI-CRISTUL**. În **Oriental Mijlociu** va începe **CEL DE-AL TREILEA RĂZBOI MONDIAL** cu o invadare a Israelului de către națiunea arabă unită, folosindu-se arme convenționale și totul va culmina cu un **HOLOCAUST NUCLEAR**. **VIEȚUITOARELE ACESTEI PLANETE VOR AVEA MULT DE SEFERIT, pentru ca, ÎN CELE DIN URMĂ, SĂ PIARĂ**. Revenirea pe Pământ a lui Cristos se va petrece la puțin timp după aceea.

Radu Ștefan Poleac, Metamorfoză

¹¹MILTON WILLIAM COOPER, *op.cit.*, p.192-193.

Când extraterestrii au fost confrunțați cu această descoperire au confirmat că era adevărată.

Au explicat că **AU MANIPULAT RASA UMANĂ PRIN INTERMEDIUL RELIGIEI, AL SATANISMULUI, VRĂJITORIEI, MAGIEI ȘI OCULTISMULUI**. Apoi au explicat că erau **CAPABILI SĂ CĂLĂTOREASCĂ ÎN TIMP** și că, într-adevăr, evenimentele se vor petrece întocmai dacă condițiile vor fi întrunite».¹²

EXPERIMENTUL „PHILADELPHIA” sau **PROIECTUL „RAINBOW” = CURCUBEU**

«Una din căile mai puțin ortodoxe de „scurtare” a distanțelor din spațiul fizic tridimensional, dar și de **accedere în universuri iso-spațiale paralele** este aceea a utilizării **porților hiperspațiale**, ce pot fi generate în condițiile prezenței unor câmpuri magnetice extrem de puternice, posibil de realizat prin utilizarea **rezonanțelor sistemelor energetice**.

Principalele efecte ale acțiunii acestor „porți” constau în **dispariții temporare sau permanente ale unor obiecte sau ale ființelor** care pătrund în zona de acțiune a acestora».¹³

Ibănești, 14 octombrie 2021 – Sf. Cuv. Parascheva de la Iași

Prof. EUGEN MERA

¹² *Ibidem*, p.192.

¹³ OS. KUHLIN, *op.cit.*, p.36-37.

Artiști români din diaspora

Radu Ștefan Poleac

În același timp sculptor, pictor, fotograf, Radu Ștefan Poleac își întinde aripile creației în expresii variate pe parcursul său artistic. Este un artist puțin misterios... Inventiv și surprinzător, visător și idealist. Își începe călătoria artistică în 2004 cu desene de obiecte și design de mobilier. Continuă cu un curs de fotografie și completează o parte bună a ciclului studii de pictură sub conducerea profesorului Korneel Deville, la Belldenstorm, la Bruxelles – Belgia. Structurile 3D, cutiile luminoase, instalațiile, videoclipurile și decorurile de teatru au un loc important în producțiile sale de artă vizuală. Într-un proces constant de anchetă și introspecție, Radu Ștefan abordează mai multe tehnici creative de la acrilic la video, gășind un echilibru între conceptul artistic, estetism și propriile sentimente.

În picturile sale prezintă tot felul de compoziții cerești, onirice sau atmosferice. Subiectele gravitează între cer și pământ, printre ele regăsindu-se și forme rotunjite, uneori asemănătoare peisajelor maritime. Alături de acestea, elementele de suprarealism și motivele simbolice evocă spectatorului povestea unei lumi inspirate din viitor și invită el la reverie. Cercetările sale se concentrează în mod recurent asupra omului, asupra omului dintre semenii săi și, la nivel holistic, asupra omului în univers. Uneori, în lucrările sale folosește chiar și materiale reciclate, unde transformarea și schimbarea expresiei medii dau naștere unor proiecte ca „Viața, încă una” (cu cărți) sau ca „Spiritul mumiilor” (cu dispozitive electronice de modă veche).

Este implicat în diferite proiecte, devenind permanent artist activ; participă la numeroase expoziții, colaborează cu diferite culturi, actori din galerii de artă, bănci și teatre. O altă colaborare importantă în formarea sa a fost cea cu arhitecții de la CREARTE, care l-a ajutat să-și perfecționeze și să contureze lucrările. În 2008, este deja prezent la „Biennale d'art du C.U. Francité à Uccle” din Bruxelles; în 2010, proiectul său „Life, one more” e reținut și expus într-un mare eveniment de artă contemporană la Bruxelles: „Nuit Blanche”. În 2012, Radu Ștefan participă la o expoziție la MAMAC - „Musée d'Art Moderne et d'Art Contemporain”, din Liege. În 2008 și 2012, lucrările sale sunt selectate pentru Summer of Photography, la BOZAR („le Palais des Beaux Arts”), Bruxelles. Una dintre lucrările sale este selectată pentru a doua etapă a unui prestigios concurs de artă realizat de televiziunea belgiană Canvas Collection - RTBF. Mai mult, reportajul său foto „Symphony of lights” conduce la o expoziție individuală în colaborare cu Arhivele din Bruxelles și Muzeul Jucăriilor din Belgia, expoziție care va avea ecouri importante în presă. În 2014, expune la prestigiosul Cercle de Lorraine în cadrul Târgului de artă accesibilă din Bruxelles. De menționat, de asemenea, e reportajul său foto „Simfonia furnicarului”, care a fost prezentat la Galeria Verhaeren, selecția finală pentru Concursul „Bruxelles, te iubesc”, cu lucrarea „Memoria de mâine” sau participarea la Affordable Art Fair Hong Kong (2017) și Affordable Art Fair Brussels (2018) cu Ronen Art Gallery. În februarie 2018, a câștigat Premiul Publicului la expoziția „Carte de Visite” printre peste 300 de artiști. În 2019, e „GUEST ARTIST” la expoziția „Connexions” de la Conseil de l'Union Européenne, Bruxelles. Apariția unor artiști ca Radu Ștefan ne duce cu gândul la rolul și contribuția lor la îmbogățirea scenei artei contemporane. Sensibilitatea lui, creativitatea sa deschisă la tot felul de efecte poetice și ferove spirituale iau naștere în grădina copilăriei... unde domnește! Prin „sufletul nopții albastre” al abordării sale, se vede aproape întotdeauna o sclipire de lumină desprinzând... stelele interioare. Se poate spune că opera sa reflectă o formă de autobiografie. Lucrează în principal în atelierul său din Bruxelles, Belgia-Europa, unde organizează expoziții și invită clienți. Până în 2021, lucrările sale au fost prezentate în aproape 100 de expoziții și pot fi găsite în colecții private sau publice din Elveția, Franța, Italia, România, Germania, Luxemburg, SUA sau Belgia.

(Sursa: <https://www.radustefanpoleac.com>)

Icoane

Icoanele Nataliei Stoica

Pictura de icoane pe sticlă a cunoscut un reviriment de amploare în spațiul cultural mureșean după decembrie 1989, într-o efervescentă recuperatorie, după câteva decenii bune de manifestare discretă, într-un context ideologic ostil.

Au apărut pe nesimțite numeroși iconari, s-au intensificat manifestările care întrețineau preocupările pentru pictura de icoane, atât expozițional, cât și prin organizarea de tabere de creație.

Icoana a redevenit o prezență vie, atât din nevoi cultice, cât și artistice.

S-au apropiat de pictura de icoane și tineri și mai puțin tineri și cei cu veleități artistice și cei pentru care pictura era o mare necunoscută.

Între cei care de o bucată de vreme se manifestă activ și entuziașt, Natalia Stoica are un statut aparte –

dorința ei de a picta icoane, deși a manifestat interes pentru arta sacră încă din copilărie, a venit mai târziu, din credință și prin rugăciune. Apoi, ea învață, se perfecționează, dar, în același timp, duce și spre alții învățătura sa.

Și-a găsit și un dascăl pe potriva elanurilor sale, Călin Bogătean, un pictor de icoane care a ridicat acest meșteșug la rang de artă. Școala de artă a absolvit-o în 2021, la puțină vreme după ce a descoperit complexitatea trăirilor ca iconar.

Și-a găsit și învățăcei, cărora le-a creat un cadru de creativitate complex, în care să-și valorifice disponibilitățile sale multiple – cu studii și pedagogice și muzicale. Proiectele sale culturale au pus în valoare tradiția, ca reper de identitate, dar și de distincție spirituală.

În cei câțiva ani de când și-a asumat condiția de iconar cu responsabilitate și conștiință artistică, cu multă sârguință și neostoire, a străbătut un traseu în care și-a încercat puterile în cele mai diverse arii tematice și stilistice.

Amprenta niculiană este dominantă, atât compozițional, cu simplitatea viziunii naive asupra perspectivei, dar și cu echilibrul cromatic instinctiv, și cu un simț al armoniei.

Icoanele sale respectă cu fidelitate particularităților izvoadelor, cu stângăciile desenului, conservând cele mai sincere emoții ale celor care au făurit icoane de-a lungul secolelor.

Chipurile sfinților, scenele biblice și-au găsit în arta iconografică a Nataliei Stoica un slujitor atent la toate detaliile care mențin icoana la altitudinea nevoilor spirituale dintotdeauna, dând credinței ce e al credinței și artei ce e al artei!

NICOLAE BĂCIUȚ

Muzica zilelor noastre

Nicu și „ZAN”

Primu`, nimeni altu` decât Alifantis. Aproape de șaptezeci, dar activ în continuare. Suie pe scenă și deapănă cu-aceiași lipici la public a` sale hituri cuceritoare. Am constatat de curând ascultându-l într-un recital entuzias(man)t.

Îmbină preponderent melodia și armonia cu texte selecte ieșite de sub condeii unor Bacovia, Stănescu, Dimov, de exemplu. Cântă-n românește, grecește, aromânește, cred și mărturisește multe d-ale vieții. Bântuit inevitabil și nepotrivit nici pic de firești nostalgii. Ca, una peste alta, să ne meargă la suflet ș-acum. Cel puțin ăstora de aceeași vârstă. Aplauzele îndelungi stau mărturie incontestabil...

Dar, ca unu` care-a cântat din belșug folk, rock, jazz la tinerete, în veacu` trecut, nu pot să nu semnalez meritat un lucru important: ajutoru` cert și de substanță al colegilor de acompaniament. Mirică, Popescu, Bițulescu, Voinea. Adică trupa „ZAN”. Prieteni și colaboratori de nădejde în spectacole și la înregistrări. Răzvan, un chitarist grozav. Virgil, basist și compozitor experimentat. Relu, bateristu` cumpănit, pe care te poți baza ritmic fără grijă. Iar Sorin, clăparu` armonist cu momentele de culoare sonoră binevenite. Mai trebuie spus neapărat că Virgil, Răzvan și Sorin fac un pachet de voci omogen și rodat cum nu prea-ntâlnești pe toate drumurile autohtone. Susținându-l atât de bine pe Nicu încât impactul este vădit. Și fructuos, radios în produsu` muzical definitiv. Ce beneficiază și de un suport video deplin agreabil oricui. Încât show-ul atrage încă bogat. Orchestrațiile sunt mereu echilibrate, cizelate, adecvate la fix. Ca să nu mai vorbesc de improvizățiile fulminante ades (Mirică poartă „vina”). Aducătoare astea de energie și modernitate stilistică prodigioasă. Totul adunându-se-ntr-o ambianță completă pentru „minte, inimă și”... gazetărie dacă iau în calcul și tableta de față. Cuvinită nu doar artiștilor menționați, ci, mai ales, genului. Ce nu și-a pierdut perenitatea, cât ei și alții asemeni, cu fani lângă ei, mi-s pe redute încă, ferice...

ADRIAN SIMEANU

Literatură și film

Mereu cu sabia pe Pământ

Un dramaturg extrem de jucat la noi este Marius von Mayenburg (n.1972, München). Regizorul Theodor Cristian Popescu a montat piesele sale la Târgu-Mureș și la Arad (piesele *Plastic*, *Urâtul*, *Perplex*). Dintre dramele sociale postmoderne (și comedii negre) ale autorului face parte și piesa *Mucenik*, ecranizată în 2016 de Kiril Serebrennikov. Joacă în film Petr Skvortsov (Venia) și Victoria Isakova (Elena).

Venia este elevul fanatic, cuprins de o criză mistică, extrem de anacronică într-o școală contemporană, unde profesoara de biologie – Elena – îl atacă mereu cu aceleași arme, întoarse spre ateism. Elevul stă cu Biblia în mână, e recalcitrant, spune pe dinafară citate, care - scoase din context – te duc cu gândul la extremism, la recentele acte de terorism. Asistăm la un duel cu citate din Biblie și reali-

zăm că toate citatele lui Venia conțin violență („N-am venit să aduc pacea pe pământ, ci sabia”). Pentru că el este, în fond, un vindicativ periculos.

Filmul conține și teme subsidiare, precum rolul religiei în școală, dar și al educației sexuale. Realitatea prezentată pare denaturată, exacerbată, îngroșată. Chiar așa să arate o sală profesorală din ziua de azi? Cu atmosferă vetustă, patriarhală, ridicolă? Numai Elena să fie excepția? Iar isterica mamă a lui Venia poate avea acces mereu și oriunde?

Găsim și secvențe umoristice de calitate: scena cu morcovii sexuali, dar și oblojirea ologului. Finalul (cu ghetele bătute în cuie, adică „eu nu plec de aici”) mi se pare artificial-metaforic, prea căutat. În concluzie, un film necesar, actual, un semnal de alarmă percutant.

Filmul *Mucenik* e un mic copil, pe lângă recentul film al lui Serebrennikov – *Febra lui Petrov* – 2021, cu Yuri Borisov și Semion Serzin.

Febra la propriu și la figurat. O tuse insistență, cu drept de metaforă. E Rusia post-sovietică, între alcool și violență. Totul e haos și brutalitate. Scene percutante. Oniric. O radiografie a maladivului. Umor negru, montaj halucinatoriu. Suprerealismul e la el acasă, între baroc și enigmatic, cu diverse moduri narative, cu intersecții temporale. Ne gândim deodată la *Underground* de Kusturica. Cuțitul amenință. Sabia domnește pe Pământ. Doar alcoolul face realitatea suportabilă. Un film poetic, dar și trivial, destul de criptat, însă regia e fascinantă.

ALEXANDRU JURCAN

Cartea zilelor noastre

Nițeluș despre Wallace

Mai precis, Richard Horatio Edgar Wallace. Un englez talentat care a urcat meritat pe creasta *policier*-ului britanic acu` mai bine de-un veac. Albionul având a se mândri cu el în veci pentru prolificitatea și calitatea tomurilor sale. Atractive și azi nețărmurit...

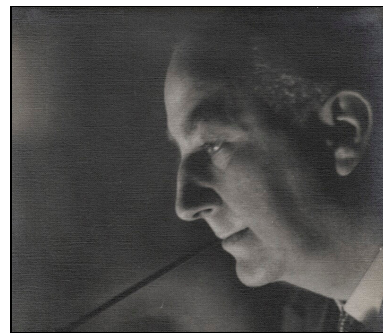
Am încheiat anul trecut și l-am început pe acesta cu ele. Satisfăcut nespun de ce găsesc în a` lor conținut. Și ferm convins că viitorii fani ai genului se vor simți la fel. Și nu le vor lăsa ușor din mână. Pentru că omu` nostru a fost și rămâne un romancier de prim rang pe plan mondial. Stând justificat alături de Conan Doyle și Agatha Christie. Concetățenii săi cu care ocupă, meritoriu, podiumul beletristicii de profil în Albion...

Edgar este un creativ incontestabil al unor trame polițiste remarcabile și-n zilele noastre. Avut-a imaginație fecundă, a cunoscut realitățile timpului său, le-a amestecat echilibrat și-a lăsat în urma-i povești grozave. O vreme a fost jurnalist. În contact cu varii evenimente ale epocii. Așa că, atunci când a optat pentru producții literare, avea condeiu` format. Reușind să captiveze la nivel mondial cu-

a` sale cărți pline de mister. De întâmplări care mai de care. De personaje adecvat conturate și dialoguri croite la fix. Plus descrieri potrivite și atmosfera necesară. Zgurăvită nimerit și convingător în derularea acțiunilor excelent povestite. Astfel că escrocheriile bursiere, lumea ocultă a turlului, șantajul, crima, furturile mari ori mai mici, nemernicia, sărăcia, promiscuitatea nu lipsesc în narațiuni. Îndeosebi, viața socială din epocă. Cu aparențele și dedesubturile-i numeroase, adevărate pagini de istorie, în fond, pentru interesați. Mai găsim, inevitabil, acuratețe psiho-sociologică, pricepere criminalistică, cunoaștere a muncii polițienești și a u-

Radu Ștefan Poleac, Vis la ființele mării

nor elemente utile de drept. Umorul cu rost nelipsind nici el. Contribuind toate acestea, folositor certamente, la rezultatu` final atât de atrăgător „și astăzi și mâine, mereu”...

Păcat că-n România nu cred a fi traduse toate cărțile sale. Da`, măcar, ce se găsește trebuie citit. Căci natura umană nu se schimbă fundamental oricât s-ar modifica arealul existențial sau traiul individual de fiecă zi. Există constante de neclintit ce nu vor pieri decât odată cu lumea întreagă, definitiv. Eu unul sper așadar că și autori de felu` lui Wallace au loc îndreptățit în panteonu` novelisticii universale de preț. Că și mintea are nevoie de bună hrană constant. Să-i dăm deci și Cezarului Wallace ce-i aparține netăgăduit...

ADRIAN SIMEANU

SCHENGENISME

Decisivă nu e dihotomia „state mari/puternice” – „state mici/slabe”

Chiar fondatorii Uniunii,
Semnând vestitele tratate,
Au pus la baza fuziunii
Principiul de egalitate.

Istoria se repetă în sens invers?

Strămoșii noștri, azi postumi,
Descopereau ieri alte lumi,
Iar azi acele lumi, ieri noi,
Ne-ar vrea descoperiți pe noi.

Din Evul Mediu timpuriu Noi ținem spațiul Schengen viu

Dac-am fost și-n Evul Mediu
Noi - atleți creștinătății,
Chiar să nu găsim remediu
Spre-a sta zid duplicității?

Aut cum scuto, aut in scuto* (Intrăm sau nu intrăm în spațiul Schengen?)

Nu-și poate Țara, știm prea bine,
Să-și mai permită-a pierde tren(d)-
ul,
Dar gata-s câți a sta pe șine,
Ca să triumfe happy-end-ul???

**Aut cum scuto, aut in scuto (lat.) –
Sau cu scutul, sau pe scut.*

Și pentru, și contra concomitent?

Când știi că două siameze
N-ai cum le-opune detașat,
Prin ce tertipuri olandeze
Votezi și „pentru”, și „blocat”?!

Adio, (Schengen), dar rămân(em) cu tine

Tristă, vestea cu intrarea: sireci,
datu-ne-au cu flit.
Cum putea să fie alta la cât de mult
ne-am spetit!
Ca-n parabola c-un medic și-un
bolnav nenorocit:
Operația? Izbândă! Pacientul? A
murit.

Dlui cancelar

Știi cât fac sfanții și talanții,
Comoditatea-ndeosebi.
Mă-ntrebi de-unde-ți vin migranții.
Pe Mütter Angela n-o-ntrebi?

Aceluiași

Imigranții, spui și-n somn,
Ar veni prin România.
Nu cumva, mărite domn,
Cam uitat-ai geografia?

Fermitate

Tranșant, să-i spunem majestății:
Secretul râvnei îl deținem.
Atleți am fost creștinătății
Și tot atleți o să rămânem!

Cine-i câștigătorul?

În lupta dintre șah și mat
Nici nu mai știi cine-a pierdut:
O dezbinare ce-a clacat,
O unitate ce-a crescut?

Un pic de bunăvoință

Toți am decis pe-un drum să
mărem,
Să construim un stat de drept,
Deci, nu-ndurare-n ŪE cerem,
Ci probitate și respect.

Confraților de suferință bulgari

Vă cer un gard, ștreamp lângă
ștreamp?
Efort și timp, și bani din gros...
Batăr luați-l pe-al lui Trump,
Că tot vrea Biden să-l dea jos.

Vai și-amar

„Pe parcurs colaborarea a fost una
foarte bună”.
„Am făcut pași înainte în direcția
cea bună”.
„Sunt convins că pregătirea va să
fie și mai bună”.
Vai și-amar de limba noastră de
bușteni: limba comună!...

Dar unde-au fost politicienii și demnitarii pân’ la Ignat?

De trei zile-s toți în vrie,
Dau alarma: Bum! Bum! Bum!,
Doar că porcul, cum se știe,
Nu se-ngrășă în ajun!

Întrebare după blocare

Osterreich, în lú-ci-ul tipsiei,
A făcut doar un cadou Rusiei
Sau o breșă-n râvna fuziunii
Și-n coeziunea Uniunii??!

În epicentru

Să nu-și mai deie țâfna-n petic
Cu aroganța mizantropiei.
Om fi, nu-i vorbă, flancul estic,
Dar azi – și centrul Europei!

Cu unii – contra extinderii, cu alții - pentru extindere

El la țesut*întrece sonda**
Și-o țese, intriga, din centru:
Cu-austrieicii este contra
Și cu românii este pentru.

**Weber (germ.) – țesător.*

***Sonda – o specie de păianjeni.*

Perfidie

Când veneau, zâmbind, cu șiful,
pe la spate să-l înfigă,
Să le treacă nici prin gând că ar
putea ca să se frigă.
Nu știau un singur lucru atipibile
vieneze:
Că și mămliga, moale, ar putea să
explodeze!

„Eficiența” solidarității

Ce folos că membrii ŪE
Știu că-i vorba de-o greșeală,
Da-n unimea lor tehuie
N-o repară! Nu-i fatală???

La victorie – eroi, la înfrângere – șoșoi

De-ajungea la mal edecul,
Toți aveau să jubileze,
Iar acum, învinși, eșecul
Nimeni n-o să-l deconteze?

Nimeni nici o remușcare?

Geaba curg glosările stângace,
Rana umilirii n-a trecut.
Toți, futil, explică ce vor face
Și nici unul, critic, ce-a făcut.

Boicotare a companiei austriece OMV PETROM?

Are nas vreun tip să ceară
Să-i frecăm pe-austrieicii,
Când nu-i ins să n-aibă-o țară
Pusă la Petrom pe veci??!

Ce-i de făcut după votul veto?

Supărarea? La o parte!
Procedăm înțelepțește:
Reparăm ce ne desparte,
Întărim ce ne unește!

Vameșilor români

Controlori la vamă, vii scafii,
Când se strâng șoferii, liștai clăzi,
Vezi ce au, desigur, în cutii,
Mai vârtos – ce-ascund ei printre lăzi.

NICOLAE MĂRCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IANUARIE

GÂND LA ÎNCEPUT DE AN
Pot fi, desigur, azi nemulțumit
Când multe neajunsuri i-au avânt,
Căci Anul Nou, deja, a și **venit**,
Iar eu sunt cu **venitul** la pământ!

CREȘTEREA PENSILOR
S-au mărit e treabă bună,
Zise unul din moșnegi,
Cu cât iau eu într-o lună,
Viețuiesc trei zile-ntregi!

CRONICĂ DE IANUARIE
Subțire-i stratul de zăpadă,
Observă-oricare individ,
Și nopțile încep să scadă...
Precum încrederea-n partid.

CHEFLIUL ȘI APA SFINȚITĂ
El nu-i un sfânt de pe
catapeteasmă,
Dar credincios a fi se dovedește:
Smerit de *Bobotează* bea
agheasmă
Și-n restul zilelor se-aghesmuiește.

CÂND PREȚURILE CRESC
Se împânzește cât e țara
O zicere ce pare glumă:
Că iarna nu-i ca primăvara
Și nici salariul ca o gumă!

ARTIFICIUL GAZELOR NATURALE
Îmi exprim pe-această cale
Supărarea și disprețul:
Gazele sunt naturale,
Artificial e prețul!

CRONICĂ RURALĂ
Pe-aripa timpului, popas
Mai fac din vreme-n vreme,
Să văd în urmă ce-a rămas
Când se destramă gHEME.

Și văd cum fetele din sat,
Zvârlugi, neobosite,
Cu șorț în brâu și păr buclat,
Sunt azi încărunțite.

Feciorii-n hore ce dansau,
Azi au nepoți la poartă,
Brăzdate fețe moșii au
Și sfaturi știu să-mpartă.

Torcându-și calm al vieții fus,
Bătrânii cei de altădată,
Stau azi la dreapta lui Iisus,
Gustând din masa-mbelșugată.

Iar satul are-un nou statut,
În alt mod vrea s-arate,
Și-n locul caselor din lut
Sunt vile etajate.

Nu întâlnești un car cu boi,
Nu vezi războaie de țesut,
Ne-acomodăm cu vremuri noi,

Vorbind de multe la trecut.

Nici șezători, nici hore nu-s,
Nici pețitori în casă,
Azi *Internetu*-i mai presus,
De a găsi mireasă.

Dar plece nostalgia-n zbor,
Căci alte vremuri au venit,
Pășim cu drag spre viitor
Ce fi-va pe trecut clădit.

RONDEL DE SPOVEDANIE

Pe-aceste plaiuri carpatine,
Mănâncă-n voie azi flămândul,
Se-nzdrăvenește și plâpândul,
Căci loc e pentru orișicine.

Dar buni să fim cum este blândul,
Să ne purtăm cum se cuvine
Pe-aceste plaiuri carpatine,
Mănâncă-n voie azi flămândul.

Iar eu Îți spun, venind spre Tine:
O, Doamne, mor, îmi vine rândul,
Mă iartă, am greșit cu gândul...
Gândeam că o s-o duc mai bine
Pe-aceste plaiuri carpatine!

VITEZA UIMEȘTE
Azi sunetul e depășit
De avioane zeci și sute,
Dar faptul este dovedit
Că zvonul zboară mult mai iute!

PENTRU ODIHNĂ
Iarna, vara sunt remedii,
Prin urmare, ani la rând,
Minunatele concedii
Eu mi le petrec... în gând!
VASILE LARCO

De la un clasic citire

MIRCEA TRIFU
(1922-1994)

MODA

Moda este un palat
Care – chiar din proiectare –
E gândit și amplasat
Pe nisipuri mișcătoare...

PREȚUL

În loc de-ai ferici atăt
Pe-acei ce-n viață-și fac statuie,
Întreabă-i cât s-au coborât
Dorind pe soclu să se suie.

TOT PROSTIA

Prostia e un compliment
Pe care – poate cu temei –

În lipsa altui argument
Și-l fac „deșteptii” între ei.

RECIDIVISTUL

La stâlpul infamiei pus
Regrete-l chinuiau nespus
Da-n mai puțin de-o săptămână
Vându și stâlpul pe sub mână.

CIRCUMSPECȚIE

Sub umane auspicii
Înfloresc concepții stranii:
Nu-ți verifica amicii,
Căci îți se-nmulțesc dușmanii.

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Articole foarte interesante. Va admir pentru frumusețea imaginilor; alegeți minunați artiști. Corneliu Drăgan Târgoviște este un pictor remarcabil. (...)

Cu caldă stimă,

Horia Ion Groza

O revistă strong. Mulțumim frumos. Cu prețuire,

N. Suci

Mii de mulțumiri!
La mulți ani!

I.A.Pop

Felicitări maestre Nicolae Băciuț, pentru duzina de reviste *Vatra veche* redactate și apărute în anul care a trecut, 2022, succes în continuare, având semnale favorabile de genul acesta din partea cititorilor: Revista că e foarte bună, E-adevărat și nu-i minciună, Iar că-i citită-n lung și-n lat, Minciună nu-i, e-adevărat!

Vasile Larco

Îmi place pictorul cu care ilustrezi numărul și felicitări pentru „Cetățean de onoare”.
Imediat după anul nou vor veni texte. Mai sunt două cu Eminescu și ultimul despre Caragiale.
Sănătate, voie bună, spor la treabă și La mulți ani,

A.B.

Să trăiți întru mulți ani, dragă și stimată domnule Nicolae Băciuț! Felicitări pentru *Vatra veche*, pentru toată colecția de până acum! Mult succes în continuare! Cu Dumnezeu, înainte! Sănătate și putere!
Vă trimit prima convorbire pentru 2023. Mă rog să mă ajute Dumnezeu să scriu mai mult, adică și niște cronici... acum de când locuiesc în marea urbe transilvană.

La mulți ani! Numai doriri de bine,
Luminița Cornea

E! Mersi, mersi, băciuțului nostru drag! Cu urări de ani sănătoși și mulți!

Gheorghe Sarău

La mulți ani cu sănătate și multe bucurii! Gânduri bune din Iași! Este o adevărată desfășurare intelectuală să vă lecturez revista. Mulțumesc Cu deosebit respect,.

col.r.Jică Aionoaie

Felicitări pentru înălțimea gândurilor și spiritului promovat prin această revistă care proslăvește creația valoroasă și cultura neamului românesc.

Prof.univ.dr. Ioan Gâf-Deac

La mulți ani, *Vatra veche*, și la câte mai multe numere bogate în literatură!
Mulțumesc pentru noul interesant și bogat număr!
Cu fidelitate,

Katalin Cadar

Să trăiască *Vatra veche*, Care-i fără de pereche!
Anul 2023 să va aducă numai bucurii! M-am bucurat să vă revăd la întâlnirea organizată de Cristi Bucur!
Toată stima,

Alex Cetățeanu

(de pe țărnuț fără zăpadă, că s-a topit toată, al fluviului Saint Laurent)

La mulți ani, cu sănătate!
Vă mulțumesc mult pentru ultimul număr al revistei, care este plin de surprize!
Am fost plăcut impresionată de lucrările d-lui Corneliu Drăgan-Târgoviște.

Vă doresc să aveți putere de muncă, pentru a putea bucura oamenii cu edițiile viitoare ale revistei *Vatra veche*!
Cu respect,

Andra Dumitrescu

Distinse Domnule Băciuț,
Înainte de toate, vă mulțumesc pentru splendidul nr 12/2022 al revistei.

Urările mele bune de NOUL AN să vă însoțească nu numai legat de acest termen ci în tot decursul NOULUI AN...

Și cum luna ianuarie este legată de evenimentul nașterii *Fenomenului Național Eminescu*, țin să vă informez că pe 19 ianuarie sunt implicat într-o acțiune dedicată poetului, acțiune care va avea loc la ICR (Institutul Cultural Român) din Viena, unde am onoarea de a prezenta prima parte a conferinței mele „Eminescu – student la Viena” (Partea a doua - „Eminescu - ca pacient în Austria” - va urma la o dată pe parcursul anului).

În cadrul acestei acțiuni (din ianuarie), actori de la Teatrul Pygmalion din Viena vor prezenta unele din traduceri mele recente din poemele eminesciene, apărute în diferite reviste în Țară, în Austria și în Germania.

În vederea promovării culturii românești în țara oaspe (Austria), conferința va fi bineînțeles prezentată în germană.

Iată că am satisfacția de a aduce o mică contribuție mică la difuzarea culturii românești în rândurile auditoriului austriac.
Cu stimă,

Hans Dama

Viena, 4 ianuarie 2023

Vă mulțumesc, d-nule Băciuț, pentru noul număr al revistei „Vatra veche”.
Interesant ca de fiecare dată, bogat în articole despre și cultura și istoria noastră străveche, bogat în lucrări literare mai nou apărute. Mii de mulțumiri! Să aveți un an bun, frumos, plin de sănătate, noroc și împliniri.

Nicolette Orghidan

Ce frumos, ce bucurie!
Felicitări!
Va mulțumesc din suflet!
Cele mai calde urări de bine și de succes în continuare!
Cu drag,

Gelu Nicolae Ionescu

Vă mulțumesc mult! Felicitări pentru toată activitatea literară!
La mulți ani!

Valentin Busuioc

Mulțumim! Mulți ani!
Ardă foc în vatră, veterani!

L.V.

Am primit acest număr la fel de interesant, elogiez interpretarea creștină a poemului eminescian.

Guner Akmolla

Stimate maestre Nicolae Băciuț, dragă prieten,
Mulțumesc din suflet! Am primit revista nr. 12/2022, o voi citi cu mare plăcere! Felicitări! Sănătate și bucurii nenumărate! LA MULȚI ANI!
Cu stimă,

Vasile Larco

Vă mulțumesc, am primit cu drag și interes pentru articolele interesante! Numai bine, să aveți un an cu tot ce este mai bun pe plan personal și profesional!
Cu deosebită considerație,

Horiana Petrescu

Am primit revista și vă mulțumesc! Este un număr bun și sper să nu vă lăsați! În ce privește imaginea unde Gabriela Melinescu e autoare, acela este *Autoportret*. Am cunoscut-o binișor că studentă, de la ea am primit, în anul I, că boboc, Cheia facultății... Pe urmă am urmărit-o, firește... Dacă ne-om mai vedea, vă spun istoria reală despre ea, despre Nichita Stănescu... Teribil de tristă... Vă doresc un an împlinit, ca poet, gazetar și bunic, sănătate și noroc!

Ecaterina Țarlungă

P.S. în attach pun și eu o carte, dacă vă faceți timp pentru lectură...

Mulțumim pentru acest ultim număr din anul 2022. Este un număr bogat și încărcat cu noutăți.
Vă dorim un an 2023 cu sănătate, putere de muncă și realizări frumoase întru toate!

Cu alege gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu
Președinte Asociațiunea ASTRA

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Chiar dacă mesajul vine târziu, din cauza unui virus care m-a iubit prea mult (vreo 10 zile), vă doresc: Un An Nou cu împliniri! și La mulți ani!
Vă mulțumesc foarte mult pentru noul număr al Revistei „Vatra veche”! M-am bucurat de o minunată incursiune în proză, critică, poezie, interviu, pictură, analiză,

memorialistică, epistole, corespondență și jurnal.

Felicitări din suflet pentru tot ceea ce clădiți! La multe zile binecuvântate cu bun și frumos!
Cu prețuire,

Adriana Pană

Vă mulțumim mult!!! Corneliu Drăgan-Târgoviște este pictorul meu preferat. Expune adesea la galeriile din Râmnic, fiind membru al filialei UAPR Râmnicu Vâlcea. La mulți ani, Nicolae Băciuț! La mulți ani, „Vatra veche”!

Carmen Sima

Domnule Nicolae Băciuț,
La început de an: UN AN BUN! Sănătate și puterea de a realiza proiectele propuse.
Am primit revista „Vatra veche”, nr. 12/2022. Onorat pentru textele publicate și pentru poemele incluse.
Un număr reușit, dens, cu impact. Anul 2022 a fost un an bun. Anul care vine să fie unul al bucuriei și clarității. Puțin mai multă pace nu strică nimănui, să sperăm că lumea se va liniști cumva.
Vă trimit câteva note literare la romanul lui Dumitru Hurubă. Sper să sune bine.

Cordial,

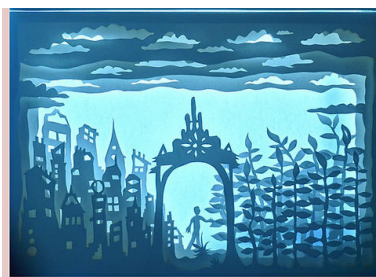
C. Stancu

Foarte mulțumesc pentru *Vatra veche* 12 / 2022. M-au impresionat în mod deosebit picturile d-lui Corneliu Drăgan-Târgoviște, care acompaniază revista. Numărul, ca de obicei, bogat în materiale interesante.

Felicitări pentru toate realizările Dv., d-le Băciuț! Admirație!

V.P.L., Canada.

La mulți ani, Distinse Domnule Redactor-șef,
Mulțumesc pentru cea mai recentă ediție a revistei pe care cu osteneală, dar și cu pricepere o gestionați.

Radu Ștefan Poleac, Vedere de zi

Din ce în ce mai densă, mai cuprinzătoare, mai profundă în subiecte inedite. Felicitări ! Și spor spornic în anul în care de curând am pășit.

Ioan David

Director, Biblioteca Academiei
Române, Filiala Timișoara

Stimate dle Nicolae Băciuț,
Simt că se apropie sărbătorile de iarnă, multe, dorite, așteptate, creștine și laice, iar truda dvs., la care v-ați înhămat benevol, nu mai are sfârșit.
Mă grăbesc să vă trimit un ciclu de catrene tematice cu năduf - le-am botezat cu necazul cel mare de pe buzele românilor „schengenisme” - pentru nr. din ianuarie al revistei, pe care presimt că începeți a-l înșăila în gând, dacă nu și la mașina de scris.
Profit de ocazie pentru a-mi exprima o dată în plus admirația pentru tot ce ați creat în 2022, pentru îndrăgita și așteptată ca pâinea cea caldă de pe vatră de toată lumea înfometată de farmecul slovei scrise revistă îndeosebi, să vă urez sărbători binecuvântate de Cel de Sus și asezonate cu clinchetul de clopoței al colindătorilor, un An Nou cu sănătate, belșug, noroc și alte noi și netrecătoare împliniri, întru bucuria autorului și sporierea hranei spirituale a cititorilor și propășirea neamului.

La mulți ani, bădie Nicolae!

La mulți ani, noua și draga și nelipsita din casele, gândul și sufletul nostru „Vatră veche”!

Cu respect,

N.M.

Sehr geehrte Damen, sehr geehrte Herren,

Vielen Dank für die Zeitschrift.

Freue mich aufs Lesen.

Ich wünsche ein gesundes, friedvolles Jahr 2023.

Mit herzlichen Grüßen

Elisabeth Anton

Mon très cher ami, quelle merveilleuse surprise d'avoir reçu le beau magazine que tu m'as envoyé. Je te remercie et à Marie du fond du cœur pour vos traductions de mes poèmes, la publication dans l'excellent magazine *Vatra veche*, et toutes les nombreuses gentilleses que vous m'avez témoignées. À bientôt. Bonne Année pour vous
Mille pensées
Bien à vous

José Manuel

Panoramic cultural 2023

Târgu-Mureș, Librăria Hertzog, Întâlnire cu scriitorul turc Hasan Kaya

Orșova, Omagiu lui Eminescu

Orșova, Mănăstirea „Sf. Ana”, Rugă pentru Eminescu

Mediaș, lansare de carte Nicolae Suciu

Drobeta Turnu-Severin, Ziua Culturii Naționale

Iernut, lansare de carte Vasile Cornea

Blaj, Concursul Național de Poezie „Ocrotiți de Eminescu”

Târgu-Mureș, Colegiul Național „Unirea”, Omagiu lui Grigore Vieru

Sârmașu, Concurs „Dor de Eminescu”

OCHIUL CICLOPULUI

Radu Ștefan Poleac, Pădurea albastră

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat, Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Răzvan Ducan, Daniela Barb Floroian, Mircea Frențiu, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica

Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Simona Mihuțiu, Claudia Oancea-Raica, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți:

Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici (Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2023 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952